Dr. WINCENTY KAŁUSKI
NACZELNIK WYDZIAŁU URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W KIELCACH.

POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE

PODRĘCZNIK SYSTEMATYCZNY
Z DOŁĄCZENIEM TEKSTU OBOWIĄZUJĄCEGO
ROZPORZĄDZENIA ORAZ WZORÓW PODAŃ
i ZAŁATWIEŃ.

Wydz. Bibl. Prawnicza
1806131174

1929 ROK.

Seminarium Historyczno - Prawne
Univ. Jag.
Dział V-3749 Nr. 14563
Inw.

Przedmowa

Opracowałem niniejszy przedmiot z okazji kursów urzędniczych przy Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach.

Wydając tę pracę, zdaję sobie najzupełniej sprawę z tego, że będzie ona jedynie skromnym zarysem naszego postępowania administracyjnego. Opracowanie systemu nasuwałoby obecnie jeszcze wiele trudności. Rozporządzenie bowiem o postępowaniu administracyjnem, będąc jedną z pierwszych prób tego rodzaju kodyfikacji w Europie, poprzedzone jedynie podobną ustawą republiki austrjackiej, zawiera bardzo bogaty i urozmaicony materjał teoretyczny. Analizy szczegółowej tego materjału będzie można dokonać po uprzedniem przyjrzeniu się tym przepisom rozporządzenia w świetle praktycznego ich zastosowania.

Do czasu ukazania się obszerniejszego systemu, podręcznik ten powinienby oddać niejednokrotnie usługi dla praktyków administracyjnych i to jest jego zadaniem.

Kielce, w lutym 1929 roku.

Dr. W. KAŁUSKI.

WSTĘP.

Przedmiotem tego podręcznika będą przepisy o postępowaniu administracyjnem, czyli o formalnem prawie administracyjnem, t. j. o formach wygotowania podań do władz w sprawach administracyjnych i sposobach załatwienia tych podań przez władze administracyjne.

Odrodzona Polska nie odziedziczyła kodeksu podobnych przepisów po żadnym zaborcy. Jedynem źródłem, pisanem w tym przedmiocie, były porozrzucane po różnych ustawach urywkowe postanowienia. Praktyka była źródłem uzupełniającem. Ponieważ praktyka ta w różnych dzielnicach i różnych działach administracji była różnolita, przeto Najwyższy Trybunał Administracyjny siłą rzeczy stał się rzecznikiem legalności form, przez urzędy administracyjne stosowanych.

Dopiero 1.8 1923 r. ukazuje się ustawa o środkach prawnych od orzeczeń władz administracyjnych (Dz. Ust. R. P. Nr. 91, poz. 712), a następnie 31.7 1924 r. ustawa o środkach prawnych przeciw orzeczeniom i zarządzeniom władz szkolnych (Dz. Ust. R. P. Nr. 76, poz. 748). Były to pierwsze próby naszego formalnego ustawodawstwa, ujmujące jedynie sprawę środków prawnych i to nie wyczerpująco. W rozbiór tych ustaw wdawać się niema potrzeby, gdyż dzisiaj one już nie obowiązują.

Nadmienić należy, że nietylko ustawodawstwo polskie, lecz wogóle i ustawodawstwa zagraniczne o wiekowej tradycji, jak: angielskie, francuskie, niemieckie i t. d. nie zdobyły się dotychczas na skodyfikowanie przepisów o postępowaniu administracyjnem. Jedynie nowa republika austrjacka posiada od roku 1925 kodeks przepisów o postępowaniu administracyjnem, lecz niekompletny, gdyż brak tam postępowania przymusowego w administracji.

Dnia 22 marca 1928 r. Prezydent Rzeczypospolitej na mocy art. 44, ust. 6 Konstytucji, stanowiącego, że ustawa może upoważnić Prezydenta Rzplitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustaw, opierając się na ustawie z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. Ust. R. P. Nr. 78, poz. 443), wydał: *Rozporządzenie o postępowaniu administracyjnem.*

Rozporządzenie to, ogłoszone w Dz. Ust. R. P. Nr. 36, poz. 341 z 1928 r., stanowi przełom w naszem postępowaniu administra-

cyjnem, — daje ono to, czego brak dotkliwie dotychczas odczuwano, to jest całokształt jednolitego trybu postępowania administracyjnego.

To więc rozporządzenie zasadniczo będzie przedmiotem niniejszej pracy.

Tu należy jeszcze zaznaczyć, że rozporządzenie to traktuje jedynie o postępowaniu nieprzymusowem. O przymusowem zaś postępowaniu istnieje analogiczne rozporządzenie z tej samej daty i w tym samym numerze dziennika ustaw, pod następną poz. 342 ogłoszone. Oba te rozporządzenia wzajemnie się uzupełniają, a łącznie z rozporządzeniem z tej samej daty, o postępowaniu karno-administracyjnem, ogłoszonem w Dz. Ust. Nr. 38, poz. 365 z r. 1928, stanowią całość postępowania administracyjnego.

POSTANOWIENIA OGÓLNE.

Rola rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem w ustawodawstwie wogóle.

Rozporządzenie omawiane wzbogaca ogromnie nasze ustawodawstwo wogóle.

Jak już nadmieniono we wstępie, nawet państwa stare, z wyrobionemi od wieków systemami administracyjnemi, nie posiadają podobnej kodyfikacji, z wyjątkiem republiki austrjackiej. To też tem trudniejsze być musiało ułożenie tego rozporządzenia. Układ naszego rozporządzenia wzoruje się częściowo na wspomnianej ustawie austrjackiej, częściowo zaś na ustawach o postępowaniu cywilnem. Niemałą przeszkodą musiały być tendencje naszej polityki wewnętrznej. Rozporządzenie zasadniczo rozciąga się na całą naszą administrację państwową i samorządu terytorjalnego. Uzgodnienie interesów kilkunastu działów administracji nie jest rzeczą łatwą, zwłaszcza że nie każdy z tych działów idzie w kierunku idealnego zespolenia, nakazanego konstytucją. Przeciwnie, każde ministerstwo przy nadarzających się sposobnościach, wykazuje maximum tendencji do samodzielności i stworzenia dla siebie odrębnych warunków i form. Toteż nasze rozporządzenie zawiera przepisy, wskazujące na to, że musiano robić ustępstwa na rzecz różnych działów administracji, tak, iż niektóre przepisy są tylko wypadkową tych wzajemnych porozumień i ustępstw.

Mimo to rozporządzenie to nie traci na swej powszechności i może śmiało rościć sobie prawo do miana rozporządzenia ogólno-państwowego, z pewnemi tylko wyjątkami, o czem niżej będzie mowa.

Rozporządzenie to jest jednem z pięciu wydanych w tym samym mniej więcej okresie czasu, i idzie obok rozporządzeń: a) z dnia 19.1 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. 11, poz. 86), b) z 6.3 1928 r. o Policji Państwowej (Dz. U. 28, poz. 257), c) z 22.3 1928 r. o postępowaniu przymusowem w administracji (Dz. U. 36, poz. 342) i d) z 22.3 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnem (Dz. U. 38, poz. 365).

Wspominam o tem dlatego, że wszystkie te rozporządzenia są ze sobą związane duchowo i materjalnie.

Przedewszystkiem są one wykonaniem postanowień Konstytucji i wszystkie mają w zasadzie charakter ogólno-państwowy.

SEMINARIUM PRA... UNIWERSYTECKIE

Pozatem wszystkie powyższe rozporządzenia zawierają materjalnie stosunkowo bardzo obszerny zakres działania, obejmują bowiem niemal wszystkie działy administracji państwowej, a nadto częściowo też samorządu terytorjalnego, przyczem przebija się z nich dominująca pod pewnemi względami rola działu administracji ogólnej.

Wreszcie łączność między temi rozporządzeniami przejawia się też w tem, iż część rozporządzenia o postępowaniu karno-administracyjnem powołuje się na rozporządzenie o postępowaniu administracyjnem i o postępowaniu przymusowem w administracji.

Samo rozporządzenie o postępowaniu administracyjnem stanowi jeden z działów prawa formalnego wogóle, obok istniejących u nas działów tego prawa z zakresu postępowania cywilnego i postępowania karnego.

PRZEDMIOT I POJĘCIE POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO.

Rozporządzenie nasze nie daje ustawowej definicji pojęcia postępowania administracyjnego. Mamy jedynie w art. 1 wyrażoną zasadę, iż postanowienia rozporządzenia niniejszego mają zastosowanie do postępowania we wszystkich sprawach z zakresu prawa administracyjnego, załatwianych przez władze i urzędy administracji państwowej i samorządu terytorjalnego, o ile rozporządzenie to nie przewiduje wyjątków.

Toteż definicji tej musimy szukać w ogólnie obowiązujących zasadach prawnych. Postępowanie administracyjne jest łańcuchem czynności formalnych, przedsiębranych przez władzę administracyjną i osoby interesowane przy wykonywaniu przepisów prawa administracyjnego, o ile orzecznictwo należy do władz i urzędów administracji państwowej i samorządu terytorjalnego. Podkreślam z naciskiem zasadę, że rozporządzenie to wprowadza jednostajny tryb postępowania *nietylko przed władzami i urzędami państwowemi, lecz także przed władzami i urzędami samorządu terytorjalnego.* Nie wchodzą tu natomiast w rachubę inne rodzaje samorządów, jak: wyznaniowy i gospodarczy, względnie zawodowy.

Postępowanie administracyjne przechodzi pewne stadja, składające się z szeregu czynności. W postępowaniu bierze udział przez swoje organa najpierw państwo, zabezpieczając z jednej strony interes publiczny, z drugiej zaś dając prawną ochronę słusznym interesom osób prywatnych, o ile chodzi o ich prawa natury publicznej, następnie *osoba*, która swych praw dochodzi, ewentualnie też osoba, przeciw której dochodzenie może być skierowane. Ta ostatnia osoba nie zawsze występuje, często bowiem dochodzenie skierowane jest na uzyskanie, względnie za-

bezpieczenie lub stwierdzenie praw bez równoczesnego dotykania praw osób innych, np. prośba o zmianę nazwiska, o ile petent obiera sobie nieistniejące dotąd nazwisko, nie dotyka zasadniczo niczyich praw i uczestnictwo osób trzecich w sprawie tej jest zbędne.

Postępowanie rozpada się na dwa główne działy:

a) orzekający, rozpoczynający się wszczęciem sprawy z urzędu lub wniesieniem podania, a kończący się orzeczeniem; b) egzekucyjny, od chwili wdrożenia postępowania przymusowego aż do chwili wprowadzenia w czyn zarządzenia, względnie orzeczenia administracyjnego. Stadjum orzekające dzieli się na pewne okresy, obejmując: 1) postępowanie przygotowawcze, 2) wyjaśniające, czyli dowodowe i 3) w ścisłem znaczeniu wyrazu — orzekające, oraz ewentualne 4) postępowanie odwoławcze.

Wszystkie czynności w postępowaniu odbywać się winny według norm dokładnie określonych, w pewnym zgóry przez rozporządzenie przewidzianym porządku. Sprawę zasadniczo *wszczyna się* przez wzniesienie podania; orzeka się zazwyczaj po przeprowadzeniu postępowania dowodowego; odwołać się można dopiero od wydanego orzeczenia; egzekwować można zasadniczo orzeczenie prawomocne. Ogół przepisów o tym porządku i trybie czynności stanowi istotę postępowania administracyjnego. Nauka zaś o tem zowie się nauką postępowania administracyjnego.

MOC OBOWIĄZUJĄCA ROZPORZĄDZENIA.

1) *Pod względem przedmiotu.*

Zasadę w tym kierunku wypowiada już art. 1-szy, stanowiąc, że „postanowienia rozporządzenia niniejszego mają zastosowanie do postępowania *we wszystkich sprawach z zakresu prawa administracyjnego,* załatwianych przez władze i urzędy administracji *państwowej* i *samorządu terytorjalnego,* o ile rozporządzenie to nie przewiduje *wyjątków*".

Gdyby nie to ostatnie zastrzeżenie co do wyjątków, sprawa przedstawiałaby się jasno. Niestety jednak, wyjątków tych istnieje bardzo wiele. Przed przystąpieniem do ich wyliczenia, zaznaczyć należy, że przepisy niniejszego rozporządzenia rozciągają się jedynie na sprawy z zakresu prawa administracyjnego. Nie obejmują więc najpierw zasadniczo spraw prywatnych, gdyż te należą do sądów cywilnych. Toteż o ile władze administracyjne występować będą w charakterze stron, względnie osób interesowanych w sprawach prywatnych, jak np. przy kupnie - sprzedaży majątku lub jego zarządzie, przepisy niniejsze nie będą miały zastosowania. Dalej nie wchodzą tu też w rachubę sprawy karne, dla których mamy osobne przepisy o postępowaniu

karnem, sądowem, administracyjnem i skarbowem. To są główne działy, wyjęte z zakresu działania niniejszego rozporządzenia, t. j. prawo cywilne i karne.

Pozatem szczegółowe wyjątki rozporządzenie zawiera w art. 112 do 116.

Mianowicie art. 112 przewiduje 4 wyjątki rzeczowe, stanowiąc, że przepisy rozdziałów III do XVI-go włącznie nie odnoszą się do spraw, dotyczących:

a) *administracji wojskowej*, o ile postępowanie toczy się przed władzami wojskowemi; b) *państwowych podatków bezpośrednich i pośrednich, opłat stemplowych*, oraz *ceł i monopolów;* c) *załatwień przez placówki dyplomatyczne i konsularne Rzeczypospolitej zagranicą*, oraz przez Komisarjat Generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku; d) *właściwości władz górniczych*. Z powyższego wynika, że inne rozdziały tego rozporządzenia, t. j. I, II i XVII, w szczególności przepisy co do właściwości i sporów o właściwość mają zastosowanie również i w sprawach wyżej wyliczonych. Tu również należy nadmienić, że postępowanie w sprawach z zakresu administracji wojskowej, załatwianych przez władze inne, niż wojskowe, odbywa się w całości według norm tego rozporządzenia. Również sprawy skarbowe, niedotyczące podatków, opłat stemplowych, ceł i monopolów, nie stanowią wyjątku i podlegają przepisom niniejszego rozporządzenia.

Następny art. 113 przewiduje 4 dalsze wyjątki rzeczowe, stanowiąc, że rozporządzenie to nie rozciąga się na sprawy: a) *karno-administracyjne;* b) *dyscyplinarne;* c) *sporno-administracyjne w województwach: pomorskiem, poznańskiem i śląskiem*, oraz d) *dotyczące likwidacji majątków* prywatnych niemieckich w wykonaniu traktatu wersalskiego z 28.6 1919 r.

Ten ostatni art. 113 zawiera jednak warunek: „o ile rozporządzenie niniejsze lub inne przepisy prawne nie stanowią inaczej". Otóż w odniesieniu do ostatnich wyjątków istnieje już zmiana, a mianowicie: rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22.3 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnem (Dz. U. Nr. 38, poz. 365) w art. 3 zawiera postanowienie, iż w postępowaniu karno-administracyjnem mają zastosowanie przepisy rozdziałów III, V, VI, VII, VIII, IX, X, XV i XVI pomienionego rozporządzenia.

Dalszym wyłomem w powszechności przedmiotowego zastosowania przepisów niniejszego rozporządzenia jest art. 114, który pozostawia w mocy przepisy obowiązujące co do postępowania w kolegjach, współdziałających w poszczególnych działach administracji państwowej, ale tylko z głosem stanowczym. W braku jednak specjalnych przepisów i tu rozporządzenie będzie miało zastosowanie. Natomiast przepisy rozporządzenia tego mają w pełni zastosowanie do wszelkich kolegjów współdziałających z głosem jedynie doradczym, oraz do kolegjów

współdziałających z organami samorządu terytorjalnego w zakresie administracji samorządowej.

Z kolei art. 115 wprowadza zasadę, utrzymującą w mocy przewidziane w poszczególnych ustawach przepisy o postępowaniu przed urzędami, komisjami, komitetami, oraz innemi organami ziemskiemi, podległemi Ministrowi Reform Rolnych. Oczywiście w braku takich przepisów specjalnych znajdzie zastosowanie niniejsze rozporządzenie.

Piątą wreszcie grupę wyjątków zawiera art. 116 w odniesieniu do spraw *ubezpieczeń społecznych*, które należy podzielić na 2 działy: a) sprawy, które załatwiane są przez władze administracji ogólnej i b) takie, w których orzecznictwo należy do innych władz, nie zaś do władz administracji ogólnej, np. Kas Chorych i t. p. Te ostatnie sprawy nie podpadają wogóle pod przepisy tego rozporządzenia. Pierwsze zaś *czasowo podlegają*. Art. ten jednak zapowiada osobną ustawę, która to postępowanie unormuje, do tego czasu zaś stosuje się tu nasze rozporządzenie.

Jak z powyższego wynika, zasada przedmiotowej powszechności mocy obowiązującej tego rozporządzenia, choć poważnie nadwerężona, jednak nie została zachwiana, owszem, wzmocniona jest postanowieniami art. 117, który to artykuł przewiduje możność rozszerzenia mocy obowiązującej tego rozporządzenia także na działy, wyżej wyjątkami objęte i to w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, przyczem upoważnia on Ministra Spraw Wewnętrznych do występowania w tym kierunku z inicjatywą wobec poszczególnych Ministrów i Rady Ministrów.

Przy sposobności omówić należy także t. zw. klauzulę derogacyjną, t. j. postanowienia co do mocy obowiązującej innych przepisów poza niniejszem rozporządzeniem, którą to klauzulę ujął art. 119 w słowach: „uchyla się wszystkie dotychczasowe przepisy w przedmiotach, objętych rozporządzeniem niniejszem, a w szczególności ustawę z 1.8 1923 r. w sprawie środków prawnych od orzeczeń władz administracyjnych (Dz. U. Nr. 91, poz. 712) i ustawę z 31.7 1924 r. o środkach prawnych przeciw orzeczeniom i zarządzeniom władz szkolnych (Dz. U. Nr. 76, poz. 748).

Ta klauzula generalna, odnosząca się do zniesienia wszelkich przepisów, normujących przedmioty, objęte niniejszem rozporządzeniem jest poniekąd sprzeczna z treścią całego rozporządzenia, które utrzymuje w mocy przepisy, porozrzucane po różnych ustawach, a normujące poszczególne kwestje procesowe, ma się o tem ustawiczne wzmianki przy różnych materjach w tekście rozporządzenia niniejszego i co nasuwałoby nawet ogólną uwagę, że rozporządzenie niniejsze jest zbyt zachowawcze w stosunku do istniejących przepisów formalnych i stawia je wszystkie w rzędzie przepisów specjalnych w stosunku do siebie, jako ustawy powszechnej, z zachowaniem zasady, że późniejsza ustawa powszechna nie znosi poprzednich przepisów

szczegółowych (lex generalis posterior non derogat priori speciali).

2) *Pod względem miejsca.*

Ustawa zasadniczo powinna zawierać postanowienie, na jaki obszar się rozciąga. Potrzeba takiej klauzuli konieczną jest zwłaszcza w naszem ustawodawstwie, ze względu na nasz ustrój państwowy, to jest na istniejącą u nas autonomję Śląska. Nasze rozporządzenie klauzuli takiej nie zawiera, ponieważ jednak nie wyłącza wyraźnie Śląska, tem samem należy przyjąć, że rozciąga się ono i na Województwo Śląskie. Nasuwające się wątpliwości w tym kierunku usuwa brzmienie art. 113, który wyłącza sporno-administracyjne sprawy w Woj. Śląskiem, z czego wynika, że na inne sprawy rozporządzenie się rozciąga. Rozporządzenie niniejsze odnosi się do wszystkich mieszkańców, tak do krajowców, jak i cudzoziemców, gdyż wyjątków w tym kierunku rozporządzenie nie przewiduje.

c) *Pod względem czasu.*

Rozporządzenie nasze obowiązuje od 1 lipca 1928 r. Wychodząca ustawa nowa zastaje zazwyczaj sprawy, będące w toku i od ustawodawcy zależy unormowanie, czy sprawy te mają być załatwione według dawnych przepisów, czy według nowych, czy też częściowo według jednych i drugich.

Teoretycznie istnieją różne możliwości rozwiązania tego zagadnienia:

1) *Na t. zw. zasadzie jedności postępowania,* polegającej na uznawaniu postępowania w danej sprawie za jedną całość, wobec czego postępowanie, rozpoczęte według pewnych przepisów, powinno być według tych przepisów doprowadzone do końca.

2) *Na t. zw. zasadzie stadjów postępowania* — w myśl której postępowanie w pewnej sprawie rozpada się na pewne stadja (np. postępowanie wstępne, dowodowe, orzekające, odwoławcze i t. p.). Zwolennicy tej zasady żądają, by sprawa, rozpoczęta w danem stadjum według pewnych przepisów, była w tem stadjum według dotychczasowych przepisów przeprowadzona, obojętne natomiast, jakie przepisy będą stosowane dla dalszego stadjum.

3) *Na t. zw. zasadzie odosobnienia czynności w postępowaniu,* wyodrębniającej w przewodzie szereg czynności. Zasada ta wymaga, by czynności rozpoczęte na podstawie pewnych przepisów, były według tych przepisów ukończone.

Nasze rozporządzenie wprowadza zasadę, najbardziej zbliżoną do zasady stadjów postępowania. Mianowicie mówi o tem art. 121, według którego sprawy, będące w chwili wejścia w życie niniejszego rozporządzenia w toku postępowania, — niezakończone w danej instancji, winny być załatwione w tejże instancji przy zastosowaniu dotychczas obowiązujących przepisów.

Natomiast w dalszem postępowaniu, prowadzonem w toku instancji, należy do spraw tych pod względem rodzaju postępo-

wania, właściwości władz i dopuszczalności środków prawnych stosować przepisy rozporządzenia niniejszego. Do tych ostatnich należą też sprawy, gdzie orzeczenie doręczono wprawdzie stronie przed wejściem w życie rozporządzenia, lecz środek prawny przed tym terminem nie został wniesiony. Sprawy takie uważa się za doręczone w dniu wejścia w życie rozporządzenia (jednak z policzeniem upływu czasu od doręczenia).

ŹRÓDŁA PRAWA O POSTĘPOWANIU ADMINISTRACYJNEM.

Na zakończenie części wstępnej, należy w ogólnych zarysach wskazać źródła prawa w niniejszym przedmiocie, t. j. skąd można czerpać przepisy, normujące postępowanie administracyjne, względnie gdzie należy wogóle szukać form dla postępowania administracyjnego.

Jak na wstępie wzmiankowano, ustawodawstwo nasze nie miało dotąd skodyfikowanych przepisów o postępowaniu administracyjnem. Nie brak natomiast było w naszem ustawodawstwie, jakoteż w obowiązujących poprzednio i obecnie ustawach zaborczych *przepisów urywkowych* z tej dziedziny. Wielką następnie rolę odgrywała tu *praktyka administracyjna*, zwłaszcza od roku 1922, kiedy to rozpoczął swą działalność Najwyższy Trybunał Administracyjny, którego *orzeczenia* stały się wyrocznią i źródłem faktycznem naszego postępowania administracyjnego. Jak to również wyżej nadmieniono, istniały też próby ustawodawcze w tym kierunku, w szczególności *ustawa z dnia 1.8 1923* roku w sprawie środków prawnych od orzeczeń władz administracyjnych i *ustawa z dnia 31.7 1924 r.* o środkach prawnych przeciw orzeczeniom i zarządzeniom władz szkolnych. Ustawy te jednak zawierały tylko nieznaczną część postępowania administracyjnego, dotyczącą środków prawnych.

Taki stan zastało omawiane rozporządzenie o postępowaniu administracyjnem.

Z chwilą jego wejścia w życie stosunki zmieniają się do gruntu. Dzisiaj ma się już źródło pewne i niezawodne w tem rozporządzeniu, gdyż są tam przepisy wyczerpujące o całym przewodzie administracyjnym, od wniesienia podania począwszy, a skończywszy na ostatecznem orzeczeniu, względnie zarządzeniu. Jak jednak z brzmienia tego rozporządzenia wynika, nie jest ono jedynem źródłem naszego postępowania administracyjnego. Już w poprzednim ustępie była mowa o tem, że rozporządzenie nasze jest normą absolutną zasadniczo tylko w tych wypadkach, gdzie poszczególne ustawy, względnie rozporządzenia nie zawierają już same przepisów formalnych co do postępowania w danym przedmiocie. Te ostatnie bowiem przepisy rozporządzenie nasze naogół utrzymuje w mocy mimo general-

nej swej klauzuli z art. 119. Brzmienie tego art. 119, że uchyla się wszystkie dotychczasowe przepisy w przedmiotach, objętych rozporządzeniem niniejszem, w szczególności uchyla się ustawę z dnia 1 sierpnia 1923 r. w sprawie środków prawnych od orzeczeń władz administracyjnych i ustawę z dnia 31 lipca 1924 r. o środkach prawnych przeciw orzeczeniom i zarządzeniom władz szkolnych, nie zupełnie jest jasne. Możnaby przypuszczać, że z arytkułu tego wypływa prawo wyłączności dla mocy obowiązującej przepisów rozporządzenia tego, — tymczasem tak nie jest. Art. ten ma niewątpliwie głównie na uwadze obie cytowane w nim ustawy, nie myśli natomiast uchylać przepisów formalnych poszczególnych ustaw bez względu na to, czy są one zgodne z przepisami rozporządzenia, czy też sprzeczne. Za takiem, a nie innem rozumieniem tego artykułu przemawia zresztą treść całego rozporządzenia, w którem spotykamy w 40 miejscach utrzymanie w mocy przepisów już dawniej obowiązujących.

Dla dokładności przejdzie się po kolei wszystkie te przepisy, które w myśl wyraźnych postanowień naszego rozporządzenia obowiązują nadal i mają być stosowane niezależnie od tego, jak daną sprawę reguluje samo rozporządzenie. *Należą tu przepisy:* 1) ustaw organizacyjnych i innych o zakresie działania władz (art. 2); 2) o właściwości miejscowej władz (art. 3); 3) o właściwości rzeczowej władz (art. 4); 4) poszczególnych ustaw o załatwianiu spraw przez różne władze w porozumieniu ze sobą (art. 5, ust. 5); 5) administracyjne ewentualnie przepisy kodeksów cywilnych (obecnie dzielnicowych) w sprawie oceny zdolności prawnej, oraz zdolności do działań prawnych (art. 10); 6) o potrzebie osobistego działania bez możności zastąpienia się przez pełnomocnika (art. 11); 7) poszczególnych ustaw o kwalifikacjach osoby pełnomocnika (art. 12); 8) poszczególnych ustaw co do sposobu wnoszenia podań do władzy administracyjnej (art. 15); 9) ustaw o języku podań (art. 16, ust. 4), to jest: ustawa z 31.7 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych (Dz. U. 73, poz. 724); rozporządzenie wykonawcze Rady Ministrów z 24.9 1924 r. (Dz. U. 85, poz. 820) w brzmieniu, ustalonem rozporządzeniem z dnia 21.1 1925 r. (Dz. U. 8, poz. 59; rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z 18.1 1926 r. o adresowaniu przesyłek pocztowych i telegramów, zamawianiu rozmów telefonicznych, oraz używaniu języków w komunikacji telegraficznej i telefonicznej w obrocie wewnętrznym (Dz. U. 7, poz. 51); rozporządzenie Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z 10.3 1920 r. o języku urzędowym władz administracyjnych (Dz. U. M. b. dz. pr. 18, poz. 171); Konwencja Genewska z 15.5 1922 r. (Dział V); ustawa z 16.1 1923 r. o języku urzędowym na obszarze Województwa Śląskiego (Dz. Ust. Śl. 5, poz. 34). Wprawdzie to urzędy administracyjne tylko pośrednio może interesować, jednak przy sposobności należy nadmienić, że obok powyż-

szych, obowiązują nadto 3 ustawy językowe: to jest dwie, dotyczące sądów, prokuratorów i notarjuszów: a) z 31.7 1924 r. (Dz. Ust. 78, poz. 757), b) z 31.3 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 226), pozatem jedna, dotycząca języka w szkołach z 31.7 1924 r. (Dz. U. 79, poz. 766); 10) poszczególnych ustaw o obowiązku władzy wzywania osób do dania wyjaśnień (art. 22, ust. 1); 11) co do sposobu doręczania odpowiedzi na podania, podpisane przez więcej, niż jedną osobę (art. 31); 12) o sposobie wzywania osób i doręczania pism (art. 35); 13) istniejące o postępowaniu wyjaśniającem (art. 44); 14) co do obowiązku władzy przeprowadzenia rozprawy (art. 45); 15) dotyczące ogłoszenia o terminie rozprawy w sposób, w danej miejscowości praktykowany (art. 46, ust. 1); 16) poszczególnych ustaw co do terminów zgłaszania żądań, wniosków i zarzutów (art. 47, ust. 2); 17) o sile dowodowej dokumentów (art. 51, ust. 1); 18) co do obowiązującej formy wystawiania dokumentów publicznych (art. 52, ust. 1); 19) w przedmiocie, co należy uznać za dokument publiczny (art. 52, ust. 2); 20) co do oceny dokumentów, wystawionych jako publiczne przez władze obce (art. 52, ust. 3); 21) co do oceny mocy dowodowej ksiąg handlowych, dzienników, agentów handlowych i t. p. (art. 54); 22) co do zaprzysięgania świadków przez władze administracyjne (art. 61, ust. 2); 23) o stałych znawcach (art. 62, ust. 2); 24) co do terminu załatwiania spraw przez urzędy (art. 68, ust. 4); 25) co do obowiązku władzy wstrzymania w pewnych wypadkach postępowania (art. 74, ust. 3); 26) co do obowiązku doręczania decyzji na piśmie (art. 80, ust. 3); 27) co do toku instancji, wydane po 14-ym września 1923 r., t. j. po wejściu w życie ustawy o środkach prawnych (Dz. U. Nr. 91, poz. 712 z r. 1923) (art. 82); 28) poszczególnych ustaw co do sposobu zaskarżenia decyzji incydentalnej (art. 84); 29) co do obowiązku podania wszystkich żądań i wniosków stron w postępowaniu przed niższą instancją (art. 85, ust. 2-b); 30) o niemożności zmiany decyzyj prawomocnych (art. 100); 31) o wadach w postępowaniu, powodujących nieważność decyzji (art. 101-e); 32) o kompetencji władz do cofania lub ograniczania udzielonych koncesyj, zezwoleń, upoważnień i innych, nadawanych przez władze uprawnień (art. 104); 33) o opłatach i należnościach (art. 107, ust. 1); 34) o skutkach niewniesienia opłaty stemplowej, oraz o zwolnieniu od tej opłaty (art. 107, ust. 6); 35) karno-administracyjne, obowiązujące przy nałożeniu grzywny za nieprzystojne zachowanie się w urzędzie lub takież pismo, wniesione do urzędu (art. 110, ust. 3); 36) o karach za fałszywe zeznanie, względnie za fałszywą przysięgę (art. 111, ust. 1); 37) co do mocy obowiązującej postanowień tego rozporządzenia (np. karno-admin. art. 113); 38) o trybie postępowania w kolegjach, współdziałających, z głosem decydującym (art. 114); 39) o postępowaniu przed urzędami, komisjami, komitetami, oraz innemi organami

ziemskiemi, podległemi Min. Reform Rolnych (art. 115); 40) wreszcie przepisy dawne w odniesieniu do załatwień w danej instancji spraw, które tam były w toku w chwili wejścia w życie tego rozporządzenia (art. 121).

Oto 40 ubocznych źródeł prawa w postępowaniu administracyjnem. Wyliczenie to jest naogół wyczerpujące i inne przepisy nie wchodzą już w rachubę.

Jakie znaczenie, jako źródło, ma judykatura Najwyższego Trybunału Administracyjnego, zwłaszcza z przed 1 lipca 1928 r? Ponieważ Najwyższy Trybunał Admin. nie tworzy norm prawnych, lecz tylko je tłumaczy, przeto nie ulega wątpliwości, że judykatura ta będzie zawsze tylko drogowskazem, nie zaś rzeczywistem źródłem prawa. Przytem należy pamiętać, że niektóre orzeczenia N. T. A. będą obecnie bez znaczenia, o ile są sprzeczne z postanowieniami naszego rozporządzenia. Zresztą należy zauważyć, że wiele postanowień naszego rozporządzenia wzięło początek z tej judykatury N. T. A.

Niepodobna przemilczeć, że powyższe źródła, chociaż pozornie bogate, okażą się niejednokrotnie niewystarczającemi, a do innych źródeł sięgać nam nie wolno, a mianowicie: rozporządzenie nasze nie uznaje wyraźnie tak obfitego źródła, jakiem jest analogja, t. j. powoływanie się na podobne przepisy, istniejące w innych przedmiotach. Pod znakiem zapytania więc jest wobec tego wyrok N. T. A. z 9.10 1925 r. (L. Rej. 1912/24 Zb. III Nr. 758), według którego uciekanie się do analogji może mieć miejsce wówczas, gdy ustawa nie zawiera żadnego postanowienia na wypadek, rozstrzygnięciu podlegający. Jakkolwiek wobec braku wyraźnego przepisu, analogja nie jest dla nas źródłem ustawowem, to jednak nie może być uważana za niewłaściwą droga powoływania się na pewną praktykę i to jedynie zostanie tam, gdzie prawa pisanego w danym przedmiocie nie będzie.

Pojęcie postępowania administracyjnego, jako stosunku prawnego.

Celem ułatwienia sobie zrozumienia postępowania administracyjnego w ogólności, należy wziąć jakiś praktyczny wypadek takiego postępowania.

Przedewszystkiem pamiętać należy o zasadzie podziału władzy, w myśl naszej konstytucji i o zadaniach władzy administracyjnej. Otóż władza dzieli się na ustawodawczą, wykonawczą i sądową. Władze administracyjne są tą władzą wykonawczą, czyli czuwającą nad tem, by ustawy i rozporządzenia, wydane przez ciała ustawodawcze, były w czyn wprowadzone i przestrzegane, przyczem rola ta nie rozciąga się na ustawodawstwo prywatne, oraz sądowo-karne, których wykonywanie należy do sądów powszechnych. Aby zadaniu temu sprostać, władza administracyjna musi posiadać pewne uprawnienia, w stosunku do oby-

wateli, musi mieć prawo wydawania rozporządzeń i zarządzeń, oraz mieć możność wyegzekwowania tego, co przepisy obowiązujące nakazują, czyli zmuszenia opornych do zaniechania pewnych czynności, względnie działania w duchu przepisów.

Należy pamiętać, że władza administracyjna, jako powołana do stania na straży porządku prawnego, w razie naruszenia tego porządku zasadniczo może działać z urzędu, nie czekając na wnioski osób interesowanych, o ile działanie to leży w interesie ogółu. Jednak częstsze będzie działanie władzy na wniosek lub prośbę osób interesowanych. W tym ostatnim wypadku będą możliwe dwie ewentualności, albo będzie jedna strona, albo też może na wzór procesu sądowego mieć miejsce spór między więcej osobami interesowanemi, gdzie władza wystąpi jako pośrednik, mający pogodzić interesy stron powaśnionych. Zobaczmy te odrębne wypadki na przykładzie: a) Obowiązkiem władzy administracyjnej jest m. in. czuwanie nad stanem sanitarnym. Nie potrzeba tu więc żadnego wniosku, ani prośby ze strony obywateli, gdyż władza obowiązana jest z urzędu dbać np. o czystość na ulicach, podwórzach i t. d. Toteż o ile stosunki wymagają tego, władza, licząc się z tem, że nie wszyscy znają przepisy, upomina obowiązanych do utrzymania czystości i wydaje ewentualne zarządzenia, co i jak należy zrobić, celem jej utrzymania. Wydanie zarządzenia musi nastąpić w pewnej formie i być odpowiednio ogłoszone, względnie doręczone. Między władzą a osobami interesowanemi zawiązuje się tu stosunek prawny, polegający na wzajemnych prawach i obowiązkach tak władzy, jak osób interesowanych. W jaki sposób zarządzenie wydaje się, jak się je ogłasza lub doręcza, jakie ewentualnie i środki zaradcze prawne przysługują interesowanym, kiedy zarządzenie staje się ostatecznem, wszystko to przewidują przepisy, a cały ten stosunek stanowi postępowanie administracyjne w danej sprawie. b) Wyraźniej uwidoczni się to postępowanie tam, gdzie władza nie działa z urzędu, tylko na prośbę lub wniosek strony. Np. przepisy o obywatelstwie (ustawa z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego—Dz. Ust. Nr. 44 art. 2 ust. 2) przewidują,że m. i. prawo obywatelstwa polskiego przysługuje tym, którzy nie posiadają obywatelstwa innego państwa, a wykażą, że urodzili się na odszarze Państwa Polskiego. To jest przepis ustawy, lecz by się wylegitymować obywatelstwem polskiem, trzeba mieć poświadczenie obywatelstwa. Otóż osoba interesowana wnosi o to podanie do starosty z oświadczeniem, że urodziła się na obszarze Państwa Polsk., jako sierota pozostała w wieku niemowlęcym i o obywatelstwie swem i rodziców swoich niczego nie wie. Wniesienie podania do starosty jest początkiem postępowania, które władza administracyjna musi wdrożyć dla załatwienia prośby strony o stwierdzenie jej obywatelstwa i wydania poświadczenia obywatelstwa. Sprawa nie zawsze będzie łatwa, strona bowiem musi dostarczyć tylko do-

wodów na przytoczony fakt swego urodzenia na obszarze Państwa Polskiego, nie spada natomiast na stronę ciężar dowodu okoliczności nieposiadania obywatelstwa państwa innego, ponieważ chodzi tu o t. zw. fakt negatywny i badanie tej okoliczności jest rzeczą władzy. To nie wyklucza możności zażądania od strony potrzebnych wyjaśnień, których strona udzielić może. Z podania więc strony wynika i tworzy się wzajemny stosunek między władzą a stroną, stosunek polegający na tem, że władza musi najpierw zbadać, czy jest właściwą dla tej sprawy, czy proszący ma prawo samoistnego występowania z prośbą, czy prośba jego jest faktycznie i prawnie uzasadnioną i następnie wydać orzeczenie z ewentualnem pouczeniem strony w razie odmowy o przysługujących jej środkach prawnych. Cały ten proces stanowić będzie postępowanie administracyjne w danej sprawie, które to postępowanie odbędzie się w tym wypadku już przy udziale władzy i jednej strony. c) Bardziej złożony będzie wypadek, gdy obok władzy występować będą dwie przeciwne strony, np. w sprawach przemysłowych. Przypuśćmy, że zamierzone przedsiębiorstwo przemysłowe byłoby z powodu np. ciągłego ruchu motoru uciążliwe dla sąsiada, który wystąpiłby przeciw przyszłemu przedsiębiorcy z zarzutem, żądając zaniechania wprowadzania motoru, względnie zaradzenia temu w inny sposób. I tu podobnie, jak poprzednio, wnosi osoba interesowana podanie z zarzutem do właściwej władzy przemysłowej, która musi zbadać podstawność zarzutów, względnie roszczeń i wydać decyzję w danej sprawie. Tu już ma się stosunek prawny 3-osobowy, gdyż obok 2 stron, spór wiodących, występuje w roli sędziego władza administracyjna. Ten stosunek może stać się jeszcze bardziej skomplikowany w razie wystąpienia przeciw danemu przedsiębiorcy dwóch lub więcej sąsiadów z tem samem lub innemi roszczeniami.

Przykłady powyższe dają pogląd na istotę prawną postępowania administracyjnego.

W państwie praworządnem zwykle każdy obywatel wie, jakie na nim ciążą obowiązki względem państwa i ogółu, oraz jakie mu przysługują prawa w stosunku do państwa względnie współobywateli. Ale teoretyczne posiadanie praw tylko na papierze obywatela nowoczesnego nie zadowoli, on pragnie z tych praw korzystać i w czyn je wprowadzać. Sam nie zawsze to może, gdyż natrafia często na opór ze strony zobowiązanych, musi więc niejednokrotnie używać do tego pomocy władzy. Sposób wprowadzania w czyn tych praw mieści się w przepisach formalnych czyli procesowych. O ile chodzi o prawa prywatne, pomocy udziela sąd na podstawie przepisów ustawy o postępowaniu cywilnem, o ile natomiast chodzi o prawa nieprywatne, pomocy tej udziela władza administracyjna na podstawie przepisów o postępowaniu administracyjnem. Na tem polega doniosłość przepisów o postępowaniu administracyjnem i ich rola w życiu państwowem. Niejednego zapewne zdziwi to, iż państwo dotychczas mo-

gło obchodzić się bez kodeksu tych przepisów. W kilku słowach należy zająć się tą zagadką. Przedewszystkiem należy pamiętać, że brak kodeksu nie jest równoznaczny z brakiem przepisów, dalej nie każde prawo musi być pisane, równie dobre jest niepisane prawo zwyczajowe, które w wielu krajach obowiązuje; ustroje konstytucyjne w pełnem słowa znaczeniu datują się nie od długiego czasu; w przeważnej części państw do niedawna obywatel był poddanym, obciążonym tylko obowiązkami względem państwa, bez praw, to też nie odczuwano potrzeby przepisów tych tak, jak dzisiaj, wreszcie brak skodyfikowanych przepisów otwiera mniej lub więcej szerokie pole do samowoli władzy administracyjnej, toteż przedwojenne rządy biurokratyczne nie sprzyjały naogół podobnej kodyfikacji.

Powyższe tembardziej pozwala ocenić wysoki poziom naszego prawodawstwa i ducha postępu, który je cechuje. Polska wyprzedziła bowiem nietylko Europę, lecz cały świat, zdobywając się na kodeks o postępowaniu administracyjnem. Obecnie chodzi jedynie o to, by przepisy te nie zostały u nas martwą literą, by je praktycznie zastosować, a chcąc je praktycznie stosować, należy je przedewszystkiem dokładnie poznać i to nietylko ich brzmienie i treść, lecz także ducha tych przepisów.

O GŁÓWNYCH ZASADACH POSTĘPOWANIA.

Podobnie jak w każdym dziale naukowym wogóle, a w prawnym w szczególności, muszą istnieć pewne zasady wytyczne, które stanowią jak gdyby szkielet tego działu, tak też i w postępowaniu administracyjnem istnieją te ogólne zasady główne, na których ustawodawca oparł się przy układaniu ustawy. Podobnie jak budowniczy, chcąc budować dom, musi opracować plan i następnie przy budowie tego planu się trzymać, tak zaś plan, jak sama budowa musi opierać się na pewnych uznanych ogólnie zasadach techniki budowlanej, tak samo rzecz się ma w postępowaniu administracyjnem. Gdy urząd ma wydać decyzję, decyzja ta będzie dobra, jeżeli zbudowana będzie w myśl wytycznych zasad postępowania.

1) Pierwszą taką zasadą jest *zasada skargowości* względnie przeciwstawienie do niej *zasada postępowania z urzędu*. Pierwsza z nich polega na tem, że dla wszczęcia sprawy konieczna jest skarga, czy też prośba osoby interesowanej. Zasada ta może mieć całkowite zastosowanie tylko w dziedzinie prawa prywatnego. Każdy obywatel jest panem swego majątku prywatnego i zasadniczo może nim dowolnie rozporządzać, może też zgodzić się na to, by mu inni w ten czy inny sposób mieszali się do zarządu majątkiem. Dopiero gdy mu się to nie podoba, a nieuprawnione jednostki mimo jego zakazu niepokoją go nadal w spokojnem posiadaniu swojego majątku, zwraca się on do sądu cywilnego o po-

moc i dopiero na taką jego prośbę sąd wdraża dochodzenia i wymierza sprawiedliwość. Wobec tego sądy cywilne nie działają z urzędu, tylko na wniosek stron. W ustawach postępowania cywilnego mamy wyraźną zasadę, że sądy mogą wszczynać postępowanie w sprawach cywilnych jedynie tylko na skutek żądania osób, których sprawy te dotyczą.

Postępowanie administracyjne ma częściowo odmienny charakter od procesu cywilnego. Tu chodzi o ochronę interesów ogółu oraz praw publicznych jednostki. Zasadniczo władze administracyjne czuwają nad wykonaniem ustaw z dziedziny prawa publicznego (nie prywatnego) i mogą działać z urzędu, nie czekając na wniosek stron. Nie można więc powiedzieć, by nasze postępowanie administracyjne opierało się zawsze na zasadzie skargowości. Jednak ustawodawstwo nasze nie przeprowadza ścisłej granicy między kompetencjami sądu i władzy administracyjnej i w niektórych wypadkach porucza władzy administracyjnej załatwienie spraw natury prywatno-prawnej. Np. uwaga do art. 1 u. p. c. b. zab. ros. zawiera postanowienia, iż do jurysdykcji władz. adm., nie zaś sądów, należą takie rozporządzenia władz i urzędników administracyjnych, które z mocy ustawy mają charakter bezspornych, nie podlegających zarzutom w trybie postępowania kontradyktoryjnego. Pozatem nowsze ustawodawstwo polskie często robi też wyłom na rzecz kompetencji władz administracyjnych, np. przy określaniu odszkodowania w postępowaniu wodno-prawnem i t. p. W takich wypadkach już obowiązuje zasada skargowości i władza zasadniczo nie wdraża postępowania administracyjnego, gdy tego interesowana osoba nie żąda. Również w wypadkach, gdzie chodzi o prawo jednostki (nie ogółu), gdzie jednostce pozostawiona jest swoboda wykorzystania prawa, przewidzianego przepisami, władza nie działa z urzędu, lecz na wniosek strony. Np. każdy obywatel może zasadniczo uzyskać pozwolenie na piętrzenie wody publicznej dla celów przemysłowych, jednak nikogo się nie zmusza do występowania o to i dopiero, gdy strona wystąpi z odpowiednią prośbą, władza wodna wdraża dochodzenia wodno-prawne i wydaje orzeczenie. Dochodzenia te stanowią właśnie to postępowanie administracyjne. Nie będzie natomiast władza czekała na skargę w wypadku, gdy zakład przemysłowy zatruwa powietrze, tu bowiem chodzi o dobro natury publicznej, to też tu będzie miała zastosowanie zasada postępowania z urzędu.

Reasumując to wszystko, co powiedziano o zasadzie skargowości, możnaby się streścić w następujących zdaniach:

W postępowaniu administracyjnem zasada skargowości ma zastosowanie tylko w wypadkach, gdzie przedmiotem postępowania będzie interes jednostki, w innych wypadkach panuje zasada postępowania z urzędu.

2) Drugą taką zasadą, w postępowaniach przestrzeganą, *jest obowiązek wysłuchania obu stron* (audiatur et altera pars). Tam,

gdzie się ma do czynienia z dwiema spór toczącemi stronami, zasada ta powinna obowiązywać bezwzględnie. Toteż ustawy o postępowaniu cywilnem przeprowadzają tę zasadę bezwzględnie, np. u. p. c. w b. zaborze rosyjskim w art. 4 wypowiada tę zasadę wyraźnie w słowach: „sądy mogą rozstrzygać nie inaczej, jak po wysłuchaniu wyjaśnień strony przeciwnej, albo po upływie terminu, do złożenia wyjaśnień wyznaczonego".

Z powodów już znanych zasady tej nie można bez zastrzeżeń przeszczepić do postępowania administracyjnego, które zasadniczo nie jest spornem i gdzie spór należy do wyjątków. Jednakże zasada ta w naszem postępowaniu obowiązuje, stanowi o tem ust. 1 art. 47, mówiąc, *że urzędnik, prowadzący rozprawę*, powinien dać możność osobom interesowanym zapoznania się ze sprawą, a także *złożenia potrzebnych oświadczeń*. Zasadę tę wypowiedział Najwyższy Trybunał Administracyjny w wyroku swym z 14 czerwca 1923 r. L. rej. 346/22 Zb. I. Nr. 91 w słowach: „Kardynalnym wymogiem postępowania administracyjnego jest wogóle danie możności stronie interesowanej obrony swych praw już w toku postępowania przed pierwszą instancją". Również art. 89 i 91 stwierdzają to prawo stron.

Toteż należy przyjąć jako prawidło, że o ile w sprawie występować będą przeciw sobie dwie lub więcej stron, zasada wysłuchania wszystkich stron będzie obowiązywała też w naszem postępowaniu administracyjnem. Wysłuchanie wszystkich stron należy rozumieć jako danie możności wszystkim stronom obrony swych praw.

3) *Trzecią* bardzo doniosłą jest *zasada poznania prawdy*. Mając orzekać w pewnej sprawie, powinno się najpierw dążyć do ustalenia, odpowiadającego prawdzie stanu faktycznego. Pod tym względem postępowanie administracyjne może zawierać następujące wady: a) decyduje się bez ustalenia stanu faktycznego. Decyzje takie mogą czasem być nawet trafne, ale w każdym razie ryzykowne i każda decyzja taka będzie formalnie bezpodstawną, a postępowanie wadliwe i to istotnie, o czem jeszcze będzie mowa; b) ustala się stan faktyczny, ale nie wyczerpująco. Czasami zdarza się, że stan faktyczny jest przeładowany szczegółami, tymczasem brak tam właśnie ustaleń faktów istotnych, a ma się masę faktów dla sprawy zupełnie obojętnych. W związku z powyższem nasuwają się następujące uwagi: Decyzja winna być poprzedzona ustaleniem stanu faktycznego. W gromadzeniu materjału faktycznego należy być ścisłym i dokładnym, lecz nie należy być rozwlekłym, gdyż nadmiar szczegółów zaciemnia sprawę i utrudnia ujęcie rzeczy istotnych. Zasadniczo powinno się być w miarę możności zwięzłym, jednak zwięzłość nie powinna posuwać się do opuszczania okoliczności istotnych dla sprawy.

Całe postępowanie wyjaśniające w myśl przyjętej przez nowoczesną administrację zasady powinno się w miarę możności

UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI

tak kierować, by móc uczynić zadość prośbom osób interesowanych, nie należy natomiast wyszukiwać specjalnych utrudnień. Ta zasada winna mieć zastosowanie nie tylko przy gromadzeniu materjału faktycznego, lecz także przy jego ocenie, jakoteż przy tłumaczeniu niejasnych przepisów prawnych. To wszystko jednak nie oznacza wcale zbaczania z drogi prawdy przy gromadzeniu materjału faktycznego i z drogi legalności przy stosowaniu ustaw.

Wracając do właściwego tematu *„zasada poznania prawdy"*, należałoby pokrótce ująć sprawę ze stanowiska teoretycznego, a następnie zastanowić się nad zasadami, jakich w niniejszym przedmiocie należy przestrzegać w naszem postępowaniu administracyjnem.

Teoretycznie rozróżnia się:

a) prawdę formalną i

b) prawdę materjalną.

Ad. a. Prawda formalna. Już z nazwy wynika, że jest to prawda, ale tylko z punktu widzenia formalnego, czyli że czasem za prawdę będzie uznane to, co nią faktycznie nie jest. Czasem ustawa z góry przewiduje, że takie a takie warunki są dowodem prawdziwości pewnego faktu. Np. dokument publiczny, wystawiony w przepisanej formie, stanowi zupełny dowód na to, co wedle niego urzędownie zostało stwierdzone, oświadczone lub zarządzone (metryka urodzenia, wystawiona we właściwej formie przez urzędnika stanu cywilnego, stanowi zupełny dowód na fakt urodzenia danej osoby). W takich wypadkach władza decydująca nie ma swobody w ocenie tego faktu urodzenia, musi go przyjąć za prawdziwy, choćby z innych faktów mogła wyrobić sobie inne zdanie, np. że akt urodzenia nie zaistniał, a osoba była podstawiona. Oczywiście władza może zakwestjonować prawdziwość dokumentu, lecz dowód prawdziwości może też czasem zawieść. Tu postępowanie dowodowe jest ułatwione, gdyż trzeba tylko dopełnić formalnych, t. j. przez prawo przepisanych warunków.

Sposób dociekania prawdy w postępowaniu nazywa się teorją dowodową, a sposób dociekania prawdy formalnej zwie się *legalną teorją dowodową.*

Ad. b. Przeciwstawieniem do formalnej jest *prawda materjalna,* t. j. prawda rzeczywista, czyli ta, która się zgadza ze stanem rzeczywistym. Tu już ustawa nie narzuca władzy żadnych prawideł z góry i pozwala władzy orzekającej dociekać prawdy. Z zasadą prawdy materjalnej idzie w parze *t. zw. wolna teorja dowodowa,* polegająca na tem, że władza orzekająca ma swobodę badania, a następnie swobodę w ocenie wyników badania. Np. chociażby kilku świadków stwierdziło, że ktoś jest biedny, władza na podstawie własnych wiadomości może pominąć ich zeznania, jako niewiarygodne i uznać osobę interesowaną za zamożną. Władza orzekająca bada tu stan faktyczny według swej najlep-

szej woli i wiedzy, ocenia go i nabiera przekonania o tym stanie, nie krępowana żadnemi prawidłami dowodowemi.

Poznawszy te zasady w teorji, należy zastanowić się nad tem, *która z tych zasad obowiązuje w naszem postępowaniu administracyjnem*, a to: czy władze administracyjne obowiązane są dociekać prawdy materjalnej z zachowaniem swobody w dociekaniu i ocenie zebranego materjału dowodowego, czy też obowiązuje zasada prawdy jedynie formalnej, t. j.: czy rozporządzenie o postępowaniu administracyjnem zgóry narzuca, co należy uznać za prawdę.

Na pytanie to dają odpowiedź artykuły: 44, 49 i 50. Dokładnie sprawę tę omówi się później, tu wystarczy powiedzieć, że artykuły te wprowadzają do naszego postępowania zasadę prawdy materjalnej i wolną teorją dowodową, albowiem władza ustanawia zakres postępowania wyjaśniającego, następnie jako środek dowodowy w postępowaniu administracyjnem służy wszystko, co może się przyczynić do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem, wreszcie o tem, czy dana okoliczność ma być przyjęta za udowodnioną, decyduje władza na podstawie swobodnej oceny wyników postępowania wyjaśniającego. Powyższe wskazuje, że władza ma swobodę w dociekaniu prawdy i swobodę w ocenie. W świetle takiej zasady należy obecnie ocenić wyrok N. T. A. z 25.1.1924 r. L. rej. 876/23 (Zb. II. Nr. 283), nakazujący władzy uwzględniać przy ocenie całkowity wynik dochodzeń. Można więc dowód uznać jako niewiarygodny, nie należy jednak pomijać go milczeniem. Pominięcie wyjaśnień strony bez sprawdzenia ich wiarygodności i bez uzasadnienia powodów pominięcia stanowi istotną wadliwość postępowania (Wyrok N. T. A. z 17/9 1923 r. L. rej. 22/23 Zb. I. Nr. 97). Można natomiast pominąć późniejsze twierdzenia stron wskutek ich niezgodności z poprzedniemi twierdzeniami, bez narażenia się na zarzut wadliwości postępowania (Wyrok N. T. A. z 16/I 1923 r. L. rej. 91/22 Zb. I. Nr. 34). Z drugiej strony oparcie decyzji na przesłance, nie stwierdzonej w postępowaniu administracyjnem, stanowi wadliwość postępowania, jak to wynika z wyroku N. T. A. z dnia 19/2 1924 r. (L. rej. 1075/22 Zb. r. II. Nr. 310).

To jest reguła w naszem postępowaniu administracyjnem, ale od reguły tej istnieją też pewne *wyjątki na korzyść zasady prawdy formalnej i legalnej teorji dowodowej*. Wyjątki te mieszczą się w art. 51 do 55, zawierających przepisy o dowodach z dokumentów. Sprawa ta również omówiona będzie później dokładnie, tu dość będzie nadmienić, że przy ocenie dowodu z dokumentów władza orzekająca jest krępowana pewnemi zasadami, zgóry przez ustawę narzuconemi, że więc niema tu swobodnej oceny dowodu, jak np. przy świadkach, biegłych i oględzinach.

4) *Czwartą* z rzędu będzie *zasada ustności*, względnie *bezpośredniości* i ewentualnie *zasada postępowania pisemnego*, będąca przeciwieństwem zasady pierwszej.

Zasada ustności polega na tem, że w całem postępowaniu strona jest obowiązana lub uprawniona stawić się przed władzą, oświadczenia swoje składać przed władzą ustnie; władza orzekająca sama bada dowody ze świadków, przesłuchując ich, następnie wszelkie swoje zarządzenia i orzeczenia ogłasza stronie ustnie. Z tą ustnością łączy się więc jako konieczny wynik bezpośredniość, t. j. bezpośrednie stykanie się władzy orzekającej ze stroną i dowodami.

Przeciwieństwem tej zasady jest *zasada pisemnego postępowania*, polegająca na tem, że tak żądanie osób interesowanych, jako też wynik postępowania dowodowego, a więc zeznania stron, osób interesowanych, świadków i biegłych przedstawia się władzy orzekającej wyłącznie na piśmie, władza orzekająca nie styka się zupełnie ze stroną, świadkami i t. d., wreszcie swoje zarządzenia i orzeczenia podaje interesowanym osobom wyłącznie w drodze pisemnej.

Dzisiaj ta ostatnia forma, przyjęta jako wyłącznie obowiązująca, byłaby do pewnego stopnia anachronizmem, gdyż władza, nie mogąc się zetknąć ze stroną, ani świadkiem, nie mogłaby też ręczyć za słuszność swego zdania, wyrobionego sobie wyłącznie na podstawie pism. Ta zasada pisemnego postępowania odpowiadałaby jedynie zasadzie prawdy formalnej i legalnej teorji dowodowej, gdzie władza orzekająca ma skrępowane ręce w dociekaniu prawdy i niema swobodnej oceny wyników dochodzeń. Zupełnym anachronizmem jednak ta zasada pisemności nie jest, gdyż można ją w obecnych czasach zastosować.

Należy zajrzeć obecnie do naszego rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem, celem przekonania się, *jaka zasada obowiązuje u nas w postępowaniu administracyjnem?*

Na pytanie to znajdzie się odpowiedź w artykułach: 15, 22, 45, 57, 62, 65, 66, 80, które w streszczeniu dają następujący obraz:

Prośby, odwołania, skargi, zażalenia it. p. podania mogą być wnoszone do władz także przez zgłaszanie do protokółu, o ile specjalne przepisy i rodzaj sprawy nie stoją temu na przeszkodzie; władza ma prawo, w wypadkach zaś, gdy poszczególne przepisy to przewidują, ma obowiązek wzywać osoby, od których potrzebuje wyjaśnień lub których udział w czynnościach władzy jest potrzebny do złożenia tych wyjaśnień osobiście w urzędzie; władza może zarządzić przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego w formie rozprawy ustnej; władza bada świadków; wzywanie i badanie biegłych odbywa się na tych zasadach, co wzywanie i badanie świadków; władza może zarządzić oględziny na miejscu; strony, o ile zjawią się w czasie badania świadków, biegłych lub w czasie oględzin, winny być dopuszczane do uczestnictwa w tych czynnościach; decyzję, wydaną w obecności strony, ogłasza się jej ustnie.

Z tych kilku przytoczeń wynika, że *postępowanie nasze administracyjne opiera się na zasadzie bezpośredniości, względnie ustności.*

Jednakże *zasada bezpośredniości nie ma wyłączności* w naszem postępowaniu, obok niej bowiem chociaż mniej uprzywilejowane, jednak poważne miejsce zajmuje zasada pisemnego postępowania, o czem świadczą postanowienia art. 15, 22, 57 ust. 2, 62 i 80, streszczające się w następującem: Prośby i t. p. podania mogą być wnoszone do władz pisemnie lub telegraficznie; władza ma prawo wzywania do złożenia wyjaśnień pisemnie; władza może zamiast badania świadków, ograniczyć się do żądania od nich zeznań na piśmie; to samo stosuje się do biegłych; decyzja główna, wydana w nieobecności strony, powinna być doręczona jej na piśmie.

Te znowu cytaty z ustawy wskazują, że nasze postępowanie nie daje wyłączności żadnej z tych zasad, że jednakowoż *przewagę niewątpliwie ma zasada ustności*, a zasada postępowania pisemnego będzie zajmowała drugorzędne miejsce z wyjątkiem wnoszenia podań, gdzie ma pierwszeństwo przed zasadą ustności. Rozporządzenie pozostawia ocenie władzy, kiedy, jaką zasadą ma się posługiwać, a tylko w wyjątkowych wypadkach krępuje władze w tym kierunku.

5) *Piątą* będzie *zasada jawności*, względnie jej przeciwieństwo, *zasada tajności.*

Przed wejściem w życie rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem, sprawa jawności i tajności postępowania administracyjnego była poniekąd pod znakiem zapytania. Jakkolwiek nie było prawa pisanego, to jednak praktyka trzymała się zasadniczo zasady, iż postępowanie administracyjne i akta spraw admin. są natury poufnej i dla stron niedostępne. Nie można ręczyć, by praktyka ta była jednolita w różnych miejscach i urzędach. W każdym razie podobnie, jak urząd nie mógł powołać się na zasadę prawną co do poufności każdego aktu administracyjnego, tak z drugiej strony osoba interesowana nie mogła przytoczyć żadnego przepisu prawnego, upoważniającego ją do żądania wglądu do aktu admin. Zdarzały się na tem tle czasem nieporozumienia, zwłaszcza z adwokatami, którzy żądali okazania im akt, powołując się przytem błędnie na analogję z prawem wglądu do akt sądowych.

Nasze rozporządzenie sprawy tej nie pominęło i poszło bardzo daleko na rękę osobom interesowanym, względnie stronom. Odnośne postanowienia zawiera art. 14, który odróżnia osoby interesowane i strony. Pierwsze z nich mogą się dowiadywać jedynie o biegu sprawy (wzory nr. 8 i 9), t. j. gdzie i w jakiem stadjum załatwienia sprawa się znajduje. Większe natomiast prawa posiada osoba interesowana w czasie rozprawy, gdzie w myśl art. 47 ust. 1, urzędnik, prowadzący rozprawę, *powinien dać możność osobom interesowanym „zapoznania się ze sprawą".*

W jaki sposób możność ta ma być dana, rozporządzenie nie postanawia, wobec czego osoba interesowana nie ma formalnie prawa żądać wglądu do akt, jednak urzędnik, prowadzący rozprawę winien jest jej tę możność ułatwić. Skoro więc okazanie akt nie będzie wskazane, *należy ustnie poinformować o stanie sprawy*. Natomiast strony, względnie ich pełnomocnicy, mogą przeglądać akta administracyjne i prosić o odpisy z dokumentów (wzór 10). Mimo to poufność aktu administracyjnego w razie potrzeby może być utrzymana, gdyż ten sam art. postanawia, że strona musi na wgląd do akt uzyskać zezwolenie władzy i może przeglądać tylko te akta, które, zdaniem władzy, zawierają dane niezbędne dla strony, celem uzasadnienia jej praw i interesów, oraz, że władza może zezwolić na wydanie odpisów z dokumentów, o ile to ze względu na interes publiczny jest dopuszczalne. Wreszcie najdobitniej wyraża się ustęp końcowy tego artykułu, stanowiący, iż *uprawnienia powyższe osób interesowanych i stron nie mogą być wykonywane ze szkodą dla tajemnicy urzędowej*. Z tego wynika, że rozporządzenie, robiąc wyłom w uświęconej dotąd zasadzie poufności akt administracyjnych, czyni to z wielką ogłędnością, bez szkody dla tajemnicy urzędowej. Tyle o tajności, względnie jawności akt administracyjnych, zarazem postępowania, o ile ono odbywa się pisemnie. Pozostaje do omówienia jeszcze postępowanie ustne. Przedewszystkiem zastanowić się należy nad tajnością, względnie jawnością postępowania w stosunku do stron. Sprawę tę rozstrzyga art. 66 w ten sposób: „Strony, o ile zjawią się w czasie badania świadków, biegłych lub w czasie oględzin, winny być dopuszczone do uczestniczenia w tych czynnościach". To jest zasada obowiązująca, jednak koniec zdania, stanowiącego ten artykuł, przewiduje też wyjątek w słowach: „o ile interes publiczny nie stoi temu na przeszkodzie". Czyli, że władza może w interesie publicznym wykluczyć stronę od uczestniczenia w powyższych czynnościach, tak w czasie rozprawy, jak też i poza rozprawą.

Nie wspomina natomiast rozporządzenie o nieinteresowanych osobach trzecich, czy zasadniczo można, względnie należy je dopuścić do udziału w postępowaniu w charakterze widzów. Ponieważ podobne prawo z przepisów dla osób trzecich wyraźnie nie wypływa, przeto ewentualne żądania ich w tym kierunku byłyby bezpodstawne. Logiczne rozumowanie przemawia za poufnością postępowania wobec osób nieinteresowanych, skoro bowiem akt administracyjny jest poufny nawet dla osoby interesowanej, która może się dowiedzieć tylko o biegu sprawy, to tembardziej poufne muszą być postępowanie i akta admin. wobec nieinteresowanych osób trzecich.

6) Ostatnią wreszcie, o której będzie mowa, jest zasada *obowiązku prawdomówności*.

Mianowicie chodzi o to, *czy strona w postępowaniu administracyjnem jest obowiązana mówić prawdę* i jakie ewentualnie

grożą następstwa, gdyby strona tej prawdy nie mówiła. Otóż najpierw należy pamiętać o tem, że rozporządzenie nasze nie wyklucza przesłuchania stron, jako środka dowodowego. Art. 49 mówiąc, że jako środek dowodowy w postępowaniu administracyjnem, służy wszystko, co może się przyczynić do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem, nie wyklucza przesłuchania stron w celach dowodowych w postępowaniu administracyjnem. Pozatem art. 108 zawiera następujące postanowienia: strony winne niestawiennictwa na wezwanie władz lub odmowy dania żądanych wyjaśnień lub zeznań na piśmie, bez usprawiedliwionej przyczyny, ulegają w celu wymuszenia czynności karze do 50 zł., następnie 100 zł. i mogą być sprowadzone do urzędu przymusowo. Wreszcie art. 111 zawiera postanowienia o sankcjach karnych za fałszywe zeznania o postępowaniu administracyjnem, to jest grozi karami, przewidzianemi dla tego przestępstwa w postępowaniu sądowem.

Z tego wynika, że *strona jest obowiązana mówić prawdę pod groźbą kar, przewidzianych za fałszywe zeznania w kodeksie karnym.*

6 zasad powyższych stanowi podwaliny postępowania administracyjnego. Dla przejrzystości zestawi się je tu ściśle w odniesieniu do naszego postępowania. Otóż nasze postępowanie administracyjne opiera się na zasadzie skargowości, ale tylko tam, gdzie nie chodzi o dobro publiczne, o dobro ogółu, pozatem zaś ma zastosowanie zasada działania władzy z urzędu, następnie obowiązuje u nas zasada wysłuchania stron, zasada prawdy materjalnej (z małym wyjątkiem co do mocy dowodowej dokumentów), oraz zasada swobodnej oceny materjału dowodowego, zasada ustności, jako prawidło przy równoczesnej możności stosowania postępowania pisemnego, zasada jawności z zastrzeżeniami co do ochrony interesów publicznych, oraz tajemnicy urzędowej, wreszcie zasada obowiązku prawdomówności.

CZĘŚĆ DRUGA.

POSTANOWIENIA SZCZEGÓŁOWE.

ROZDZIAŁ I.

O PODMIOTACH POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO.

Jak już na wstępie powiedziano, postępowanie administracyjne jest stosunkiem prawnym pomiędzy władzą administracyjną i stronami, przyczem może występować jedna strona obok władzy, jużto więcej stron przeciw sobie. Tak władza, jak też osoby, wnoszące podanie, względnie biorące udział w postępowaniu, stanowią podmioty postępowania, wyposażone przez ustawę w pewne prawa i obciążone pewnemi obowiązkami. Otóż

przystąpi się teraz do dokładnego omówienia tych podmiotów, poczynając od władzy, która postępowanie przeprowadza.

O władzy administracyjnej.

Przez władzę administracyjną będzie się tu rozumieć *wszelkie władze i urzędy administracji państwowej i samorządu terytorjalnego*. Które władze i urzędy, względnie jakie sprawy są *wyjęte* z pod zasad tego postępowania, była mowa już na wstępie szczegółowo i tu tylko należy przypomnieć, że art. 1 o tem stanowi, a wyjątkami są art. 112 do 116. Nie każda władza administracyjna jest uprawniona, względnie obowiązana do załatwienia każdej sprawy. *To prawo, względnie obowiązek władzy do załatwienia danej sprawy stanowi pojęcie właściwości władzy*, o której to właściwości obecnie będzie mowa.

O WŁAŚCIWOŚCI.

Przez właściwość (zwaną powszechnie też kompetencją) *należy rozumieć upoważnienie danej władzy do przeprowadzenia postępowania i wydania zarządzenia lub orzeczenia w danej sprawie*. Czy jest to prawem, czy obowiązkiem władzy, jest tu rzeczą obojętną. Oczywiście, nie będzie to prawem w tem znaczeniu, iż władza odnosi pewną korzyść, natomiast w razie sporu raz ta właściwość może pojawić się jako przedmiot sporu o prawo, mianowicie, gdy kilka władz będzie rościć sobie pretensje do załatwienia danej sprawy, drugi raz wystąpi to w postaci obowiązku, gdy żadna z władz nie zechce podjąć się załatwienia danej sprawy i powstanie spór o to, która z nich ma obowiązek załatwić daną sprawę. Są to więc pojęcia natury teoretycznej, to też najodpowiedniej będzie użyć na oznaczenie tego prawa, względnie obowiązku wyrażenia „upoważnienie“ danej władzy.

O temacie tym mówią artykuły *2 do 6-go* włącznie.

Na wstępie należy się zapoznać *z rodzajami właściwości wogóle*.

Artykuł 2-gi na początku zaraz mówi o właściwości władz *rzeczowej i miejscowej*.

Co to jest właściwość *rzeczowa*, a co *miejscowa?* Pamiętać najpierw należy, że władza administracyjna rozpada się na poszczególne działy, reprezentowane przez odpowiednie ministerstwa. Przepisy prawne o zakresie działania odnośnych ministerstw wymieniają sprawy, należące do właściwości danego ministerstwa. Ministerstwom podporządkowane są władze niższych instancyj, również z określonym zakresem działania. Obok przepisów o organizacji i zakresie działania władz istnieją nadto inne przepisy w tym przedmiocie.

Od czasu do czasu wyłania życie nowe zadania dla administracji, np. radjofonja. Przepisy prawne, normujące dany przed-

miot, stanowią zazwyczaj, która z władz jest właściwa do orzekania w danym przedmiocie.

Otóż odpowiadając na pytanie, *która z pomiędzy władz różnego rodzaju* jest właściwa do orzekania w danej sprawie, rozstrzyga się kwestję właściwości rzeczowej. Tu więc będzie chodziło najpierw o dział administracji, np. czy właściwy będzie dział administracji rolniczej, czy też np. reform rolnych; lub też władza centralna, czy też władze niższych instancyj.

Odpowiadając natomiast na pytanie, *która z władz tego samego rodzaju*, jest właściwa do rozstrzygania danej sprawy, załatwia się kwestję właściwości miejscowej.

Przykład: wieś X wnosi prośbę, by równocześnie ze scaleniem wsi A dokonać jej meljoracji.

Podanie wpływa do Urzędu Wojewódzkiego i dostaje się do referatu spraw wodnych w wydziale administracyjnym.

Władza, zanim zabierze się do rzeczowego rozpatrzenia tej sprawy, musi zastanowić się najprzód nad tem, czy ona jest wogóle właściwą w danych sprawach. Otóż i tu musi zbadać tę właściwość i przekona się, że sprawa rzeczowo należy do urzędów ziemskich i tam ją trzeba będzie skierować. Mając już ustaloną właściwość rzeczową, należy się rozejrzeć w tem, do którego Urzędu Ziemskiego miejscowo właściwego należy sprawę skierować.

W praktyce istnieje jeszcze dzisiaj wiele niedomagań w sprawie przestrzegania przepisów o właściwości, głównie zdarzają się one dlatego, że nie było dotychczas wyraźnych przykazań w tym przedmiocie.

Obecnie istnieją już przepisy wyraźne w rozdziale II-gim naszego rozporządzenia o post. admin.

Jak już wyżej powiedziano, postanowienia o tem, która władza rzeczowo i miejscowo jest właściwa dla danej sprawy, względnie rodzaju spraw, mieszczą się zgrupowane w przepisach o organizacji i zakresie działania poszczególnych władz, a nadto porozrzucane są po różnych ustawach, przy odpowiednich materjach, np. nowa ustawa o zagospodarowaniu lasów prywatnych zawiera również przepisy, wskazujące, które władze i w jakim zakresie są powołane do załatwiania tych spraw.

Gdy dana władza jest przez przepisy upoważniona tak pod względem rzeczowym, jak miejscowym, dopiero wówczas mamy do czynienia z pełną właściwością w znaczeniu prawnem.

Tu wypada jeszcze nadmienić, że postępowanie administracyjne nie zna t. zw. *prorogacji władzy*, t. zn. umowy stron, że ta, czy inna władza będzie właściwa do rozstrzygnięcia danej sprawy (co istnieje np. w prawie cywilnem). Umowa stron w tym przedmiocie nie może mieć skutków prawnych.

BADANIE WŁAŚCIWOŚCI.

Ważną następnie, chociaż nie nową, jest zasada, wypowiedziana w art. 2, ust. 2, że *władza powinna z urzędu przestrzegać*

swej właściwości rzeczowej i miejscowej. Znaczy to, że nie od woli władzy zależy załatwianie spraw, ewentualnie do niej nienależących. Zdarzają się w praktyce wypadki, że władza, zwłaszcza wyższej instancji, załatwia rzeczowo otrzymane niewłaściwie podania, których załatwienie należy do niższych instancyj, wychodząc z błędnego, zdaje się, założenia, że skoro jest władzą przełożoną, to wolno jej załatwić za władzę podległą. Otóż to stanowisko jest błędne, a załatwienie to będzie naruszało art. 2, gdyż władza nie przestrzega tu właściwości, co obowiązana jest uczynić z urzędu bez względu na błędnie skierowaną prośbę strony. Obowiązek władzy do przestrzegania swej właściwości z urzędu nie wyklucza wniosków stron w sprawie właściwości. Wprawdzie skoro władza obowiązana jest badać i przestrzegać swej właściwości z urzędu, wnioski, względnie zarzuty stron tu są zbędne, jednak stronie nie można odmówić prawa występowania z odpowiedniemi wnioskami, to jest podnoszenia zarzutu niewłaściwości władzy i to w każdem stadjum postępowania. Władza jest obowiązana zawsze uwzględnić taki zarzut, o ile on okaże się słuszny.

Ponieważ administracyjne ustawodawstwo nasze komplikuje się coraz bardziej i ogół niezawsze jest w możności z niem się zaznajomić, przeto ma się dzisiaj jeszcze jako codzienne zjawisko wnoszenie podań do władz niewłaściwych. Zjawisko to usprawiedliwiają też częste reorganizacje naszych władz. Toteż należy tu jeszcze raz podkreślić to, co przed chwilą powiedziano, że władza, biorąc się do załatwienia danej sprawy, od przydziału poczty począwszy, a na podpisywaniu czystopisu skończywszy, winna stale zwracać uwagę, czy jest właściwą w danej sprawie i gdy się przekona, że nie jest właściwą, zastosować ust. 3 artykułu 2-go, t. j. albo skierować podanie do władzy, jej zdaniem, właściwej (wzór 1) z równoczesnem zawiadomieniem o tem wnoszącego, lub zwrócić mu podanie ze wskazaniem tej władzy (wzór 2).

Rozporządzenie daje więc dwie drogi: albo przesłać podanie do władzy właściwej, albo je zwrócić petentowi. Chodziłoby teraz o to, którą z tych dróg wybrać. Nie ulega wątpliwości, że wygodniej byłoby zwrócić podanie petentowi, gdyż pisze się tylko do petenta, a inaczej trzeba pisać do władzy i petenta. Jednak nie zawsze wskazana jest droga wygodniejsza. Przedewszystkiem pamiętać należy, że rozporządzenie całe o postępowaniu administracyjnem ułożone jest w duchu jak największych udogodnień dla stron. To też i ten przepis należy pod tym kątem widzenia tłumaczyć, t. zn. od wypadku do wypadku robić to, co dla strony jest dogodniejsze. Ponieważ stronie zawsze zależy na jak najrychlejszem załatwieniu jej sprawy, przeto jako zasada powinno być praktykowane przekazywanie podania władzy właściwej. Jednak nie zawsze będzie to możliwe. Będzie się miało czasem podania, należące do właściwości sądów cywil-

nych, te musi się stronie zwrócić, gdyż w myśl ustaw o postępowaniu cywilnem, np. art. 3 u. p. c., obowiązującej na terenie b. zab. ros., urzędy *nie mają prawa* przekazywania takich spraw sądom cywilnym.

Zastrzeżenie to nie odnosi się do spraw, należących do właściwości sądów karnych, dokąd nietylko można, lecz powinno się kierować sprawy, tam się nadające. Pozatem będą i inne sprawy, nadające się do zwrotu, np. strona zwracała się już do urzędu skarbowego i tam odmówiono jej, na co ma się dowody w podaniu. Mimo to strona zwraca się jeszcze z tą sprawą niewłaściwie do starosty. Otóż w takich wypadkach odstępowanie podania władzom skarbowym byłoby bezcelowe i niepotrzebnie narażałoby urząd na stratę czasu, toteż należy takie podanie petentowi zwrócić. Zwracając podanie, nie można wdawać się w merytoryczne rozpatrywanie sprawy o podstawności, czy bezpodstawności jej żądań, należy ściśle przestrzegać przepisu art. 2 i wskazać *jedynie* władzę właściwą.

O WŁAŚCIWOŚCI MIEJSCOWEJ.

Właściwość miejscową, jak już wyżej nadmieniono, określają zazwyczaj przepisy prawne. Np. właściwą do orzekania, jako władza przemysłowa w pierwszej instancji (w sprawach niezastrzeżonych wyraźnie prawem przemysłowem wojewódzkiej władzy administracji ogólnej), jest władza administracji ogólnej pierwszej instancji, w której okręgu znajduje się dane przedsiębiorstwo przemysłowe. Tu ma się przepis jasny i strona widzi wyraźnie, gdzie ma podanie kierować. Istnieją jednak w ustawodawstwie naszem też przepisy, które nie określają dokładnie tej właściwości miejscowej, np. przepis, że sprawa należy do kompetencji starosty, bez bliższego podania, którego starosty; tymczasem petent mieszka gdzieindziej, przedsiębiorstwo prowadzi gdzieindziej, a wpisany do ksiąg jeszcze w innem miejscu. Otóż, by nie było na tem tle nieporozumień, która z władz rzeczowo właściwych jest właściwa miejscowo, rozporządzenie w art. 3 zawiera zasady, jak w takich wypadkach ocenić należy właściwość miejscową. Podkreślić należy jeszcze raz, iż pierwszeństwo mają wyraźne przepisy odnośnej ustawy, o ile te przepisy dana ustawa zawiera. Np. w powyższym przykładzie co do spraw w związku z zakładem przemysłowym bez względu na to, gdzie właściciel zakładu wpisany jest do ksiąg i gdzie przebywa, właściwym miejscowo dla danych spraw będzie starosta, w którego okręgu zakład przemysłowy leży. O ile jednak w danej ustawie brak wyraźnego przepisu, w takim razie ustala się tę właściwość:

a) *W sprawach, dotyczących nieruchomości,* podług miejsca położenia nieruchomości; a więc o ile np. magistrat będzie wła-

dzą budowlaną i chodzić będzie o budowę na terenie miasta, wówczas właściwym będzie magistrat miasta, w którego okręgu grunt leży, bez względu na miejsce pobytu, zamieszkania i t. d. właściciela nieruchomości.

b) *W sprawach, dotyczących prowadzenia przedsiębiorstwa* lub jego zakładu, podług miejsca, w którem przedsiębiorstwo lub zakład są, mają być, albo były prowadzone.

Podkreśla się też, że chodzi tu wyłącznie o sprawy, dotyczące prowadzenia danego przedsiębiorstwa lub zakładu. Np. przedsiębiorca, mający swój zakład w powiecie kieleckim, mieszka stale w Radomiu, otóż ze sprawami, dotyczącemi wyłącznie zakładu może się zwracać do starosty kieleckiego, jako do władzy przemysłowej, jednak nie może z tego powodu zwracać się do tegoż starosty o wydanie mu poświadczenia obywatelstwa, gdyż tu właściwym będzie starosta radomski, w którego powiecie dany interesant zamieszkuje.

c) *W innych sprawach*, podług miejsca faktycznego zamieszkania w kraju strony lub jednej ze stron, a mianowicie w pierwszym rzędzie strony obowiązanej; jeżeli żadna ze stron zamieszkania w kraju nie posiada, podług miejsca pobytu jednej z nich; jeżeli strony przebywają zagranicą, podług ostatniego wiadomego miejsca zamieszkania jednej ze stron w kraju; wreszcie podług miejsca, w którem wynikła sprawa.

Jak się okazuje, rozporządzenie daje możność wybrnięcia z każdej sytuacji. *Kolejność, przepisana rozporządzeniem, musi być zachowana*, t. j. miejsce zamieszkania ma pierwszeństwo przed miejscem pobytu, oba zaś mają pierwszeństwo przed miejscem, gdzie sprawa wynikła.

Powyższe sposoby mogą jednak okazać się czasem, jako niewystarczające. Np. niepodobna będzie ustalić miejsca zamieszkania i pobytu w kraju polskich obywateli, którzy nigdy w Polsce nie byli, np. dzieci, urodzonych zagranicą; wreszcie i sprawa nie musi wyniknąć koniecznie w kraju, gdyż taki obywatel, który w Polsce nigdy nie był, może zwrócić się z prośbą swą z zagranicy. Otóż na ten wypadek istnieje przepis w art. 3, ust. 2, w myśl którego, gdy w sposób wyżej wskazany właściwość miejscowa ustalić się nie da, wówczas władzę miejscowo właściwą oznacza naczelna władza rzeczowo właściwa.

Przez władzę naczelną należy rozumieć odnośne ministerstwo lub władzę, równorzędną z ministerstwem.

O WŁAŚCIWOŚCI RZECZOWEJ.

Podobnie, jak miejscową, tak też i rzeczową właściwość określają przedewszystkiem ustawy organizacyjne o zakresie działania władz, pozatem w poszczególnych przepisach istnieją postanowienia o tem, która z władz administracyjnych jest rzeczowo właściwa do rozstrzygania odnośnych spraw.

Można jednak natknąć się w naszem ustawodawstwie na wypadki, gdzie brak będzie wyraźnego przepisu, która z władz ma czuwać nad wykonaniem danej ustawy; pozatem należy się liczyć także z faktem, że u nas obowiązuje jeszcze wiele przepisów, odziedziczonych po zaborcach, przyczem istniejące dawniej urzędy i władze, dzisiaj nie istnieją. Wystarczy nadmienić o władzy generał-gubernatora. Niekiedy nasze ustawy przelały wyraźnie prawa, względnie kompetencje zaborczych urzędów na nasze, ale nie wiele znajdzie się takich wypadków. Otóż tu może niejednokrotnie wyłonić się kwestja, która z naszych władz będzie rzeczowo właściwa do rozstrzygania takich spraw? Odpowiedź na to pytanie daje art. 4, który na te wypadki, jako właściwą ustanawia w pierwszej instancji powiatową władzę administracji ogólnej, zaś w II-ej instancji, wojewódzką władzę administracji ogólnej. Jak z powyższego wynika, sprawa właściwości władz nie jest tak prostą, toteż w praktyce mimo wyraźnych przepisów może dojść do nieporozumienia na tem tle.

Nieporozumienie takie w sprawie właściwości nosi nazwę techniczną:

SPÓR O WŁAŚCIWOŚĆ.

Rozróżnia się 2 rodzaje takich sporów o właściwość, to jest *spór czynny i spór bierny.*

Spór czynny polega na tem, że dwie lub więcej władz rości sobie prawo do rozstrzygania danej sprawy. Może to być wynikiem nieporozumienia, ale możliwy też jest wypadek niejasności lub błędu ustawowego.

Spór o właściwość bierny polega na tem, że żadna z władz nie chce wdawać się w rozstrzyganie sprawy, twierdząc, iż ona nie jest właściwa.

Toteż rozporządzenie nasze, przewidując możliwość podobnych sporów (wzór 3), ustanawia w art. 5 sposób ich załatwienia, przyczem *spory te dzieli na trzy grupy:* a) spory między władzami administracyjnemi, mającemi *wspólną władzę przełożoną;* tu rozstrzyga najbliższa wspólna władza przełożona. Np. spór między dwoma starostami tego samego województwa rozstrzyga przełożony wojewoda, między starostami różnych województw — minister spraw wewnętrznych, spór między dwoma np. komisarzami ziemskimi, jednym z okręgu krakowskiego, drugim z kieleckiego, rozstrzyga minister reform rolnych, jako najbliższa ich wspólna władza przełożona; b) spory między władzami, mającemi *różne władze przełożone.* Rozstrzyga tu między władzami powiatowemi właściwy miejscowo wojewoda, np. spór między inspektorem szkolnym w Kielcach a naczelnikiem urzędu skarbowego w Miechowie, po uprzedniem jednak porozumieniu się z kuratorem okręgu szkolnego w Krakowie i prezesem izby skarbowej w Kielcach; spory między władzami wo-

jewódzkiemi — minister spraw wewnętrznych po uprzedniem porozumieniu się z zainteresowanym ministrem, np. spór między prezesem okręgowego urzędu ziemskiego a prezesem izby skarbowej. Spór między ministrami rozstrzyga rada ministrów; c) wreszcie spory o właściwość *między władzami samorządu terytorjalnego lub też temi władzami a władzami administracyjnemi państwowemi* załatwia się według zasad pod a) i b) z tą zmianą, że o ile chodzi o spory władz samorządowych między sobą w sprawach własnego zakresu działania, decyzja należy do właściwych władz nadzorczych nad samorządem, w innych wypadkach rozstrzyga starosta, wojewoda, względnie minister spraw wewnętrznych.

Obojętną przytem jest rzeczą, czy chodzi o kompetencję rzeczową, czy miejscową, jak również obojętne, czy ma się spór czynny, czy bierny.

Przepisy powyższe nasuwają uwagę, że rozporządzenie to daje władzom administracji ogólnej uprzywilejowane pod pewnemi względami stanowisko w stosunku do innych działów adm. Nie jest to przepis odosobniony, gdyż wiąże się on z przepisami o organizacji władz admin. ogólnej, gdzie naczelnicy władz administracji ogólnej mają pewne uprawnienia w stosunku do innych z tytułu stanowiska reprezentantów rządu.

Ustęp 5 art. 5 zawiera nadto postanowienie, że przepisy poszczególnych ustaw, przewidujące załatwienie spraw przez władze w porozumieniu ze sobą, pozostają nienaruszone. Np. porozumienie władzy przemysłowej z inspekcją pracy w sprawie zatwierdzania projektów zakładów przemysłowych. Postanowienie to organicznie nie wiąże się z kwestją sporu, wspomina się o niem w tem miejscu tylko dlatego, że je w rozporządzeniu tu pomieszczono.

KONIECZNE CZYNNOŚCI W CZASIE SPORU.

Spór o właściwość może się przeciągnąć, tymczasem bywają sprawy, niecierpiące zwłoki. Otóż istnieje osobny przepis w art. 6, iż w razie sporu o właściwość lub gdy uzasadniona jest właściwość kilku władz, a zwłoka w załatwieniu grozi niebezpieczeństwem, wówczas każda z władz winna przedsięwziąć w obrębie swego zakresu działania konieczne czynności, zawiadamiając o tem inne władze (wzór 4).

Podkreślić tu jednak należy, że zwłoka musi grozić niebezpieczeństwem i że można przedsiębrać tylko działania konieczne, zresztą w czasie sporu o właściwość sprawa czeka z załatwieniem na rozstrzygnięcie tego sporu.

Przedewszystkiem należy pamiętać, że to, o czem dotychczas była mowa w sprawie właściwości, odnosi się do chwili zaistnienia postępowania, czyli do chwili wszczęcia postępowania .

Jednak w czasie trwania postępowania warunki mogą się zmienić. Najczęstszem w praktyce zjawiskiem będzie właściwość, zależna od miejsca zamieszkania strony, np. prośbę o nadanie obywatelstwa wnosi się do wojewody, w którego okręgu proszący zamieszkuje. Jednak w toku dochodzeń petent może zmienić miejsce zamieszkania i przenieść się na teren innego województwa. Nasuwa się teraz pytanie, który wojewoda będzie właściwy dla dalszego postępowania. Ponieważ rozporządzenie o postępowaniu administracyjnem *nie wypowiada zasady, iż właściwość, która raz zaistniała, pozostaje do końca postępowania,* przeto zastosowanie będzie miała ustawa o obywatelstwie, która upoważnia do orzekania wojewodę, właściwego dla miejsca zamieszkania petenta, ponieważ więc petent przeniósł się do innego województwa, przeto sprawa powędruje za nim do właściwego wojewody.

Nie brak jednak naszemu ustawodawstwu też zasad przeciwnych, utrzymujących właściwość początkową, mimo zmiany miejsca zamieszkania strony, np. ustawa z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 458 z roku 1928), w myśl której decydującą dla właściwości jest okoliczność pobytu strony (poborowego) w chwili sporządzania spisu poborowych. Raz wciągnięty do spisu, a następnie listy poborowej danej władzy powiatowej admin. ogólnej, pozostaje tam stale i wszelkie czynności, z poborem związane, wykonywa ta sama władza, choćby poborowy X razy zmieniał swe miejsce zamieszkania. Jedynie w wypadkach, zasługujących na uwzględnienie, może władza admin. ogólnej, w której listach został wpisany poborowy, zezwolić na stawienie się do poboru przed komisją poborową, właściwą dla miejsca pobytu poborowego w chwili poboru (art. 34).

W praktyce nie będzie chyba z tego powodu sporów czynnych o właściwość, natomiast nie są wykluczone spory bierne. By ich unikać, należy pamiętać, że 1) rozstrzygającemi tu będą przepisy odnośnej ustawy, regulujące właściwość, 2) że rozpoczęcie postępowania przez pewną władzę nie przesądza jeszcze, iż sprawę tę musi ta sama władza zakończyć (jak to jest w procesach sądowych). Przytem nadmienić wypada, że nowa władza nie jest krępowana ustaleniami, dokonanemi już przez władzę poprzednią, że jednak też nie ma obowiązku ponownego badania faktów już ustalonych. Nowa władza ma pod tym względem całkowitą swobodę, gdyż ona decydując, musi mieć do tego podstawę, z drugiej jednak strony należy w takich wypadkach w mia-

rę możności respektować czynności, dokonane przez poprzednią władzę, tego bowiem wymaga potrzeba zachowania powagi władzy i przyśpieszenia załatwienia sprawy.

SKUTKI NIEPRZESTRZEGANIA ZASAD O WŁAŚCIWOŚCI.

Nieprzestrzeganie zasad o właściwości jest wadą istotną, powodującą nieważność decyzji. Trudno bowiem za ważną uznać nawet trafną decyzję, gdy wyda ją władza niewłaściwa, wówczas bowiem i tok instancji ulega zasadniczo zmianie. Rozporządzenie nasze mówi o tem wyraźnie w art. 101, w myśl którego władza nadzorcza może w trybie nadzoru uchylić z urzędu, bądź z własnej inicjatywy, bądź na skutek zażalenia, jako nieważną każdą decyzję, która wydana została przez władzę, oczywiście niewłaściwą. Dopiero po upływie trzech lat od chwili uprawomocnienia się nie można takiej decyzji uchylić z powodu tej nieważności.

SPORY O WŁAŚCIWOŚĆ MIĘDZY WŁADZĄ ADMINISTRACYJNĄ A SĄDEM.

Wprawdzie temat niniejszy nie należy do naszego przedmiotu, jednak dla całości wzmiankuje się o tem.

Podobnie, jak między dwiema władzami administracyjnemi, może również dojść do sporu o właściwość między władzą administracyjną a sądem.

Spory takie są rozstrzygane przez specjalnie w tym celu powołany Trybunał Kompetencyjny, działający u nas na podstawie ustawy z 25.II 1925 roku o Trybunale Kompetencyjnym (Dz. Ust. Nr. 126 poz. 897), oraz rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 30.IV 1927 roku w sprawie regulaminu Trybunału Kompetencyjnego (Dz. Ust. Nr. 42 poz. 373).

W ten sposób omówiona została pierwsza część składowa jednego z podmiotów postępowania, t. j. urząd względnie władza w ogólnem słowa znaczeniu. Drugą część składową tego podmiotu stanowi osoba urzędnika, działającego w postępowaniu.

ZDOLNOŚĆ URZĘDNIKA ADMINISTRACYJNEGO DO ZAŁATWIENIA SPRAWY.

Na wstępie zaznacza się, że nie chodzi tu o zdolności fachowe do załatwiania danych spraw, tylko o zdolności proceduralne, t. j. czy urzędnik z tych lub innych powodów nie powinien wstrzymać się od załatwiania pewnych spraw. Czasem bowiem zachodzą okoliczności, które mogłyby wzbudzić podejrzenie, że urzędnik w danej sprawie mimowoli nawet może być nie dość bezstronny.

Rozporządzenie nasze poświęca tej sprawie osobny rozdział III-ci pod tytułem:

Art. 7 dzieli takie wypadki na 2 grupy: 1) kiedy *urzędnik powinien sam się wyłączyć*, 2) kiedy *przełożony może wyłączyć podwładnego* urzędnika.

Do pierwszej grupy należą: a) sprawy, w których urzędnik sam jest stroną, albo pozostaje do strony w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziaływa na jego osobiste prawa i obowiązki. Jest to jasne i zrozumiałe; nie darmo istnieje wszak w nauce prawa stara zasada, że nikt nie może być sędzią we własnych sprawach;

b) sprawy, dotyczące żony (z tego wynikałoby, że męża nie; jednak logiczne tłumaczenie każe brać tu w rachubę *małżonka*,— będzie tu tylko przeoczenie ustawodawcy), krewnych i powinowatych do drugiego stopnia włącznie, rodzeństwa i ich dzieci;

c) sprawy rodziców przybranych, dzieci przysposobionych, oraz osób, będących pod jego opieką lub kuratelą (jak wiadomo bowiem, sprawy podobne rodzą wzajemne stosunki familijne i materjalne);

d) sprawy, w których urzędnik był lub jest pełnomocnikiem jednej ze stron.

Powyższe punkty a) do d) mają na celu usunięcie podejrzeń o stronniczość z powodu materjalnego zainteresowania urzędnika w sprawie.

Natomiast dwa następne punkty mają na oku więcej względy natury moralnej. A więc dalej urzędnik winien się wyłączyć: e) w postępowaniu odwoławczem, jeżeli brał udział w niższej instancji w wydawaniu zaskarżonej decyzji.

Podkreślić tu należy, że wystarczy *„udział w wydaniu"*, niekoniecznie więc decyzja musi od niego pochodzić, względnie przez niego być podpisana; w każdym razie urzędnik ten musiał być czynny przy wydaniu decyzji w niższej instancji;

f) w sprawie, z powodu której wdrożono przeciw niemu dochodzenie wstępne, postępowanie dyscyplinarne lub karnosądowe.

W powyższych sprawach urzędnik powinien się sam wyłączyć, taki bowiem obowiązek nakłada na niego rozporządzenie. Nie zależy to więc tylko od jego dobrej woli, lecz jest to jego obowiązkiem i pogwałcenie świadome tego przepisu przez urzędnika powoduje wadliwość postępowania, a niezależnie od tego niekiedy może stanowić ewentualnie podstawę dochodzeń o nadużycie władzy.

Rozporządzenie nie przewiduje tu trybu postępowania, jednak nie ulega wątpliwości, że urzędnik, skoro otrzyma do załatwienia sprawę, dającą się podciągnąć pod jedną z wyżej wymienionych kategoryj, obowiązany jest donieść o tem bezpośrednio przełożonej władzy służbowej z prośbą o zarządzenie zastępstwa

dla odnośnej sprawy lub celem zdecydowania, czy zachodzi dostateczny powód wyłączenia.

Wprawdzie rozporządzenie nie upoważnia wyraźnie stron do podnoszenia zarzutów w tym kierunku, nie ulega jednak wątpliwości, że strona może wystąpić z podobnemi zarzutami i to w każdem stadjum postępowania, a nawet, zdaniem mojem, pogwałcenie tego przepisu przez urzędnika może być w pewnych wypadkach podstawą do wznowienia postępowania, zakończonego prawomocnem orzeczeniem, gdyż postępowanie urzędnika może być zakwalifikowane, jako nadużycie władzy, a więc czyn karalny sądownie, co w myśl art. 95 stanowi podstawę do wznowienia.

Poza powyższemi wypadkami rozporządzenie przewiduje jeszcze drugi sposób wyłączenia urzędnika administracyjnego. Oto przełożony może wyłączyć podwładnego urzędnika, jeżeli uzna to za potrzebne *ze względu na interes publiczny.*

Pojęcie *„interes publiczny"* jest bardzo obszerne i może tu wchodzić w grę tak dobrze interes materjalny, jak moralny. Mojem zdaniem, najzupełniej wystarczy wzgląd na dobrą opinję danego urzędu. Nadmienić przytem wypada, że wyłączenie takie jest bezapelacyjne, co wprawdzie z rozporządzenia nie wynika, lecz opiera się na podporządkowaniu i służbowej zależności urzędnika administracyjnego.

Nasuwa się uwaga, że rozporządzenie, nie sankcjonując niewyłączenia się urzędnika następstwami, nie myślało może traktować zbyt rygorystycznie tej sprawy, co może jest praktyczniejszem rozwiązaniem, gdyż można często spotkać się z wypadkiem, że urzędnik mimo niewyłączenia się, załatwi sprawę najbezstronniej, ku zadowoleniu stron i bez uszczerbku dla czyjegokolwiek dobra. W tych wypadkach bezcelowe byłoby unieważnienie takiego orzeczenia, względnie zarządzenia. Jednak w razie podniesienia zarzutu ze strony osób zainteresowanych orzeczenie, dotknięte podobną wadą, winno być uchylone.

Za niezbyt rygorystycznem tłumaczeniem tego wyłączenia przemawia w wysokim stopniu brzmienie związanego z tą sprawą art. 8, w myśl którego w wypadkach wyłączenia urzędnik powinien wprawdzie być bezzwłocznie zastąpiony przez innego, lecz do tego czasu ma przedsiębrać *tylko te czynności, które nie cierpią zwłoki.* A więc i we własnych sprawach urzędnik jest upoważniony do przedsiębrania czynności niecierpiących zwłoki. Wobec czego te ostatnie czynności będą legalne i ważne, pomimo, że urzędnik, który następnie będzie dalej sprawę załatwiał, może zdecydować, nie oglądając się na dokonane czynności. Jednak mogą to być i takie czynności, których już odrobić nie będzie można.

W odniesieniu do instytucji wyłączenia w postępowaniu administracyjnem da się wreszcie zauważyć ogólnie to, iż *jej wprowadzenie jest nowością,* która podnosi znaczenie władz admin.

w oczech społeczeństwa, a nie krzywdzi nikogo, nie dotyka też urzędników osobiście, gdyż jak wiadomo, wyłączenie takie istnieje od dawna w postępowaniu sądowem, a nie ubliża to sądom. Przyczem jeszcze nadmienić należy, że powody wyłączenia, wyżej wyliczone, są identyczne z powodami, przewidzianemi przez procesowe prawa sądowe. Wreszcie przypomnieć należy, że urzędnik, załatwiający sprawy w postępowaniu administracyjnem, musi mieć zdolność do działań prawnych, mianowicie nie może być tej zdolności stale lub chwilowo pozbawiony urzędnik, wydający decyzję w danej sprawie. Decyzja, wydana przez urzędnika, nie posiadającego zdolności do działań prawnych wogóle lub skutkiem chwilowych braków, np. w stanie nietrzeźwym, byłaby istotnie wadliwa.

W ten sposób omówiono pierwszy podmiot postępowania administracyjnego, t. j. władzę i urzędników, obecnie przejdzie się do drugiego podmiotu, którym są:

OSOBY INTERESOWANE I STRONY.
(art. 9)

Jak już poprzednio była mowa, postępowania administracyjnego nie można ściśle porównywać z cywilnym procesem sądowym, gdyż w procesie cywilnym muszą występować zawsze dwie strony (powodowa i pozwana). W postępowaniu administracyjnem można wprawdzie mieć również dwie strony, toczące spór o prawo natury publicznej, jednak zasadniczo będzie to należało do rzadkości, pozatem zwykle jest jedna strona, która występuje do władzy z podaniem, zawierającem prośby, odwołania, skargi, zażalenia i t. p. Nadto władza sama z urzędu nawet bez inicjatywy osób zainteresowanych wdraża i przeprowadza dochodzenie względnie postępowanie administracyjne tam, gdzie dobro ogółu względnie interes publiczny tego wymaga, a istniejące przepisy władzę do tego działania upoważniają lub takie działanie nakazują; władza bowiem administracyjna powołana jest do wprowadzania w życie ustaw administracyjnych i czuwania nad ich przestrzeganiem. Nie dziwnem więc byłoby np. wdrożenie postępowania administracyjnego z urzędu tam, gdzie piętrzenie wody powoduje wylew na wielkiej przestrzeni ze szkodą dla ogółu, chociażby ten ogół nieświadom swoich praw, nie występował ze skargami przeciw piętrzeniu wody. Chodzi tu bowiem o dobro ogółu, którego władza administracyjna pilnuje z urzędu.

Zależnie więc od rodzaju sprawy, będzie się miało postępowanie administracyjne takie, gdzie władza występować będzie z urzędu, nie krępując się brakiem inicjatywy ze strony osób zainteresowanych; dalej takie, gdzie osoba zainteresowana wystąpi z podaniem o zrealizowanie pewnego prawa ustawowo jej należnego, np. z prośbą o odroczenie jej służby wojskowej z ty-

tułu praw jedynego żywiciela; wreszcie będzie się miało zupełnie na wzór procesów sądowych dwie strony, toczące spór, np. z powodu uciążliwego sąsiedztwa z zakładami przemysłowemi.

Postępowanie administracyjne rozpoczyna się w pierwszym wypadku z chwilą wdrożenia czynności przez władzę, w pozostałych dwu wypadkach z chwilą wniesienia przez osobę interesowaną podania do właściwej władzy. Z tą chwilą zawiązuje się stosunek prawny między zainteresowanym a władzą, stosunek polegający na tem, że tak władza jak i zainteresowany muszą wzajemnie świadczyć sobie to, do czego ustawa ich uprawnia względnie zobowiązuje.

Nasze rozporządzenie odróżnia wyraźnie *osobę interesowaną od strony.*

Osobą interesowaną w/g rozporządzenia jest każdy, kto żąda czynności władzy, do kogo czynność władzy się odnosi, lub też czyjego interesu czynność władzy choćby pośrednio dotyczy; natomiast *stroną* będą tylko te osoby interesowane, które uczestniczą w sprawie na podstawie roszczenia prawnego lub prawnie chronionego interesu.

Różnica ta jest ważna, *są to dwa różne pojęcia i nie można ich ze sobą mieszać.* Jak widać, pojęcie osoby interesowanej jest bardzo rozciągłe, gdyż obejmuje ono nietylko tych, którzy żądają czynności władzy i do których czynność ta się odnosi, lecz nawet tych, których interesów czynność władzy choćby pośrednio dotyczy, np. udzielenie pożyczki sąsiadowi na odbudowę celem usunięcia tego sąsiada ze swego mieszkania. Tu należy zwrócić uwagę na to, iż samo żądanie, skierowane do władzy w duchu powyższym, nie nadaje jeszcze osobie interesowanej tytułu strony, gdyż:

Stroną będzie dopiero ta osoba interesowana, która będzie uczestniczyła w sprawie, t. zn. będzie brała udział w postępowaniu, przez władzę wszczętem. Sama chęć uczestniczenia nie wystarczy, uczestniczenie musi mieć podstawę, a mianowicie, posiadać warunki przez rozporządzenie przepisane, t. j. *jużto opierać się na podstawie roszczenia prawnego, jużto na podstawie prawnie chronionego interesu.* Np. inwalida wojenny ciężko poszkodowany występuje z podaniem, donosząc, że przedsiębiorstwo „X", mimo zatrudnienia kilku tysięcy robotników, nie zatrudnia ani jednego inwalidy ciężko poszkodowanego i jego przyjąć nie chce. Władza wdraża na skutek tego postępowanie adm. W tem postępowaniu autor podania może występować w charakterze strony, gdyż chodzi mu *o własny interes prawnie chroniony,* albowiem ustawa nakazuje w takich wypadkach zatrudniać pewną ilość inwalidów ciężko poszkodowanych.

Nie byłby ten interes petenta prawnie chroniony, gdyby nie było ustawowego obowiązku zatrudniania w powyższy sposób inwalidów wojennych.

Roszczeniem prawnem natomiast będzie każde roszczenie osoby interesowanej, o ile ona w myśl obowiązujących przepisów może żądać czy prosić władzę o przyznanie lub stwierdzenie jej pewnego prawa, np. prośba o udzielenie pożyczki na odbudowę z powodu zniszczenia wojennego. Podobnie właściciel obwodu łowieckiego własnego uczestniczy w postępowaniu administracyjnem przy rejestrowaniu jego obwodu łowieckiego na podstawie roszczenia prawnego, gdyż w myśl prawa łowieckiego jest on do tego uprawniony.

O ile w postępowaniu administracyjnem występować będą przeciw sobie różne osoby interesowane na podstawie roszczeń prawnych względnie prawnie chronionych interesów, wówczas będzie kilka stron. Np. w dochodzeniu elektrycznem występuje petent jako jedna strona, dalej właściciele gruntów, przez które linja ma przechodzić, gdyż wchodzi tu w grę interes ich prawnie chroniony, jakim jest spokojne posiadanie swoich gruntów, nadto występują tu przedstawiciele urzędów pocztowych, zarządu kolejowego i t. p. jako strony, gdyż chodzi tu o utrzymanie w porządku linij telegraficznych, telefonicznych i t. p.

Tu nadmienić wypada, że rozporządzenie nasze nie wymaga od strony (względnie osoby interesowanej) *warunku posiadania obywatelstwa Państwa Polskiego*. Toteż w myśl obowiązujących przepisów (art. 95 Konstytucji) cudzoziemcy pod warunkiem wzajemności korzystają z tych samych praw, co i obywatele polscy i mają te same obowiązki chyba, że dane przepisy wymagają wyraźnie, by strona posiadała obywatelstwo polskie, np. przy ubieganiu się o pozwolenie na przemysł okrężny (art. 51 rozp. o pr. przemysłowem).

O PRAWNEM ZASTĘPSTWIE OSÓB INTERESOWANYCH. (art. 9, 13).

Rozporządzenie nasze sprawę zastępstwa prawnego osób interesowanych porusza w ust. 3 art. 9, wprowadzając zasadę, iż wszystkie przepisy, dotyczące osób interesowanych, odnoszą się również do ich prawnych zastępców.

Wskazanem będzie, poświęcić parę słów wyjaśnieniu, *co to jest zastępstwo prawne?*

Chodzi tu o zastępstwo osób, które w myśl obowiązujących przepisów same nie mogą występować wobec władz.

Przedewszystkiem pamiętać należy, że prawo odróżnia dwa rodzaju osób, t. j. *osoby fizyczne i osoby prawne*. Podczas gdy osoba fizyczna jest w zasadzie zdolna do występowania na zewnątrz, osoba prawna, np. stowarzyszenie, jako takie, nie może na zewnątrz występować inaczej, jak przez swoich zastępców. Również osoba fizyczna nie zawsze jest zdolna do występowania samoistne ze skutkami prawnemi. Należą tu najpierw osoby, niezdolne do działań prawnych, jakiemi są osoby niepełnoletnie,

umysłowo chore i marnotrawcy, pozatem osoby nieobecne. Otóż art. 13 zawiera postanowienie, że dla osób nieobecnych i niezdolnych do działań prawnych, a nie mających zastępcy prawnego, może władza wystąpić do sądu z wnioskiem o wyznaczenie takiego zastępcy. (Wzór 7)

Zastępcą prawnym będzie więc ojciec, opiekun lub kurator.

Ponieważ za chwilę omawiana będzie instytucja pełnomocników, przeto należy tu w kilku słowach dotknąć *różnicy między zastępcą prawnym w ścisłem słowa znaczeniu a pełnomocnikiem.* Otóż pełnomocnik jest również zastępcą, lecz zastępstwo to zależy od woli osoby zastąpionej, natomiast zastępstwo prawne zależy od postanowień ustawy. Również zakres działania pełnomocnika zależy od woli mocodawcy. Pełnomocnictwo może być ogólne i szczegółowe, tymczasem zakres działania zastępcy prawnego (ojca, opiekuna, względnie kuratora) zależy od postanowień ustawy. Zakres władzy ojca, opiekuna i kuratora normuje zasadniczo kodeks cywilny. Zakres działania zastępcy osoby prawnej normuje odnośny statut osoby prawnej.

ZDOLNOŚĆ PRAWNA I ZDOLNOŚĆ DO DZIAŁAŃ PRAWNYCH.

Sprawę tę omawia art. 10. Nie określa on jednak, co jedno i drugie oznacza, tylko odsyła do postanowień prawa cywilnego.

Co to jest zdolność prawna? Przez zdolność prawną rozumiemy zdolność stania się podmiotem prawa, np. zdolność stać się właścicielem, posiadaczem, dziedzicem, przedsiębiorcą i t. p. Prawo cywilne odmawia niektórym osobom tej zdolności, co do niektórych praw zupełnie lub częściowo. Np. może nie pozwalać dziedziczyć lub nabywać wogóle majątku osobom zakonnym, które złożyły śluby ubóstwa i t. p. — dziecko zaś np. ma zdolność prawną, gdyż może ono stać się podmiotem prawa.

Co innego zupełnie oznacza zdolność do działań prawnych. Tu już chodzi o zdolność samoistnego zawierania aktów prawnych ze skutkami prawnemi, np. zdolność do samoistnego nabywania majątku, zaciągania zobowiązań itp. Osoba, która nie posiada zdolności do działań prawnych, nie może też sama występować z podaniami wobec władz administracyjnych. Naprzód chodzi tu o osoby niepełnoletnie, następnie osoby umysłowo upośledzone, umysłowo chore, dalej osoby fizycznie upośledzone do tego stopnia, iż nie mogą uchodzić za własnowolne, np. głuchoniemi od urodzenia, ślepi od urodzenia, wreszcie osoby, które okazały niezdolność do zarządzania swem mieniem, którym z tego powodu przydał sąd kuratora dla zarządu ich majątkiem. Oto wykaz niezdolnych do działań prawnych. Skoro więc ma się osobę niezdolną do działań prawnych, należy pamiętać, że osoba ta nie jest również uprawnioną do występowania samoistnego w postępowaniu administracyjnem w charakterze strony, względnie osoby interesowanej

Osoba taka może wprawdzie być stroną, ale nie może występować sama, tylko jej prawny zastępca, przyczem osoby takie, jako niezdolne do działań prawnych nie mogą też powoływać pełnomocników.

Chodzi obecnie o to, które osoby w naszem postępowaniu administracyjnem nie będą miały zdolności prawnej, które zaś nie będą miały zdolności do działań prawnych. Otóż nasze rozporządzenie nie zawiera własnych pod tym względem postanowień i w art. 10 odsyła z tem zagadnieniem do prawa cywilnego, względnie do przepisów administracyjnych w odrębnych materjach ewentualnie istniejących. A więc przy rozstrzyganiu wszelkich spraw należy najpierw liczyć się z przepisami istniejącemi w odnośnej ustawie. Np. przepisy o obywatelstwie stanowią, że o ile o obywatelstwo polskie ubiegać się chce niepełnoletni, który jednak ukończył 18 lat życia, wówczas musi do podania dołączyć zgodę ojca względnie opiekuna, zaś dzieci do ukończenia 18 roku życia idą w obywatelstwie za rodzicami, to jest, gdy się nadaje obywatelstwo ojcu, to tem samem nadaje się też wszystkim jego dzieciom ślubnym, które nie ukończyły jeszcze 18 lat życia. Powyższy przepis ustawy o obywatelstwie jest tym przepisem administracyjnym, w odrębnej materji istniejącym.

O ile natomiast odnośna ustawa nie zawiera żadnych postanowień w sprawie zdolności prawnej i zdolności do działań prawnych, wówczas obowiązują przepisy prawa cywilnego.

Obecnie obowiązują jeszcze kodeksy cywilne dzielnicowe, różnic z tego powodu nie należy się jednak obawiać, gdyż zazwyczaj wszystkie kodeksy cywilne zgodne są pod względem oceny obu tych zdolności.

O LEGITYMACJI W POSTĘPOWANIU ADMINISTRACYJNEM

Bardzo często spotyka się w pismach z wyrażeniem: *„brak legitymacji“* — to też należy w kilku zdaniach o tem *wzmiankować, co to jest legitymacja* w niniejszem znaczeniu *i jakie rozróżnia się jej rodzaje?* Przy omawianiu znaczenia *strona* w post. adm. powiedziano, że stroną jest ta osoba interesowana, która uczestniczy w sprawie na podstawie roszczenia prawnego lub prawnie chronionego interesu. Z tego wynika, że nie każda osoba interesowana może być stroną, chociaż chce uczestniczyć w sprawie. Gdy jej bowiem brak warunków posiadania roszczenia prawnego lub prawnie chronionego interesu, wówczas brak jej wogóle podstawy prawnej do uczestniczenia w sprawie w roli strony. Otóż brak tej podstawy prawnej, inaczej tego uprawnienia, nazywa się potocznie brakiem legitymacji. Gdy taka nieuprawniona osoba występuje w roli proszącego o coś, względnie w charakterze zaczepnym, mówi się, że brak jej legitymacji czynnej. Np.w myśl znanej już ustawy o służbie wojskowej żona nie

może we własnem imieniu występować z prośbą o ulgę odroczeniową dla męża. Występując z taką prośbą, naraża się na to, iż prośba jej pozostanie bez merytorycznego rozpatrzenia z powodu braku legitymacji z jej strony do występowania z takiem żądaniem. Gdyby natomiast sprawa skierowana została przeciw osobie niewłaściwej, wówczas ten zaczepiony może zasłonić się brakiem legitymacji do uczestniczenia w sprawie i tu będzie się miało do czynienia z brakiem legitymacji biernej. Np. gdy dzierżawca polowania w obwodzie łowieckim wspólnym zamiast do zarządu sp-ki skieruje swoje pretensje do poszczególnych właścicieli gruntów, ci mogą tu zasłonić się brakiem legitymacji biernej.

O PEŁNOMOCNIKACH.

Istotę i znaczenie instytucji pełnomocnika wogóle omówiono obszernie przed chwilą, traktując o zastępstwie prawnem.

Tu przejdzie się jedynie przepisy naszego rozporządzenia w tym przedmiocie.

Sprawę tę normuje art. 11 i 12, stanowiąc, iż osoba interesowana może do zastąpienia siebie upoważnić pełnomocnika, jednak pod warunkiem, że w danym wypadku nie jest wymagane jej osobiste działanie. Rozumie się, że wymaganie to może stawiać już to przepis ustawowy, już to władza, działając w myśl art. 22, który upoważnia władzę do wzywania osób do osobistego stawienia się dla dania wyjaśnień, lub dla udziału w pewnych czynnościach władzy.

Na pytanie, *kto może być pełnomocnikiem* w postępowaniu administracyjnem, odpowiada art. 12 w ten sposób, iż może nim być osoba własnowolna, o ile poszczególne przepisy prawne nie stanowią inaczej. Rozumieć to należy w ten sposób, iż własnowolność jest w każdym razie warunkiem nieodzownym, pozatem różne przepisy mogą nadto stawiać inne wymogi, np. pewne kwalifikacje fachowe itp. Ustęp ostatni tego artykułu wyklucza t. zw. pokątniaków, gdyż władza winna nie dopuścić pełnomocnika, który trudni się *zawodowo* zastępstwem stron, nie mając odpowiednich uprawnień, czyli że niezawodowo i bez odpowiednich uprawnień można zastępować strony.

O rodzajach i formie pełnomocnictwa mówią dalsze ustępy 2 i 3 art. 12, w których rozporządzenie rozróżnia:

a) *pełnomocnictwa urzędowe*, sporządzone lub poświadczone w urzędach i przez notarjuszów, przyczem nie wymienia się, w jakich urzędach, z czego wnosić należy, że wchodzą tu w rachubę zarówno urzędy państwowe, jak samorządu terytorjalnego. Rozumie się tu także pełnomocnictwa, sporządzone w sądach, lub przez sądy poświadczone (Wzory 5 i 6);

b) *pełnomocnictwa prywatne*, to znaczy inne, nie posiadające powyższych warunków. Pełnomocnictwa te jednak dopuszczalne są tylko o tyle, o ile ich wiarogodność nie budzi wątpliwości, podczas gdy urzędowe są zawsze wystarczające.

Pod względem formy rozporządzenie pozostawia stronie zupełną swobodę: mogą więc pełnomocnictwa być zamieszczone oddzielnie w protokółach, adnotacjach, podaniach i t. p. Ustęp 4-ty tego artykułu posuwa się tak daleko, iż upoważnia władze w sprawach mniejszej wagi nie żądać pełnomocnictwa (oczywiście na piśmie), jeżeli zastępcami osób interesowanych są członkowie rodziny, osoby należące do wspólnego gospodarstwa domowego lub ich pracownicy; jednak władza nie może tu mieć wątpliwości co do istnienia i zakresu uprawnienia do zastępstwa, czyli że w tym ostatnim wypadku upoważnienie być musi, tylko nie koniecznie na piśmie.

Zaznaczyć tu należy, że rozporządzenie nie nakłada wogóle na stronę obowiązku ustanawiania pełnomocnika.

Nie jest konieczne formalne *przyjęcie pełnomocnictwa*, gdyż rozporządzenie tego nie wymaga. Jednakże przyjęcie w formie odpowiedniej klauzuli w pełnomocnictwie jest wskazane. W braku jego władza domniemywa się przyjęcia z faktycznego występowania pełnomocnika.

Do pewnego stopnia niejasną jest sprawa, kto może zawodowo trudnić się zastępstwem stron, względnie osób interesowanych w postępowaniu administracyjnem? Z ordynacji adwokackiej wynika, że prawo to służy adwokatom; w sprawach patentowych prawo zastępstwa przysługuje rzecznikom patentowym i t. p., odnośnych więc uprawnień szukać należy w poszczególnych ustawach.

Wyznaczenie swego pełnomocnika *nie wyklucza strony* od uczestniczenia w sprawie osobiście obok pełnomocnika.

Jak już powiedziano wyżej, pełnomocnictwo może być różnego rodzaju pod względem zakresu upoważnień. Najobszerniejszem będzie t. zw. pełnomocnictwo ogólne, czyli generalne, upoważniające do wszelkiego rodzaju działań prawnych, może ono też być szczegółowe, t. j. ograniczone do pewnej sprawy, a nawet do pewnej tylko czynności. Sprawa ta jest ważną i urzędnik, czytając pełnomocnictwa takie, winien zwrócić uwagę na rodzaj pełnomocnictwa, by nie dopuścić ewentualnie pełnomocnika do przekroczenia jego upoważnień, gdyż takie działania są już nieważne. Również zapisując pełnomocnictwo do protokółu, względnie robiąc odpowiednią adnotację na akcie, urzędnik odnośny powinien dokładniej nieco ująć treść upoważnienia, by następnie uniknąć wątpliwości i nieporozumień. Wreszcie pamiętać należy o tem, że *mocodawca może każdej chwili pełnomocnictwo cofnąć*. Wprawdzie tego wszystkiego rozporządzenie nasze nie postanawia, jednak są to zasady prawa cywilnego, praktykowane zresztą od dawna i w postępowaniu administracyjnem.

W ten sposób omówiono wszystkie strony w postępowaniu administracyjnem, obecnie należy się zastanowić nad tem, jaki jest:

WZAJEMNY STOSUNEK STRON DO SIEBIE I DO WŁADZY ADMINISTRACYJNEJ W CZASIE POSTĘPOWANIA.

Strony uprawnione są dochodzić swych roszczeń prawnych, oraz żądać od władzy obrony swych interesów prawnie chronionych. Władza jest obowiązana prawnym żądaniom w powyższym kierunku uczynić zadość. To są zasady główne tego stosunku. Formalnie sprawa przedstawia się w ten sposób, iż strona winna wnieść (zgodnie z art. 15 i 16) podanie, zawierające między innemi wskazanie zarządzenia lub orzeczenia, którego wydania albo uchylenia się domaga.

Po otrzymaniu podania władza zastanawia się (zgodnie z art. 44) nad zakresem postępowania wyjaśniającego i o ile poszczególne przepisy nie określają ściśle postępowania dla ustalenia okoliczności, mających być podstawą rozstrzygnięcia, — władza z urzędu ustanawia zakres postępowania wyjaśniającego i środków dowodowych, potrzebnych dla należytego ustalenia stanu sprawy. Władza administr. więc winna dołożyć starań, by sprawę należycie zbadać i wyświetlić, przyczem kierować się ma względami *celowości, szybkości, prostoty i zaoszczędzenia kosztów*. Przy tem wszystkiem władza winna dbać o to, by postępowanie było wolne od braków, powodujących uchylenie decyzji i by całe postępowanie odbyło się tak co do formy, jak co do rzeczy samej zgodnie z przepisami.

Jak z tego widać, strona ma tu bardzo łatwą rolę, gdyż w podaniu swem wskazać ma tylko zarządzenie lub orzeczenie, którego wydania albo uchylenia się domaga. Trudniejsze natomiast jest stanowisko władzy, która winna z urzędu ustanowić zakres postępowania wyjaśniającego, przyczem mogą zajść dwie ewentualności:

a) odnośna ustawa może przewidywać dokładnie całokształt postępowania, np. ustawa wodna przewiduje drobiazgowo całe postępowanie, to jest: co strona winna przedstawić władzy, jak przeprowadza się dochodzenie, jak wydaje się orzeczenie, aż do postanowień o skardze do N. T. A. To samo, tylko może nieco mniej dokładnie, mamy też np. w rozporządzeniu Prez. Rzeczypospolitej o prawie przemysłowem;

b) przepisy ustawowe zawierają jedynie warunki, jakich powinna strona dopełnić, względnie posiadać, by uzyskać pewne prawo, np. ustawa o obywatelstwie przewiduje, jakie powinien posiadać warunki cudzoziemiec, by mógł się ubiegać o nadanie mu obywatelstwa Państwa Polskiego. W tym wypadku rzeczą władzy będzie wytknąć sobie tok postępowania.

Ustalenia z urzędu zakresu postępowania wyjaśniającego nie można uważać za równoznaczne z gromadzeniem materjału dowodowego. Tu bowiem zasadniczo strona winna na żądanie władzy dostarczyć potrzebnych środków dowodowych dla ustalenia stanu faktycznego, mającego uzasadnić roszczenie strony. Od

zasady tej mamy tylko nieliczne wyjątki, mianowicie co do dokumentów postanowienia art. 56, iż gdy osoba zainteresowana powołuje się na okoliczności, które można ustalić na podstawie akt urzędowych, będących w posiadaniu władz lub urzędów polskich i przytem wskazuje tę władzę lub urząd, wówczas władza akta te sprowadzi lub dokona w nich potrzebnych oględzin na miejscu; natomiast co do innych dokumentów, świadków wzgl. oględzin władza ma tylko inicjatywę ich powoływania i badania wzgl. dokonywania (art. 57 i 65). To samo odnosi się wg. art. 62 do badania biegłych.

Jednem ze zjawisk, niepokojących w postępowaniu administracyjnem wszystkie strony i władze, jest t. zw. *pieniactwo*, którego rozporządzenie nasze zabrania, gdyż ust. 2 art. 47 postanawia, iż władza może nie przyjąć w dalszem postępowaniu przed tą instancją żądań, wniosków i zarzutów, które nie zostały zgłoszone ani w terminie najpóźniej do dnia, poprzedzającego dzień rozprawy, ani ustnie podczas rozprawy, jeżeli żądania, wnioski i zarzuty przy należytej staranności zgłaszającego mogły być zgłoszone w terminach wyżej wskazanych, a zwłaszcza jeżeli władza dojdzie do wniosku, że zgłoszenia te zmierzają do przewlekania sprawy. Tylko odmienne postanowienia poszczególnych ustaw pozostają w mocy.

Również przy zastosowaniu art. 105 można na stronę pieniaczą nałożyć koszty postępowania, które wynikły skutkiem pieniactwa.

Władza winna przestrzegać praw stron, oraz osób interesowanych i nie odmawiać im tego, do czego one z mocy poszczególnych przepisów prawnych, względnie z mocy rozporządzenia o postępowaniu administr. są uprawnione, zwłaszcza zgodnie z ust. 1 art. 47 należy im dać *możność* i to nie tylko stronom, lecz osobom interesowanym wogóle, *zapoznania się ze sprawą, a także złożenia potrzebnych oświadczeń*. Chociaż wyraźnego postanowienia w naszem rozporządzeniu niema, jednak już przepisy o służbie cywilnej i zarządzenia wewnętrzne władz przełożonych nakazują, by każde *wystąpienie władzy wobec osób interesowanych* było nacechowane *godnością, spokojem* i *powagą*. Nawzajem tak samo też winny zachować się wobec władzy strony, względnie osoby, wogóle występujące wobec władzy względnie do władzy, gdyż w myśl art. 67 za niewłaściwe zachowanie się w czasie rozprawy lub innych czynności urzędowych strony, świadkowie i biegli mogą być wydaleni z miejsca rozprawy lub z miejsca powyższych czynności przez kierującego urzędnika. O wiele surowiej rozporządzenie traktuje w art. 109 nieprzystojne zachowanie się w urzędzie, oraz wniesienie do urzędu podania, które zawiera wyrażenia nieprzystojne lub jest utrzymane w tonie niewłaściwym i nieodpowiadającym godności urzędu. Przez urząd — zdaniem mojem — należy tu uważać władzę, pełniącą czynności urzędowe, a nie lokal urzędowy. Tu winni

ulegają grzywnie do 100 zł., a w razie nieściągalności grozi im areszt do 3 dni, ponadto sprawę tę można skierować na drogę sądową. Grzywnę nakłada władza administracji ogólnej na żądanie kierownika właściwego urzędu (wzór 74), po zbadaniu prawności i celowości żądania, o ile ono nie pochodzi od wyższej instancji, w którym to wypadku władza administracji ogólnej nie ma prawa badania prawności i celowości żądania.

Z powodu decyzji władzy o nałożeniu grzywny może ukarany żądać skierowania sprawy do sądu wg. przepisów o postępowaniu karno-administracyjnem (wzór 75). Żądanie to nie wstrzymuje ściągnięcia grzywny (art. 110).

Jak widać z powyższego, władza ma dostateczne środki dla zmuszenia stron, świadków i biegłych do właściwego i przystojnego zachowania się w urzędzie i w stosunku do władzy administracyjnej.

Teraz należy przyjrzeć się *stosunkowi stron do siebie*. Nie ulega wątpliwości, że w naszem postępowaniu adm. obowiązuje ogólnie przyjęta zasada działania stron w dobrej wierze. Za tem przemawia najpierw wyłuszczony wyżej przepis o następstwach pieniactwa.

Stronie winno się pozwolić w czasie badania świadków, biegłych i w czasie oględzin stawiać pytania stronie przeciwnej, świadkom i biegłym. Za tem przemawia brzmienie art. 66, który postanawia, że strony, o ile się zjawią w czasie badania świadków, biegłych lub w czasie oględzin, winny być dopuszczone do *uczestniczenia* w tych czynnościach, o ile interes publiczny nie stoi temu na przeszkodzie. Uczestniczenia nie można tu tłumaczyć ściśniająco i ograniczać jedynie do obecności, lecz owszem przez uczestniczenie należy rozumieć branie czynnego udziału w postępowaniu, a więc wypytywanie przesłuchiwanych, a w czasie oględzin nasuwanie przedmiotów tych oględzin i podnoszenie powodu stanu przedmiotów oglądanych. Jednak zaznaczyć należy, że pytania, stawiane przez stronę przeciwnikowi, świadkom i biegłym, winny być zwrócone jedynie ku wyjaśnieniu sprawy, t. j. ustaleniu stanu faktycznego, mającego być podstawą zarządzenia lub orzeczenia.

Wreszcie na wzajemnym stosunku stron opiera się obowiązek ponoszenia, względnie prawo żądania zwrotu *kosztów postępowania*.

ROZDZIAŁ II.

O KOSZTACH POSTĘPOWANIA.

W tym przedmiocie obowiązuje najpierw art. 105, który wprowadza zasadę, że niektóre koszta ponosi strona, z czego należy się domyślać, iż pozostałe ponosi skarb państwa, względnie odnośny samorząd terytorjalny, przeprowadzający postępowa-

nie. A więc stronę obciążają te koszta postępowania administracyjnego: a) *które wynikły z winy strony*, np. z powodu pieniactwa, nieusprawiedliwionego niestawienia się i odroczenia skutkiem tego rozprawy i t. p., b) *które zostały poniesione w interesie lub na prośbę strony*, a nie wynikają z ustawowego obowiązku władzy. Co jest ustawowym obowiązkiem władzy, przepisy poszczególne muszą określać wyraźnie. O ile w postępowaniu występuje tylko jedna strona, wówczas całe koszta przypadają na nią, jednak te koszta, których strona nie jest obowiązana pokryć, ponosi skarb państwa (samorząd terytorjalny). O ile natomiast w postępowaniu występują dwie lub więcej stron, wówczas koszta może ponosić jedna lub też każda z nich, zależnie od tego, która spowodowała odnośne koszta, która prosiła o czynność, względnie na której korzyść dokonano czynności pociągającej za sobą koszta, gdy władza ustawowo nie była do tego obowiązaną.

Ustęp 2-gi artykułu 105 wymienia, co może być zaliczone do kosztów postępowania adm., a więc:

a) koszta podróży świadków, b) koszta wynagrodzenia świadków, c) koszta podróży biegłych, d) koszta wynagrodzenia biegłych, e) koszta oględzin na miejscu, obejmujące zasadniczo djety i koszta podróży urzędnika, dokonywującego oględzin, przyczem, gdy w czasie oględzin słucha się świadków i biegłych, wchodzą pozycje a) do d), wreszcie f) koszta doręczenia stronom pism urzędowych przez urzędy gminne (magistraty).

Powyższe pozycje będą stanowiły prawidło, pozatem ustęp 3-ci tego artykułu pozostawia uznaniu władzy przyznanie także innych kosztów postępowania, jak koszta sporządzania próśb i wynagrodzenia adwokata, jednak oczywiście tylko w tych wypadkach, gdy towarzyszące sprawie warunki będą faktycznie usprawiedliwiały te koszta. Np. analfabeta, który z usprawiedliwionych powodów nie mógł prośby wnieść do protokółu, może otrzymać zwrot kosztów sporządzenia prośby, a już w każdym wypadku należy przyznać zwrot opłat stemplowych od pism, celowo i z rzeczywistej potrzeby w czasie postępowania wnoszonych. Wątpliwości nasuwać będzie pytanie, czy faktycznie zachodziła potrzeba przybierania adwokata w danej sprawie, gdyż władza z urzędu obowiązana jest w myśl art. 47 dążyć do wszechstronnego wyjaśnienia sprawy, oraz możliwego uzgodnienia sprzecznych interesów stron. Toteż władza w każdym wypadku musi najpierw zdecydować, czy przybranie adwokata było potrzebne i zależnie od tego przyznać lub odmówić przyznania wynagrodzenia adwokata.

Na szczególną wzmiankę zasługuje w tem miejscu sprawa opłat pocztowych za przesyłki listowe w czasie postępowania. Obowiązujące w tym względzie jest rozporządzenie Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 25 sierpnia 1924 r. w sprawie ryczałtowania opłat pocztowych za przesyłki listowe władzom i urzę-

dom państwowym oraz samorządowym (Dz. U. Nr. 76 poz. 749). Rozporządzenie to postanawia w § 3 ust. 2, iż opłatom ryczałtowym *nie podlegają zwykłe listy* i kartki pocztowe, przy których władze i urzędy państwowe lub samorządowe przerzucają opłatę pocztową na adresatów w tych wypadkach, gdy chodzi o wyłączny interes instytucji lub osoby prywatnej.

Odnośne wysyłki winny być zaopatrzone na adresie uwagą *„Urzędownie — opłatę pocztową uiści adresat"*.

Adresat uiszcza wówczas pojedyńczą taryfową opłatę pocztową, przypadającą za list urzędowy.

Wzmianka o powyższych przepisach jest tem więcej wskazana, że obecnie władze i urzędy państwowe i samorządowe nie zawsze do nich się stosują.

Następny art. 106 zawiera zasady o wysokości kosztów i sposobie ich wypłaty. Tu należy najpierw wyodrębnić osoby, będące funkcjonarjuszami państwowymi lub samorządowymi, bez względu na to, w jakiej roli one występują (nietylko jako urzędnicy, lecz także jako świadkowie i biegli). Osoby te otrzymują djety i koszta podróży, jak za podróż służbową.

Inne natomiast osoby, występujące w charakterze świadków lub biegłych, otrzymują wynagrodzenie w wysokości przeciętnego *zarobku* dziennego, nie wyżej jednak norm djet, ustalonych dla V stopnia służbowego funkcjonarjuszów państwowych, oraz zwrot *rzeczywistych* kosztów podróży (podwody, bilety kolejowe).

Pewien wyjątek przewidziany jest dalej na korzyść biegłych, którzy dla wydania opinji muszą wykonać specjalną pracę i żądają za to większego wynagrodzenia. Tu, o ile chodzi o władzę I-ej instancji, musi ona żądanie biegłego z dołączeniem swej własnej o tem opinji przesłać władzy wyższej do zatwierdzenia. Natomiast władze II instancji i centralne decydują tu same.

Żądania świadków i biegłych co do przyznania wynagrodzenia za stratę czasu i zwrotu kosztów podróży winny być zgłoszone przed *zakończeniem rozpoznania sprawy* pod rygorem utraty roszczenia.

O przyznaniu wynagrodzenia dla świadków i biegłych, oraz jego wysokości, jak również o przyznaniu kosztów podróży *decyduje* władza, rozpoznająca sprawę, czyli ta władza, która ma w danej sprawie wydać decyzję. Od decyzji w tym przedmiocie *niema odwołania* (art. 64).

Czas wypłaty: Wynagrodzenie świadkom i biegłym wypłaca się bezzwłocznie po spełnieniu czynności, do której świadek lub biegły został powołany.

Tu nasuwa się uwaga, że urzędnik, wyjeżdżając na rozprawę, winien dysponować odpowiednim funduszem, ale tylko wówczas, gdy on ma wydać decyzję. W innych natomiast wypadkach urzędnik, prowadzący dochodzenia, robi tylko odpowiednią wzmiankę w protokóle, wypłata zaś następuje na skutek decyzji

władzy, która w sprawie głównej decyduje. To samo odnosi się do władz i organów, przeprowadzających jedynie dochodzenia na skutek prośby władzy właściwej.

Wreszcie ostatni ustęp art. 106 postanawia, że od decyzji władz o wynagrodzeniu świadków i biegłych, zwrotu kosztów podróży, oraz kosztów, przyznanych ze względu na szczególne warunki (próśb i adwokackich), *niema odwołania*. Z tego wynikałoby, że jest odwołanie od decyzji co do kosztów oględzin na miejscu, jakoteż kosztów doręczania stronom pism urzędowych przez urzędy gminne. Praktyka wykaże jednak, zdaje się, że w tych wypadkach odwołania nie będzie, narazie jest to rzeczą interpretacji.

Tu wspomnieć też należy, że w myśl art. 107 ust. 3 w razie nieuiszczenia kosztów w oznaczonym terminie, ściąganie ich następuje przymusowo w trybie administracyjnym wraz z kosztami egzekucyjnemi.

Z przedmiotem omawianym łączy się sprawa

O ZABEZPIECZENIU KOSZTÓW POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO.

(art. 107)

Istnieją już obecnie poszczególne przepisy, wkładające na stronę obowiązek uiszczenia zgóry opłat i należności, związanych z pewnemi czynnościami władz adm. Nasze rozp. obowiązku tego samo nie wprowadza, stanowi jednak, że gdy strona takich opłat i należności zgóry nie uiści, władza wyznaczy jej termin 7 do 14-tu dni celem wniesienia należnej sumy. Jeżeli w terminie tym odnośne sumy nie zostaną uiszczone, pismo wraz z załącznikami będzie zwrócone lub czynność, uzależniona od opłat, będzie zaniechana.

Od tej zasady są jednak 3 wyjątki, gdzie władza ma obowiązek załatwić podanie mimo nieuiszczenia zgóry opłaty, to jest:

a) jeżeli za niezwłocznem załatwieniem przemawiają względy publiczne lub wzgląd na poważny interes strony;

b) jeżeli wniesienie podania stanowi czynność, dla której jest ustanowiony termin prekluzyjny;

c) jeżeli podanie wniosła osoba, zamieszkała zagranicą, bez pośrednictwa konsulatu polskiego.

Rozporządzenie daje równocześnie możność ściągnięcia w tych wypadkach należności, można je bowiem egzekwować w drodze administracyjnej wraz z kosztami egzekucyjnemi. O ile zaś chodzi o punkt c), odpowiedź przesyła się konsulatowi, który ją doręczy stronie po uprzedniem pobraniu opłaty konsularnej.

Z opłatami i kosztami łączy się wreszcie sprawa:

ujęta bardzo krótko w ustępie 5 art. 107 w ten sposób, iż w razie stwierdzenia ubóstwa strony, władza władna jest częściowo lub całkowicie zwolnić ją od opłat, należności oraz innych kosztów postępowania. Z przepisu tego wynika zasadniczo możność zwolnienia strony od opłat, należności oraz innych kosztów postępowania. Nieodzownym warunkiem zwolnienia jest stwierdzenie ubóstwa strony. Ze słów „władza władna jest" wynika, że władza ma tu swobodę w uznaniu strony za ubogą i w zwolnieniu jej z opłat, należności i kosztów.

OPŁATY STEMPLOWE.

Mówiąc powyżej o opłatach, nie miało się na myśli *opłat stemplowych*, co do których rozporządzenie nasze nie zawiera szczegółowych przepisów i stanowi jedynie w ust. 6 art. 107, że skutki niewniesienia opłaty stemplowej, jakoteż sprawy zwolnienia od tej opłaty regulują przepisy o opłatach stemplowych.

ROZDZIAŁ III.

CZYNNOŚCI STRON I WŁADZY W CZASIE POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO.

Postępowanie administracyjne dzieli się na pewne okresy. Rozporządzenie przewiduje szczegółowo, w jaki sposób postępowanie może zaistnieć, jak się ono następnie rozwija i jak się kończy. Na całość postępowania administracyjnego składają się odpowiednie czynności władzy i stron. Najważniejszemi i najistotniejszemi czynnościami stron są ich wnioski, które odnoszą się jużto do przedmiotu dochodzeń, jużto do sposobu postępowania. O ile w danem postępowaniu występują przeciw sobie dwie strony, wówczas będzie się miało atakowanie z jednej i obronę z drugiej strony. Pierwszym aktem osoby interesowanej będzie podanie do władzy, wniesione pisemnie (Wzór 11), telegraficznie, lub zgłoszone ustnie do protokółu (Wzór 12), a zawierające prośby, odwołania, skargi, zażalenia i t. p. Tu zaznaczyć należy, że *nie wszystkie podania mogą być zgłoszone do protokółu*, gdyż niekiedy przepisy mogą żądać wyraźnie zgłoszenia podania na *piśmie*. Również zwracanie się telegraficznie jest ograniczone do pewnego stopnia t. zw. poświadczeniem podpisu.

Poświadczenia podpisu na telegramie dokonywa nadawczy urząd telegraficzny. O ile podpis będzie poświadczony, sprawa nie nasuwa trudności. O ile natomiast brak będzie tego poświadczenia, władza może (nie musi) żądać dodatkowo od osoby interesowanej pisemnego poświadczenia telegramu (Wzór 13). O ile strona wniesie dodatkowo potwierdzenie pisemne telegra-

mu w wyznaczonym jej terminie, podanie uważa się za wniesione w chwili wpływu telegramu.

O ile natomiast potwierdzenie to wpłynie po wyznaczonym terminie, za chwilę wniesienia podania uważa się chwilę wniesienia dodatkowego pisemnego potwierdzenia (art. 16 ust. 3).

Przy tej sposobności należy omówić tu już cały rozdział

O PODANIACH WZGLĘDNIE O SPOSOBIE ICH WNOSZENIA.

Art. 16 zawiera postanowienia, co podanie winno zawierać, jak winno być podpisane i co się dzieje, gdy podanie jest mylnie zredagowane (lub mylnie podpisane). Otóż podanie winno zawierać: a) *wskazanie władzy*, do której jest skierowane, b) wskazanie *zarządzenia lub orzeczenia*, którego wydania albo uchylenia petent się domaga, c) *datę* i d) *podpis;* pozatem, gdy podanie jest pierwszem w sprawie, winno ono nadto zawierać e) *adres petenta* (Wzór 11). Jak widzimy treści krótszej i dogodniejszej dla strony niepodobna wymyślić. Są to jednak wymogi istotne dla wszelkiego rodzaju podań i tylko, jak praktyka wskazuje, z jednej daty możnaby śmiało zrezygnować, gdyż data, zamieszczona przez osobę interesowaną na podaniu, nie ma tu zasadniczego znaczenia; pozatem braku wskazania władzy, żądania, podpisu względnie adresu darowaćby nie można.

Jedno szczególnie uderza tu każdego, mianowicie to, że rozporządzenie nie nakłada na stronę obowiązku dostarczenia władzy materjału faktycznego. Jednak pominięcie tu tej sprawy nie oznacza jeszcze, by rozporządzenie przerzucało ciężar szukania materjału faktycznego na władzę. Istnieją bowiem po różnych ustawach wyraźne przepisy, co strona winna dołączyć do podania, względnie jakich materjałów faktycznych winna władzy dostarczyć.

Przepisy te porozrzucane po rozmaitych ustawach obowiązują nadal, o czem mówi wyraźnie art. 44, który pozatem upoważnia władzę do ustanawiania zakresu postępowania wyjaśniającego i środków dowodowych, o czem zresztą już była mowa. Biorąc przykładowo, sprawa będzie wyglądała następująco: Pan „X" wnosi podanie, które poza wymogami wyżej określonemi (wskazanie władzy, żądanie, data, podpis i adres) nie zawiera niczego więcej. W podaniu prosi o wydanie mu karty łowieckiej. Otóż tu urzędnik, załatwiający sprawę, ustali tok postępowania w ten sposób, iż częściowo poleci petentowi dostarczyć materjału faktycznego, częściowo przeprowadzi dochodzenia wyjaśniające bez współudziału petenta. Petent winien dostarczyć dowodu na posiadanie terenu myśliwskiego, natomiast urząd sam zbada przez posterunek policji i gminę, czy petent posiada warunki na otrzymanie pozwolenia na broń i czy nie zachodzą w stosunku do osoby petenta okoliczności, stojące na przeszkodzie wydaniu karty łowieckiej, to jest, czy petent nie był ka-

rany za przestępstwa, przewidziane przez prawo łowieckie. Gdyby np. nasuwała się wątpliwość co do obywatelstwa petenta, można zażądać od niego poświadczenia obywatelstwa.

Wracając do formy podania, omówi się obecnie jedną z istotnych jego części składowych, t. j. *podpis*. O ile wnoszący podanie umie i może pisać, podpisuje on podanie sam. O ile nie umie pisać lub np. z powodu kalectwa, obłożnej choroby i t. p. *nie może pisać*, wówczas podpisuje inna osoba, *przez niego uproszona*, własnem nazwiskiem *czytelnie*, wskazując swoje miejsce zamieszkania i zaznaczając przed podpisem, że podpis ten uskutecznia za petenta na jego prośbę (Wzór 14). Zasługuje na podkreślenie moment *prośby* o podpis, co winno faktycznie mieć miejsce i co winno być w podpisie uwidocznione, czyli, że rozporządzenie nie uznaje podpisywania za drugą osobę bez jej prośby. Nie potrzeba zamieszczać żadnych *znaków odręcznych*, jak krzyżyki, kółka, odciski palca i t. p. Czytelny podpis i adres podpisującego wymagany jest po to, by w razie potrzeby można go było odszukać.

Jak z dalszego ustępu 3 tego art. 16 wynika, podpis petenta na podaniu nie jest warunkiem, powodującym swym brakiem nieważność podania, gdyż władza może przyjąć też podanie bez podpisu lub z podpisem, wykonanym sposobem mechanicznym, t. j. odbitym na maszynie, na prasie, stemplem i t. p. Władza może też podania takiego nie przyjąć, ale tylko wówczas, gdy ma wątpliwości, czy podanie zostało wniesione z wolą osoby interesowanej. *W czem się wyraża to nieprzyjęcie?* Otóż złożyć z tego powodu sprawy do akt nie można, tylko w razie potrzeby (t. zn. w razie wątpliwości co do woli petenta) władza wyznacza stosowny termin dla potwierdzenia podania (Wzór 15). W wypadku terminowego potwierdzenia uważa się, że podanie zostało wniesione ważnie w terminie pierwotnym. Z tego wynika, że sprawy podpisu wogóle nie należy traktować zbyt rygorystycznie, że rozporządzenie idzie tu jak najbardziej na rękę osobom interesowanym, że więc i praktyka musi też iść w tym kierunku.

Ustęp 4-ty art. 16 mówi nadto o innych brakach formalnych podań, wyliczając przykładowo: *nieczytelność, niezrozumiałość treści, nieprzestrzeganie przepisów o języku podań* i t. p., a więc i inne mogą w praktyce zdarzyć się braki, nie należy jednak zbytnio doszukiwać się ich, zwłaszcza nie szukać takich, których osoba interesowana niełatwo domyślać się może z powodu braku wyraźnego przepisu. I tu również należy postąpić tak samo, jak przy braku podpisu właściwego, t. j. władza może nie mieć wątpliwości i mimo tych braków podanie załatwić lub też zwrócić osobie interesowanej do przepisania, wyjaśnienia, zredagowania w języku podań i t. d. z zakreśleniem jej pewnego terminu (Wzór 16) i tu, gdy petent uzupełni te braki w oznaczonym terminie, podania należy uważać za ważnie wniesione w terminie pierwotnym.

Ponieważ rozporządzenie użyło tu wyrażenia *„o języku podań"*, należy nadmienić, że chodzi tu o redagowanie podań zasadniczo w języku polskim. Istnieją jednak wyjątki w tym kierunku w odniesieniu do niektórych terenów w stosunku do t. zw. mniejszości narodowych. Odnośne przepisy wyliczono przy źródłach prawa. Nie najprzychylniejsze w stosunku do stron zajęło rozporządzenie stanowisko *przy łączeniu w jednem podaniu kilku spraw*. Zasady odnośne zawiera art. 17. Jeżeli podanie, wniesione przez jedną lub kilka osób, dotyczy kilku spraw, z których każda powinna być załatwiona oddzielnie, władza uczyni przedmiotem swego załatwienia jedną z nich, jej (t. j. władzy) zdaniem najważniejszą z pośród tych, do których załatwienia jest właściwą, zawiadamiając o tem proszącego (Wzór 17). Nasuwa się pytanie, co było powodem takiego ujęcia sprawy? Przedewszystkiem należy zaznaczyć, że tu zdaje się nie jest pozostawiona sprawa uznaniu władzy, czy załatwić jedną lub więcej spraw; ma się bowiem wyrażenie w formie rozkazu „władza uczyni przedmiotem swego załatwienia". Na pierwszy rzut oka nasuwałyby się może jako przeszkoda względy fiskalne, t. j. opłaty stemplowe. Jednak tak nie jest, gdyż ustawa stemplowa przewiduje możność łączenią takiego, żądając tylko, aby w razie różnych stawek stemplowych pobrać najwyższą (art. 148 ust. st. Dz. Ust. 98 poz. 570/26). Jedynym więc motywem zdaje się będzie wzgląd na trudności nautry kancelaryjnej, władza bowiem musiałaby w takich wypadkach robić często odpisy podobnych podań i przekazywać w/g właściwości lub załatwiać po kolei jedną sprawę po drugiej, coby mogło całkowite załatwienie przewlec.

Nasuwa się tu jeszcze uwaga, że władza ma wprawdzie wybór, ale wybór ten jest przez rozporządzenie ograniczony w ten sposób, że powinno się załatwić sprawę najważniejszą. Czasem można się pomylić w tem, lecz zasadniczo nie trudno będzie zmiarkować, która sprawa jest najważniejszą. Mimo wszystko jednak należałoby dążyć do tego, by w miarę możności załatwić także inne sprawy, gdyż tą drogą uniknie się podwójnej korespondencji, a sprawę tak czy owak, prędzej czy później, trzeba będzie załatwić. Użycie tu przez rozporządzenie formy rozkazującej jest prawdopodobnie przeoczeniem ustawodawcy.

Wreszcie rozp. w art. 18 nakłada na władzę obowiązek na żądanie osoby interesowanej *potwierdzić odbiór podania*. Rozumie się, że gdy podanie zawiera załączniki, potwierdzenie je też obejmuje (Wzór 18).

Przy sposobności zwrócić należy uwagę, że za potwierdzenie takie przewiduje ustawa stemplowa w art. 149 opłatę (20 gr.).

W ten sposób omówiono pierwszą czynność strony, to jest, wniesienie podania, względnie uzupełnienie jego na wypadek braków formalnych.

Tem jednak dopiero zaczyna się działanie strony. W czasie postępowania wyjaśniającego strona obowiązana jest w myśl art. 22 na wezwanie władzy stawić się, udzielić żądanych wyjaśnień, względnie brać udział w czynnościach władzy, ewentualnie dostarczyć zeznań na piśmie i to pod rygorami, przewidzianemi przez art. 108 — kara do 50 zł., ponowna do 100 zł. i ewentualnie przymusowe sprowadzenie do urzędu.

Czynności władzy w czasie postępowania dadzą się streścić następująco: przyjęcie podania bądź pisemnego, bądź telegraficznego, bądź też do protokółu; przejrzenie, czy nie posiada ono braków formalnych, a w razie zauważenia tych braków ewentualne zarządzenia ich usunięcia; przeprowadzenie, gdy potrzeba, postępowania wyjaśniającego i wydanie zarządzenia lub orzeczenia, o które stronie chodzi, przyczem może ono być przychylne lub odmowne. Tu zaznaczyć należy, że „wnioski stron ocenić należy wedle ich treści i celu, a nie według ich oznaczenia zewnętrzego" — zasady tej wprawdzie rozporządzenie nasze wyraźnie nie przytacza, będzie ona jednak obowiązywać, gdyż taka się przyjęła w naszem postępowaniu administr. praktyka, idąca zresztą zupełnie po linji zasad naszego rozporządzenia (vide wyrok Najwyższego Trybunału Adm. z dnia 18 lutego 1924 r. L. rej. 1824/23 Zb. II. Nr. 306).

W czasie całego postępowania odbywa się korespondencja pomiędzy władzą a stronami, biegłymi oraz ewentualnie innemi urzędami. Jak się ta korespondencja ma odbywać, postanawia rozporządzenie. Najważniejszą rolę odgrywa tu sprawa wezwań i doręczeń.

WEZWANIA I DORĘCZENIA.

Przedmiotowi temu rozporządzenie nasze poświęca dużo uwagi i miejsca, a mianowicie obszerny rozdział VII.

Prawo władzy do wzywania.

Art. 22 w pierwszej części wypowiada zasadę, że *władza ma prawo* wzywać osoby, od których potrzebuje wyjaśnień, lub których udział w czynnościach władzy jest potrzebny, do złożenia tych wyjaśnień i to w sposób, jaki władza uzna, to jest: jużto *osobiście* w urzędzie, jużto *pisemnie*, jużto przez *osoby inne*, — jakoteż wzywać do udziału w czynnościach władzy. To prawo władzy jest jej obowiązkiem tam, gdzie dane ustawy wyraźnie to przewidują, np. w/g art. 195 ustawy wodnej ma władza obowiązek wezwać do rozprawy komisyjnej przedsiębiorcę i wszystkie wiadome oraz według uznania władzy interesowane osoby, w szczególności zaś te, któreby mogły być dotknięte szkodliwem działaniem przedsiębiorstwa.

Różnica między prawem a obowiązkiem polega na tem, że w pierwszym wypadku niewezwanie nie stanowi wadliwości

w postępowaniu, w wypadku zaś drugim postępowanie będzie w razie niewezwania osób interesowanych wadliwe.

Przystępując do załatwienia sprawy, gdy ma się zdecydować, czy i kogo należy wezwać do udziału względnie do dania wyjaśnień, trzeba najpierw zbadać odnośne przepisy, w myśl których ma zapaść decyzja i do nich się zastosować i wzywać zawsze te osoby, które w myśl tych przepisów winny być wezwane. Jeżeli odnośny przepis nie nakłada na władzę obowiązku wzywania, wówczas pomocniczo będzie miał zastosowanie omawiany art. 22, t. zn. władza ma swobodną ocenę tego, czy należy wzywać i jakiej treści ma być to wezwanie.

Treść wezwania.

Dalsza część art. 22 wyjaśnia, co wezwanie winno zawierać i że ma ono być zaopatrzone podpisem urzędnika władzy wzywającej. Dla osoby wzywanej będzie obojętne, kto podpisał (wewnątrz urzędu regulamin służbowy powinien przewidywać, kto podpisuje wezwania). Wezwanie obok podpisu winno zawierać: a) imię, nazwisko i adres wezwanego, b) określenie, w jakiej sprawie i w jakim charakterze go się wzywa (np. w charakterze strony, świadka lub biegłego), c) nazwę i adres władzy wzywającej, d) zaznaczenie, czy wezwany ma się stawić osobiście, czy też może złożyć wyjaśnienie na piśmie lub też przysłać swego pełnomocnika, e) termin, w ciągu którego powyższe żądanie władzy ma być spełnione, albo też oznaczone ściśle miejsce, dzień i godzina stawiennistwa wezwanego względnie jego pełnomocnika. Zasadniczo należy wyznaczyć pewien okres czasu, wzywanie zaś na ściśle oznaczony dzień powinno należeć do wyjątków i mieć zastosowanie tylko tam, gdzie tego stosunki faktycznie wymagać będą, wreszcie f) wskazanie, czy zadośćuczynienie wezwaniu jest obowiązkowe i w razie twierdzącym podanie skutków prawnych niezastosowania się do wezwania (Wzory 26 i 27).

Wezwanie sporządza się w 2 egzemplarzach, z których jeden doręcza się wzywanemu, drugi zaś z potwierdzeniem odbioru zwraca się władzy wzywającej (art. 28) — jako pokwitowanie.

Sposób przymuszenia.

Skutki ewentualne niedopełnienia powinności, zawartej w wezwaniu, są już znane, przewiduje je art. 108 — *kara* (nie grzywna) do 50 zł., następnie do 100 zł. oraz przymusowe sprowadzenie do urzędu (Wzór 72). Nieściągalne kary nie mogą być zamieniane na areszt zastępczy.

Rozporządzenie, używając w art. 108 wyrażenia: „w celu wymuszenia czynności“ — nasuwa myśl, że ma się w tym wypadku do czynienia z przepisem egzekucyjnym. Rodzi się więc

wątpliwość, czy nie należałoby tu może zastosować postanowień art. 48-go rozporządzenia o postępowaniu przymusowem w administracji z 22.III.28 r. Dz. Ust. Nr. 36 poz. 342, który to artykuł pozwala nieściągalne kary pieniężne, wymierzone celem przymuszenia, zamieniać na areszt.

Jednak szczegółowy rozbiór tego postanowienia przemawia stanowczo za wypowiedzianą wyżej tezą, że kary z art. 108 nie można w razie nieściągalności zamienić na areszt. Za tezą tą przemawiają następujące okoliczności: a) równoczesność i organiczna łączność rozporządzeń o postępowaniu administracyjnem i o postępowaniu przymusowem w administracji. Skoro mimo to ma się dwa różne przepisy, to przepis art. 108 należy traktować jako szczegółowy w stosunku do postanowień art. 48 post. przym., jako ogólnych, b) art. 48 post. przym. pozwala karać kilkakrotnie, zawsze do 100 zł., natomiast art. 108 przewiduje tylko dwukrotne ukaranie, przyczem pierwsza kara nie może przekroczyć kwoty 50 zł., c) od wymiaru kary z art. 108 służy odwołanie na ogólnych zasadach, a nadto prawo t.zw. przedstawienia,—podczas gdy odwołanie od orzeczenia z art. 48 post. przym. jest jedynym środkiem prawnym, co więcej, ograniczone ono jest pod względem dopuszczalnych motywów postanowieniami art. 18 post. przymus., d) kary z art. 48 post. przymus. wymierza władza egzekucyjna, a więc niekoniecznie powiatowa władza administracji ogólnej, która natomiast wyłącznie jest powołania do nakładania kar z art. 108, e) areszt zamienny, jako wyraz bezpośredniego przymusu przy stosowaniu kar z art. 48 post. przym. jest zbędny w razie niestawiennictwa z art. 108, gdyż tu władza stosuje przymus bezpośredni przez przymusowe doprowadzenie danej osoby, f) kategorja zobowiązanych, podlegających ewentualnym karom z art. 108, jest ograniczona do osób na których ciąży jedynie *formalny* obowiązek stawienia się przed władzą lub dania żądanych wyjaśnień lub zeznań na piśmie, podczas gdy art. 48 post. przym. ma głównie na celu egzekucję świadczeń, wynikających z przepisów materjalnych, g) wreszcie nie można pominąć i ogólnie w prawie karnem obowiązującej zasady, że w wypadkach wątpliwych przepis tłumaczy się na korzyść winnego (in dubio mitius).

Z powyższych względów, zdaniem mojem, w wypadku stosowania kar pieniężnych za niestawiennictwo względnie odmowę dania żądanych wyjaśnień lub zeznań na piśmie, nie można, w razie nieściągalności kary, zamieniać jej na areszt.

Przy sposobności należy nadmienić, że postanowienia artykułu 108-go mają również zastosowanie w postępowaniu karno-administracyjnem. Nakłada kary pieniężne i zarządza przymusowe sprowadzenie powiatowa władza admin. ogólnej na żądanie kierownika właściwego urzędu, po zbadaniu prawności i celowości żądania. Jedynie gdy żądanie to pochodzi od wyższej instancji, powiatowa władza administracji ogólnej nie może badać, czy

żądanie jest prawne i celowe. Od decyzji władzy o nałożeniu kary pieniężnej służy odwołanie do wojewody. Odwołanie to jednak nie wstrzymuje wykonania. Strony, świadkowie i biegli mogą w ciągu 14-tu dni od daty ogłoszenia im decyzji, wymierzającej karę, *przedstawić* władzy przyczyny niestawiennistwa. W razie uznania tych przyczyn za usprawiedliwiające, władza może uchylić nałożoną karę pieniężną. Kara może być ściągnięta dopiero po upływie tego terminu 14-dniowego, gdyż w tym czasie może nadejść usprawiedliwienie. Dotknięty karą ma tu więc dwa środki prawne: obok zwyczajnego odwołania może on wnieść t. zw. przedstawienie (Wzór 73). Oba te środki zmierzają do zmiany tej samej decyzji. Nasuwa się pytanie, czy „przedstawienie" nie było w niniejszym wypadku zbędne wobec postanowień art. 90-go, dającego władzy orzekającej prawo zmiany swej decyzji na skutek odwołania. Kwestję tę jednak pomijam, jako nieaktualną, przechodząc do następnego zagadnienia o *wzajemnym stosunku obu tych środków prawnych*. Mianowicie nasuwają się pytania: czy należy wnosić odwołanie obok przedstawienia i czy równocześnie jednym aktem, czy ewentualnie wyczekiwać z wniesieniem odwołania do czasu załatwienia przedstawienia. Rozporządzenie nie daje pod tym względem żadnych prawideł. Niewątpliwie uwzględnienie przedstawienia czyni zbędnem odwołanie. Ponieważ jednak władza nie jest krępowana specjalnym terminem w załatwieniu przedstawienia, przeto ukarany nie może liczyć na terminowe załatwienie przedstawienia. Wniesienie przedstawienia nie przerywa biegu 14-dniowego terminu dla odwołania, toteż najpraktyczniej będzie dla ukaranego połączyć oba te środki w jeden akt (pismo lub oświadczenie do protokółu). Sposób ten upraszcza też czynność władzy, która będzie miała tylko z jednym aktem do czynienia.

Z powyższego widzi się, że władza w rzeczywistości nie tylko ma formalne prawo wzywania, lecz może też prawo to wyegzekwować, ma bowiem środki celem przymuszenia opornych.

Przez kogo doręcza się wezwania i inne pisma?

Art. 23 stanowi, iż wezwania i inne pisma urzędowe doręcza się *za pokwitowaniem:*

a) *bądź bezpośrednio w urzędzie,*

b) *bądź poza urzędem* w sposób następujący:

1) przez własnych funkcjonarjuszów,

2) przez pocztę,

3) przez inne organa władzy, lub wreszcie

4) przez urzędy gminne (magistraty).

Najprostszy sposób, to doręczenie bezpośrednio w urzędzie, o ile odbiorca przypadkowo zgłosi się. Sposobność ta naogół rzadko się nadarza. Normę stanowić więc będą doręczenia poza urzędem. Tu rozporządzenie nie robi różnicy, czy doręczenie od-

będzie się przez własnych woźnych, czy obcych, przez pocztę, czy przez urzędy gminne, względnie magistraty, pozostawione to jest swobodnej decyzji władzy w ramach jedynie art. 44, by dany sposób był celowy, szybki, prosty i zaoszczędzał kosztów. Nie ulega wątpliwości, że najprostszy będzie sposób doręczania przez swoich funkcjonarjuszów, najtańsze będzie doręczanie przez pocztę, jednak nie wszędzie ma się pocztę, to też gdzie jej niema, najwłaściwszem może będzie użycie organów gminnych.

Gdzie można adresatowi doręczyć wezwanie względnie inne pisma?

Art. 24 przewiduje, iż 1) może to nastąpić bezpośrednio w urzędzie, 2) adresat może mieć prawo wskazać miejsce doręczenia i z tego prawa skorzystać. O ile żaden z powyższych sposobów nie ma zastosowania, normą będzie: 3) mieszkanie odbiorcy, 4) miejsce, gdzie znajduje się zarząd nieruchomości, 5) nieruchomość lub 6) przedsiębiorstwo odbiorcy, wreszcie 7) miejsce, gdzie przedsiębiorca wykonywa swoją pracę zawodową.

Jak z tego widać, nie wszędzie można doręczać adresatowi, lecz tylko w miejscach wyżej wskazanych; jednak w ustępie 2 tego artykułu rozporządzenie przewiduje, iż niezależnie od powyższego, pismo może być doręczone *w każdem miejscu*, jednak *tylko do rąk własnych odbiorcy i tylko w razie koniecznej potrzeby*.

Tu przypomnę znaną już istytucję zastępców prawnych dla nieobecnych. O ile postępowanie toczyć się ma przeciw wzgl. w interesie osoby nieobecnej, a osoba ta nie ma zastępcy prawnego, władza może wystąpić do sądu z wnioskiem o wyznaczenie takiego zastępcy i wówczas zastępca prawny będzie tym adresatem i do niego odnosić się będą wszystkie powyżej wyłuszczone zasady.

Może się jednak zdarzyć, że powyżej wskazane miejsca doręczenia będą niewystarczające. Gdy więc nie może być zastosowane doręczenie w żadnem z miejsc powyższych, a nie ustanawia się zastępcy prawnego, wówczas można pismo pozostawić w urzędzie wysyłającym, a adresata zawiadomić o tem przez obwieszczenie, wywieszone na widocznem miejscu w urzędzie wysyłającym, oraz przez dwukrotne ogłoszenie w gazecie rządowej w odstępach conajmniej siedmio-dniowych (Wzór 28). W tym wypadku doręczenie uważa się za dokonane w dniu drugiego ogłoszenia. Przez gazetę rządową rozumieć należy *„Monitor Polski“*, a na obszarze województwa zgodnie z art. 38 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z 19.I.28 r. (Dz. U. Nr. 11 poz. 86) o organizacji i zakresie działania władz adm. ogólnej, oraz rozp. Rady Min. z 5.7.28 r. w sprawie Dzienników Wojewódzkich (Dz. U. Nr. 72 poz. 648) także *„Dziennik Wojewódzki“*.

Obowiązuje zasada (art. 25), iż pismo doręcza się odbiorcy *o ile możności do rąk własnych.*

Z dwóch powodów można się spotkać z niemożnością takiego doręczenia, najpierw odbiorca może odmówić przyjęcia, wówczas w/g art. 27 pismo z odpowiednią adnotacją zwraca się urzędowi wysyłającemu i doręczenie uważa się za dokonane w chwili odmowy przyjęcia (Wzór 30). Drugim powodem niemożności doręczenia pisma do rąk własnych odbiorcy będzie *jego nieobecność.* Otóż w tym drugim wypadku może mieć zastosowanie doręczenie do rąk innych osób, wyliczonych w art. 25, a mianowicie: o ile adresat jest nieobecny w miejscu swego zamieszkania, można doręczyć: a) *dorosłemu domownikowi.* Przez słowo „dorosły" należy rozumieć osobę, zdającą sobie sprawę z doniosłości aktu, nie koniecznie pełnoletnią; z drugiej strony nie wystarcza pełnoletność, o ile osoba jest np. umysłowo niedorozwinięta.

b) o ile chciano doręczyć w miejscu, gdzie znajduje się zarząd nieruchomości lub nieruchomość i tu adresat jest nieobecny, można *doręczyć zarządcy nieruchomości.*

c) o ile doręczenie miało nastąpić w lokalu przedsiębiorstwa odbiorcy i odbiorca jest nieobecny, można doręczyć *zarządcy przedsiębiorstwa lub pracownikowi.*

d) o ile doręczenie miało nastąpić w miejscu, gdzie odbiorca wykonywa swoją pracę zawodową, w nieobecności jego można doręczyć *pracownikowi.*

e) pozatem doręcza się *rządcy* lub *dozorcy* domu, w ostateczności zaś

f) temu *z sąsiadów odbiorcy,* który się zobowiąże do dostarczenia pisma odbiorcy.

Gdyby powyższe sposoby zawiodły, t. j. gdyby tych osób nie było, lub odmówiły przyjęcia, wówczas pismo składa się we właściwym, ze względu na miejsce doręczenia, urzędzie gminnym (magistracie), a pismo nadesłane pocztą w najbliższym urzędzie pocztowym, wywieszając o tem ogłoszenie (Wzór 29):

1) we wskazanych wyżej urzędach (gminnym lub pocztowym) odpowiednio, a prócz tego

2) na drzwiach mieszkania odbiorcy lub też na drzwiach lokalu, w którym znajduje się zarząd jego nieruchomości lub przedsiębiorstwa, albo w którym odbiorca pracuje, albo na bramie jego nieruchomości (art. 26). Wykonanie powyżej wskazanych czynności uważa się za doręczenie.

Pismo, złożone w urzędzie gminym (magistracie) lub pocztowym, pozostaje tam dla odbiorcy przez dni 30, poczem zwraca się je, w razie niepodjęcia, władzy wzywającej z zaznaczeniem o niezgłoszeniu się odbiorcy w powyższym terminie po odbiór pisma (Wzór 32).

Pewnego wyjaśnienia wymaga wyrażenie „*nieobecny*". Zdaje się, że chodzi tu o nieobecność w prawnem słowa znaczeniu, polegającą nie na chwilowem wydaleniu się z mieszkania, warsztatu pracy i t. d., lecz na dłuższem, np. wyjazd z domu. O ile natomiast jest to chwilowe tylko wydalenie się z danego lokalu, wówczas nie powinno mieć zastosowania doręczenie zastępcze, lecz organ doręczający powinien powtórzyć usiłowanie osobistego doręczenia.

Pokwitowanie odbioru, wzgl. dowód doręczenia.

Na wstępie art. 23 zawiera przepis, że wezwania i inne pisma urzędowe władza doręcza *za pokwitowaniem*.

O ile doręczono samemu odbiorcy, wówczas on obowiązany jest pokwitować odbiór. O ile pozostawia się pismo osobom, w poprzednich ustępach wyliczonym, dla doręczenia odbiorcy, wówczas potwierdzają odbiór te osoby, o ile zostawia się pismo w urzędzie gminnym (magistracie) lub na poczcie, dany urząd potwierdza to. *Niezależnie* od tych potwierdzeń organ doręczający oznacza na egzemplarzu pokwitowania *czas, miejsce i sposób doręczenia*, poczem pokwitowanie to niezwłocznie dostarcza władzy wysyłającej (art. 28). Z brzmienia rozporządzenia nie wynika, by brak potwierdzenia odbioru przez adresata powodował nieważność doręczenia. Istotną natomiast będzie notatka o doręczeniu, pochodząca od organu doręczającego, a zamieszczona na drugim egzemplarzu wezwania lub na samem piśmie, względnie jego kopercie (Wzór 31).

Dowód doręczenia jest bardzo ważnym dokumentem w aktach postępowania administracyjnego, gdyż zasadniczo od chwili doręczenia zaczynają biec terminy i czasokresy. To też rozp. kładzie na to odpowiedni nacisk, uznając w art. 29-ym

Wadliwość w doręczeniu.

Należy zawsze pamiętać, że doręczenie, które nastąpi z pominięciem powyżej podanych form, będzie zasadniczo wadliwe i będzie musiało być powtórzone w sposób prawidłowy. Tem samem i inne czynności po doręczeniu dokonane, a wymagające uprzedniego należytego doręczenia, będą wadliwe. Np. orzeczenie karne na podstawie art. 108 i 109 w razie wadliwego doręczenia wezwania będzie wadliwe. Jedynie w wypadku, gdy odbiorca pismo faktycznie otrzymał i data doręczenia da się niewątpliwie ustalić, uważa się je za doręczone należycie w chwili faktycznego otrzymania go przez odbiorcę.

Toteż, aby uniknąć nieporozumień i nie powodować powtórnego doręczenia, należy czuwać nad przestrzeganiem form, przepisanych dla doręczeń pism, w przeciwnym bowiem razie władza z powodu niezachowania tych form naraża się na zniesienie jej

decyzji jużto przez wyższą instancję, już to na skutek skargi przez N. T. A..

ZMIANA MIEJSCA ZAMIESZKANIA W CZASIE POSTĘPOWANIA.
(art. 30).

Jeżeli osoba interesowana zmienia w czasie dochodzenia swe miejsce zamieszkania, winna o tem władzę zawiadomić (Wzór 33). W razie zaniedbania tego zgłoszenia, — władza może doręczać w ciągu dalszym pod poprzednim adresem, przyczem pismo można pozostawić w odnośnym urzędzie (art. 26), o czem wyżej była mowa.

Doręczenia przy podaniach, podpisanych przez więcej, niż jedną osobę.

Jedno podanie może czasem być podpisane przez kilka osób. Podanie takie winno wzmiankować, komu z podpisanych należy doręczyć odpowiedź. O ile nie wynika to ani z podania, ani odnośny przepis ustawy tego nie normuje, wówczas władza podług swego uznania doręcza wszelkie pisma w tej sprawie jednej z podpisanych osób. Możnaby praktykę ujednostajnić, doręczając zasadniczo zawsze pod adresem tego, który figuruje na pierwszem miejscu, o ile jego adres jest wyraźny; niema bowiem potrzeby szukania innych z pośród podpisanych.

O SPOSOBACH WEZWANIA.

Normalnie wezwania następują w drodze pisemnej, jednak rozporządzenie liczy się już z duchem czasu i wprowadza też *nowoczesne sposoby wezwań*. Art. 34 stanowi, iż gdyby ze względu na brak czasu lub z innych przyczyn wzywanie sposobami, wskazanemi w art. 23-im (t. j. drogą pisemną), okazało się szczególnie utrudnione, wówczas można wzywać telegraficznie, telefoniczne lub w sposób inny, najopowiedniejszy ze względu na okoliczności (np. przez radjo). W tych wypadkach jednak niestawiennictwo pociąga za sobą skutki o tyle tylko, o ile władza nie będzie miała wątpliwości, że wezwanie doszło zawczasu do wiadomości wezwanego.

Z wezwaniem łączy się *ściśle sprawa osobistego stawiennictwa*.

Władza ma prawo wzywać osoby interesowane do osobistego stawiennictwa i ma też sposoby, by przymusić do tego w razie potrzeby. Prawo to jednak nie jest nieograniczone, rozporządzenie bowiem nasze w art. 32 stawia pewne warunki. I tak, osobiste stawiennictwo *osób interesowanych* przed władzą prowadzącą sprawę, dla dania wyjaśnień, może być wymagane tylko w wypadkach, gdy ze względu na wyjątkowo ważny interes publiczny władza uzna to za konieczne, a przytem:

a) w sprawach, załatwianych przez urzędy gminne (magistraty), gdy wezwany zamieszkuje lub przebywa w obrębie tejże gminy;

b) w sprawach, załatwianych przez władze powiatowe lub władze wyższe w obrębie tego powiatu, w którym mieszka lub przebywa wezwany, jednakże w razie wezwania z odległości ponad 15 km. za wynagrodzeniem i za zwrotem kosztów, jak świadkom. Przepis o wynagrodzeniu i zwrocie kosztów nie odnosi się tu do strony, gdyż w/g znanych już przepisów o kosztach postępowania — koszty, związane ze stratą czasu i podróżą strony, jako poniesione we własnym interesie, winny być w/g art. 105 ust. 1 b) pokryte przez samą stronę. Zasada ta nie wyklucza możności przyznania odszkodowania za stratę czasu, oraz zwrotu kosztów podróży stronie w tych sprawach, gdzie występuje kilka stron przeciw sobie i gdzie władza ocenia, na którą ze stron należy koszty nałożyć, np. gdy skutkiem pieniactwa jednej strony, druga musi się kilkakrotnie stawić w urzędzie.

Jest to przepis dla osób interesowanych wygodny, — mniej wygodny byłby on dla władz, gdyby nie było innego wyjścia, polegającego na tem, że gdy nie można zastosować przepisów pod a) i b) wyłuszczonych, t. j. gdy dana osoba mieszka tak daleko, iż nie można jej wezwać do osobistego stawienia się, władza może dokonać przesłuchania zapomocą równorzędnej lub niższej władzy miejsca zamieszkania, lub też pobytu wezwanego, albo też wskazać, że wezwany może bądź przysłać pełnomocnika, bądź złożyć wyjaśnienia na piśmie.

Osoba interesowana nie ma prawa uchylać się od udzielenia na piśmie wyjaśnień, żądanych przez władzę w interesie publicznym, chyba że zachodzą warunki zwolnienia od świadczenia względnie odmówienia odpowiedzi, o czem będzie jeszcze mowa. Zamiast składania wyjaśnień na piśmie ma ona prawo dla ich złożenia stawić się osobiście w urzędzie wzywającym lub w najbliższym rzeczowo właściwym urzędzie (np. gdy postępowanie toczy się przed władzą szkolną, u władzy szkolnej), lub w urzędzie gminnym, lub też przysłać pełnomocnika.

Usprawiedliwienie niestawiennictwa.

O tem była już mowa przy karach za niestawiennictwo, tu tylko dodać należy, że nawet gdy niema w toku wymiaru kary, niestawiennictwo powinno być usprawiedliwione (art. 33). Przyczyny usprawiedliwiające zawiera art. 58 co do świadków, które to przyczyny mają zastosowanie i do osób interesowanych. Są to: choroba lub śmierć rodziców, męża, współmałżonka lub dzieci, przerwanie komunikacji, pozbawienie wolności i zbyt późne otrzymanie wezwania. Wyliczenie to jest tylko przykładowe i nie wyklucza ono uznania w pewnych wypadkach innych nadto powodów, jak powódź, pożar i t. p. (Wzór 34).

Istniejące inne przepisy o wezwaniach i doręczeniach.

Rozporządzenie (art. 35) postanawia, że przepisy wyżej wyłuszczone o sposobie wzywania i doręczeniach nie uchylają mocy obowiązującej przepisów innych ustaw, które przewidują uskutecznianie tych czynności innym trybem, np. wzywanie i doręczanie w drodze ogłoszeń, wywieszanie list imiennych, wyłożenie akt w miejscach, dostępnych dla osób interesowanych i t. p.

Powyższe wyczerpuje w całości sprawę wezwań i doręczeń. Kwestję tę rozporządzenie nasze reguluje na wzór postępowania sądowego.

TERMINY.

Jak już wyżej była mowa, postępowanie administracyjne jest stosunkiem prawnym, rozwijającym się stopniowo. Do rozwoju tego potrzeba czasu. Każda czynność, która ma być dokonana, czy to przez władzę, czy też przez stronę, wymaga pewnego czasu. To też upływ czasu odgrywa w postępowaniu ważną rolę i należy nań zwrócić też więcej uwagi.

Przedmiotowi temu poświęca rozporządzenie rodział VIII od art. 36 do 43.

O rodzajach terminów.

Rozporządzenie nasze nie przeprowadza wyraźnego podziału terminów na pewne ich rodzaju, jednak z treści jego wynika, że podział ten nie jest mu obcy.

Przedewszystkiem zaznaczyć należy, że przez termin rozumieć się będzie także czasokres.

Podziału terminów można dokonać:

1) według tego, *kto je oznacza*. Z tego punktu widzenia biorąc, rozróżnia się:

a) *terminy ustawowe*, t. j. których początek uzależnia *ustawa* od pewnego ściśle określonego wydarzenia. Termin ten zaczyna biec od chwili zaistnienia danego wydarzenia, przyczem ustawa określa też sama czas jego trwania. Np. odwołanie należy wnieść w ciągu dni 14 po ogłoszeniu lub doręczeniu decyzji, o ile poszczególne ustawy nie przewidują terminu krótszego (art. 83). Ogłoszenie lub doręczenie decyzji jest tem wydarzeniem, od którego zaczyna biec termin, oznaczony przez rozporządzenie na 14 dni.

b) Przeciwieństwem ustawowego będzie *termin oznaczony przez władzę*. Termin taki już nie ustawa, lecz władza ustanawia dla osób interesowanych, celem dopełnienia względnie zaniechania pewnych czynności. Np. art. 16 ust. 3 postanawia, że „w razie potrzeby władza wyznacza stosowny termin dla potwierdzenia podania".

2) Drugiem kryterjum dla podziału terminów jest *możność ich przedłużenia*. Z tego względu można terminy podzielić na:

a) *konieczne*, względnie *nieodwłoczne*, które nie mogą być przedłużone względnie odroczone i wiążą zarówno władzę, jak osoby interesowane. Do takich należy np. 14-dniowy termin dla odwołań.

b) Przeciwieństwem do koniecznych są *terminy porządkowe*, które mogą być odraczane przez władzę, należą one do t. zw. terminów *odwłocznych*. Porządkowym względnie odwłocznym będzie termin, wyznaczony przez władzę na rozprawę, w razie bowiem przeszkód termin ten może być przeniesiony na inny dzień.

3) Trzeciem kryterjum dla podziału terminów jest *skutek ich omieszkania*.

W tym względzie można terminy podzielić na:

a) *zawite*, zwane także *prekluzyjnemi* lub *peremptoryjnemi* i

b) *niezawite*, zwane także *dylatoryjnemi*.

Zawity termin, ustanowiony dla przedsięwzięcia pewnej czynności prawnej, oznacza, iż po upływie jego dana czynność skutecznie przedsiębrana być nie może.

O terminie zawitym (prekluzyjnym) wspomina rozporządzenie tylko w art. 107 ust. 2 b, — mówiąc, iż władza ma załatwić podanie mimo nieuiszczenia zgóry opłat, jeżeli wniesienie podania stanowi czynność, dla której jest ustanowiony termin prekluzyjny. Rozporządzenie ma tu na względzie terminy prekluzyjne, przewidziane przez poszczególne przepisy prawne. Jednak i samo rozporządzenie zawiera wiele terminów zawitych (prekluzyjnych), np. 7-dniowy termin dla osób o przywrócenie terminu (art. 41), termin dla zgłoszenia żądań świadków i biegłych o przyznanie wynagrodzenia (art. 64), termin dla żądania decyzji na piśmie (art. 80 ust. 1), 14-dniowy termin dla odwołań (art. 83) i t. d.

Przeciwieństwem do zawitych są terminy *niezawite*, zwane także dylatoryjnemi, których bezskuteczny upływ nie powoduje utraty możności przedsiębrania skutecznego danej czynności prawnej, lecz wywołuje potrzebę oznaczenia nowego terminu. Np. omieszkanie terminu, wyznaczonego świadkowi dla stawienia się i dania wyjaśnień, nie powoduje utraty możności stawienia się później i złożenia zeznań, gdy władza wyznaczy w podobnych wypadkach nowy termin.

SPOSÓB LICZENIA CZASU PRZY TERMINACH.

Postępowanie nasze nie podaje, jako sposobu liczenia czasu, liczenia od momentu do momentu, chociaż to istnieje niekiedy, gdy niektóre przepisy materjalne to przewidują. Normalnym okresem czasu jest dzień, przyczem dzień zaszyna się z wybiciem godziny 24-ej i kończy się w następnych 24 godzinach. O ile więc nadano na pocztę pismo przed godziną 24, liczy się, że nadano w tym dniu, rozumie się jednak, że decydującą dla władzy będzie data, zamieszczona przez pocztę na liście względnie na te-

legramie, co znowu z drugiej strony nie wyklucza dowodu przeciwnego, t. j. że pismo nadano wcześniej, niż wskazuje pieczęć pocztowa.

Rozporządzenie uznaje możliwość liczenia terminów *na dni, tygodnie i miesiące.*

Przy obliczaniu terminów, oznaczonych *na dni,* nie wlicza się dnia czynności lub zdarzenia, miarodajnych dla rozpoczęcia biegu terminu; ostatni z wyznaczonej liczby dni uważa się za koniec terminu (art. 36).

Przykład: str na może wnieść odwołanie w ciągu 14-tu dni od doręczenia jej orzeczenia. Orzeczenie doręczono jej 10 września, doręczenie jest zdarzeniem, dla strony miarodajnem dla rozpoczęcia biegu terminu. Dnia doręczenia nie wlicza się: 10 + 14 = 24, czyli, że strona może wnieść odwołanie do końca dnia 24 września.

Istnieją jednak w naszych ustawach też przepisy, gdzie okres liczy się od *momentu do momentu,* np. od momentu ujawnienia choroby zawodowej, ustalonej przez lekarza, który badał chorego. O tem obowiązany jest lekarz donieść na piśmie powiatowej władzy administracji ogólnej, jako władzy sanitarnej „w ciągu doby od chwili powzięcia wiadomości" (art. 5 i 6 rozp. Prezydenta Rzplitej z 22.8.27 r. Dz. U. 78 poz. 676).

Terminy, oznaczone *na tygodnie,* kończą się z upływem tego dnia w ostatnim tygodniu, który nazwą swą odpowiada dniowi czynności lub zdarzenia, miarodajnych dla rozpoczęcia biegu terminu. Np. otrzymuje się w poniedziałek pismo z poleceniem wysłania odpowiedzi w ciągu 3 tygodni od chwili otrzymania; otóż ma się na odpowiedź 3 tygodnie, a ostatecznym dniem będzie poniedziałek trzeciego tygodnia.

Terminly, oznaczone *na miesiące,* kończą się z upływem tego dnia ostatniego miesiąca, który ma tę samą datę, jak dzień czynności lub zdarzenia, miarodajnych dla rozpoczęcia biegu terminu. Np. władza winna sprawę załatwić w ciągu trzech miesięcy po jej otrzymaniu, prośba wpływa do urzędu dnia 15 lipca, data wpływu oznaczona na prośbie jest miarodajną dla rozpoczęcia biegu terminu, załatwienie więc winno nastąpić najpóźniej w dniu 15 października tego roku.

Ponieważ nie każdy miesiąc ma tę samą liczbę dni, przeto jeżeli koniec terminu, oznaczonego na miesiące, wypada w takim miesiącu, który odpowiedniej daty nie posiada, wówczas termin kończy się z upływem ostatniego dnia tego miesiąca, np. prośba wpływa do urzędu 31 grudnia 1928 r. z poleceniem załatwienia jej w ciągu 2 miesięcy; załatwienie przypada więc na luty 1929 r., który ma tylko 28 dni (niema bowiem 31 lutego), wobec tego załatwienie winno nastąpić najpóźniej 28 lutego 1929 r.

Jeżeli koniec terminu przypada na niedzielę lub święto ustawowe„ to za ostatni dzień terminu uważa się najbliższy następny dzień powszedni.

Oczywiście, że gdyby się zbiegły razem 2 i 3 dni niedzielne i świąteczne, np. niedziela i następnie 2 dni Bożego Narodzenia, to za ostatni dzień terminu uważa się najbliższy następny dzień powszedni.

Tu wypada jeszcze parę słów powiedzieć *o tem,* co nazywamy *świętem ustawowem,* względnie wskazać, gdzie są te święta wyliczone. Ustawodawstwo polskie unormowało tę sprawę, postanawiając, które dni uważane będą za święta. Odnośne postanowienia mieszczą się w rozp. Prez. Rzp. z 15.11.1924 r. o dniach świątecznych (Dz. U. 101 poz. 928 z roku 1924), oraz ustwie z 18.3.1925 r. (Dz. U. Nr. 34 poz. 234 z roku 1925).

Zachowanie terminu.

Termin uważa się za zachowany, jeżeli przed jego upływem nadano pismo w polskim urzędzie pocztowym lub telegraficznym.

Oczywiście nadanie na pocztę jest tylko jednym ze sposobów przesłania wzgl. doręczenia pism. Najprostszym sposobem będzie osobiste wręczenie w danym urzędzie jużto przez osobę interesowaną, jużto przez posłańca. O ile w danym urzędzie istnieje stały dyżur, pismo można wręczyć odnośnemu urzędnikowi dyżurującemu i po godzinach urzędowania i żądać potwierdzenia odbioru, a urzędnik, odbierając pismo, winien na niem względnie na kopercie oznaczyć datę wpływu.

Rozporządzenie o postępowaniu adm. uznaje nadanie tylko w polskim urzędzie pocztowym lub telegraficznym. Zachodzi więc pytanie, co będzie, gdy pismo nadano przez zagraniczny urząd pocztowy. Biorąc ściśle postanowienia rozporządzenia, nie należy się liczyć z pocztowemi urzędami zagranicznemi. O ile jednak pismo, nadane zagranicą, będzie miało też pieczęć i polskich urzędów pocztowych i data pieczęci tej nie będzie późniejsza od ostatniego dnia terminu, wówczas pismo uważa się za nadane w czas; o ile natomiast pieczęci polskiego urzędu pocztowego nie będzie, a pismo wpłynie do urzędu po terminie oznaczonym, należy je uważać za opóźnione, chociażby z pieczęci urzędów pocztowych zagranicznych wynikało, że nadano je w terminie właściwym, t. j. przed upływem oznaczonego czasokresu.

Omieszkanie terminów i przywrócenie do poprzedniego stanu. (art. 41).

Omieszkanie terminu ma wówczas miejsce, gdy osoba interesowana nie spełniła danej czynności w ciągu oznaczonego czasokresu. Omieszkanie terminu zawitego (prekluzyjnego), wyznaczonego do przedsięwzięcia pewnej czynności prawnej, ma ten skutek, że czynność ta po upływie takiego terminu skutecznie przedsiębrana być nie może.

Jednakże może zajść wypadek, gdzie osoba interesowana udowodni, iż uchybienie terminu nastąpiło *bez jej winy* z powodu przeszkód nie do *przezwyciężenia*. W tym wypadku może ona w terminie siedmiodniowym od ustania przeszkody prosić władzę o przywrócenie terminu, np. strona miała wnieść odwołanie w terminie 14-to dniowym, lecz w tym czasie zachorowała obłożnie i choroba trwała jeszcze przez następne dni 14-cie. Obłożna choroba będzie tu tą przeszkodą nie do przezwyciężenia, więc po ustaniu choroby może strona w ciągu dalszych dni 7-iu prosić władzę o przywrócenie jej terminu do wniesienia odwołania, ale musi *fakt choroby* i jej *przewlekłość udowodnić*. Nie ulega wątpliwości, że taka prośba będzie uwzględniona, użyte bowiem przez rozporządzenie wyrażenie, że strona może prosić zdaje się nie daje jeszcze władzy zupełnej swobodnej oceny i prawa odrzucenia próśb uzasadnionych.

Równocześnie z prośbą o przywrócenie terminu, a więc w ciągu 7 dni po ustaniu przeszkody strona winna dopełnić tej czynności, która miała być w omieszkanym terminie dopełniona. Można te obie sprawy objąć jednem pismem. W powyższym przykładzie strona winna wystosować odwołanie, które miała wnieść, na wstępie zaznaczyć, dlaczego termin został omieszkany, dołączyć dowody, że nastąpiło to skutkiem niezawinionej przez nią choroby, która się przeciągnęła do tego a tego czasu, i następnie przejść do treści samego odwołania (Wzór 35).

Nie wszystkie jednak terminy można przywrócić, mianowicie przywrócenie tego siedmiodniowego terminu, o którym co dopiero była mowa, jest niedopuszczalne. Np. dana strona wyzdrowiała, lecz zanim wniosła prośbę o przywrócenie terminu i odwołanie, znowu po 3 dnoiasch zachorowała. Otóż władza nie ma tu już prawa przywrócić tego drugiego 7 dniowego terminu (ust. 4 art. 41).

KTO ROZSTRZYGA PROŚBY O PRZYWRÓCENIE TERMINU. (art. 42).

Przedewszystkiem zaznaczyć należy, że decyzja w sprawie przywrócenia terminu już w pierwszej instancji jest *ostateczna*, tzn. niema od niej odwołania do wyższej instancji.

Co do właściwości, kto rozstrzyga takie prośby, należy ogół spraw podzielić na dwie grupy, t. j. a) *odwołania*, b) *inne sprawy*. Prośby o przywrócenie terminu dla odwołania (Wzór 36) rozstrzyga ostatecznie władza odwoławcza, t. j. ta, do której odwołanie miało być skierowane do rozstrzygnięcia, we wszystkich zaś innych wypadkach władza, wobec której czynności miały być dopełnione. Wreszcie zaznaczyć wypada, że merytoryczne załatwienie spóźnionego odwołania wzgl. spóźnionego podania wogóle mieści w sobie milczące przywrócenie terminu (wyrok N. T. A. z 5.XI 1923 L. rej. 295/22 Zb. I 161).

SKUTKI PROŚBY O PRZYWRÓCENIE TERMINU. (art. 43).

Prośba o przywrócenie terminu nie wstrzymuje wykonania zaskarżonej decyzji władzy. Jednakże władza *może* wstrzymać wykonanie, gdy uzna to za uzasadnione. Władza ma tu swobodę w ocenie i taka decyzja władzy nie wymaga umotywowania, wystarczy powołać tylko podstawę prawną (art. 75 ust.3).

W praktyce rzecz tę można ująć łatwo, gdyż razem z prośbą o przywrócenie terminu ma się też i dopełnienie omieszkanej czynności, np. odwołanie. Otóż jeżeli z akt wynika, że strona utrzyma się ze swem odwołaniem, wówczas powinno się wstrzymać wykonanie; jeżeli natomiast niema żadnych wogóle widoków na utrzymanie się strony ze swem żądaniem, wstrzymanie wykonania byłoby bezcelowe. W każdym razie nie należy odmawiać stronie przywrócenia terminu tam, gdzie zaistniały po temu warunki. Mając decydować o wstrzymaniu wykonania, powinno się też zwracać uwagę na to, czy na wypadek ewentualnego wykonania decyzji będzie można w razie potrzeby przywrócić stan poprzedni. Mamy np. zburzyć dom, tymczasem strona prosi o wstrzymanie zburzenia aż do czasu rozpatrzenia merytorycznego sprawy. Zwalenie domu nie dałoby się łatwo naprawić, gdyby strona utrzymała się w odwołaniu ze swojemi prawami, należałoby chyba na nowo dom budować. Toteż w takich wypadkach nie jest wskazane spieszyć się z wykonaniem decyzji, która jeszcze może ulec zmianie.

O UMORZENIU I CZASOWEM WSTRZYMANIU POSTĘPOWANIA.

Powyżej powiedziano, że postępowanie administracyjne odbywa się stopniowo. Mogą jednak zajść takie okoliczności, które wstrzymają kroki postępowania, zanim ono dojdzie do końca.

To wstrzymanie postępowania może wyrazić się w formie umorzenia, jużto w formie czasowej przerwy postępowania.

O umorzeniu postępowania.

W sprawach, wszczętych i dochodzonych z urzędu — nie na skutek podania, władza według uznania może postępowanie wstrzymać, gdy dochodzenia zdaniem jej są bezcelowe.

Odmiennie przedstawia się sprawa, gdy postępowanie toczy się na skutek podania osoby interesowanej. Tu może najpierw zajść wypadek, że interesowany sam zrezygnuje z dochodzenia swych praw i wystąpi z wnioskiem o wstrzymanie względnie o umorzenie sprawy. Oczywiście władza nie ma potrzeby wbrew woli interesowanego prowadzić w dalszym ciągu dochodzenia, chyba że wchodziłby tu w grę interes publiczny.

Powyższe sposoby umarzania postępowania są proste i nie nasuwają żadnych wątpliwości, toteż rozporządzenie nasze nawet ich nie wymienia.

Bardziej zawile będzie przedstawiała się sprawa tam, gdzie dochodzenie względnie postępowanie toczy się na skutek podania osoby interesowanej i zajdzie potrzeba umorzenia postępowania bez wniosku, a nawet wbrew jej woli. Otóż tę ostatnią kwestję rozporządzenie nasze rozwiązuje w art. 71, który postanawia co następuje: „jeżeli niema podstawy prawnej lub faktycznej do merytorycznego załatwienia sprawy, będącej przedmiotem podania, władza pozostawia je bez załatwienia, a sprawę już wszczętą umarza, czyniąc odpowiednią adnotację na akcie i w miarę okoliczności zawiadamiając petenta“ (Wzór 46 i 47).

A więc władza administracyjna może umorzyć sprawę, gdy nie ma *podstawy prawnej* do jej merytorycznego załatwienia, t. zn., gdy strona występuje z żądaniem, nieopartem na przepisach prawnych i żąda np., by dać jej drzewo na odbudowę budynku, spalonego wskutek przypadku. Ponieważ dotychczas niema przepisów prawnych, nakładających na władzę obowiązek dostarczenia pogorzelcom materjału na odbudowę, przeto prośba pogorzelca nie będziemiała podstawy prawnej(Wzór 47). Zasada ta co do braku podstaw prawnych jest odmienna, niż w prawie cywilnem, gdzie sąd nie może oddalić sprawy z powodu braku przepisu prawnego i musi rozpatrzyć każdą pretensję prywatno-prawną, chociażby nie było odnośnego przepisu specjalnego.

Poza podstawą prawną art. 71 wymaga nadto, *by żądanie strony było oparte na podstawie faktycznej*, której brak *jest* również dostatecznym powodem do umorzenia sprawy. Np. „X” zwraca się do władzy z prośbą o udzielenie mu pożyczki na odbudowę domu, zniszczonego skutkiem działań wojennych; odnośny przepis istnieje w ustawie o odbudowie kraju. Władza musi to zbadać, czy X faktycznie miał dom i czy ten dom uległ zniszczeniu skutkiem działań wojennych. W toku dochodzeń okazuje się, że „X” żadnego domu nie miał lub też że dom jego uległ zniszczeniu przed wybuchem wojny. Tu będzie brak tej faktycznej podstawy dla merytorycznego załatwienia sprawy (wzór 46).

Otóż przy braku którejkolwiek z tych podstaw należy sprawę wszczętą umorzyć, robiąc odpowiednią adnotację w akcie. Nie bardzo jasno wypowiedziana jest tu zasada co do potrzeby zawiadamiania o tem petenta: „w miarę okoliczności zawiadamiając petenta”. Władza więc ocenia, czy należy zawiadomić, czy też zaniechać zawiadomienia. Normalnie przyjąć należy, iż gdy się petentowi wyjaśni, że prośba jego nie ma podstawy, to petent zgodzi się z tem i nie będzie występował przeciw umorzeniu sprawy. Jednak w praktyce może to nasunąć trudności. Strona

będzie się nieraz odwoływała od takiego zawiadomienia. Odwołanie takie należałoby zdaniem mojem traktować na równi z odwołaniem zwykłem tem bardziej, że faktycznie zapadła tu decyzja i że zawiadomienie nie różni się od decyzji formalnej, chyba tem, że nie zawiera klauzuli o środku prawnym, że wreszcie nie jest wykluczona omyłka władzy, decydującej o braku podstawy.

O czasowem wstrzymaniu postępowania.

Obok umorzenia postępowania istnieje t. zw. wstrzymanie postępowania, polegające na tem, iż na pewien tylko czas wstrzymuje się dochodzenie względnie wydanie decyzji. W praktyce może się często zdarzyć potrzeba dopełnienia przez petenta pewnych czynności. Gdy sprawa leży w interesie ogółu lub przynajmniej innej osoby, wówczas władza może polecić petentowi dopełnić tej czynności pod skutkami prawnemi. Np. w czasie dochodzeń wodno-prawnych petent powołuje się na posiadanie uprawnienia b. władz zaborczych, władza poleci więc petentowi dostarczyć w pewnym terminie tego uprawnienia z zastrzeżeniem, że niedostarczenie na czas tego dokumentu uważane będzie za jego brak i postępowanie potoczy się z pominięciem tego uprawnienia jako nieistniejącego. Odmiennie natomiast wyglądać będzie sprawa, gdy chodzić będzie wyłącznie o prawa petenta. Np. „X" prosi o zmianę nazwiska, dla dochodzeń potrzebna jest metryka urodzenia, petent metryki tej nie dołącza, otóż tu władza wezwie petenta, by do pewnego terminu dostarczył metrykę, w przeciwnym razie sprawa będzie złożona do akt bez merytorycznego rozpatrzenia. W razie niezłożenia w terminie tej metryki, sprawę składa się do akt, lecz się jej nie umarza, a jedynie wstrzymuje się postępowanie do czasu, kiedy petent tę metrykę dostarczy.

Są to wypadki również codziennej praktyki i rozporządzenie o nich nie mówi. Pozatem istnieją wypadki, przewidziane wyraźnie przez nasze rozporządzenie i tak: a) wg. art. 51 gdy zdaniem władzy istnieje uzasadnione podejrzenie, że przedstawiony dokument jest nieprawdziwy, *może* ona zależnie od znaczenia dokumentu dla sprawy albo bieg postępowania w całości lub w części wstrzymać do czasu wyjaśnienia prawdziwości dokumentu, albo też postępowanie dalej prowadzić.

b) Drugi wypadek przewiduje art. 74, który postanawia, iż „władza powinna *wstrzymać* postępowanie do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia pytania wstępnego, jeśli ono jest już przedmiotem sprawy we właściwym urzędzie lub sądzie, a natychmiastowe wydanie decyzji nie jest konieczne ze względu na interes publiczny i mogłoby w razie odmiennego rozstrzygnięcia pytania wstępnego spowodować niepowetowane szkody dla strony lub niemożność przywrócenia stanu poprzedniego".

W tym ostatnim wypadku zachodzą dwie odrębne sprawy, załatwione jużto przez dwie różne władze administracyjne, już to przez władzę administracyjną i sąd. Sprawy te są ze sobą ściśle związane i od wyniku jednej sprawy (pytania wstępnego) uzależniony jest sposób załatwienia sprawy głównej. Np. ustawa o służbie wojskowej przewiduje ulgi dla właścicieli odziedziczonych gospodarstw pewnego typu. „X" wnosi podanie o przyznanie mu tej ulgi, oświadcza jednak w podaniu, że ma tylko tytuł do dziedziczenia odpowiedniego gospodarstwa, faktycznie jednak tego gospodarstwa nie posiada, gdyż prowadzi spór z bratem o posiadanie i sprawa jest na ukończeniu w sądzie. Załatwienie więc jego prośby, przychylne lub odmowne, zależy od decyzji sądu, czy „X" będzie tym dziedzicem faktycznie, czy też nie. Otóż w tym wypadku dla wydania decyzji o uldze wojskowej konieczne jest rozstrzygnięcie pytania wstępnego, czy „X" obejmie ten spadek w posiadanie, czy też nie. Sprawa objęta pytaniem wstępnem, jest już w toku w sądzie. Teraz trzeba się jeszcze zastanowić nad tem, czy nie należałoby mimo to wydać decyzji ze względu na interes publiczny. W powyższym przykładzie, chociaż służba wojskowa jest naogół sprawą interesu publicznego, to jednak w niniejszym wypadku wcielenie jednego żołnierza do szeregów nie powinno mieć znaczenia interesu publicznego, wobec tego niewątpliwie władza administracyjna może wstrzymać postępowanie do czasu wydania decyzji przez sąd. Gdyby jednak chodziło o interes publiczny i gdy przy tem petentowi nie grozi w razie wykonania decyzji niepowetowana szkoda, a przywrócenie stanu poprzedniego mogło w danym wypadku nastąpić, wówczas władza może wydać decyzję, nie czekając na rozstrzygnięcie pytania wstępnego.

Oczywiście ta ostatnia decyzja będzie tymczasowa, uwarunkowana późniejszem rozstrzygnięciem pytania wstępnego, podobnie jakto bywa wówczas, gdy sprawa pytania wstępnego nie jest jeszcze przedmiotem postępowania przed inną władzą względnie przed sądem. Np. „X" prosi o zatwierdzenie projektu urządzeń przemysłowych, nie mając jeszcze zatwierdzonych planów przez władzę budowlaną, a motywuje to tem, że chciałby w międzyczasie, zanim plany budowlane będą zatwierdzone, zamówić maszyny i urządzenia przemysłowe. Motyw słuszny, więc władza przemysłowa może rozpatrywać plan urządzenia, chociaż właściwie orzeczenie przemysłowe winno wyjść łącznie z budowlanem, a ewentualnie po niem. Jednak tu się nikomu nie szkodzi, a decyzja będzie zawarunkowana zatwierdzeniem planów budowlanych.

O ile sprawa pytania wstępnego nie jest jeszcze rozpatrywana przez inne władze, a wydanie tymczasowej względnie warunkowej decyzji nie jest możliwe, władza nie ma obowiązku wstrzymywać postępowania i rozstrzygnie sprawę, opierając się na własnej ocenie pytań wstępnych. Jeżeli jednak władza admi-

nistracyjna lub sądowa, właściwa dla rozstrzygnięcia pytania wstępnego, zdecyduje następnie o niem w istotnych punktach odmiennie od oceny pytania, przyjętej za podstawę orzeczenia, wówczas wyłania się dla strony i władzy podstawa dla wznowienia postępowania, a to zgodnie z punktem c) art. 95.

c) Poza powyższemi wypadkami rozporządzenie nasze przewiduje w pkt. 3 art. 74 jeszcze jedno zastrzeżenie ogólne, że *„władza obowiązana jest wstrzymać postępowanie w wypadkach wyraźnie wskazanych przez prawo"*, to zn., o ile pewne ustawy przewidują, że w danych wypadkach należy postępowanie wstrzymać, obowiązuje to władzę niezależnie od zasad, wprowadzonych wyżej przez nasze rozporządzenie.

Przykład takiego przepisu ma się w ustawie wodnej (art. 198 p. 3), gdzie „władza obowiązana jest odroczyć decyzję, gdy istnienie tytułu prywatno-prawnego jest wiarygodne, a w razie uznania tego tytułu należałoby odmówić pozwolenia. W tym wypadku władza wodna wyznacza przedsiębiorcy termin, w ciągu którego winien wnieść powództwo do sądu. Gdy przedsiębiorca rozmyślnie przewleka proces, można przystąpić do dalszego dochodzenia".

W powyższy sposób wyczerpano czynności przygotowawcze władzy i stron w czasie postępowania, nie poruszając jeszcze samego postępowania. Z kolei należy przejść do postępowania w ścisłem słowa znaczeniu.

ROZDZIAŁ IV.

TOK POSTĘPOWANIA.

Postępowanie administracyjne według naszego rozporządzenia w przebiegu swym od chwili wniesienia podania do chwili wydania decyzji przechodzi pewne stadja, to jest 1) stadjum wniesienia podania i związanych z tem czynności przygotowawczych, 2) stadjum postępowania wyjaśniającego, które obejmuje też ewentualną rozprawę ustną i 3) stadjum rozstrzygania sprawy, względnie decydowania. Nie każde jednak postępowanie administracyjne, względnie nie w każdej sprawie postępowanie przechodzi wszystkie te stadja, częstem bowiem zjawiskiem będzie postępowanie bez stadjum wyjaśniającego, jako zbędnego. Np. strona dołącza do podania dokument publiczny, który wystarcza jako dowód. Tu więc władza nie potrzebuje prowadzić postępowania wyjaśniającego, tylko przejdzie odrazu do orzekania.

Wnoszenie podań.

Kwestję tę omówiono już poprzednio, podając tam, kto i w paki sposób może wnosić podanie, oraz co podanie winno zawierać, toteż obecnie przejdzie się do stadjum drugiego:

Władza, po otrzymaniu podania od osoby interesowanej, bada to podanie przedewszystkiem pod względem formalnym, to jest najpierw bada swoją właściwość, gdyż od tego zależy, czy ma sprawę rozpatrywać, czy też przesłać władzy właściwej, względnie zwrócić petentowi. O ile stwierdzi swą właściwość, bada inne kwestje formalne, mianowicie: zdolność prawną, zdolność do działań prawnych strony, wreszcie sprawę znanej już legitymacji. Jeżeli pojawi się który z braków u petenta, władza nie potrzebuje wdawać się w meritum sprawy i odmówi żądaniu z powodu braku formalnego.

Nie stoi zasadniczo na przeszkodzie ponownemu rozpatrzeniu poprzednie załatwienie sprawy, o ile decyzja zależy od pełnej swobodnej oceny władzy. Np. ktoś, komu odmówiono nadania obywatelstwa przed rokiem, znowu występuje z tą prośbą. Otóż poprzednie odmowne załatwienie nie przeszkadza ponownemu rozpatrzeniu sprawy, gdy w międzyczasie okoliczności się zmieniły, a z decyzji poprzedniej nikt nie nabył praw. Za takiem tłumaczeniem naszego rozporządzenia przemawia art. 99, który upoważnia władzę decydującą jako też nadzorczą do uchylania i zmiany z urzędu w każdym czasie decyzyj, na mocy których strony lub osoby inne nie nabyły żadnych praw. Należy więc przyjąć za zasadę, że *w podobnych sprawach* t. zw. sprawa rzeczy osądzonej — res iudicata — nie istnieje w naszem postępowaniu administracyjnem, jako przeszkoda do ponownego rozpatrzenia sprawy. Natomiast decyzje, z mocy których strony lub inne osoby nabyły prawa, wiążą strony i władze z wyjątkami, przewidzianemi przez art. 101 i 102, tu więc i zasada rei iudicatae będzie miała zastosowanie. O tem będzie jeszcze mowa w innem miejscu.

Również nie szkodzi sprawie to, że ona już np. jest w toku załatwienia, a strona, nie mając dłuższy czas żadnych o niej wiadomości, powtarza ją, tu tylko oba podania łączy się w jedną sprawę. Gdyby natomiast sprawa była załatwiana przez inną władzę, wówczas należy zbadać właściwość i albo podanie skierować do władzy właściwej, zawiadamiając o tem petenta, albo też zwrócić się do tej władzy z prośbą o przekazanie akt sobie, jako władzy właściwej. Np. ktoś w czasie swego pobytu w Miechowie wniósł prośbę o stwierdzenie obywatelstwa do starostwa miechowskiego, następnie przeniósł się do Kielc i tu wniósł drugie takie podanie, zaznaczając o istnieniu pierwszego. Ponieważ poprzedni akt może zowierać potrzebne dla sprawy dane, przeto należy zwrócić się z prośbą do starosty miechowskiego o przekazanie tego aktu ze względu na obecne miejsce zamieszkania petenta.

Następnie należy przejść do zbadania wewnętrznej strony podania, t. j. stwierdzić, czy zawiera ono wymogi ustawą prze-

widziane. Najpierw zwraca się uwagę na szczególne wymogi, przewidziane w odnośnej ustawie. Np. chodzi o podanie o pozwolenie techniczne na budowę linji elektrycznej. Istnieje rozporządzenie Ministra Rob. Publ. w tym przedmiocie, które przewiduje dokładnie, czego musi petent dopełnić i co musi do podania dołączyć, by uzyskać takie pozwolenie. Otóż właściwa władza bada, czy podanie zawiera to wszystko, o ile nie, informuje stronę osobiście (gdy strona zgłosi się z tem podaniem), względnie wzywa pisemnie do uzupełnienia podania w kierunku, przez obowiązujące przepisy wskazanym.

O ile poszczególne przepisy nie określają ściśle postępowania dla ustalenia okoliczności, mających być podstawą rozstrzygnięcia, władza ma obowiązek z urzędu ustanowić zakres postępowania wyjaśniającego i środków dowodowych, potrzebnych dla należytego ustalenia stanu sprawy, kierując się przytem 4-ma zasadami, t. j. *względem celowości, szybkości, prostoty i zaoszczędzenia kosztów* (art. 44). To są 4 zasadnicze wymogi postępowania administracyjnego.

Celowość polega na tem, by używać metody dowodów bezpośrednich; dopiero gdyby te nie wystarczyły, można przejść do dowodów pośrednich.

Prostota polega tu na niewikłaniu danej sprawy pod względem faktycznym i prawnym. Przedewszystkiem więc należy zebrać materjał dochodzeń w sposób, ściśle przez daną ustawę przepisany.

W braku natomiast wyraźnych przepisów ustawowych władza, nie czekając na inicjatywę i żądanie strony, musi sama sobie wytknąć z urzędu, jakiemi drogami pójdzie, by stan sprawy ustalić.

Powiedziano już wyżej, iż żądanie strony musi być oparte na przepisach prawnych oraz na stanie faktycznym.

Ażeby móc stwierdzić, czy petentowi przysługuje odnośne prawo, należy przedtem ustalić stan faktyczny sprawy.

Czynności władzy, zmierzające do należytego ustalenia stanu faktycznego, stanowią to postępowanie wyjaśniające. Czasem będzie on bardzo łatwy do ustalenia, gdy wystarczy jeden lub więcej dokumentów, a strona te dokumenty dołączy już do podania. Np. „X" prosi o wydanie mu dowodu osobistego, dołączając do podania formalnie wystawione poświadczenie obywatelstwa. Tu więc, o ile poświadczenie to nie nastręcza podejrzeń co do jego prawdziwości, władza nie potrzebuje przedsiębrać dalszych kroków wyjaśniających i załatwi podanie z pominięciem stadjum postępowania wyjaśniającego. O ile natomiast nasuwają się wątpliwości co do prawdziwości poświadczenia obywatelstwa, władza z urzędu zbada osobiście lub przez inne władze tę prawdziwość i dopiero zależnie od wyniku tych badań albo załatwi podanie przychylnie, albo, gdy natrafi na sfałszowanie dokumentu, odda sprawę do sądu, a postępowanie wstrzyma tak długo, do-

póki petent nie da dowodu ną posiadanie obywatelstwa polskiego, gdyż dowód osobisty poza tożsamością osoby stwierdza też jej obywatelstwo.

Jedną z dróg, prowadzących do ustalenia okoliczności, mających być podstawą rozstrzygnięcia, jest:

ROZPRAWA USTNA.

Rozporządzenie nasze zawiera jedynie postanowienia o tem, czy, względnie kiedy należy rozprawę ustną przeprowadzić i w jaki sposób się ją przeprowadza, nie daje zaś definicji rozprawy ustnej. Ze względu na doniosłość sprawy w praktyce należy się najpierw zastanowić nad odpowiedzią na pytanie:

Co to jest rozprawa ustna?

Rozprawa ustna jest to zetknięcie się w oznaczonem miejscu i czasie władzy orzekającej bezpośrednio lub za pośrednictwem innej władzy, równocześnie ze stronami, świadkami, biegłymi, zainteresowanemi władzami i urzędami, wreszcie osobami interesowanemi, a to celem przyśpieszenia i uproszczenia postępowania, zmierzającego do należytego ustalenia stanu sprawy.

Przechodząc poszczególne części tej definicji, należy zaznaczyć co następuje:

Już nazwa „ustna" wskazuje, że chodzi tu o danie osobom wyliczonym możności wypowiedzenia się. Nieodzownym warunkiem rozprawy ustnej jest obecność urzędnika, którego zadaniem jest rozprawą kierować i wyniki jej ująć w protokóle.

Zasadniczo rozprawę ustną przeprowadza władza, która orzeka w danej sprawie, — jednak władza ta może się też wyręczyć w pewnych wypadkach przez inne władze, zwłaszcza jej podległe.

Ważnym jest następnie moment równoczesności zebrania się osób wyżej wyliczonych w oznaczonym czasie i na oznaczonem miejscu, chodzi bowiem o wymianę zdań i o zaznajomienie równoczesne wszystkich zainteresowanych z tem, co wpływa przedewszystkiem na przyśpieszenie sprawy.

Rozprawa ustna może się odbyć w urzędzie lub poza urzędem.

Oczywiście nie wszystkie wymienione wyżej osoby muszą zawsze brać udział w rozprawie ustnej. Częstem np. zjawiskiem będzie rozprawa ustna przy obecności jedynie urzędnika, stron i świadków.

Z powyższego wynika, że rozprawa ustna jest jednym z aktów postępowania wyjaśniającego. Akt ten nie stanowi więc odrębnego stadjum postępowania administracyjnego i nie jest konieczny we wszystkich sprawach. Gdyby w naszem postępowaniu administracyjnem obowiązywała bezwzględnie zasada ustności (bezpośredniości), rozprawa ustna byłaby aktem koniecz-

nym w każdej sprawie. Ponieważ jednak *zasadniczo* władza ocenia, czy ma w danej sprawie stosować zasadę ustności, czy pisemnego postępowania, przeto też w myśl postanowień art. 45 zarządzenie rozprawy ustnej zależy od swobodnej oceny władzy z wyjątkiem wypadków, w których poszczególne ustawy przeprowadzenie rozprawy wyraźnie nakazują.

Zarządzenie rozprawy ustnej ma doniosłe znaczenie dla stron, a przedewszystkiem dla osób interesowanych, gdyż rozporządzenie przyznaje w tym wypadku stronom i osobom interesowanym szczególne prawa, to jest:

a) Tak strony, jak osoby interesowane wogóle muszą być o mającej się odbyć rozprawie powiadomione.

b) Urzędnik, prowadzący rozprawę, powinien dać możność osobom interesowanym, a więc i stronom, zapoznania się ze sprawą, a także złożenia potrzebnych oświadczeń.

Prawa te zasługują na podkreślenie zwłaszcza w odniesieniu do *osób interesowanych*, nie będących stronami, które to osoby *poza rozprawą* mogą jedynie dowiadywać się o biegu sprawy (art. 14 ust. 1) i oczywiście mogą wnosić swe oświadczenia na piśmie lub do protokółu (art. 18). Prawa te mają również wielkie znaczenie i dla stron, chociaż nie w tym stopniu, co dla osób interesowanych, nie będących stronami. Strona bowiem i poza rozprawą ma do swej dyspozycji inne sposobności zaznajomienia się ze stanem sprawy i złożenia potrzebnych oświadczeń, mianowicie: obszerne dość uprawnienia, płynące dla niej z art. 14, oraz z art. 66. W myśl art. 66, gdy strona zjawi się w czasie badania świadków, biegłych lub w czasie oględzin nie tylko przy sposobności rozprawy, ale i poza rozprawą, winna być dopuszczona do uczestniczenia w tych czynnościach, o ile interes publiczny nie stoi temu na przeszkodzie.

Wreszcie należy tu zaznaczyć, że *nie można mieszać pojęcia rozprawy ustnej z pojęciem przesłuchania strony*, osoby interesowanej, świadka, biegłego względnie z dokonaniem oględzin. Wszystkie bowiem powyższe czynności mogą się odbywać już to w czasie rozprawy, jużto poza rozprawą. Władza bowiem nie jest zmuszona rozpisywać rozprawy ustnej celem przesłuchania powyższych osób, względnie celem dokonania oględzin, o ile się jednak zdecyduje na rozprawę ustną, wówczas musi dopełnić formalności, przewidzianych art. 46 do 48. Jeżeli się dokonywa oględzin wzgl. przesłuchań poza rozprawą, wówczas spisuje się protokół z oględzin względnie protokół przesłuchania.

CZY I KIEDY NALEŻY PRZEPROWADZIĆ ROZPRAWĘ USTNĄ (art. 45)

1) Rozprawę ustną należy przeprowadzić wówczas, gdy obowiązujące przepisy prawne to nakazują, np. ustawa wodna, ustawa elektryczna, prawo przemysłowe, i t. p.

2) Poza wypadkami pod 1) przewidzianemi, t. j. gdy odnośna ustawa nie nakazuje przeprowadzenie rozprawy, władza *może (nie musi)* zarządzić rozprawę ustną, jeżeli w ten sposób da się osiągnąć znaczne *przyśpieszenie i uproszczenie* postępowania. A więc podkreślić należy, że w tym drugim wypadku zależy to najpierw od oceny władzy, przyczem rozporządzenie nasze daje ogólne wskazówki, że winno to mieć na celu znaczne przyśpieszenie i uproszczenie postępowania.

Ażeby jeszcze bliżej określić, kiedy wskazane będzie przeprowadzenie rozprawy, rozporządzenie mówi, że w szczególności *władza może* zarządzić z urzędu lub na wniosek rozprawę ustną:

a) o ile chodzi o uzgodnienie sprzecznych interesów stron,

b) o ile chodzi o rozpatrzenie sprawy przy udziale większej liczby osób interesowanych, reprezentantów różnych działów administracji albo przy udziale świadków i biegłych,

c) o ile badanie wyjaśniające ma być przeprowadzone poza siedzibą urzędu przez osobno delegowanego w tym celu urzędnika.

Otóż i w tych wypadkach pod a) do c) władza nie ma obowiązku przeprowadzenia rozprawy, tylko pozostawia się to jej ocenie, a postanowienia powyższe są tylko wskazówkami, a nie przykazaniem.

Jak z powyższego widać, rozprawa ustna ma podwójny cel, poza przytoczonym wyżej celem formalnym, jakim jest uproszczenie, względnie przyśpieszenie postępowania administracyjnego, wyliczone przykładowo pod a) do c) wypadki wskazują, że chodzi też o udogodnienie postępowania stronom oraz interesowanym urzędom i osobom.

Skoro się mówi o rozprawie, należy wyjaśnić też, *jak się rozprawę rozpisuje*. Mówi o tem art. 46. Otóż przedewszystkiem władza winna zawiadomić strony o rozprawie. Jeżeli na rozprawie mają być słuchani świadkowie i biegli, należy ich też zawiadomić, wreszcie interesowane osoby prywatne oraz zainteresowane władze i urzędy. Sposób zawiadomienia jest dwojaki, zależny od tego, kogo się zawiadamia. Strony, świadków, biegłych oraz zainteresowane władze i urzędy zawiadamia się bezpośrednio, t. j. przez wystosowanie do każdego z osobna pism zawiadamiających (Wzór 38); natomiast wszystkie inne osoby interesowane — przez publiczne ogłoszenia w sposób, w danej miejscowości praktykowany, a więc przez ogłoszenie na tablicy, obwieszczenia ustne przez sołtysów i naczelników gmin, ogłoszenia w prasie, na murach miast, i t. p. (Wzór 37).

Rozporządzenie *przewiduje też, co takie zawiadomienie*, względnie ogłoszenie *musi zawierać*, a więc:

a) wskazanie przedmiotu, miejsca i czasu rozprawy (np. w sprawie dochodzeń wodno-prawnych w celu udzielenia panu „X“ pozwalenia na piętrzenie wody, na rzece *A*, w miejscowości

B, odbędzie się rozprawa dnia takiego a takiego, o tej a tej godzinie, w urzędzie gminnym tam, a tam),

b) oznajmienie, że interesowani mogą bądź stawić się osobiście, bądź złożyć na piśmie swe żądania, wnioski i zarzuty najpóźniej do dnia, poprzedzającego dzień rozprawy (chodzi bowiem o to, by żądania te i t. d. mogły być w czasie rozprawy rozpatrzone).,

c) uwagę, że władza może nie przyjąć w dalszem postępowaniu przed tą instancją żądań, wniosków i zarzutów, które nie zostały zgłoszone do dnia, poprzedzającego dzień rozprawy, ani ustnie w czasie rozprawy, jeżeli te żądania, wnioski i zarzuty przy należytej staranności zgłaszającego mogłyby być zgłoszone w tych terminach, zwłaszcza gdy władza dojdzie do wniosku, że zgłoszenia te zmierzają do przewlekania sprawy. Niema ogólnej zasady, w *jakim czasie przed rozprawą należy dokonać zawiadomienia*. O ile poszczególne ustawy terminu tego nie zawierają, ważne będzie każde powiadomienie wzgl. doręczenie wezwania, jeśli powiadomiony będzie miał możność dokonania objętych powiadomieniem czynności prawnych.

SPOSÓB PRZEPROWADZENIA ROZPRAWY.
(art. 47).

Urzędnik, prowadzący rozprawę, obowiązany jest dążyć do wszechstronnego wyjaśnienia sprawy, oraz możliwego uzgodnienia sprzecznych interesów stron.

Po wyjaśnieniu stanu sprawy winno się bezwarunkowo starać doprowadzić strony do pogodzenia. Sprawa zazwyczaj nie łatwa, lecz przy umiejętnem poprowadzeniu można niemal zawsze do ugody doprowadzić. Przedewszystkiem nie powinno się nigdy do jednej lub drugiej strony uprzedzać, nawet gdyby się pozornie miało ku temu powody. W wyjaśnieniu sprawy należy zawsze zachować powagę i objektywność, wniosków stron nie powinno się otwarcie lekceważyć, chociażby one były wyraźnie niedorzeczne, ujawnianie swoich zapatrywań w obecności równoczesnej obu stron nie jest wskazane. Gdy w ten sposób urzędnik zjedna sobie zaufanie obu stron, może on z łatwością doprowadzić do ugody, która wszystkim wyjdzie na dobre, gdyż władzy zaoszczędzi pisania, między stronami zaś w ten sposób zaprowadzi zgodę, pożądaną nietylko w ich własnym interesie, ale też i otoczenia oraz władzy, gdyż jeden spór pociąga za sobą zazwyczaj całe ich pasmo.

Przy tem wszystkiem *urzędnik, prowadzący rozprawę, winien zawsze mieć na uwadze interes publiczny*. Jest to wyraźny nakaz naszego rozporządzenia, a rozumieć go należy w ten sposób, że nie wystarczy dbać o interes jednostki, względnie o pogodzenie tych interesów, czasem bowiem zajść może wypadek,

że strony się nawet zgodzą na pewne wyjście, jednak władza tego nie przyjmie, gdyż interes publiczny ucierpiałby przez to.

Zasadniczo należy stać na stanowisku, że aż do zamknięcia rozprawy wolno stronom występować z nowemi okolicznościami, twierdzeniami i dowodami.

Rozprawy nie powinno się niepotrzebnie przewlekać; o ile sprawę należycie wyjaśniono, należy wdrożyć kroki ugodowe, a gdy te zawiodą, należy rozprawę zamknąć.

Przebieg rozprawy i jej wyniki ustala się w protokóle (Wzór 23), do którego dołącza się też oświadczenia, złożone na piśmie (art. 48).

PROTOKÓŁY.

Co oznacza protokół?

Wyrażenie to utarło się na oznaczenie pisemnego ujęcia pewnego stanu rzeczy. Jest to więc akt, spisany przez właściwego urzędnika, stwierdzający, że pewna czynność odbyła się.

Rozróżnia się dwa typy protokółów: a) *protokóły zastępujące pisma.* O takich protokółach była już wzmianka przy sposobności omawiania wnoszenia podań, mianowicie jeżeli strona zamiast wnosić gotowe pismo, w wypadkach gdy wyraźne przepisy nie stoją temu na przeszkodzie, zgłasza się do władzy i oświadczenie swoje wnosi do protokółu, oświadczenie to w formie pisma utrwala się na papierze; b) *protokóły z rozprawy.* Jak przed chwilą była mowa, urzędnik, prowadzący rozprawę, ma obowiązek jej przebieg i wynik ustalić w protokóle. Do tej grupy dadzą się zaliczyć protokóły z rozprawy ustnej, z przesłuchania, oględzin i z ogłoszenia decyzyj.

O obowiązku względnie potrzebie sporządzania protokółu.

Rozporządzenie nasze (art. 19) wypowiada ogólną zasadę, że protokóły w postępowaniu administracyjnem sporządza władza, gdy uzna to za potrzebne.

Z tego wynika, że władza ma swobodę w ocenie, czy i kiedy należy sporządzić protokół.

Od zasady tej rozporządzenie przewiduje też wyjątki, polegające na tem, iż zgodnie z art. 19 ust. 2 władza ma *obowiązek* w pewnych wypadkach spisać protokół, a mianowicie, gdy chodzi:

1) o przyjęcie zgłaszanych ustnie podań, o czem była już mowa;

2) o przesłuchanie osób interesowanych, świadków i biegłych (Wzór 19);

3) o oględziny i ekspertyzy, dokonane z udziałem władzy (Wzór 20).

Przez ekspertyzę rozumieć należy wydanie opinji przez organa fachowe na podstawie zbadania, np. wydanie opinji przez inżyniera o przesiąkaniu gruntu i t. p.;

4) o ustne ogłoszenie decyzji (Wzory 21 i 22) i

5) o rozprawę ustną (Wzór 23).

W tych pięciu wypadkach uznanie potrzeby spisania protokółu nie zależy od władzy, protokół musi tu być sporządzony, w przeciwnym razie postępowanie będzie istotnie wadliwe.

Co winien zawierać protokół. (Treść protokółu).

Protokół w myśl naszego rozporządzenia winien być tak spisany, by z niego widać było: *kto, kiedy, gdzie i jakich czynności urzędowych dokonał, kto był obecny* przy tem w charakterze władz współdziałających, osób interesowanych, ich pełnomocników, świadków i biegłych, co i w jaki sposób zapomocą dokonanych czynności *ustalono* i jakie *zarzuty* lub *uwagi* zgłosiły obecne przy czynności osoby.

O ile świadkowie i biegli zeznali pod przysięgą względnie po złożeniu przyrzeczenia wzamian przysięgi, w protokóle przesłuchania należy to zaznaczyć, jak również to, że zostali oni uprzedzeni o odpowiedzialności za fałszywe zeznania pod przysięgą (art. 20 i 61). W protokóle przesłuchania świadków i biegłych bez przysięgi i bez przyrzeczenia wzamian przysięgi, winna być zamieszczona uwaga o uprzedzeniu i grożącej odpowiedzialności za fałszywe zeznania (art. 61, 62).

Przy wpisywaniu zeznań do protokółu zbędne jest powtarzanie jednakich zeznań, wystarczy zaznaczyć, że X zeznaje zupełnie tak samo, jak już przesłuchany Y, którego zeznania są uwidocznione w protokóle. O ile natomiast zeznania różnią się między sobą, każde zeznanie zapisuje się oddzielnie i to w miarę możności własnemi słowami osoby zeznającej, bez zmian, opuszczeń i dodatków.

Osobom piśmiennym władza może zezwolić na wpisanie do protokółu swych zeznań, lub też zamiast zeznania ustnego, gdy przesłuchanie ma się odbywać bez przysięgi, — na dostarczenie zeznania na piśmie. W tym wypadku zeznanie musi być napisane w całości własnoręcznie przez zeznającego. Nie można więc składać gotowego pisma z zeznaniem wówczas, gdy się ma zeznawać pod przysięgą, ale wolno jest zaprzysiężonemu wpisać swoje zeznania do protokółu osobiście.

Jeżeli przesłuchanie odbywa się przy pomocy tłumacza, protokół winien zawierać notatkę, wyjaśniającą w jakim języku zeznanie złożono i kto był tłumaczem. Niepotrzebne jest zaś wciąganie do protokółu zeznań w obcym języku.

Protokół przesłuchania winien być odczytany zeznającej osobie i przedstawiony jej do podpisu niezwłocznie po złożeniu zeznania.

Wszelkie inne protokóły (poza prot. zeznań) odczytuje się wszystkim osobom obecnym, biorącym udział w czynności urzędowej i osoby te winny następnie protokół ten podpisać. Podkreśla się, że słowo *„obecnym"* odnosi się tylko do biorących udział w czynności urzędowej, a więc przedstawicieli władz i urzędów oraz strony. Naturalnie najpierw powinien podpisać przewodniczący, następnie inni przedstawiciele władz, a po nich dopiero strony.

Jeżeli ktokolwiek nie chce lub nie może podpisać protokółu, wówczas przyczynę tego zaznacza się w protokóle.

Rozporządzenie zwraca uwagę też na to, by z jednej strony uniemożliwić sfałszowanie protokółu, z drugiej nie dawać ewentualnie powodu osobom interesowanym do podejrzeń i w tym celu zabrania skrobania w protokółach. Natomiast możliwe są poprawki i uzupełnienia, lecz w razie skresleń należy je robić tak, by skreślenia były mimo to czytelne, czyli, że nie wolno wyrazów skreślonych zupełnie zamazywać, a ponadto przed podpisaniem protokółu należy robić w nim uwagę, zawierającą omówienie wszelkich skreśleń i dopisań (Wzór 24).

Taka powinna być formalna czyli zewnętrzna treść każdego protokółu. Szczegóły powyższe muszą być zawarte w każdym wogóle protokóle.

Natomiast wewnętrzna treść protokółu zależy od czynności, z powodu której protokół spisano. Inaczej będzie ujęty protokół, spisany ze stroną zamiast podania, inaczej protokół z oględzin, inaczej z ogłoszenia decyzji i t. d.

Nad ułożeniem protokółu czuwa urzędnik, który dochodzenia przeprowadza, a jeśli jest ich kilku, w takim razie role ich winny być podzielone i jeden z nich musi sprawować rolę przewodniczącego, który czuwa nad sporządzeniem protokółu. Jako końcowa nasuwa się tu uwaga, że cechy dobrego protokółu polegają na jego *wierności, dokładności i zwięzłości.*

ADNOTACJE W AKTACH.

Nie wszystko nadaje się jako podstawa do sporządzenia protokółu. W czasie dochodzeń mogą nastręczyć się takie spostrzeżenia i zarządzenia, które mają znaczenie dla danej sprawy, lecz nie stanowią podstawy do sporządzenia protokółu. Otóż w tych wypadkach urzędnik, dokonywujący czynności, powinien utrwalić to w formie t. zw. adnotacji w aktach. Adnotacja taka polega na zrobieniu odpowiedniej pisemnej uwagi przez urzędnika, który zamieszcza przy tem własny podpis (Wzór 25).

Rozporządzenie (art. 21) nie przewiduje osobnych form, jak ta adnotacja ma wyglądać, żąda tylko, by urzędnik pod odnośną notatką zamieścił swój podpis. Adnotacja, jakkolwiek czasem bardzo pożyteczna, powinna mieć zastosowanie o ile możności tylko tam, gdzie faktycznie nie można sporządzić proto-

kółu. Będzie to bowiem czynność poniekąd jednostronna, o której osoba interesowana zasadniczo nie wie i nie może się na nią oświadczyć, treść adnotacji może więc czasem z tego powodu być za mało objektywna.

SKUTKI WNIESIENIA PODANIA.

Zanim przejdzie się do omówienia istoty postępowania wyjaśniającego, t. j. postępowania dowodowego, należałoby w kilku słowach poruszyć instytucje, ważne w postępowaniu, które jednak nasze rozporządzenie pomija milczeniem.

Mianowicie chodzi najpierw o poznanie, czy i jakie *skutki* wywołuje *wniesienie podania.* Jak już wyżej była mowa, wniesienie podania jest zasadniczo początkiem postępowania administracyjnego. Odróżnić tu można dwa rodzaje podań ze względu na ich treść: podania, które dotyczą interesów ogółu i podania dotyczące interesów jednostki. O ile podanie dotyczy interesów ogółu, sprawa przechodzi do dyspozycji władzy i tok dalszy postępowania zależy już od władzy, przyczem osoby interesowane mogą uczestniczyć w postępowaniu, o ile mają roszczenia prawne lub prawnie chroniony interes w tem.

Inaczej przedstawia się sprawa tam, gdzie podanie ma na celu jedynie interes jednostki. Tu bowiem jednostka mimo wniesienia podania pozostaje nadal panem swego prawa i nie jest zasadniczo krępowana w *zmianie swych żądań* w ciągu postępowania, mimo doręczenia odnośnych pism stronie przeciwnej. A więc postępowanie nasze nie zabrania stronie *roszczenia swego się zrzec,* może też ona, nie zrzekając się roszczenia, *podanie swoje cofnąć,* może je wreszcie *także rozszerzyć* .

Jedyne pod tym względem ograniczenie wynika z art. 47, mianowicie: „władza może nie przyjąć w dalszem postępowaniu przed tą instancją żądań, wniosków i zarzutów, które nie zostały zgłoszone ani przed, ani w czasie rozprawy ustnej, — jeżeli te żądania, wnioski i zarzuty przy należytej staranności zgłaszającego mogły być w tych terminach zgłoszone, a zwłaszcza jeżeli władza dojdzie do wniosku, że zgłoszenia te zmierzają do przewlekania sprawy".

Wyjątek od tej zasady stanowić będą ewentualne wyraźne przepisy poszczególnych ustaw, które mogą bądź to polecać władzy przyjąć takie żądania, wnioski i zarzuty w każdem stadjum postępowania, bądź też zabraniać władzy przyjmowania takich żądań, wniosków i zarzutów po pewnym czasie.

Zasadniczo więc władza *może* przyjąć lub nie przyjąć takich spóźnionych wniosków zależnie od swego uznania. Oczywiście, że nie przyjmie, gdy będzie zachodził wypadek pieniactwa (t. j. rozmyślne przewlekanie sprawy). Zaznaczyć jednak wypada, że dotychczasowe ustawodawstwo zna już wypadki, gdzie władza nie ma prawa uwzględnienia takich spóźnionych zgłoszeń. Np.

wg. art. 196 ustawy wodnej, „w ogłoszeniu należy wyraźnie zamieścić ostrzeżenie, że ci, którzy we wskazanym terminie (t. j. najpóźniej w czasie rozprawy) nie podniosą przeciw udzielaniu pozwolenia żadnych zarzutów, tracą do nich prawo i t. d.". Tu już władza wodna nie ma swobody działania, obwieszczenie takie pod rygorem wadliwości postępowania musi nastąpić, dokonane obwieszczenie wiąże też władzę i późniejszych zgłoszeń przyjąć nie można, chodzi tu bowiem o ochronę dobrze nabytych praw osób trzecich.

Niema w rozporządzeniu wzmianki o t. zw. *podaniach wzajemnych*, t. j. gdy „X" wystąpił przeciw „Y-kowi" o coś, a „Y" przeciwstawił mu swoje roszczenia, paraliżujące zupełnie lub częściowo roszczenia „X-a". Oczywiście w praktyce było i będzie to nadal możliwe, niema na to żadnych specjalnych form i terminów i strona w toku postępowania będzie mogła z tem wystąpić, byle podobne wnioski nie zmierzały do przewlekania sprawy. W tem miejscu należy wreszcie wzmiankować, że nasze postępowanie administracyjne nie zna instytucji *"sprawy wiszącej"* jako przeszkody w przeprowadzeniu postępowania, o czem już wyżej była mowa.

POSTĘPOWANIE DOWODOWE.

Jest to jedno z najważniejszych stadjów postępowania.

Strona winna zasadniczo swe twierdzenia w postępowaniu administracyjnem udowodnić, gdyż tylko nieliczne wypadki nie będą potrzebowały dowodu, np. w razie nie wymienionej wyraźnie w naszem postępowaniu *notoryczności*, t. j. gdy zachodzą fakta powszechnie znane.

Dwie zasady mogą mieć zastosowanie w postępowaniu: a) że ciężar dowodu spoczywa na stronie twierdzącej (affirmanti incumbit probatio), lub też b) ciężar ten spoczywa na władzy.

Co mówi o tem *nasze rozporządzenie? na kogo ono wkłada ciężar dowodu?* Stanowisko rozporządzenia jest pod tym względem dostosowane do potrzeb i ducha czasu. Rozporządzenie nie jest wyznawcą wyłącznym ani jednej, ani drugiej zasady, zajmuje stanowisko pośrednie.

Regułą w naszem postępowaniu będzie obowiązek strony dostarczenia dowodu, czyli że na stronie spoczywa ciężar udowodnienia swych twierdzeń. Jednak od reguły tej są też odstępstwa na korzyść osób interesowanych. Mianowicie w myśl art. 56 „jeżeli osoba interesowana powołuje się na okoliczności, które można ustalić na podstawie akt urzędowych, będących w posiadaniu władz lub urzędów polskich i przytem wskazuje tę władzę lub urząd, wówczas władza akta te sprowadzi lub dokona w nich potrzebnych oględzin na miejscu" (Wzór 39). W niniejszym wypadku obowiązek osoby interesowanej ogranicza się do powołania się na odnośne akta. Władza, względnie urząd, musi

być polski — obojętne przytem, gdzie ma siedzibę, w kraju czy też zagranicą.

Otóż tu jest obowiązek sprowadzenia akt, względnie względu do nich, spoczywa na władzy i nie może ona od tego obowiązku się uchylić.

Wygodniejsze jest stanowisko władzy przy dowodzie ze świadków oraz biegłych, gdyż w myśl art. 57 ust. 1 oraz 62 władza ma jedynie inicjatywę i prawo wzywania i badania ich, nie ma natomiast obowiązku wyszukiwania świadków, niezaofiarowanych przez stronę.

Zupełnie ta sama zasada obowiązuje przy oględzinach (art. 65). W postępowaniu, toczącem się na wniosek osób interesowanych, rozporządzenie nie nakłada na władzę obowiązku przesłuchiwania świadków z urzędu. Toteż o ile władza zaniecha przesłuchiwania świadków, znawców lub dokonania oględzin z urzędu, postępowanie nie będzie wadliwe i strona z tego powodu żalić się nie ma prawa. Pod tym względem rozporządzenie utrzymuje dotychczasową praktykę (wyrok Najwyższego Trybunału Administracyjnego z 30 listopada 1923 r. L. rej. 437/22 Zb. I. Nr. 207). Powyższe nie wyklucza pozytywnych przepisów poszczególnych ustaw, które mogą w pewnych wypadkach zobowiązywać władzę do prowadzenia dowodu z urzędu.

Co jest celem dowodu?

Przepisy prawa przedmiotowego przewidują dla jednostki, względnie dla ogółu pewne uprawnienia i obowiązki. Tak jedne jak i drugie zależą od zaistnienia pewnego stanu faktycznego, t. j. zaistnienia lub niezaistnienia pewnych zjawisk w świecie zewnętrznym. Dla ustalenia, czy zjawisko takie zaistniało, trzeba dokonać pewnych czynności, np. przesłuchać ludzi, którzy byli tego świadkami, zbadać dokumenty i t. p. Świadkowie, dokumenty i t. d. są tu środkami dowodowemi, przesłuchiwanie, badanie dokumentów i t. p. stanowi postępowanie dowodowe, które ma na celu przekonać władzę o stanie faktycznym załatwianej przez nią sprawy.

Celem więc dowodu jest wykazanie prawdziwości danego twierdzenia. Np. twierdzę, że jestem urzędnikiem państwowym; o ile podniosłaby się w tym kierunku wątpliwość, musiałbym to udowodnić, czyli dostarczyć na to dowodu. W jaki sposób mogę to udowodnić, jest zależne od obowiązujących w danem postępowaniu teoryj dowodowych, o których już w części ogólnej była mowa. Gdyby mianowicie obowiązywała legalna teorja dowodowa, wówczas byłoby powiedziane, jakich dokumentów, czy też świadków muszę dostarczyć, by to udowodnić. Przy teorji swobodnej oceny natomiast takich prawideł niema i chodzi jedynie o to, by w ten czy inny sposób wzbudzić u władzy przekonanie o prawdziwości mego twierdzenia. Mogę to dobrze zrobić

za pomocą dokumentu, np. legitymacji urzędniczej, mogę to też wykazać świadkami, wskazaniem odnośnych akt u władzy i t. p.

Chociaż rozporządzenie nasze nie zawiera wyraźnego przepisu, nie ulega jednak wątpliwości, że i w naszem postępowaniu adm. obowiązuje zasada, iż nikt nie jest obowiązany udawadniać bezpośrednio faktów negatywnych. Ustalenie takich okoliczności należy do władzy (wyrok N. T. A. z 23.II 1926 r. L. rej. 1966/25 T. V. W. 455). Zasada ta nie wyklucza obowiązku prowadzenia przez stronę w takich wypadkach dowodu pośrednią drogą. Np. chcąc wykazać moją nieobecność w miejscu A, prowadzę dowód na moją w danej chwili obecność w miejscu B. Będzie tu więc przedmiotem dowodu fakt pozytywny mego pobytu w miejscu B., a pośrednio z tego dopiero wynika niemożność równoczesnego pobytu w miejscu A.

Jakie dowody zna nasze postępowanie administracyjne.

Ogólnie obowiązującą zasadę zawiera art. 49, stanowiący, iż „jako środek dowodowy w postępowaniu administracyjnem służy wszystko, co może się przyczynić do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem". Artykuł ten daje więc władzy całkowitą swobodę w ocenie, co może być uważane za środek dowodowy.

Niezależnie od tego rozporządzenie nasze wylicza następnie jako zasadnicze: a) dowód z dokumentów, b) dowód ze świadków, c) dowód z biegłych, d) dowód z oględzin.

Wyliczenie to nie jest wyczerpujące i władza może pozatem korzystać z innych środków dowodowych, np.: z przesłuchania stron, ze świadków biegłych, o których jeszcze będzie mowa, i t. p.

DOWÓD Z DOKUMENTÓW.

Co to jest dokument?

Pojęcie dokumentu nie jest ściśle w nauce prawa ustalone, a mianowicie są zwolennicy pojęcia ciaśniejszego, ograniczającego dokumenty jedynie do pism, obojętne na jakim materjale, i pojęcia obszerniejszego, wg. którego obok pisma uważa się za dokument każdy przedmiot, który przenosi nam za pomocą właściwych sobie znamion wrażenia o pewnych zdarzeniach, np. słupy telegraficzne są dokumentem na istnienie linji telegraficznej, kij z karbami dla oznaczenia dni roboczych, t. j. karbowaniec, będący jeszcze dzisiaj w użyciu, jest również dokumentem w swoim rodzaju i t. p.

Ponieważ rozporządzenie nie daje ścisłej definicji dokumentu, niema potrzeby uważać za dokument jedynie objekt

z napisem, należy więc za dokument uważać każdy przedmiot, który w ten czy inny sposób wskazuje na zaistnienie pewnych zdarzeń.

Rodzaje dokumentów.

Nasze postępowanie administracyjne rozróżnia (zgodnie z powszechnie przyjętą zasadą) a) *dokumenty publiczne*, b) *dokumenty prywatne*, przyznając im *różną* moc dowodową.

Który dokument jest publicznym.

decydują przedewszystkiem obowiązujące przepisy. W braku odnośnego przepisu, decyduje *to*, iż dokument publiczny musi być wystawiony przez władzę publiczną, albo przez osobę zaufania publicznego *w granicach ich kompetencji*. A więc najpierw obowiązujące przepisy mogą stanowić o tem, czy dokument ma charakter dokumentu publicznego. Takich przepisów naogół będzie niewiele. Pozatem publicznym będzie każdy dokument, wystawiony przez władzę publiczną, jednak tylko o tyle, o ile władza wystawiła go w granicach swej kompetencji. Np. urząd pocztowy ma prawo i obowiązek wystawiać t. zw. dowody nadawcze na pieniądze, czy też inne przesyłki, taki dowód, wystawiony przez urząd pocztowy, jest dokumentem publicznym. Nie będzie natomiast wg. obowiązujących obecnie przepisów dokumentem publicznym poświadczenie obywatelstwa, wydane przez urząd pocztowy, gdyż byłoby to wydane z pogwałceniem kompetencji, wydanie bowiem poświadczeń obywatelstwa należy obecnie do powiatowych władz administracji ogólnej. Rozporządzenie nasze uznaje też, jako publiczne, dokumenty, wystawione przez osoby publicznego zaufania, oczywiście tylko w granicach swej kompetencji.

Kogo należy uważać *za osobę publicznego zaufania*, rozporządzenie nie mówi, pozostawiając to obowiązującym przepisom. Osobą taką będzie np. notarjusz i komisarz giełdowy.

Wreszcie dokumenty, wystawione jako publiczne przez władze obce, traktuje się według swobodnej oceny przy zastosowaniu obowiązujących przepisów prawnych, a więc przedewszystkiem międzynarodowych konwencyj, traktatów, umów i t. p.

Z powyższego wynika, że *wszystkie inne dokumenty, poza wyliczonemi*, będą *dokumentami prywatnemi*.

Jaką siłę dowodową przyznaje nasze rozporządzenie dokumentom?

1) *dokumentom wogóle?*
2) *dokumentom publicznym?*
3) *dokumentom prywatnym?*

Ad. 1) W ogólności obowiązuje w myśl art. 51 zasada, że siłę dowodową dokumentów ocenić ma władza w granicach niniejszego rozporządzenia i innych przepisów prawnych, t. zn. o ile jakieś przepisy prawne przyznają pewnym dokumentom zupełną albo ograniczoną moc dowodową, to nasze rozporządzenie o postępowaniu administracyjnem przyznaje im tę samą moc. Bezwątpienia chodzi tu o prawo handlowe, gdyż autor zapożycza się tu z małopolskiej u. p. c., gdzie § 295 wyraźnie to mówi, np. przepisy o mocy dowodowej ksiąg handlowych, dzienników agentów handlowych i t. p., o czem istnieją jeszcze postanowienia w art. 54.

Moc dowodową posiadają jedynie dokumenty *prawdziwe*. Jeżeli zdaniem władzy istnieje uzasadnione podejrzenie, że przedstawiony dokument jest nieprawdziwy, może ona zależnie od znaczenia dokumentu dla sprawy, albo bieg postępowania administracyjnego w całości lub w części wstrzymać do czasu wyjaśnienia prawdziwości dokumentu, albo też postępowanie dalej prowadzić. Nie ulega wątpliwości, że gdy dokument ma być podstawą decyzji, należy postępowanie wstrzymać i prawdziwość wyjaśnić; o ile natomiast dokument można będzie pominąć i oprzeć się na innych dowodach, względnie o ile dokument jest dla sprawy obojętny, wówczas można równolegle prowadzić dowód prawdziwości dokumentu i postępowanie, lub też tamtego zaniechać jako sprawy obojętnej dla dochodzeń.

Te zasady odnoszą się do dokumentów wogóle, przyczem jeszcze należy tu zaznaczyć, że w myśl art. 55 „dopuszczalny jest dowód nieprawdziwości zarówno dokumentów publicznych, jako też prywatnych".

Ad 2). Już przy ogólnych zasadach postępowania była wzmianka o przepisach rozporządzenia w sprawie mocy dowodowej dokumentów publicznych, to jest, że dokument publiczny, ale tylko wystawiony *w przepisanej formie*, stanowi zupełny dowód na to, co wedle niego urzędownie zostało stwierdzone, oświadczone lub zarządzone. Zupełny dowód znaczy, że gdyby np. było X świadków, zeznających inaczej, niż świadczy dokument, utrzyma się, jako prawdziwy fakt, stwierdzony owym dokumentem publicznym. Ustawa postępowania cywilnego b. zaboru rosyjskiego stwierdza to zupełnie wyraźnie w art. 106-ym. Wprawdzie postanowienie to nie obowiązuje jako takie w naszem postępowaniu administracyjnem, jednak przytacza się je ze względu na możliwość niewłaściwego tłumaczenia wyrażenia *„zupełna moc dowodowa"*.

Jest tu więc odstępstwo od teorji swobodnej oceny władzy na rzecz teorji legalnej, gdyż władza tu jest krępowana treścią dokumentu publicznego. Nie ma tej mocy dokument publiczny, wystawiony nieformalnie, t. j. z pominięciem obowiązującej w danym wypadku formy. Powyższa zasada nie przeszkadza temu, że władza, mając uzasadnione podejrzenie co do prawdzi-

wości dokumentu, może sprawę prawdziwości tej z urzędu zbadać, celem przekonania się, czy dokument tej treści faktycznie odnośna władza wydała, skoro się jednak prawdziwość potwierdzi, wówczas władza, prowadząca dochodzenia, winna przyjąć za udowodnione fakta, które z dokumentu wynikają.

Ad 3). Z pomiędzy ogółu *dokumentów prywatnych* rozp. nasze wyróżnia *podpisane przez wystawcę,* lub zaopatrzone jego znakiem ręcznym, należycie *uwierzytelnionym.* Dokumentom tym przyznaje pewną moc dowodową. Mianowicie stanowią one zupełny *dowód na to, że zawarte w nich oświadczenia pochodzą od wystawcy,* ale nie są dowodem na prawdziwość tego, co w nich wystawca oświadcza. Wystawca twierdzi np., że mu przysługuje prawo wykonywania rzemiosła. Otóż władza ma tu stwierdzone tylko, że wystawca tak oświadczył, czy mu jednak to prawo przysługuje, czy nie, to należy do swobodnej oceny władzy na podstawie wyników postępowania wyjaśniającego.

Dokument prywatny nie nabierze cech dokumentu publicznego przez to, iż zostanie publicznie uwierzytelniony, t. j. że podpisy na nim zostaną przez władzę względnie notarjusza uwierzytelnione.

DOWÓD ZE ŚWIADKÓW.

Co to jest świadek?

Świadek jest to osoba fizyczna, nie będąca stroną w postępowaniu administracyjnem, która to osoba na podstawie własnych bezpośrednich spostrzeżeń zeznaje przed władzą o zaistniałych faktach. Musi to więc być osoba fizyczna; osoba prawna nie może być świadkiem, nie może ona występować zarazem jako strona w danej sprawie, zeznania jej opierają się zasadniczo na własnych spostrzeżeniach. Możliwe jednak jest też przesłuchanie świadka, który zeznaje nie o tem, co sam spostrzegł, lecz o tem, co mu inni opowiadali; tu jednak świadectwo takie ma jedynie znaczenie pośrednie, pomocnicze i nie może ono służyć samo jako dostateczny dowód. Wreszcie zeznanie musi dotyczyć faktów zaistniałych, czyli świadek nie może służyć dla wywiadu na to, co będzie dopiero w przyszłości, to bowiem jest zadaniem biegłego.

Kto może być świadkiem wg. rozporządzenia?

Rozporządzenie przewiduje jedynie, kto nie może być świadkiem. Mówi o tem art. 59, wg. którego *nie mogą być badani* w charakterze świadków (a więc *zakaz ustawowy):*

a) *osoby, niezdolne do udzielania swoich spostrzeżeń,* oraz osoby, które były niezdolne do spostrzeżenia faktu, mającego być udowodnionym. Np. ślepy nie może zeznawać o barwach, głuchy o tonach i t. d., przyczem decydującym jest moment zaistnienia faktu, jeżeli więc ktoś w chwili zaistnienia faktu mógł

czynić spostrzeżenia w przedmiocie danym, nie był głuchym wówczas, w takim razie późniejsza utrata słuchu nie przeszkadza mu w zeznaniach.

Zasadniczą przeszkodą taką w czynieniu i odzwierciadlaniu spostrzeżeń będzie *choroba umysłowa*, która nie pozwala opierać się na reprodukcji spostrzeżeń osób, dotkniętych tą chorobą. Również *wiek dziecięcy* będzie taką przeszkodą, chwilowe *zaburzenia* umysłowe, stan *nietrzeźwy* i t. p.

b) *duchowni* co do tego, co im powierzono na spowiedzi lub pod tajemnicą duchowną, wreszcie

c) *wojskowi, funkcjonarjusze państwowi*, oraz *pracownicy komunalni* co do znanych im tajemnic urzędowych, chyba że uzyskają zezwolenie na złożenie zeznań od swego przełożonego.

Te trzy kategorje osób stanowią grupę, *wyłączoną ustawowo* od stawania w roli świadków względnie świadczenia w wymienionych przedmiotach, gdyż tak duchowni, jak wojskowi, oraz funkcjonarjusze państwowi i samorządowi mogą stawać w charakterze świadków, byle nie w przedmiocie tajemnic, o których wyżej mowa.

Pozatem wszystkie inne osoby fizyczne mogą stawać w charakterze świadków i na żądanie władzy *nie mogą* odmówić zeznań w tym charakterze (art. 60). Od tej zasady wyjątków dalszych niema. Natomiast rozporządzenie, nie zwalniając od obowiązku stawania w roli świadka, *zwalnia niektóre osoby od obowiązku dania odpowiedzi na pewne pytania*. I tak świadek może odmówić odpowiedzi na pytania: 1) gdy odpowiedź mogłaby spowodować karno-sądową odpowiedzialność, albo 2) narazić na hańbę, albo 3) wyrządzić bezpośrednio znaczną stratę majątkową: a) w stosunku do samego świadka, b) jego małżonka, c) jego krewnego lub powinowatego linji wstępnej lub zstępnej, krewnego z linji bocznej do trzeciego, a powinowatego do drugiego stopnia, d) dziecka przysposobionego, e) rodziców przybranych oraz f) osoby, nad którą świadek sprawuje opiekę lub kuratelę, wreszcie 4) gdy odpowiedź mogłaby spowodować naruszenie prawnie uznanej tajemnicy zawodowej (np. lekarskiej, adwokackiej, patentowej i t. p.). Na wszelkie inne pytania dana osoba obowiązana jest odpowiadać.

Artykuł ten daje świadkom możność uchylenia się od odpowiedzi, które mogłyby pociągnąć za sobą dla świadka i osób, blisko niego stojących, uszczerbek dla wolności osobistej, czci i mienia, pozatem ma na myśli ochronę tajemnicy zawodowej, np. lekarskiej, adwokackiej i t. p.

Świadek nie musi jednak korzystać z tego dobrodziejstwa, zależy to od jego woli.

Rozporządzenie *nie* nakłada na władzę obowiązku pouczania świadków o powyższem dobrodziejstwie, świadek winien sam o tem wiedzieć. Jednakże wskazanem jest o prawie tem świadka pouczyć.

Rozporządzenie nie wkłada wyraźnie na świadka obowiązku uzasadniania powodu uchylenia się od odpowiedzi, jednak nie ulega wątpliwości, że świadek, uchylając się w myśl powyższych postanowień od odpowiedzi, winien powód uzasadnić, bez przytaczania szczegółowo motywów, których zdradzenie miałoby ten sam skutek, co złożenie świadectwa.

Uzasadnienia więc względnie uprawdopodobnienia władza może się domagać. Z brzmienia ustawy bowiem wynika, że do władzy należy ocena, czy faktycznie grozi np. hańba, gdyż ustawa nie mówi „gdy według mniemania świadka", lecz „gdy odpowiedź mogłaby spowodować" i t. d. Za takiem tłumaczeniem przemawia też odnośne postanowienie u. p. c. małopolskiej, która służyła ustawodawcy za wzór m. in. także i w tym wypadku. Nie można przytem posuwać się tak daleko, by świadek zdradził wyraźnie, o co mu chodzi, jednak często niepodobna będzie zadowolić się ogólnikami ze strony świadka, bez uprawdopodobnienia, że faktycznie zachodzi powód uchylenia się od odpowiedzi.

Kto ofiaruje dowód ze świadków?

Świadków w postępowaniu administracyjnem *może* wzywać władza z własnej inicjatywy, opierając się na postanowieniach art. 57, który jej to prawo przyznaje. Zaznaczyć jednak trzeba wyraźnie, że władza *może* wzywać świadków z własnej inicjatywy, lecz nie musi. Najwyżej można przyjąć istnienie pewnego przymusu moralnego, gdyż zgodnie z art. 44 władza winna z urzędu ustanowić zakres postępowania wyjaśniającego i środków dowodowych. Jednakże ustanowienie zakresu nie oznacza tu obowiązku władzy poszukiwania z urzędu dowodów, lecz tylko obowiązek wyboru z pośród dowodów, przez stronę zaofiarowanych.

Pozatem władza bada świadków na wniosek stron i to jest zasadą. Świadkowie ci mogą być wzywani przez władzę, bądź sprowadzani za zgodą władzy przez same strony.

Sprowadzanie takie nie wymaga uprzedniego zezwolenia władzy, jednak nie nakłada też na władzę obowiązku przesłuchania świadków, sprowadzonych przez stronę. W praktyce będzie się to odbywać w sposób następujący: a) strona prosi w podaniu władzę, by przesłuchać takich a takich świadków i władza ich wezwie lub nie, zależnie od uznania potrzeby, b) strona prosi o pozwolenie jej sprowadzenia do urzędu takich a takich świadków i władza na to pozwoli. W tym wypadku władza ma już zasadniczo obowiązek tych świadków wysłuchać, c) strona w czasie dochodzeń ofiaruje takich a takich świadków obecnych, których sama sprowadziła. Tu władza zależnie od uznania może takich świadków przesłuchać lub zaniechać, gdy ich zeznania uważa za zbędne dla wyjaśnienia sprawy. Dopuszczanie większej

lub mniejszej ilości świadków ma znaczenie dla kosztów. Jeżeli władza dopuszcza świadka jako potrzebnego, musi też liczyć się z wynagrodzeniem i zwrotem kosztów temu świadkowi.

Można też i w ten sposób praktykować, gdy strona ofiaruje dowód z obecnego przez nią sprowadzonego świadka, którego zeznania, zdaniem władzy, nie mogą wnieść niczego nowego do sprawy, władza może się ewentualnie zgodzić na przesłuchanie takiego świadka, o ile strona, ofiarująca ten dowód, sama weźmie na siebie obowiązek pokrycia kosztów sprowadzenia tego świadka.

Pomijanie dowodu ze świadka, podobnie zresztą, jak innych dowodów, może czasem być ryzykowne, gdyż w razie odwołania strona może podnieść niedokładność postępowania. Jeżeli więc strony ofiarują dowody na fakta, nie stwierdzone ponad wszelką wątpliwość, należy zasadniczo z tych środków dowodowych korzystać. Tu nadmienić wypada, że zasady naszego postępowania nie są sprzeczne z wyrokiem N. T. Administr. z dn. 15.10.1923 r. L. rej. 814/23 Zb. r. I. Nr. 129, w myśl którego to wyroku nieprzesłuchanie przez władzę świadków, których strona podaje dla wykazania okoliczności niespornych, bądź w inny sposób urzędowo stwierdzonych, bądź ze sobą sprzecznych, wreszcie okoliczności dla sprawy obojętnych, nie jest istotną wadliwością postępowania.

W jaki sposób bada się świadka?

Sprawa ta znana jest już z omawiania zasady bezpośredniości i pisemnego postępowania, gdzie była mowa o tem, że w myśl art. 57 władza ma swobodę w tem, czy ma badać świadka osobiście, czy też żądać od niego zeznań na piśmie.

Pisemne zeznania mogą być żądane tylko pod następującemi warunkami: zaznanie winno być napisane w całości własnoręcznie przez zeznającego, czyli że świadek musi być tu piśmienny, pozatem przesłuchanie ma się odbyć bez przysięgi.

W wypadkach, gdy *stawiennictwo świadka jest utrudnione* a) z powodu *znacznej odległości* jego miejsca zamieszkania od miejsca stawiennictwa, bądź b) z powodu *choroby*, władza może wzamian wzywania go: 1) zażądać zeznań na piśmie, bądź 2) zbadać świadka sama lub przez równorzędny albo niższy urząd w miejscu, znajdującem się w pobliżu zamieszkania świadka, a świadka, który z powodu choroby nie może stawić się przed władzą lub urzędem, 3) zbadać na miejscu. W odniesieniu do punktu a) wyjaśnienia wymagałoby wyrażenie „znaczna odległość". Ponieważ ustawa sama wyjaśnienia tego nie daje, więc należy przyjąć, że decydować tu będzie każdorazowo ocena władzy. Do pewnego stopnia punktem orjentacyjnym mogą być tu postanowienia art. 32 o wzywaniu osób interesowanych.

Jak się przedstawia sprawa zaprzysięgania świadków?

Świadek winien na wezwanie stawić się, względnie wysłać w oznaczonym terminie odpowiedź na piśmie.

Niewykonanie tego świadek winien usprawiedliwić (ust. 4 art. 57).

Władza może uznać ważne przeszkody w stawieniu się świadka względnie nadesłaniu odpowiedzi na piśmie. Ust. 2 art. 58 przewiduje takie ważne przyczyny, usprawiedliwiające niestawiennictwo świadka, to jest: śmierć rodziców, małżonka lub dzieci, przerwanie komunikacji, pozbawienie wolności i zbyt późne otrzymanie wezwania. Powody te są wyliczone tylko przykładowo i władza może nadto też inne uznać.

Jakie są skutki niestawiennictwa, odmowy zeznań na piśmie, względnie nie dania wyjaśnień, była mowa już wyżej przy rozpatrywaniu stosunku stron do władzy w czasie postępowania (art. 108 i 110) (Kara do 50 zł., następnie do 100 zł. i przymusowe sprowadzenie).

O obowiązku prawdomówności świadków.

Świadek obowiązany jest bezwzględnie mówić prawdę w swoich zeznaniach przed władzą w dochodzeniach administracyjnych.

Fałszywe zeznania zagrożone są takiemi samemi karami, jak fałszywe zeznania przed sądem, o ile obowiązujące przepisy ustawowe nie przewidują specjalnych kar za to (art. 111).

Przed badaniem, lub żądając złożenia zeznań na piśmie, *władza uprzedzi* świadka o grożącej mu odpowiedzialności za fałszywe zeznania (art. 61 ust. 1).

Artykuł ten wkłada na władzę obowiązek uprzedzania świadków o grożących karach za fałszywe zeznania. O tem uprzedzeniu należy zamieścić zawsze uwagę w protokóle przesłuchania. Nie ulega wątpliwości, że nieuprzedzenie nie uniewinniałoby świadka, fałszywie zeznającego, co najwyżej byłoby dla niego okolicznością łagodzącą, jednak dla urzędnika mogłoby mieć ujemne następstwa z tytułu zaniedbania obowiązku służbowego.

Jak się ma zachować świadek w stosunku do wezwania.

Na wstępie należy zaznaczyć, że w myśl postanowień rozporządzenia (art. 61 ust. 2) zasadniczo przesłuchuje się świadka bez przysięgi i tylko „w razie konieczności" należy się uciekać do zaprzysięgania. Czy należy zaprzysięgać, decyduje władza wg. swobodnej oceny. Wprawdzie strony mogą występować z wnioskami o zaprzysiężenie, jednak wnioski takie nie wiążą władzy, podobnie jak nie wiążą władzy ewentualne zrzeczenia się stron zaprzysiężenia świadków. Zaprzysięgać można tylko świadków

i biegłych. Nie można natomiast zaprzysięgać stron w postępowaniu administracyjnem. Zaprzysiężenie nie jest osobnym środkiem dowodowym, tylko rodzajem umocnienia zeznań świadka, które to zeznania jednak podlegają swobodnej ocenie władzy na równi z zeznaniami niezaprzysiężonemi. Może ono mieć zastosowanie tylko w odniesieniu *do tych osób, które należą do wyznań, uznających przysięgę*. Natomiast od osób bezwyznaniowych, oraz tych, które należą do wyznań, nie uznających przysięgi, wzamian przysięgi można odebrać *przyrzeczenie* zeznania prawdy według sumienia.

Instytucja zaprzysięgania świadków w postępowaniu administracyjnem nie jest nowa. Była ona znana ustawodawstwu poprzedniemu, jednak bardzo ograniczona i mało stosowana dotychczas.

Rozporządzenie, dając możność przesłuchania świadka pod przysięgą, nie daje władzy adm. prawa odbierania tej przysięgi, lecz każe władzy administr. zwracać się o zaprzysiężenie świadka do najbliższego sądu pokoju (powiatowego). Niema też w rozporządzeniu osobnych przepisów ani form, w jaki sposób należy się zwracać do sądu. Nie ulega jednak wątpliwości, że może to nastąpić zarówno na drodze pisemnej (Wzór 40), jak i ustnej. Sąd nie może odmówić zaprzysiężenia, gdyż rozporządzenie nie daje sędziemu prawa oceny w tym wypadku. Zaprzysiężenie będzie ogólne z wymienieniem jedynie sprawy, o którą chodzi. Niema wprawdzie obowiązku ustawowego, jednak wskazanem będzie, by urzędnik adm., który po zaprzysiężeniu ma przesłuchiwać świadka, był obecny przy akcie przysięgi. Powyższe nie wyklucza jednak *zaprzysięgania* świadków i biegłych *przez samą władzę* w wypadkach, gdy przepisy szczególne ją do tego upoważniają (art. 61 ust. 2).

Wreszcie pozostaje jeszcze do omówienia sprawa zwolnienia niektórych kategoryj osób od przysięgi, chociaż należą one do wyznań, uznających przysięgę. A więc wg. ust. 4 art. 61 *zwolnieni od przysięgi są:* 1) *duchowni* wszystkich prawnie uznanych wyznań, 2) osoby należące do wyznań nieuznających przysięgi, 3) *nieletni* do lat 14, 4) *zstępni*, gdy mają świadczyć w sprawie wstępnych i *odwrotnie*, 5) *małżonek*, gdy ma świadczyć w sprawie współmałżonka, 6) *bracia i siostry* w sprawach rodzeństwa, 7) *funkcjonarjusze publiczni*, którzy złożyli przysięgę służbową, o ile zeznania ich dotyczą faktów, wiadomych im z tytułu pełnienia obowiązków służbowych.

Jak należy rozumieć zwolnienie od przysięgi?

Zasadniczo należy osoby, zwolnione od przysięgi, odpowiednio o tem pouczyć. Brzmienie art. 61 ust. 4 „od przysięgi są zwolnieni" jest niejasne. Niewiadomo bowiem, czy ustawodawca miał na myśli bezwzględny zakaz odbierania przysięgi od wymienio-

nych wyżej osób, czy też postanowienie to wprowadził jako dobrodziejstwo dla nich bez obowiązku korzystania zeń. Przepis ten pomieszał różnego rodzaju osoby. I tak są tu najpierw osoby, od których odbieranie przysięgi *powinno być zakazane*, t. j. nieletni do lat 14 i osoby należące do wyznań nieuznających przysięgi; są dalej duchowni prawnie uznanych wyznań, oraz funkcjonarjusze publiczni, od których odbieranie przysięgi należy uważać za *zbędne* z uwagi na ich zawód, względnie złożenie przez nich już poprzednio przysięgi służbowej; wreszcie mamy tu trzecią grupę, t. j. osoby zwolnione od przysięgi ze względu na ich *własny interes*, wypływający ze stosunku małżeństwa względnie pokrewieństwa.

Ta ostatnia grupa *mogłaby ustawowo* być dopuszczona do przysięgi, o ile świadomie nie chce korzystać z dobrodziejstwa zwolnienia się od niej. Usunięcie powyższych niejasności wymagałoby interpretacji autentycznej, do czasu wyjaśnienia należałoby w praktyce wogóle wstrzymać się od zaprzysięgania wymienionych osób.

Przyrzeczenie wzamian przysięgi.

Według ust. 3 art. 61 „świadkowie, od których przysięgi się nie odbiera, składają przed władzą administracyjną wzamian przysięgi przyrzeczenie zeznania prawdy według sumienia po uprzedzeniu ich, że przyrzeczenie to ma moc przysięgi". Przepis ten odnosi się jedynie do osób, należących do wyznań, nie uznających przysięgi, a oczywiście także do osób bezwyznaniowych. O tem, czy dana osoba należy do wyznania uznającego przysięgę, względnie czy jest bezwyznaniową, decyduje jej formalna, a nie faktyczna przynależność. Nie wystarczy więc podawać się za bezwyznaniowego, gdy się formalnie nie wystąpiło ze związku religijnego.

Z brzmienia tego postanowienia wynika, że władza odbiera takie przyrzeczenie bez uciekania się do pomocy sądu. Osobnej formy roty przyrzeczenia rozporządzenie nie przewiduje. O ile specjalne przepisy roty tej nie wprowadzą, należy przed przystąpieniem do słuchania takiego świadka lub biegłego kazać mu powtarzać za sobą następującą rotę: „przyrzekam, iż w sprawie takiej a takiej, w której obecnie zeznawać będę, będę zeznawał prawdę według sumienia". Protokół przesłuchania winien zawierać wzmiankę, że świadka pouczono o znaczeniu przyrzeczenia zeznawania prawdy według sumienia i przyrzeczenie od niego odebrano.

Ponieważ przyrzeczenie w myśl przepisów rozporządzenia naszego ma moc przysięgi i skoro pewna kategorja osób zwolniona jest od przysięgi, to osoby te muszą być zwolnione też od przyrzeczenia. I tu więc podobnie jak i przy przysiędze należy zaniechać odbierania przyrzeczenia: 1) od osób nieletnich poni-

żej 14 lat, 2) od duchownych prawnie uznanych wyznań, 3) od funkcjonarjuszów publicznych, którzy złożyli przysięgę służbową, o ile zeznania ich dotyczą faktów, wiadomych im z tytułu pełnienia obowiązków służbowych, 4) od zstępnych krewnych, gdy mają świadczyć w sprawie wstępnych i odwrotnie, 5) od małżonka, gdy ma świadczyć w sprawie współmałżonka, 6) od braci i sióstr, gdy mają świadczyć w sprawach rodzeństwa.

DOWÓD Z BIEGŁYCH.

Co należy rozumieć przez wyrażenie „biegły"?

Rozróżnić należy t. zw. świadków biegłych, t. j. osoby, posiadające szczególne wiadomości do spostrzegania zaistniałych zdarzeń. Będą to więc wiadomości fachowe, pozatem dana osoba musiała być świadkiem zajścia. *Świadkiem biegłym* więc będzie świadek, który zeznaje o faktach zaistniałych na podstawie swych własnych spostrzeżeń, do których poczynienia wymaga się wiadomości fachowych. Np. inżynier wodny był świadkiem budowy urządzeń wodnych, otóż zeznaje on nietylko to, co widział, lecz także to, co przytem jako inżynier wodny zaobserwował.

Obok „świadków biegłych" znana jest nadto instytucja t. zw. *znawców* względnie *rzeczoznawców*. Instytucję tę zna też nasze prawo administracyjne, np. ustawa wodna (art. 198 ust. 7): „rozprawy należy przeprowadzać z reguły przy udziale znawcy technicznego". Różnica między świadkiem biegłym i znawcą polega na tem, iż pierwszy zeznaje o swych spostrzeżeniach co do zdarzeń przeszłych i na nich opierając swe wnioski fachowe, znawca natomiast wydaje swą opinję fachową na podstawie tego, co w danym momencie widzi, opierając się tylko na swej wiedzy fachowej.

Rozporządzenie nasze (art. 62) zna pojęcie *„biegły"* i *„stały znawca"*.

Postanowienia rozporządzenia ograniczają się do 3-ch zasad:

a) wzywanie i badanie biegłych dokonywa się na tych samych zasadach, co wzywanie i badanie świadków,

b) przepisy, dotyczące stałych znawców, pozostają w mocy,

c) biegłego, przedstawionego przez stronę, władza nie przyjmuje, a wezwanego wyłączy, gdy powstanie uzasadniona wątpliwość co do jego bezstronności (Wzór 41).

Rozporządzenie więc nie robi różnicy między biegłym a znawcą, toteż *przez biegłego należy rozumieć znawcę*. Trudno bowiem wyobrazić sobie inaczej możność nieprzyjęcia względnie wyłączenia biegłego przez władzę. Mimo to mogą mieć zastosowanie w naszem postępowaniu świadkowie biegli, a to w myśl znanych już zasad art. 49, iż jako środek dowodowy w postępowaniu administracyjnem służy wszystko, co może się przyczynić do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem.

Pozostawałaby do wyjaśnienia sprawa, co należy rozumieć przez słowa: „przepisy dotyczące stałych znawców w mocy“ (art. 62). Instytucja stałych znawców znana jest właściwie tylko w sądownictwa. Niema natomiast osobnych przepisów ogólnych dla postępowania administracyjnego, istnieją tylko postanowienia, porozrzucane w poszczególnych materjach o znawcach, np. w dekrecie o wywłaszczeniu, w ustawie wodnej, w przepisach meljoracyjnych i t. d.

Jakie znaczenie ma opinja biegłego?

Przedewszystkiem zauważa się, iż nazwą techniczną na oznaczenie oświadczenia biegłego będzie „opinja“, gdyż wypowiada on głównie sąd swój o danych wydarzeniach. Opinja winna być z reguły uzasadniona wyłuszczeniem powodów, na których znawca swe zdanie opiera.

Ponieważ rozporządzenie nasze nie zawiera wyraźnych przepisów w tym kierunku, by opinja taka wiązała władzę, przeto i tu pozostaje swoboda oceny władzy.

Jak postępowanie administracyjne traktuje osobę biegłego?

Odpowiedź na to daje ust. 1 art. 62: „wzywanie i badanie biegłych dokonywa się na tych samych zasadach, co wzywanie i badanie świadków“.

Toteż i rygory, przewidziane za niestawiennictwo, odmówienie zeznań i fałszywe zeznania, będą zupełnie takie same, jak przy świadkach (art. 108).

Wreszcie zaznaczyć należy, że znawcy mogą być zaprzysięgani na zasadach przewidzianych dla świadków.

DOWÓD Z OGLĘDZIN NA MIEJSCU.

Co należy rozumieć przez oględziny na miejscu?

Przez oględziny na miejscu rozumieć należy obejrzenie danego przedmiotu przez urzędnika, prowadzącego sprawę, celem stwierdzenia pewnych okoliczności, stanu lub jakiegoś zdarzenia. Przedmiotem oględzin może być każdy przedmiot, który podpada pod ludzkie zmysły.

Kiedy władza zarządza oględziny?

O ile chodzi o stronę faktyczną tego pytania, należałoby odpowiedzieć na to, iż oględziny na miejscu zarządza się wówczas, gdy okaże się potrzeba wyjaśnienia stanu faktycznego drogą obejrzenia danego przedmiotu przez urzędnika prowadzącego sprawę.

Stronę prawną tego pytania załatwia art. 65, w myśl którego władza może z urzędu albo na wniosek strony zarządzić oględziny na miejscu i to z udziałem lub bez udziału biegłych.

Z oględzinami będzie zazwyczaj łączyła się rozprawa ustna zgodnie z art. 45, gdyż będzie miało tu miejsce badanie wyjaśniające, przeważnie poza siedzibą urzędu. W myśl art. 19 należy zawsze sporządzić protokół o oględzinach i ekspertyzach, gdy dokonane są z udziałem władz; jeżeli oględziny odbywają się podczas rozprawy, zamieści się wzmiankę o nich w protokóle rozprawy.

O ile strony zjawią się w czasie oględzin, winny być dopuszczone do uczestniczenia w oględzinach, o ile interes publiczny nie stoi temu na przeszkodzie (art. 66).

Rozporządzenie nasze nie wymienia, jako osobnego środka dowodowego, oględzin przedmiotu przez władzę w urzędzie, a nie na miejscu, np. oględziny samochodów przy ich rejestracji. Jednak środek ten nie jest wykluczony z liczby dowodów, a to zgodnie z zasadą, wypowiedzianą przez art. 49: „jako środek dowodowy w postępowaniu administracyjnem służy wszystko, co może się przyczynić do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem".

PRAWA STRON I OSÓB INTERESOWANYCH W POSTĘPOWANIU WYJAŚNIAJĄCEM POZA ROZPRAWĄ USTNĄ.

Prawa, przysługujące stronom i osobom interesowanym w związku z rozprawą ustną, były omówione w rozdziale o rozprawie ustnej.

Obecnie należałoby jeszcze sprawę tę omówić w odniesieniu do postępowania wyjaśniającego poza rozprawą ustną. Chodzi mianowicie o to, czy strony oraz osoby interesowane, nie będące stronami, mają, i ewentualnie jaki wpływ, na tok postępowania wyjaśniającego poza rozprawą ustną. Nie ulega wątpliwości prawo stron i osób interesowanych wogóle do ofiarowania dowodów. Wynika to z art. 56, o ile chodzi o dowód z dokumentów. Niezupełnie jasno przedstawia się sprawa z ofiarowaniem dowodu ze świadków, gdyż art. 57 przyznaje to prawo jedynie stronom. Jednak jest rzeczą pewną, że i osoby interesowane, nie będące stronami, mogą ofiarować dowód ze świadków. Tu ustawodawca albo nieściśle się wyraził, albo też uważał, że osoba interesowana, ofiarując dowód w postępowaniu, staje się stroną, w takim razie jednak powinno się było i w art. 56 użyć wyrazu „strona". Uwagi co do świadków mają w myśl art. 62 też zastosowanie i w odniesieniu do dowodu z biegłych, a w myśl art. 65 do dowodu z oględzin na miejscu.

Drugiem pytaniem jest: *czy władza ma obowiązek zawiadomienia stron i osób interesowanych* o zamierzonem przesłucha-

niu świadków, biegłych i o zamierzonem dokonaniu oględzin, o ile czynności te mają się odbyć bez rozprawy ustnej.

Rozporządzenie nasze obowiązku tego na władzę *nie* wkłada. *Strona* w myśl art. 66 może, pomimo niezawiadomienia jej, zjawić się zawsze w czasie dokonywania powyższych czynności i uczestniczyć w nich, o ile interes publiczny nie stoi temu na przeszkodzie, jednak musi się sama dowiadywać o terminie przesłuchania (oględzin). Natomiast *osoba interesowana* nie ma wogóle żadnych praw w tym kierunku poza znaną już możnością dowiadywania się o biegu sprawy (art. 14).

Brak obowiązku ze strony władzy nie przeszkadza jej wzywać wzgl. zawiadamiać strony i osoby interesowane o mających się odbyć przesłuchaniach wzgl. oględzinach, mianowicie w myśl art. 22, co jednak zależy od swobodnej oceny władzy.

Niewątpliwie wszakże władza administracyjna korzystać będzie z przyznanego jej art. 22 prawa, gdy tylko wzgląd na potrzebę należytego wyjaśnienia sprawy będzie tego wymagał.

W każdym razie, o ile władza uznałaby podobne zawiadamianie za zbędne, powinna ona umożliwić stronie i osobom interesowanym zapoznanie się z wynikami postępowania wyjaśniającego i złożenie potrzebnych oświadczeń. Taki bowiem sposób postępowania leży nietylko w interesie stron, lecz także i władzy, która ma obowiązek dążyć do wszechstronnego wyjaśnienia sprawy, oraz możliwego uzgodnienia sprzecznych interesów stron. Wprawdzie pominięcie zawiadomienia, wobec braku wyraźnego obowiązku, nie stanowiłoby samo przez się wady postępowania, jednak przez zaniechanie powiadomienia stron o przesłuchaniach i oględzinach, względnie o wynikach z tych aktów, uniemożliwiałoby się czasem stronie konieczną obronę jej praw, co w myśl dotychczasowej praktyki stanowi zasadniczo wadliwość postępowania, o czem była mowa w ustępie, dotyczącym obowiązku wysłuchania wszystkich stron.

Z drugiej strony należy zaznaczyć, że postępowanie administracyjne powinno się odznaczać przedewszystkiem ruchliwością. Nie można więc zalecać kierowania się temi samemi zasadami w rzeczach błahych, co i w ważnych. W każdym poszczególnym wypadku władza winna rozważyć, czy zawiadomienie podobne strony jest celowe i zaniechać tam, gdzie tej celowości brak, gdzie zawiadomienie takie nie jest wcale istotne. Jednak zawsze powinno się mieć na oku danie osobie interesowanej możności obrony swoich praw.

ROZDZIAŁ V.

ZAŁATWIANIE SPRAW.

W rozdziale niniejszym będzie mowa o tem stadjum postępowania, które rozpoczyna się po ukończeniu postępowania wy-

jaśniającego, gdzie więc chodzi już o wydanie decyzji. Nazwa to nieścisła, gdyż o załatwieniu mówi się od dłuższego czasu, począwszy od przyjęcia podania od osoby interesowanej i postępowanie wyjaśniające jest tak samo załatwieniem sprawy, tylko że dotychczasowe czynności były natury przygotowawczej, podczas gdy obecnie ma się przejść do definitywnego załatwienia, polegającego na uczynieniu zadość wzgl. odmowie prośbie strony.

Najpierw rozporządzenie (art. 68 ust. 1) wypowiada zasady ogólne, iż sprawy należy załatwiać *bez niepotrzebnej zwłoki,* a więc tylko potrzebna zwłoka może być usprawiedliwiona. Następną zasadą jest *dbałość o interes publiczny oraz o uprawnione interesy osób prywatnych,* przy załatwianiu spraw żaden z tych interesów nie może ucierpieć.

Rozporządzenie dzieli następnie ogół spraw na dwie grupy:

a) Sprawy, które nie wymagają zbierania przedwstępnych informacyj, dochodzeń, opinij i t. p. Takie sprawy winny być zasadniczo załatwiane *niezwłocznie,* o ile możności *w formie ustnej i bezpośredniej,* zarówno w stosunku do osób, które zgłaszają się w urzędzie, jakoteż przy sposobności wyjazdów służbowych poza siedzibą urzędu. Przytem władza w miarę potrzeby ma utrwalać istotną część czynności urzędowej w protokóle (wzór 21) lub w formie adnotacji na akcie (wzór 42).

Forma załatwiania ustna i bezpośrednia nie jest przez rozporządzenie bezwzględnie zalecana i winna być stosowana tylko *w miarę możności.* W każdym razie nie można jej stosować w wypadkach, gdy okazuje się potrzeba zbierania przedwstępnych informacyj, dochodzeń, opinij i t. p. i gdzie rozporządzenie wyraźnie nakazuje doręczenie stronom decyzyj na piśmie, o czem jeszcze będzie mowa.

Z powyższego logicznie wynikałoby, że do drugiej grupy należą:

b) Sprawy, wymagające zbierania przedwstępnych informacyj, dochodzeń, opinij i t. p., które to sprawy winno się załatwiać w formie pisemnej. Rozporządzenie jednak zasady tej wyraźnie nie wypowiada, — natomiast w ustępie trzecim art. 68 postanawia, że „sprawy należy załatwiać w formie pisemnej i doręczać stronom odpowiednie pisma, jeśli tego przepisy bądź wprost, bądź pośrednio wymagają, albo jeżeli to wyraźnie leży w interesie strony".

Brzmienie tego postanowienia nie zupełnie jest jasne, zwłaszcza w zestawieniu jego z ustępem drugim art. 68, omówionym pod a) i z art. 80, przewidującym szczegółowo, kiedy decyzja ma być stronie doręczona.

Celem łatwiejszego ujęcia niniejszej kwestji, należy podzielić załatwienie sprawy na: postępowanie wyjaśniające i wydanie decyzji i osobno każde z tych stadjów omówić.

Postępowanie wyjaśniające należy ująć w formę pisemną w następujących wypadkach: *a)* gdy sprawa wymaga przed-

wstępnych informacyj, dochodzeń, opinij i t. p.; *b)* gdy tego poszczególne przepisy ustawowe bądź wprost bądź pośrednio wymagają; *c)* jeżeli to wyraźnie leży w interesie strony. *Decyzja natomiast winna być stronie doręczona na piśmie* w następujących wypadkach: *1)* gdy tego przepisy poszczególnych ustaw wprost lub pośrednio wymagają; *2)* gdy to wyraźnie leży w interesie *strony; 3)* gdy strona, obecna przy ogłoszeniu jej decyzji, zażąda natychmiast doręczenia jej tej decyzji na piśmie; *4)* gdy decyzja główna zapadnie w nieobecności strony.

I w tym drugim wypadku należy załatwiać z możliwym *pośpiechem*, w każdym razie tak, aby sprawa była przez władzę administracji ogólnej w zakresie administracji spraw wewnętrznych zakończona najpóźniej *w ciągu 3 miesięcy*, a gdy trzeba się porozumieć w myśl obowiązujących przepisów z inną władzą, najpóźniej w *ciągu 5 miesięcy*, o ile poszczególne przepisy nie ustalają terminów innych. Są bowiem już obecnie przepisy, ustanawiające władzom termin krótszy. Np. rozporządzenie o prawie łowieckiem nakłada na powiatową władzę administracji ogólnej obowiązek załatwienia sprawy rejestracji obwodu łowieckiego w ciągu jednego miesiąca od dnia zgłoszenia. O ile w ciągu tego miesiąca władza nie wyda żadnej decyzji, uważa się obwód za zarejestrowany.

Ten termin trzy, względnie pięcio-miesięczny, odnosi się jedynie do *władz administracji ogólnej* i to *wyłącznie w sprawach administracji wewnętrznej*, reprezentowanej przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych jako władzę centralną, nie dotyczy natomiast spraw t. zw. zespolonych. Natomiast, o ile władze administracji ogólnej załatwiają sprawy, nie należące do administracji wewnętrznej, np. sprawy wyznaniowe, odbudowy, wodne, elektryczne i t. p., wówczas obowiązuje je termin sześcio-miesięczny. Np. starosta, względnie wojewoda obowiązany jest załatwić sprawę z zakresu administracji wewnętrznej w ciągu trzech, względnie w razie potrzeby porozumienia się z inną władzą — w ciągu pięciu miesięcy. Ten sam starosta, względnie wojewoda ma termin sześciomiesięczny dla załatwienia spraw z zakresu działania władz i urzędów zespolonych, np. rolnych, opieki społecznej, przemysłowych, wyznaniowych i t. p.

Również bez względu na rodzaj sprawy będzie obowiązywał sześcio-miesięczny termin wszelkie inne władze administracyjne poza władzami administracji ogólnej.

Oczywiście terminy powyższe nie odnoszą się do władz, względnie urzędów, oraz do spraw wyjętych z pod działania tego rozporządzenia. Art. 69 wprowadza pewne wyjątki do tej zasady i tak do terminów powyższych trzy, pięć, względnie sześcio-miesięcznych nie wlicza się: a) *Terminów specjalnych, przewidzianych w poszczególnych przepisach prawnych* dla dopełnienia warunków, przez te przepisy wymaganych. Np. ustawa elektryczna przewiduje ogłoszenie rozprawy na cztery do sześciu tygodni

przedtem, — otóż ten czas ogłoszenia nie będzie się wliczał do powyższych terminów.

b) Nie wlicza się następnie *okresów zwłoki, spowodowanych* bądź z wyraźnej winy osób interesowanych, bądź okolicznościami, niezależnemi od władzy decydującej. Np. strona wezwana została do dostarczenia pewnego dokumentu w ciągu czternastu dni, dostarczyła go zaś dopiero po trzech miesiącach, tu dwa i pół miesiąca upłynęło z winy osoby interesowanej.

c) Wreszcie trzecim będzie wypadek, gdy władza wstrzyma postępowanie, o czem już była mowa. Tu terminy powyższe (trzy, pięć i sześć miesięcy) nie mają również zastosowania.

Jakie są skutki niezałatwienia sprawy w terminach ustawowo nakazanych?

Poszczególne ustawy mogą przewidywać skutki braku decyzji władzy w ciągu pewnego okresu czasu. Dowodem przytoczony przykład z rejestracją obwodów łowieckich. Przykładów takich jest więcej w naszem ustawodawstwie. Np. w myśl art. XIX Konkordatu (Dz. U. Nr. 72 z r. 1925) w razie, gdy Minister właściwy nie przedstawi w ciągu trzydziestu dni od zawiadomienia go o zamierzonej nominacji beneficjata zarzutów, władza kościelna może dokonać nominacji.

W myśl art. 17 przepisów tymczasowych o stowarzyszeniach i związkach z 10.I.1919 r. (Dz. U. Min. S. Wewn. Nr. 4 poz. 41), gdy wojewoda w ciągu 2 tygodni od chwili otrzymania zawiadomienia na piśmie o zamiarze założenia stowarzyszenia, nie da odpowiedzi odmownej, stowarzyszenie może rozpocząć czynność, nie oznacza to jednak zarejestrowania i czynności takie są ograniczone.

Według art. 41 ustawy z 15.VII.1925 r. o zakwaterowaniu wojska w czasie pokoju (Dz. U. 97 poz. 681) w razie nierozpoznania w ciągu sześciu tygodni skargi na zarządzenie gminy o wciągnięciu mieszkania na listę i zajęciu pomieszczenia, — zarządzenie traci moc prawną i pomieszczenie ulega skreśleniu z listy, względnie zwolnieniu z zajęcia.

O ile natomiast obowiązujące przepisy prawne nie przewidują skutków podobnych, strona po upływie powyższych terminów (3, 5 i 6 miesięcznych) ma prawo *żądać przekazania sprawy instancji wyższej celem załatwienia* (Wzór 43).

I tu mogą zajść dwie ewentualności: a) albo *niezałatwienie* nastąpiło *z winy władzy*, w tym wypadku podanie strony władza przekazuje do instancji wyższej najdalej w ciągu trzech dni wraz z aktami sprawy (Wzór 44); b) albo zachodzą *powody usprawiedliwiające zwłokę* (o których wyżej była mowa — art. 69), w tym wypadku władza winna w ciągu trzech dni podanie strony przekazać instancji wyższej bez akt sprawy, jedynie z wyjaśnieniem, że sprawa nie mogła być w terminie załatwiona z powodu okoliczności, przewidzianych w art. 69, z wyłuszczeniem mianowicie tych okoliczności (Wzór 45).

Gdyby władza przełożona nie miała rygorów w postaci kwalifikacji, awansu, odmówienia urlopu i ewentualnie dochodzeń dyscyplinarnych, sprawa przedstawiałaby się niedobrze jedynie dla władz centralnych, które ostatecznie byłyby z czasem zasypane takiemi sprawami. Jednak ze względu na te rygory, przekazywanie będzie należało zapewne do wyjątków nadzwyczajnych. Przytem przekazywanie to nie jest zawsze korzystne i dla strony, gdyż w ten sposób zmienia ona sobie tok instancji i może nawet ograniczyć go do jednej tylko instancji, gdy rozstrzygać będzie władza centralna.

Władza wyższa bowiem, która załatwia sprawę za władzę niższą, działa w charakterze tej instancji, za którą spełnia tę czynność. Od takich orzeczeń, wydanych za władzę niższą, odwołanie, jeśli jest dopuszczalne, rozstrzyga władza instancyjnie wyższa od władzy rozstrzygającej. Np. ministerstwo, załatwiając sprawę za województwo, działa w charakterze województwa i od decyzji ministerstwa niema odwołania w toku instancyj. Natomiast województwo, np. załatwiając sprawę za starostę, działa w charakterze starosty i od orzeczenia takiego, o ile w danej sprawie możliwe było odwołanie do II instancji, idzie ono do ministerstwa.

DECYZJE.

Co to jest decyzja? — Wyrażenia tego używa się w znaczeniu technicznem na oznaczenie pojęć: *orzeczeń i zarządzeń* (art. 72). Chodzi tu zarówno o zarządzenia, wydane przez władzę o treści ogólnie obowiązującej, jak też o orzeczenia i zarządzenia normujące poszczególne stosunki prawne oznaczonych osób interesowanych. Należeć tu będzie przedewszystkiem załatwienie spraw niespornych, to jest, orzeczenia władzy co do nadania, przyznania, stwierdzenia i t. d. praw pewnym jednostkom bez względu na prawa osób trzecich, które tu zresztą będą często nieinteresowane. Pozatem będą to orzeczenia w sprawach administracyjnospornych, gdzie władza, orzekając, załatwia nie tylko podanie strony, lecz także zarzuty, sprzeciwy i roszczenia osób interesowanych. Czy w orzeczeniu władzy zawarte będą też zarządzenia, jest rzeczą względną. Zarządzenie bowiem może wyjść samo, może być zawarte w orzeczeniu, może wreszcie być orzeczenie bez żadnych zarządzeń. Zarządzenie zawiera nakazy lub zakazy na przyszłość, to jest co należy czynić lub czego należy zaniechać, podczas gdy orzeczenie jako takie, odnosi się zasadniczo do stwierdzenia pewnych faktów. Np. władza zarządza zamknięcie zakładu wodnego, gdy utrzymanie jego w ruchu grozi niebezpieczeństwem dla dobra ogółu; ponieważ wchodzi tu w grę interes właściciela zakładu, należy mu wydać odpowiednie orzeczenie i pouczyć go o sposobie dochodzenia swych praw, gdyby zarządzeniem zamknięcia zakładu czuł się pokrzywdzony. Może być

niekiedy wydane samo zarządzenie bez orzeczenia, np. zakaz sprzedaży napojów alkoholowych z powodu poboru wojskowego. Może mieć zastosowanie wreszcie orzeczenie, nie zawierające żadnych zarządzeń, np. stwierdzenie obywatelstwa, stwierdzenie ubóstwa i t. p. Tak orzeczenia jak i zarządzenia mają za cel wywołanie skutków prawnych dla osób interesowanych.

Jakie rodzaje decyzyj zna nasze postępowanie administracyjne?

Rozporządzenie rozróżnia następujące rodzaje decyzyj:

1) a) *główne* i b) *incydentalne*
2) a) *ostateczne* i b) *nieostateczne*
3) a) *prawomocne* i b) *nieprawomocne*
4) a) *definitywne* i b) *tymczasowe*
5) a) *bezwarunkowe* i b) *warunkowe*, wreszcie
6) a) *całkowite* i b) *częściowe*.

Niektóre z tych nazw są wyraźnie użyte przez rozporządzenie, innych natomiast należy się jedynie domyślać. Do tych ostatnich należą decyzje, wymienione pod 4a), 5a) i 6a).

Należałoby obecnie zastanowić się pokrótce nad każdym rodzajem decyzji.

Ad. 1) a) *Decyzją główną* w myśl art. 78 jest ta, która załatwia sprawę, będącą przedmiotem rozpatrzenia, oraz *wszystkie istotne wnioski osób* interesowanych. Decyzja główna musi więc objąć nietylko sprawę, będącą przedmiotem rozpatrzenia, lecz także inne wnioski i to zarówno wnioski stron, jak i osób interesowanych wogóle, o ile tylko wnioski te są istotne, t. zn. o ile łączą się z daną sprawą i mają wpływ na treść załatwienia sprawy, będącej przedmiotem rozpatrzenia (Wzór 48).

Ujęcie decyzji głównej winno być najbardziej zwięzłe i wyraźne, przyczem należy powołać się na podstawę prawną. Te wymogi (zwięzłość, wyrazistość i powołanie się na podstawę prawną) są warunkami dobrej decyzji wogóle, nietylko głównej, lecz i każdej innej.

Decyzja główna więc sprawę, będącą przedmiotem postępowania, załatwia co do jej istoty, t. j. kończy w danej instancji. Przeciwieństwem do głównej jest:

b) *decyzja incydentalna*, która nie rozstrzyga sprawy, będącej głównym przedmiotem postępowania, lecz inne kwestje, wynikające w toku postępowania. Np. „X" stara się o pozwolenie na prowadzenie przemysłu okrężnego. W trakcie postępowania wyłania się sprawa obywatelstwa petenta. Ponieważ posiadanie obywatelstwa jest jednym z warunków uzyskania pozwolenia na przemysł okrężny, władza musi w razie potrzeby wydać najpierw decyzję incydentalną co do posiadania obywatelstwa. Decyzja ta wynika z toku postępowania i nie załatwia sprawy samego pozwolenia. Sprawa pozwolenia zaś będzie załatwiona decyzją głów-

ną w sposób przychylny lub odmowny dla petenta. (Wzory 49 i 50).

Ad 2) a) *Ostateczną* będzie decyzja, od której nie służy odwołanie lub skarga w toku instancyj administracyjnych, t. zn. od której nie można odwołać się do wyższych instancyj administracyjnych i to tylko w wypadkach, gdy w myśl przepisów środek prawny nie przysługuje skutkiem wyczerpania toku instancyj. Nie będą natomiast ostatecznemi decyzje, które uprawomocniły się skutkiem omieszkania terminu do wniesienia odwołania.

Zaznaczyć należy, że sądy administracyjne wogóle, a Najwyższy Trybunał Administracyjny w szczególności nie są instancją w powyższem słowa znaczeniu. Sądy administracyjne nie są władzą przełożoną ani nadzorczą nad władzami administracyjnemi i orzekają jedynie o legalności zarządzeń i orzeczeń władz administracji państwowej i samorządu terytorjalnego.

b) Decyzje, od których można się odwołać, względnie zaskarżyć do wyższej instancji, będą *nieostateczne*.

Zgodnie z postanowieniami Konstytucji ma się obecnie zasadniczo dwie instancje i orzeczenie drugiej instancji jest ostateczne, pomimo, że stronie przysługiwać może skarga do Najwyższego Trybunału Adm. (wzgl. Sądu Administracyjnego).

Od zasady dwuinstancyjności istnieją *wyjątki*, polegające na tem, iż czasem ustawa przewiduje tylko jedną instancję, lub też trzy instancje. Zależy to od postanowień poszczególnych ustaw, o czem jeszcze będzie mowa.

Ostateczności orzeczenia, o której tu mowa, nie można mieszać z prawomocnością, gdyż nie wszystkie decyzje ostateczne będą prawomocne.

Ad. 3) a) *Prawomocną* będzie decyzja w następujących wypadkach: *aa)* Gdy nie można jej zaskarżyć i do sądów administracyjnych (względnie do Najwyższego Trybunału Administracyjnego). Przy tej sposobności wypada zastanowić się nad tem, *których decyzyj nie można zaskarżyć do Najwyższego Trybunału Administracyjnego?* Otóż należą tu najpierw sprawy, wyliczone wyraźnie w art. 3 ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najwyższym Trybunale Administracyjnym (Dz. U. Nr. 62 poz. 400 z roku 1926), jako wyłączone z pod orzecznictwa Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Do kategorji decyzyj, nie zaskarżalnych do Najw. Tryb. Adm., należą następnie te, od których strona nie wniosła środków prawnych w toku instancyj, chociaż mogła je wnieść, np. gdy strona miała prawo od orzeczenia starosty odwołać się do wojewody, jednak tego nie uczyniła. *bb)* Wymieniona ustawa o Najwyższym Trybunale Administracyjnym przewiduje termin dwumiesięczny, w którym strona niezadowolona z ostatecznego zarządzenia względnie orzeczenia władzy administracyjnej może wnieść skargę z powodu nielegalności tego zarządzenia względnie orzeczenia. Z upływem tego terminu, gdy strona skargi nie wniesie, zarządzenie względnie orzeczenie uprawo-

macnia się. *cc)* Wreszcie prawomocną staje się decyzja, która utrzymała się w Najwyższym Trybunale Administracyjnym.

b). Decyzje, które chociaż są w administracyjnym toku instancyj ostateczne, lecz mogą jeszcze być zaskarżone do sądów administracyjnych, są *nieprawomocne*.

Przy sposobności należy zaznaczyć, że „nie można odmówić prawa wniesienia skargi do Najwyższego Trybunału Administracyjnego przeciw orzeczeniu władzy administracyjnej ostatniej instancji osobie, której prawa dotknięte zostały tem orzeczeniem, jedynie z powodu, że orzeczenie to nie zostało jej jeszcze doręczone" (wyrok N. T. A. z 18.V 1925 r. L. rej 108/24 Zb. II Nr. 672).

Ze sprawą omawianą łączy się ściśle kwestja:

O MOCY PRAWNEJ DECYZJI ADMINISTRACYJNEJ.

Nasuwa się naprzód pytanie: czy rozporządzenie o post. adm. zna t. zw. zasadę *powagi rzeczy osądzonej (res iudicata)*, t. j. czy sprawa prawomocnie załatwiona może być przedmiotem ponownego postępowania? Rozporządzenie nasze nie zawiera w tym przedmiocie żadnych wyraźnych przepisów. Z art. 99 wynikałoby nawet, że instytucja ta naszemu postępowaniu jest obca. Jednak dotychczasowa praktyka, nie stojąca zresztą w wyraźnej sprzeczności z rozporządzeniem, uznaje tę zasadę wyraźnie. Wyrok Najwyższego Trybunału Administracyjnego z 16 listopada 1923 r. (L. rej. 691/22 Zb. I. Nr. 188) opiewa: „sprawa, raz prawomocnie rozstrzygnięta, nie może być po raz drugi rozpatrywana, jeżeli się nie zmieniły okoliczności faktyczne, na podstawie których prawomocne orzeczenie zapadło. Jeżeli okoliczności faktyczne, na których opiera się decyzja, uległy istotnej zmianie, zasada powagi rzeczy osądzonej nie może być stosowana". W tymże wyroku Najwyższy Trybunał Administracyjny wypowiada wyraźnie w motywach, *że powaga rzeczy osądzonej (res iudicata) stanowi zasadę postępowania tak sądowego jak i administracyjnego we wszystkich państwach praworządnych*. Toteż niewątpliwie zasadę powagi rzeczy osądzonej utrzyma nasze postępowanie administracyjne w praktyce w dalszym ciągu.

Z powyższego wynikałoby, że o ile w postępowaniu administracyjnem władze orzekają o prawach stron, winna w niem, zarówno jak w postępowaniu sądowem obowiązywać zasada, że orzeczenie prawomocne obowiązuje nie tylko strony, lecz także władzę, która orzeczenie wydała, że zatem orzeczenie takie zasadniczo nie może być uchylone przez władzę administracyjną w drodze rewizji postępowania już ukończonego.

Zasada powyższa nie wyklucza ewentualnego wznowienia postępowania, gdy zaistnieją po temu powody, przez przepisy prawne przewidziane, o czem jeszcze będzie później mowa.

Również nie sprzeciwia się zasadniczo powyższej tezie prawo władzy do zmiany decyzyj swych, na mocy których strony lub osoby inne nie nabyły żadnych praw, — o czem również będzie jeszcze mowa.

Ad 4a). *Definitywną* czyli *stanowczą* jest decyzja, której skuteczność zależy od zaistnienia lub niezaistnienia pewnych okoliczności, lecz która załatwia sprawę w celu trwałego jej unormowania.

b) Przeciwieństwem definitywnej (stanowczej) będzie *decyzja tymczasowa*, zawarunkowana np. późniejszem rozstrzygnięciem pytania wstępnego, o czem była mowa przy roztrząsaniu sprawy przerwy postępowania. Ma ona na celu chwilowe prowizoryczne załatwienie sprawy na pewien czas, np. do czasu przeprowadzenia postępowania i wydania decyzji stanowczej (art. 74) (wzór Nr 51).

Ad. 5a). Bezwarunkowa decyzja będzie wówczas, gdy jej skuteczność nie będzie uzależniona od spełnienia się lub niespełnienia pewnego warunku.

b) Przeciwieństwem będzie *decyzja warunkowa* (art. 74), której skuteczność uzależniona jest od spełnienia się lub niespełnienia pewnego warunku. Warunek może być zawieszający, powodujący bezskuteczność decyzji do pewnego czasu, np. decyzja władzy sanitarnej, orzekająca, iż na koszt właściciela domu zbuduje się śmietnik, o ile właściciel w ciągu miesiąca sam tego nie zrobi. Tu warunek urządzenia śmietnika przez właściciela domu wstrzymuje skuteczność decyzji przez miesiąc. Warunek może być również t. zw. rozwiązujący, który powoduje bezskuteczność decyzji z chwilą jego ziszczenia się lub nieziszczenia się. Np. ustanawia się na koszt właściciela domu stróża dla utrzymania porządku w danej nieruchomości z warunkiem odwołania tego stróża, gdy właściciel nieruchomości jużto najmie własnego stróża, jużto przystąpi w inny sposób do utrzymania porządku sanitarnego w swej nieruchomości (Wzór 52).

Ad. 6a). *Całkowitą albo zupełną* będzie decyzja, która wyczerpuje przedmiot postępowania, t. j. załatwia wszelkie sprawy, objęte postępowaniem. Taka decyzja winna stanowić regułę (art. 78).

b) *Częściową* natomiast będzie decyzja wówczas, gdy obejmować będzie tylko oddzielne części sprawy, będącej przedmiotem postępowania (art. 78). Taką decyzję można wydać tylko wówczas, gdy sprawa dopuszcza podział na kilka części, a całość nie dojrzała jeszcze do rozstrzygnięcia (Wzór 54). To tą jednak tylko wymogi formalne, pozatem rozporządzenie wymaga celowości tej decyzji. O ile więc brak któregokolwiek z tych trzech wymogów (niemożność podziału, dojrzałość całej sprawy, celowość), należy zaniechać wydawania decyzji częściowej i załatwić sprawę w całości.

Jest to jedna z najważniejszych kwestyj, nad którą należy zastanowić się obszerniej.

Rozporządzenie przewiduje najpierw wymogi, którym wszystkie bez wyjątku decyzje winny czynić zadość.

Zgodnie z art. 75 *każda decyzja powinna zawierać:* 1) *datę,* t. j. dzień, miesiąc i rok jej wydania, tudzież wskazanie miejscowości, gdzie została wydana.

2) *powołanie się na podstawę prawną.* — Była już o tem mowa, że władza adm. może działać tylko wówczas, gdy ją odnośne przepisy do tego uprawniają, względnie zobowiązują. Nie może natomiast działać wg. uznania nawet tam, gdzie to uważa za właściwe, gdy brak do tego upoważnienia ustawowego, gdyż spotka się z zarzutem, że decyzja jej nie opiera się na żadnej podstawie prawnej i narazi się na zniesienie tej decyzji przez władze nadzorcze (art. 101), ewentualnie na wyrok N. T. A., orzekający nielegalność decyzji.

Tu należałoby zwrócić uwagę na błędne mniemanie, zakorzenione w niektórych władzach i urzędach, zwłaszcza samorządowych, jakoby władza administracyjna mogła działać tam, gdzie przepisy ustawowe działania wyraźnie nie zabraniają. Otóż tak nie jest. Władza administracyjna może działać tylko wówczas, gdy ją do działania upoważniają przepisy ustawowe. Wszelkie inne działanie będzie bezprawne, to jest, pozbawione podstaw prawnych. Ażeby umożliwić też stronie zorjentowanie się, czy decyzja jest legalną, rozporządzenie nakłada na władzę obowiązek powołania się w każdej decyzji na podstawę prawną. Należy więc w każdej bez wyjątku decyzji powołać odnośny przepis, cytując artykuł, datę ustawy, względnie rozporządzenia, oraz Dziennik Ustaw, w którym ogłoszono przepis, upoważniający daną władzę do wydawania decyzyj w danym przedmiocie i podobnej treści.

Np. starosta ma wydać orzeczenie o karcie łowieckiej. Chcąc powyższemu wymogowi zadość uczynić, winien on w orzeczeniu powołać najpierw art. 73 i 33 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckiem (Dz. U. Nr. 110 poz. 934), upoważniające go wogóle do wydawania orzeczeń w podobnych sprawach na terenie powiatu, o ile następnie chce odmówić karty łowieckiej, np. z powodu braku terenu łowieckiego, winien nadto powołać art. 27 tegoż rozporządzenia. W ten sposób dopiero umożliwi się stronie dochodzenie swych praw, gdyż będzie ona wiedziała, że starosta jest władzą właściwą do orzekania i że orzeczenie odmowne znajduje swe uzasadnienie w postanowieniach art. 27 prawa łowieckiego.

Tu wreszcie należy podkreślić spotykane w praktyce *błędne powoływanie się w decyzjach na wewnętrzne instrukcje,* udzielane przez władze przełożone, niekiedy nawet inne władze, np.

na protokóły izb kontroli i t. p. Decydujące i stronę obowiązujące są jedynie i wyłącznie należycie ogłoszone przepisy i te tylko można zacytować w decyzjach doręczanych stronom. Zdarza się, że przepis odnośny jest niejasny, władza niższej instancji zwraca się wówczas do swej władzy przełożonej wzgl. nadzorczej i otrzymuje od niej wyjaśnienie; czasem władze wyższe, nie czekając na zapytania, wydają instrukcje, najczęściej w formie okólników. Otóż wszelkie takie wyjaśnienia, otrzymane bądź w poszczególnej sprawie, bądź też drogą okólników, stanowią jedynie materjał orjentacyjny dla władzy, nie mogą zaś pod żadnym pozorem przedostawać się w decyzjach na zewnątrz inaczej, niż w postaci twierdzenia tej władzy, która wydaje stronie decyzję. Mamy też orzeczenie N. T. A. z dnia 21 lutego 1924 r. (L. rej. 1700/23 Zb. t. II. Nr. 311) tej treści, iż zakomunikowanie stronie przez władzę instancji niższej instrukcji wewnętrznej instancji wyższej, jako orzeczenie tejże instancji, jest istotną wadą w postępowaniu.

Jeszcze mniej właściwe jest powoływanie w orzeczeniach doręczanych stronom, takich podstaw, jak np. protokóły delegatów izb kontroli. Protokóły te bowiem są tylko materjałem informacyjnym dla danego urzędu, nie stanowią natomiast materjału nawet faktycznego, tem mniej prawnego, nie powinny więc nigdy być powoływane w orzeczeniach, wychodzących na zewnątrz urzędu. Decyzje, wydane bez podstawy prawnej, są nieważne i z tego powodu władza nadzorcza może w trybie nadzoru uchylić je z urzędu, bądź z własnej inicjatywy, bądź na skutek zażalenia (art. 101b).

3) Trzecim koniecznym warunkiem każdej decyzji jest jej *osnowa*, t. j. *samo brzmienie* przychylnego, czy też odmownego załatwiania sprawy z wymienieniem osoby, do której się odnosi. Np. „nadaję Panu „X" obywatelstwo Państwa Polskiego" lub „odmawiam Panu „X" obywatelstwa Państwa Polskiego".

4) Dalszym koniecznym wymogiem decyzji jest *oznaczenie jej rodzaju*. O rodzajach decyzyj była już mowa. Otóż każda decyzja winna zawierać klauzulę, pouczającą stronę o rodzaju decyzji. Mianowicie chodzi o to, by strona wiedziała, czy decyzja jest *incydentalna*, następnie, czy jest ona w administracyjnym toku instancyj *ostateczna*. O ile decyzja jest *prawomocną*, należy to również w niej wyrazić. To samo wreszcie dotyczy decyzyj *tymczasowych, warunkowych i częściowych*. Zbędne natomiast jest oznaczanie jako takiej, decyzji głównej, nieostatecznej, nieprawomocnej, definitywnej, bezwarunkowej i całkowitej, — gdyż cechy te wynikają z brzmienia samej decyzji i stanowią regułę. Jednak biorąc dosłownie przepis, należałoby i te rodzaje decyzyj oznaczać wyraźnie jako takie.

5) Piątym wymogiem jest *pouczenie strony, czy od decyzji przysługuje odwołanie względnie skarga*.

Objaśniając stronę o przysługującem jej prawie wniesienia odwołania lub skargi do władzy wyższej, *należy wskazać tę władzę oraz termin i tryb zaskarżenia.* Np. „od niniejszej decyzji może Pan w ciągu 14 dni od doręczenia odwołać się za mojem pośrednictwem do Ministerstwa Rolnictwa". Sprawa pouczania strony o środku prawnym jeszcze będzie niżej omawiana.

Tu należałoby jeszcze wyjaśnić, kiedy *mówi się o odwołaniu,* a *kiedy o skardze.* Otóż od orzeczeń i zarządzeń przysługuje zasadniczo odwołanie do wyższej instancji, jedynie od orzeczeń i zarządzeń, wydanych w formie decyzyj incydentalnych, przysługuje *nie odwołanie, lecz skarga.* Nie chodzi tu o te pisma do N. T. A., które również noszą nazwę skarg. Do tematu tego powróci się jeszcze przy sposobności szczegółowego omawiania odwołań.

6) Ostatnim, t. j. 6-ym koniecznym wymogiem każdej decyzji jest *podpis* władzy decydującej.

Każda więc decyzja, zarówno przychylna, jak i odmowna, o ile w wygotowaniu pisemnem dostaje się stronie, musi odpowiadać tym 6-ciu wymogom.

Nader ważny jest wymóg konieczności powołania się na podstawę prawną. Zasada ta nie jest nową w naszem postępowaniu administracyjnem. N. T. Adm. już poprzednio uznał ten wymóg jako niezbędny, wypowiadając się następująco:

1) w wyroku z 26.5.1924 r. (L. rej. 1602/23 Zb. z r. II Nr. 417) nieprzytoczenie w orzeczeniu przepisów prawa materjalnego, któremi się władza kierowała, stanowi wadliwość postępowania;

2) w wyroku z 12.3.1925 r. (L. rej. 1595/23 Zb. r. III Nr. 552) nienaprowadzenie w orzeczeniu przepisów prawa materjalnego, któremi władza się kierowała przy rozstrzygnięciu sprawy, stanowi naruszenie postępowania administracyjnego ze szkodą dla skarżącego;

3) w wyroku z dnia 22.10.1925 r. (L. rej. 1542/23 Zb. r. III Nr. 771) niepowołanie się w orzeczeniu na żadne przepisy prawne, formalne lub materjalne, na których orzeczenie się opiera, stanowi wadliwość postępowania.

Poza powyższemi wymogami rozporządzenie nasze przewiduje ponadto jeszcze inne dla pewnych rodzajów decyzyj, i tak:

A) Jeśli *decyzja jest w całości lub w części odmowna,* powinna zawierać (obok powyższych sześciu) nadto *prawne i faktyczne uzasadnienie.* Należy odróżnić poprzednio omówiony wymóg „powołanie się na podstawę prawną" — od przewidzianego tu prawnego „uzasadnienia". Nie jest to jedno i to samo. Podczas gdy przy decyzjach przychylnych wystarczy samo powołanie odnośnego przepisu prawnego, przy decyzjach odmownych należy prawnie uzasadnić odmowę, t. j. rozwinąć przepis prawny i wskazać, dla jakich prawnych względów się odmawia. Poza prawnem uzasadnieniem rozporządzenie wymaga też uzasadnienia faktycznego decyzyj odmownych, co jest zbędne w decyzjach przychyl-

nych. Faktyczne uzasadnienie polega na tem, iż władza, odmawiając żądaniu strony, winna w decyzji powiedzieć wyraźnie, na jakich oparła się faktach.

Jest to również zasada, wyznawana już poprzednio przez N. T. Adm., który stwierdza: a) w wyroku z 12.2.1925 (L. rej. 1595/23 Zb. r. III Nr. 552), iż niezamieszczenie w orzeczeniu zgodnego ze stanem akt uzasadnienia, stanowi naruszenie postępowania administracyjnego ze szkodą dla skarżącego; b) w wyroku z 13.3.1925 r. (L. rej. 1720/24 Zb. r. Nr. 588), że oparcie orzeczenia na okoliczności faktycznej, w postępowaniu administracyjnem nie ustalonej, której prawdziwości skarżący przeczy, stanowi wadliwość postępowania.

B) Jeśli *decyzja jest pozostawiona całkowicie swobodnej ocenie władzy,* wystarczy powołać się na podstawę prawną, w innych wypadkach *swobodnej oceny* wystarczy to jedynie wówczas, kiedy ważny interes państwowy przemawia przeciwko bliższemu uzasadnieniu (art. 73. 3). Otóż rozporządzenie rozróżnia *„całkowitą swobodną ocenę"* i *„swobodną ocenę"*. Swobodne uznanie władzy w znaczeniu materjalnem zachodzi wówczas, gdy przepis upoważnia władzę do decydowania w danych sprawach wg. swej woli, np. decyzja o nadaniu obywatelstwa Państwa Polskiego. Swobodne uznanie w znaczeniu formalnem polega na swobodzie władzy w ustalaniu, czy zachodzi pewien (ustawą wymagany) stan faktyczny, np. art. 50 „o tem, czy dana okoliczność ma być przyjęta za udowodnioną, decyduje władza na podstawie *swobodnej oceny* wyników postępowania wyjaśniającego". Czy ma miejsce swobodna ocena w danym wypadku, wynika z przepisów ustawy i to bezpośrednio lub pośrednio, gdy ustawa wyraża się np. „władza może" (czyli nie musi) — „gdy względy dobra publicznego na to pozwolą" i t. p. Przy całkowitej swobodnej ocenie władzy wystarczy *także w odmownej decyzji* powołać się *jedynie* na podstawę prawną, zbędne natomiast jest uzasadnienie prawne i faktyczne.

W wyroku swym z 2.7.1928 r. (L. rej. 1961/26) N. T. A. orzekł w sprawie nadania obywatelstwa: „Warunki nadania obywatelstwa polskiego zostały określone w art. 8 i 9 ustawy z 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. poz. 44). Ponieważ z postanowień tych wynika, że nawet w wypadkach, w których warunki te zostały spełnione, *władza może,* a więc *nie musi,* nadać obywatelstwo, przyjąć należy, że odmowa tego nadania pozostawiona jest swobodnemu uznaniu władzy i że władza *nie jest obowiązana do jej motywowania"*.

Natomiast w decyzjach, gdzie władza ma wprawdzie *swobodną ocenę,* ale nie całkowitą, *potrzebne* jest uzasadnienie prawne i faktyczne, chyba, że ważny interes państwowy przemawia przeciwko bliższemu uzasadnieniu. W tym ostatnim tylko wyjątkowym wypadku wystarczy, podobnie jak przy całkowitej swobodnej ocenie, powołanie się jedynie na podstawę prawną.

Niektóre ustawy wyraźnie przewidują, że decyzja zależy od swobodnej oceny władzy, to znaczy, iż władza pomimo dopełnienia przez stronę warunków ustawą przewidzianych, może sprawę załatwić odmownie. Np. sprawa nadania cudzoziemcowi obywatelstwa polskiego należy do kategorji tych, gdzie władza ma zupełną swobodną ocenę w decyzji.

Przykład na niecałkowitą swobodną ocenę władzy daje art. 10 rozp. o prawie przemysłowem, gdzie z uwagi na interes publiczny lub bezpieczeństwo państwa *można odmówić* udzielenia koncesji na przemysł t. zw. koncesjonowany. Tu ma się swobodę w ocenie okoliczności, *czy zachodzą* względy na interes publiczny lub bezpieczeństwo Państwa, przemawiające za odmową. O ile tych względów brak, władza winna udzielić koncesji.

OBOWIĄZEK I SPOSÓB POUCZANIA STRONY O ŚRODKU PRAWNYM OD DECYZJI.

W poprzednim ustępie była mowa o tem, że jednym z kardynalnych wymogów formalnej decyzji jest pouczenie strony, czy od decyzji przysługuje odwołanie, względnie, jeżeli to będzie decyzja incydentalna, czy przysługuje od niej skarga.

Klauzula odnośna może być dwojakiego rodzaju: a) *pozytywna*, gdy odwołanie, względnie skarga przysługuje i b) *negatywna*, gdy odwołanie to względnie skarga nie przysługuje.

Ad. a) *Co powinna zawierać klauzula pozytywna?* Rozporządzenie przewiduje trzy wymogi. A więc winna wskazywać 1) *władzę*, do której strona może swe odwołanie (skargę) skierować, 2) *termin*, w którym odwołanie można wnieść i 3) *tryb zaskarżenia*, t. j. ewentualnie przez ustawy przewidziane formy odwołania (skargi), oraz władzę, za pośrednictwem której wnosić należy. W myśl art. 89 ust. 1 odwołanie wnosi się za pośrednictwem tej władzy, która decyzję wydała. Tam więc, gdzie władza 2-ej instancji orzeka jako 1-sza instancja, np. w sprawach nadania obywatelstwa, odwołanie kieruje się przez tę władzę, która wydała orzeczenie, chociaż decyzję doręcza zwykle władza 1-ej instancji. Jednak stronę należy o tem pouczyć w decyzji. Jeżeli, mimo wyraźnego pouczenia, strona wniesie odwołanie przez władzę niewłaściwą, uważa się za dzień wniesienia datę wpływu odwołania do władzy właściwej.

Ad. b). Prostsza natomiast jest sprawa z klauzulą negatywną. Tu tok instancyj kończy się i decyzja musi wyraźnie stwierdzić, że jest ona *ostateczną w administracyjnym toku instancyj*. Już samo to wyrażenie wskazuje, że poza administracyjnym jest jeszcze jakiś inny tok instancyj, dokąd sprawa ewentualnie może być skierowana. O tym innym toku mamy zasadnicze przepisy w konstytucji, gdzie art. 73 postanawia, że do orzekania o legalności aktów administracyjnych w zakresie administracji tak rządowej, jak i samorządowej, powoła osobna ustawa sądownictwo

administracyjne, oparte w swej organizacji na współdziałaniu czynnika obywatelskiego i sędziowskiego z Najw. Tr. Adm. na czele. Sądownictwo takie w niższych instancjach istnieje tylko w b. zaborze niemieckim i to zasadniczo nie na podstawie naszego, lecz niemieckiego ustawodawstwa, w innych częściach Polski brak dotychczas tego niższego sądownictwa administracyjnego. Istnieje natomiast ustawa z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najw. Tryb. Admin. (Dz. U. 67 poz. 600), znowelizowana ustawą z dnia 25 marca 1926 r. (Dz. U. 37 poz. 237), której jednolity tekst ogłoszony został w Dz. Ust. 68 poz. 400 z roku 1926, wprowadzająca N. T. A. jako właściwy dla całego terenu Rzeczypospolitej. Trybunał ten tymczasowo wykonywa sądownictwo adm. też za niższe instancje dla tych ziem, które admin. sądownictwa niższego nie posiadają. Zaznaczyć tu i podkreślić należy wyraźnie, że *sądownictwa administracyjnego nie wolno mieszać z tokiem instancyj administracyjnych*. Są to dwa różne postępowania i skarga do sądu administracyjnego nie może być uważaną za odwołanie. Sąd administracyjny orzeka jedynie i wyłącznie o legalności aktów administracyjnych, t. zn. orzeka o tem, czy orzeczenia i zarządzenia władzy administracyjnej, tak rządowej, jak i samorządowej są oparte na obowiązujących przepisach, przyczem zwraca uwagę na przestrzeganie przez władze administracyjne nietylko prawa materjalnego, lecz także prawa formalnego. O ileby więc władza administracyjna jużto orzekła niezgodnie z zasadami ustaw poszczególnych, jużto przeprowadziła chociażby postępowanie samo z pogwałceniem form obowiązujących, N. T. A. orzeknie, że decyzja władzy jest nielegalna. Orzeczenie takie *wiąże* władzę, ale *tylko w danej sprawie* i władza adm. musi wydać nowe orzeczenie.

Chodzi obecnie o to, czy władza administracyjna obowiązana jest pouczać stronę o toku instancyj sądów administracyjnych. O ileby obowiązek ten istniał, zawierałaby ustawa o N. T. Adm. odnośne przepisy. Tego w ustawie tej brak, toteż dotychczasowa praktyka ograniczała się jedynie do klauzuli następującej: orzeczenie niniejsze jest w administracyjnym toku instancyj ostateczne. Nasze rozporządzenie, licząc się niewątpliwie z potrzebą uświadamiania stron i ich interesami, zmienia dotychczasowy stan i chociaż niewyraźnie wkłada (art. 76) na władzę obowiązek pouczania stron o istnieniu sądów administracyjnych, wzgl. o możliwości zaskarżenia decyzyj władz administracyjnych do N. T. Adm. Sposób pouczania stron jednak jest ujęty stylowo w formę poniekąd negatywną. Decyzja w administracyjnym toku instancyj ostateczna winna zawierać następującą klauzulę: „decyzja niniejsza jest ostateczna w administracyjnym toku instancyj, co nie wyklucza ewentualnego uprawnienia do wniesienia skargi do N. T. A.“. Zwraca się tu więc tylko uwagę strony na możliwe uprawnienia do wniesienia skargi. W ten sposób niejedna strona, która wogóle o istnieniu N. T. A. nie wiedziała, będzie

mogła obecnie zastanowić się nad ewentualną skargą do N. T. A., czego dotąd nie robiła, gdyż klauzulę o ostateczności toku instancyj administracyjnych przyjmowała często za równoznaczną z prawomocnością decyzji.

Jakie są skutki błędnego pouczenia lub niepouczenia strony o środku prawnym?

Władza w decyzji swej może czasem nieodpowiednio czyli błędnie pouczyć stronę o przysługujących jej środkach prawnych. To błędne pouczenie może odnosić się najpierw a) do terminu wniesienia odwołania (skargi), np. gdy zamiast 8 dni, da się stronie 14 dni lub odwrotnie; b) dalszego toku instancyj, — np. gdy zamiast dać do wojewody, da się w decyzji środek prawny do ministerstwa; c) trybu wniesienia środka prawnego.

Ad. a) *Błędne objawienie nie może szkodzić stronie,* która do niego się zastosowała.

Odwołanie (skarga), wniesione w terminie wyznaczonym w decyzji chociażby po upływie właściwego terminu ustawowego, uważa się za wniesione we właściwym terminie. Zasada zgodna z wyrokiem N. T. A. z 28.4.1925 (L. rej. 1286/24 Zb. r. III Nr. 642). Ustawa nie przewiduje natomiast wypadku, gdy decyzja określa krótszy termin, niż ustawowy, np. daje 8 dni zamiast 14. Tu powinna znaleźć też zastosowanie zasada, że złe pouczenie nie może stronie szkodzić, czyli że strona może wnieść odwołanie (skargę) w dłuższym terminie ustawowym.

Ad. b). Wskazana w decyzji władza niewłaściwa, która odwołanie (skargę) otrzymała, prześle je do władzy właściwej, która postąpi z niem tak, jak gdyby było ono od początku skierowane właściwie. O ile więc strona wniosła odwołanie w czasie właściwym, termin odwołania będzie dotrzymany mimo, iż władza właściwa odwołanie otrzyma w terminie opóźnionym.

Ad. c). O ile decyzja zawiera błędne pouczenie strony o trybie zaskarżenia i strona do wskazówek decyzji zastosuje się, wówczas błędne pouczenie nie może stronie szkodzić i należy uważać, że tryb został przez stronę zachowany. Błędne pouczenie jednak nie przeszkadza stronie w dotrzymaniu właściwego trybu zaskarżenia. Sprawa traktowania *odwołań, wnoszonych za pośrednictwem władz niewłaściwych,* wymaga bliższego wyjaśnienia.

Art. 76 rozporządzenia wkłada na władzę obowiązek wskazania stronie w decyzji trybu zaskarżenia decyzji.

W praktyce spotyka się decyzje, zawierające należyte pouczenie o trybie zaskarżenia, nie braknie jednak też decyzyj, jużto pozbawionych zupełnie też klauzuli, jużto zawierających błędne pouczenie.

Jeżeli decyzja wyraźnie wskazuje władzę, do której oraz za pośrednictwem której można decyzję zaskarżyć, strona winna

się do postanowień tych zastosować. Niezastosowanie się do pouczenie decyzji i wniesienie odwołania (skargi) do innej, niż w decyzji wskazanej władzy, może stronie zaszkodzić. Władza bowiem niewłaściwa, która odwołanie otrzyma, może je skierować do władzy właściwej lub zwrócić stronie. Za dzień wniesienia odwołania (skargi) uważany będzie dzień otrzymania odwołania przez władzę właściwą. Jeżeli odwołanie przekazane zostanie przez władzę niewłaściwą po terminie odwołania, — nastąpi omieszkanie terminu z winy strony i w ślad za tem odwołanie takie nie będzie merytorycznie rozpatrywane, jako wniesione w terminie opóźnionym. Władza odwoławcza *nie ma prawa* merytorycznego rozpatrywania takich odwołań (skarg), gdyż zawity termin ustawowy wiąże nietylko stronę, lecz także i władzę.

Powyższe prawidła nie przeszkadzają władzy w zmianie lub uchyleniu z urzędu, nieważnych decyzyj, jeżeli władza odwoławcza będzie równocześnie nadzorczą, a decyzja zaskarżona wykaże wady, powodujące jej nieważność.

Jeżeli decyzja nie zawiera pouczenia o toku zaskarżenia lub zawiera błędne, znajdzie zastosowanie ust. 1 b. art. 77, wg. którego władza niewłaściwa, która odwołanie otrzymała, prześle je do władzy właściwej, która postąpi z niem tak, jak gdyby było ono od początku skierowane właściwie.

Wreszcie może się zdarzyć, że władza wogóle zaniedba objaśnić stronę o przysługującem jej prawie wniesienia odwołania (skargi). Otóż tu strona może w ciągu dwóch tygodni od chwili ogłoszenia lub doręczenia jej decyzji żądać od władzy, która orzeczenie wydała, wydania lub też przesłania jej takiego objaśnienia (Wzór 53). W tym wypadku termin dla wniesienia odwołania (skargi) liczy się od dnia otrzymania przez stronę objaśnienia. Tu nasuwają się następujące uwagi:

O ile strona faktycznie spostrzeże się i zażąda takiego objaśnienia, w takim razie błąd decyzji da się naprawić. Tu strona zyskuje na terminie wniesienia odwołania, gdyż termin ten biegnie dopiero od doręczenia jej objaśnienia.

O ile natomiast strona nie skorzysta z tego prawa w ciągu 2 tygodni, traci to prawo i decyzja się uprawomocni, pomimo, iż jest wadliwa, gdyż wydana z pogwałceniem art. 75 i 76. Oczywiście, że i w tym wypadku, gdy decyzja nie zawiera pouczenia o środkach prawnych, strona może korzystać ze środków, przysługujących jej z ustawy i wnieść we właściwym czasie odwołanie (skargę).

Z powyższego wynika, że opuszczenie klauzuli o środkach prawnych, chociaż narusza art. 75 i 76, jednak nie powoduje bezwzględnej nieważności decyzji z tego powodu, ponieważ tego ustawa wyraźnie nie przewiduje. Jednak decyzja bez klauzuli, zawierającej pouczenie o środku prawnym, będzie wadliwa i jako taka będzie mogła być uchylona przez wyższą instancję, ewentualnie przez N. Trybunał Administracyjny, rozumie się tylko

w wypadkach, gdy to nastąpiło ze szkodą strony. Jeśli natomiast strona, mimo braku tej klauzuli, korzysta ze środka prawnego, wówczas wadliwość ta będzie nieistotną.

W JAKI SPOSÓB WŁADZA WINNA PODAĆ DECYZJĘ STRONIE DO WIADOMOŚCI.

Rozporządzenie przewiduje dwa sposoby podania stronie decyzji do wiadomości, to jest:

a) *ustnie*, lub b) *na piśmie*. Możliwy jest również *sposób kombinowany* z obu powyższych

Chodzi obecnie o to, kiedy i który z powyższych sposobów może, a kiedy musi być stosowany.

Wyraźne w tym przedmiocie przepisy zawiera art. 80-y. Mianowicie:

1) *decyzję, wydaną w obecności strony, ogłasza się ustnie.* Ogłoszenie takie jest obowiązkowe i władza nie może tego zaniechać. Z tego nie wynika, by władza była obowiązana decyzję tę wydać zaraz po rozprawie. Zależy to od jej uznania. O ile więc sprawa jest trudniejszą, władza może odłożyć wydanie decyzji do terminu późniejszego. Jeżeli jednak sprawa jest dojrzała do wydania decyzji i nie nastręcza potrzeby badania i przemyśliwań, władza winna w myśl art. 68 sprawę załatwić bez niepotrzebnej zwłoki, a więc wydać decyzję zaraz po ukończeniu postępowania wyjaśniającego.

O ustnem ogłoszeniu decyzji musi być w myśl art. 19 ust. 2 d) sporządzony protokół. Oczywiście ustna decyzja musi czynić zadość niezbędnym wymogom, o których już była mowa wyżej, to jest, powołać się na przepis prawny, oznaczyć rodzaj decyzji, zawierać osnowę i pouczenie o środku prawnym, zaś przy odmowie zasadniczo też motywy.

Ponieważ ogłoszenie decyzji oznacza to samo, co doręczenie, więc protokół o ogłoszeniu powinna podpisać też strona, względnie na protokóle winna być zrobiona uwaga, dlaczego strona popisu odmawia.

Po ogłoszeniu decyzji mogą zajść następujące ewentualności:

a) Strona godzi się z wydaną decyzją i zrzeka się wyraźnie środków prawnych. W tym wypadku decyzja odnośnie do tej strony staje się natychmiast prawomocną.

b) Strona nie jest zadowolona z decyzji i zgłasza natychmiast odwołanie do protokółu lub na piśmie.

c) Strona zastrzega sobie prawo wniesienia odwołania w terminie ustawowym, nie żądając decyzji na piśmie.

d) Strona, niezadowolona z decyzji, żąda doręczenia jej decyzji na piśmie. Żądanie to może strona zgłosić jedynie *natychmiast*. Mówi to wyraźnie art. 80. Z tego wynika, że nie można tego żądania zgłaszać później. Żądaniu, zgłoszonemu przez stronę natychmiast po ogłoszeniu decyzji, władza nie może odmówić.

W razie doręczenia na piśmie, początkiem czasokresu dla odwołania jest dzień doręczenia, nie zaś dzień ogłoszenia.

O ile decyzja jest natychmiast wykonalna, w takim razie po ogłoszeniu można ją już wykonać, chociaż strona żąda doręczenia jej tej decyzji na piśmie.

e) Wreszcie może zajść i taki wypadek, że strona nie złoży żadnego oświadczenia i wydali się po ogłoszeniu jej decyzji. Tu władza musi wyczekać, aż upłynie ustawowy termin dla uprawomocnienia się decyzji, względnie dla wniesienia odwołania.

2) Odmiennie przedstawia się sprawa z decyzją, którą władza wydaje w *nieobecności strony*. Nieobecność strony nie stoi na przeszkodzie ogłoszeniu decyzji. Wiadomo, że „za niewłaściwe zachowanie się w czasie rozprawy lub innych czynności urzędowych strona może być wydalona z miejsca rozprawy lub z powyższych czynności przez kierującego urzędnika“ (art. 67). Po wydaleniu strony w podobnych wypadkach rozprawa względnie czynności urzędowe odbywają się normalnie w ciągu dalszym. Pozostają przytem inni uczestnicy rozprawy. O ile sprawa dojrzeje do decyzji, władza może w takich wypadkach ogłosić decyzję mimo nieobecności strony. Ponieważ jednak decyzja dotyczy przedewszystkiem strony, więc ogłoszenie pod jej nieobecność nie może oznaczać powiadomienia o niej strony. Toteż rozporządzenie w art. 80 ust. 2 nakłada na władzę obowiązek doręczenia stronie na piśmie decyzji, wydanej w nieobecności strony. Obowiązek ten istnieje bezwzględnie *jedynie w odniesieniu do decyzyj głównych*. O ile natomiast chodzi o decyzje niegłówne, a więc incydentalne, potrzebę doręczenia na piśmie takich decyzyj ocenia władza. Więc swobodna ocena władzy ma zastosowanie, gdy chodzi o to, czy decyzje incydentalne mają być stronie doręczone lub nie. To jest ogólna zasada, która jednak liczy się z obowiązującemi przepisami poszczególnych ustaw. O ile te ostatnie przewidują obowiązek władzy doręczania decyzyj na piśmie, rozporządzenie nasze na te wypadki nie rozciąga się i utrzymuje je w mocy. Ażeby łatwiej rozumieć, dlaczego główne decyzje, wydane w nieobecności strony, muszą być doręczone stronie na piśmie, zaś incydentalne zależnie od oceny władzy, przypomina się, że od decyzyj incydentalnych zasadniczo nie przysługują *osobne* środki prawne, t. j. skarga, a tylko łącznie z decyzją główną można je zaskarżyć. Toteż stronie nie grozi tu utrata prawa z powodu niepowiadomienia jej o decyzjach incydentalnych wcześniej, niż z decyzją główną. Do sprawy tej za chwilę jeszcze powrócę. Dla przejrzystości wylicza się jeszcze raz wypadki, w których *decyzja musi być stronie doręczona na piśmie*, a więc: a) gdy chodzi o decyzje, które zapadły w nieobecności strony (art. 80 ust. 2), ale tylko decyzje główne, gdyż o doręczeniu wydanej, pod nieobecność strony, decyzji incydentalnej rozstrzyga władza wg. swobodnej oceny, b) gdy po ogłoszeniu decyzji strona natychmiast zażąda jej doręczenia na piśmie (art. 80 ust. 1);

c) o ile poszczególne ustawy wyraźnie przewidują obowiązek doręczenia decyzyj na piśmie (art. 80 ust. 3 i art. 68 ust. 3); pozatem d) wg. art. 68 ust. 3 sprawy należy załatwiać w formie pisemnej i doręczać stronom odpowiednie pisma, jeżeli to wyraźnie leży w interesie strony. Czy leży to w interesie strony, ocenia władza, wydająca decyzję.

O SPROSTOWANIU DECYZJI.
(art. 81)

Może zdarzyć się, że decyzja nie wyjdzie z urzędu (od władzy) w redakcji zamierzonej. Mogą bowiem zajść: a) *błędy pisarskie,* b) błędy *rachunkowe,* c) *inne oczywiste omyłki.* Takie rodzaje omyłek rozróżnia rozporządzenie, które upoważnia władzę (władza *może,* nie musi) każdego czasu przedsięwziąć z urzędu, lub na wniosek osób interesowanych, sprostowanie w swych decyzjach tych błędów (Wzór 55).

Ad. a) błędy pisarskie, jakoteż

Ad. b) błędy rachunkowe są łatwo zrozumiałe. Np. opuszczono w przepisywaniu jeden wiersz, zmieniono wyraz „czas" na „czar" i t. p. Błąd rachunkowy polegać może na błędnem dodawaniu, odejmowaniu i t. d.

Ad. c) Mniej jasno natomiast przedstawia się sprawa t. zw. „innych oczywistych omyłek". Chodzi mianowicie o to, do czego te oczywiste omyłki mogą się odnosić, czy do stanu faktycznego, czy do stanu prawnego, czy może tu wchodzić w grę też inna ocena prawna tego samego stanu faktycznego. Brzmienie tego artykułu jest identyczne z brzmieniem zdania pierwszego § 419, austr. u. p. c., obowiązującej obecnie w Małopolsce (oder andere offenbare Unrichtigkeiten). Komentarze do tego paragrafu, zgadzające się zresztą z praktyką, stoją na stanowisku, iż chodzi tu o takie omyłki, które: *aa)* nie były wypływem woli redaktora decyzji, wzgl. *bb)* polegają na przeoczeniu. Mogą one się odnosić do którejkolwiek części decyzji. Omyłka musi być oczywista, t. zn. z całej decyzji musi być widoczne, że chciano co innego powiedzieć, niż powiedziano. Np. podanie niewłaściwych nazwisk stron lub innych osób, biorących udział w sprawie, wypuszczenie widoczne wyrazu „nie", nienależyte powołanie wniosku strony, widocznego skądinąd. Nie wchodzi tu jednak w rachubę jako omyłka: złe zastosowanie ustawy, niewłaściwa ocena stanu faktycznego, niewłaściwa ocena opinji biegłych i t. p.

Powyższe wyczerpuje najważniejsze stadjum postępowania, jakiem jest orzekanie czyli wydawanie decyzyj. Na tem powinno kończyć się postępowanie administracyjne. Decyzja powinna być wykonana, o ile zaś wykonanie nie następuje dobrowolnie, sprawa przechodzi na drogę postępowania przymusowego.

Jednak wydanie decyzji nie zawsze stanowi zakończenie postępowania administracyjnego. Strona często czuje się niezado-

woloną z decyzji i udaje się do wyższej instancji administracyjnej z żądaniem zmiany wydanej decyzji w pewnym kierunku lub wogóle. To żądanie strony może przybrać formę odwołania, skargi, przedstawienia i zażalenia. Sprawa więc przejdzie w nowe zupełnie stadjum rewizyjne, o którem obecnie będzie mowa.

ROZDZIAŁ VI.

O ŚRODKACH PRAWNYCH W POSTĘPOWANIU ADMINISTRACYJNEM W OGÓLNOŚCI.

Przedewszystkiem należy się zastanowić nad definicją i znaczeniem wyrazów „środek prawny". Otóż środkiem prawnym jest każdy przez przepisy formalne przewidziany akt strony lub władzy, zmierzający do zmiany decyzji.

Zależnie od rodzaju decyzji, o której zmianę chodzi, oraz od rodzaju władzy, która o zmianie ma orzekać, ogół środków prawnych możnaby podzielić na 2 grupy, to jest na:

a) *środki prawne zwyczajne* i

b) *środki prawne nadzwyczajne.*

Ad. a) Środkiem prawnym zwyczajnym będzie ten, który pochodzi od *strony* i skierowany jest do *wyższej instancji* administracyjnej *celem zmiany decyzji nieostatecznej.* Te cztery cechy nieodzowne, t. j. pochodzenie od strony, skierowanie do wyższej instancji administracyjnej, celem osiągnięcia zmiany, decyzja nie jest jeszcze w administracyjnym toku instancyj ostateczną, są charakterystyczne dla ujęcia istoty i znaczenia zwyczajnego środka prawnego.

Ad b). Wszystkie inne akty, skierowane na zmianę decyzji administracyjnej, a nie posiadające wszystkich powyższych cech, będą również środkami prawnemi, ale w szerszem tego słowa znaczeniu, które należałoby nazwać *środkami prawnemi nadzwyczajnemi.*

Należy obecnie przejść do rozbioru naszego rozporządzenia w tym względzie.

Na wstępie zaznaczyć wypada, że rozporządzenie zna oba rodzaje tych środków. Szczegółowo ujmuje jednak tylko grupę pierwszą, a mianowicie w rodziale XIII. pod nazwą „odwołania i skargi incydentalne". Te odwołania i skargi incydentalne, o których obszerniej będzie mowa w najbliższym ustępie, stanowią grupę środków prawnych zwyczajnych, czyli środków prawnych w ścisłem słowa znaczeniu.

Nie brak jednak w naszem postępowaniu administracyjnem też środków prawnych nadzwyczajnych. Do tych nadzwyczajnych środków zaliczamy:

1) *Skargę do Najwyższego Trybunału Administracyjnego* (wzgl. do Sądu administracyjnego). Wzmiankują o tem art. 73 i 76, pierwszy z nich uzależniając prawomocność decyzji od nie-

możności zaskarżenia jej przed sąd administracyjny; drugi zaś nakładając na władzę obowiązek zamieszczania w decyzji ostatecznej klauzuli, naprowadzającej stronę na istnienie ewentualnego prawa do wniesienia skargi do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Tu ma się też akt strony, skierowany na zmianę decyzji, jednak decyzja musi być w administracyjnym toku instancyj ostateczna, a skarga idzie nie do wyższej administracyjnej instancji, lecz do sądów administracyjnych.

2) Drugim środkiem nadzwyczajnym jest *wznowienie* (art. 95 i n.). O wznowieniu będzie jeszcze obszerniej mowa, tu należy jednak zaznaczyć, że i prośba o wniesienie jest aktem, zmierzającym do zmiany decyzji, jednak tu chodzi o decyzje już prawomocne, decyduje o wznowieniu władza, która decyzję wydała w ostatniej instancji, wreszcie wznowienie postępowania może władza zarządzić również z urzędu.

3) Trzecim nadzwyczajnym środkiem prawnym jest przewidziane w art. 101 *zażalenie nieważności*. Zażalenie to miałoby wszelkie cechy środka zwyczajnego, gdyby władza wiązana była wnioskami strony. Jednak wobec treści art. 103 zażalenie takie należy uważać jedynie za rodzaj prośby, której władza może uczynić zadość lub nie, zależnie od swego całkowicie swobodnego uznania.

Z niniejszem łączy się możność *zmiany oraz uchylenia decyzji* z urzędu, o czem stanowią art. 99 i n., co będzie jeszcze szczegółowo omawiane.

4) Pewnego rodzaju środkiem prawnym nadzwyczajnym jest także przewidziane art. 102 ust. 2 *prawo skargi sądowej*, pozostawione stronie, dotkniętej w swych prawach skutkiem zmiany decyzji przez administracyjną władzę naczelną. Tu jednak nie ma się już do czynienia z dążnością do zmiany decyzji przez sąd, lecz tylko do złagodzenia następstwa dokonanej z urzędu zmiany. Ściśle biorąc, nie jest to środek prawny, a tylko zwykła skarga odszkodowawcza.

5) Następnie rozporządzenie nasze wprowadza w art. 108 ust. 2 t. zw. *przedstawienie*, które jest również środkiem prawnym, skierowanym na zmianę decyzji, jednak nie do wyższej instancji, lecz do tej, która decyzję wydała (Wzór 73).

6) Wreszcie za nadzwyczajny środek prawny może być uważana przewidziana w art. 41 *prośba o przywrócenie terminu*, o której to prośbie była mowa w rozdziale o terminach.

O ODWOŁANIU WOGÓLE.

Instytucję odwołań, znaną zresztą od dawna w teorji i praktyce administracyjnej, uświęca nasza konstytucja marcowa, która w art. 71 wypowiada następującą zasadę: „Odwołanie od orzeczeń organów zarówno rządowych jak i samorządowych do-

puszczone będzie tylko do jednej wyższej instancji, o ile ustawy nie przewidują w tym względzie wyjątków". A więc konstytucja, wprowadzając *zasadę dopuszczalności odwołań*, nie czyni różnicy co do rodzajów orzeczeń, czyli od każdego orzeczenia można zasadniczo odwołać się do wyższej instancji. Ze słów „do wyższej instancji" wynika, że od orzeczeń, wydanych przez najwyższą instancję, t. j. władzę centralną (ministerstwo), odwołania niema, gdyż brak tu tej wyższej instancji. Od orzeczeń więc ministerjalnych, wydanych choćby w pierwszej instancji, odwołania niema.

Następną zasadą jest *dwuinstancyjność*, polegająca na tem, że odwołać się można tylko do jednej wyższej instancji, o ile ustawy nie przewidują w tym względzie wyjątków.

Wykonaniem konstytucji w tym przedmiocie były wniesione obecnie ustawy: z dnia 1 sierpnia 1923 r. w sprawie środków prawnych od orzeczeń władz administracyjnych (Dz. Ust. Nr. 91 poz. 712) i z dnia 31 lipca 1924 r. o środkach prawnych przeciw orzeczeniom i zarządzeniom władz szkolnych (Dz. U. Nr. 76 poz. 748).

Pierwsza z nich, jako ogólna, zawiera też postanowienia co do ustaw poprzednio wydanych. Obowiązywała ona od dnia 14-go września 1923 roku. Skoro mimo to, po dniu 14-ym września 1923 r. pojawiły się ustawy, nieprzestrzegające zasady dwuinstancyjności, należy przyjąć, że są to właśnie owe wyjątkowe wypadki, które przewiduje konstytucja, mówiąc: „o ile ustawy nie przewidują w tym względzie wyjątków".

Nasze rozporządzenie, znosząc ustawę z dnia 1 sierpnia 1923 r., wprowadza tę samą zasadę, mówiąc w art. 82 „od decyzji głównej, wydanej w pierwszej instancji, służy stronie odwołanie tylko do jednej instancji i przytem *bezpośrednio* wyższej, o ile poszczególne ustawy, wydane po dniu 14 września 1923 r., nie stanowią odmiennie". Dla wyjaśnienia należy tu jeszcze dodać, że do ustaw z przed 14 września 1923 r. będą miały zastosowanie powyższe zasady, bez względu na to, co mówi dana ustawa, natomiast o ile ustawy wydane po 14 września 1923 r. przewidują czy to jednoinstancyjność, czy trójinstancyjność, pozostaje to nadal w mocy.

Następnie należy jeszcze zwrócić uwagę na brzmienie przepisu: „do jednej instancji i przytem *bezpośrednio* wyższej", t. zn., że nie można przeskakiwać instancji i odwołać się od orzeczeń starosty do ministerstwa. O ileby odwołanie takie faktycznie wniesiono do ministerstwa, to ministerstwo prześle je w myśl art. 82 i art. 2 ust. 3 do właściwego wojewody dla rozpatrzenia. Rozumie się, że gdy błąd ten popełniono pomimo należytego pouczenia strony o środku prawnym, to decydującą dla wpływu będzie data pieczęci wojewódzkiej. Tu należy wzmiankować, że w myśl art. 86 instancja odwoławcza orzeka ostatecznie o niedo-

puszczalności odwołania. Uwagi niniejszego ustępu odnoszą się też do skarg incydentalnych.

O SKARDZE INCYDENTALNEJ.

Rozporządzenie nasze wprowadza *nieznaną* dotąd z nazwy *skargę incydentalną*. Skarga ta łączy się ściśle z decyzją incydentalną. Ma ona odmienny charakter od cywilnej skargi incydentalnej, którą strona wnosi w czasie postępowania sądowego. Tu skarga incydentalna co do swej istoty *jest właściwie odwołaniem od decyzyj incydentalnych*, o których wyżej była mowa. Rola ta skargi incydentalnej jeszcze bardziej się zwęża przez to, że rozporządzenie pozwala na nią zasadniczo jedynie łącznie z odwołaniem od decyzji głównej. Skoro bowiem strona zadowoloną się czuje decyzją główną, to zbędne jest wnosić skargę na decyzję incydentalną, załatwiającą tylko uboczne sprawy, wyłaniające się w toku postępowania. Np. w czasie dochodzeń wyjaśniających strona zaofiarowała dowód ze świadków, władza decyzją incydentalną odmownie załatwiła ten wniosek i świadków ofiarowanych nie przesłuchała, jednak fakt, na który ofiarowano świadków, stwierdzono w inny sposób i to tak, jak go strona przedstawiła. Decyzja główna więc z powodu pominięcia tych świadków nie ucierpiała, toteż bezcelowa byłaby skarga incydentalna z powodu decyzji, odmawiającej dopuszczenia tych świadków.

Od tej reguły rozporządzenie nasze (art. 84) zna wyjątki, dopuszczając skargę incydentalną, bez względu na decyzję główną, to jest:

a) gdy decyzja incydentalna została wydana po wydaniu decyzji głównej, oraz

b) w wypadkach, przewidzianych w poszczególnych ustawach (Wzór 57).

O kosztach postępowania administracyjnego była już wyżej mowa. Decyzja w sprawie kosztów jest incydentalną. O ile np. sprawa kosztów wyłoni się po wydaniu decyzji głównej, sprawę tę załatwi władza decyzją incydentalną. Typowo też incydentalną będzie decyzja co do natychmiastowej wykonalności, wydana w myśl art. 88, która może być wydana zarówno łącznie z rozstrzygnięciem sprawy, jak i osobno w razie późniejszego ustalenia jej potrzeby. W tych wypadkach przysługuje osobna skarga na taką decyzję, jednak pod warunkiem, że decyzja ta nie jest jednoinstancyjną. Pozatem poszczególne ustawy mogą przewidywać możność zaskarżenia decyzyj incydentalnych bez potrzeby oglądania się na decyzję główną. Przepisy takie nasze rozporządzenie respektuje i utrzymuje je nadal w mocy.

O instancyjności władz samorządowych.

Skoro jest mowa o instancyjności w orzecznictwie administracyjnem, a odnosi się to i do organów samorządu terytorjalne-

go, wskazanem będzie poświęcić parę uwag sprawie toku instancyj samorządowych.

Sprawy tej wyczerpująco tu się omawiać nie będzie, tylko rzuci się szkic, z którego możnaby się w ogólnych zarysach zorjentować o toku instancyj na wypadek, gdy orzecznictwo wykonują organa samorządu terytorjalnego.

Aby się można w tej sprawie zorjentować, należy odpowiedzieć na następujące pytania:

1) Czem są władze samorządu terytorjalnego w organiźmie państwowym.

2) Jaki zakres działania mają te władze.

3) Kto sprawuje nadzór nad samorządem terytorjalnym i w jakim kierunku.

4) Jaki jest tok instancyjny w orzecznictwie, sprawowanem przez władze samorządu terytorjalnego.

Ad. 1. Władze samorządu terytorjalnego są obok władz rządowych władzami administracji państwowej. Posiadają one przekazaną im przez państwo władzę, którą państwo może im też odebrać i przekazać władzom rządowym.

W organizacji władz państwowych władze samorządowe nie są instancjami w znaczeniu politycznem, chociaż sprawują orzecznictwo administracyjne. W szczególności gmina jest organem wykonawczym administracji państwowej i sprawuje t. zw. lokalną władzę administracyjną na podstawie poruczeń ustawowych. Wyjątek stanowią gminy miejskie, wyposażone kompetencją powiatowych władz administracji ogólnej.

Ad. 2. Zakres działania władz samorządowych dzieli się zasadniczo na: a) *własny*, b) *poruczony*.

Do własnego zakresu działania należą wszystkie te sprawy, które w myśl przepisów ustawowych (w pierwszym rzędzie ustaw o organizacji samorządów) *jako takie* uznane zostały.

Wszelkie inne sprawy, przekazane władzom sądowym przez ustawy, rozporządzenia władz państwowych, oraz w drodze umów rządu z organami samorządowemi, należą do poruczonego zakresu działania. Wśród spraw poruczonego zakresu działania wyróżnić nadto należy t. zw. *zakres administracji państwowej*, np. sprawy wojskowe, bezpieczeństwa publicznego i t. p.; wyróżnienie to ważne jest ze względu na hierarchję władz nadzorczych.

Ad. 3. Ponieważ z prawem nadzoru łączy się prawo zmiany, względnie uchylania w pewnych warunkach z urzędu decyzyj władz nadzorowanych, przeto sprawa nadzoru nad władzami samorządowemi ma doniosłe znaczenie.

Sprawę nadzoru nad władzami samorządu terytorjalnego normuje ramowo nasza konstytucja w ten sposób, iż nad działalnością samorządu ma sprawować nadzór państwo przez wydziały samorządu wyższego stopnia, nadzór ten mogą jednak ustawy przekazać częściowo sądownictwu administracyjnemu

(art. 70 konstytucji). Postanowienia te konstytucji nie zostały dotychczas uzgodnione z istniejącemi poprzednio ustawami i nie mogą one obecnie w pełni znaleźć zastosowania, gdyż brak narazie w hierarchji tej jednostki samorządowej wyższego stopnia, jaką jest samorząd wojewódzki. Również nie pojawiły się dotąd ustawy, przekazujące nadzór częściowy sądom administracyjnym. Toteż sprawa nadzoru nad samorządem opiera się tymczasowo nadal na przepisach głównie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. Ust. 11 poz. 86 z 1928 r.), mianowicie na postanowieniach art. 55 — w odniesieniu do wojewody i art. 67 w odniesieniu do starosty. Oba te artykuły jednak odsyłają do obowiązujących poprzednio przepisów, których szukać należy w przepisach organizacyjnych, dotyczących władz administracji ogólnej i odnośnych ustawach o samorządach terytorjalnych.

W ogólnych zarysach nadzór ten streszczałby się w następujących zasadach:

a) nadzór nad gminami wiejskiemi i miastami niewydzielonemi z powiatowych związków komunalnych w zasadzie sprawują: Wydział Powiatowy, Wojewoda i Minister Spraw Wewn., z wyjątkiem spraw z dziedziny administracji państwowej, wykonywanej przez gminy, gdzie nadzór należy do Starostów, Wojewodów i Ministra Spraw Wewn.;

b) nadzór nad miastami wydzielonemi z pow. zw. komun- w zakresie administracji państwowej — starosta, w innych sprawach w pierwszej instancji — wojewoda, w II instancji — Min. Spraw Wewn.;

c) nadzór nad wydziałami powiatowemi — wojewoda, w II instancji — Min. Spraw Wewn.

Nadzór powyższy polega na czuwaniu nad tem, by władze samorządowe spełniały swoje zadania i by nie naruszały obowiązujących przepisów prawnych.

Postanowienia organów samorządowych, sprzeczne z obowiązującemi przepisami, władza nadzorcza ma prawo zawiesić oraz uchylić z urzędu.

Ad. 4. Tok instancyj w orzecznictwie władz samorządowych przewidują najpierw poszczególne przepisy materjalne, np. prawo budowlane.

W wypadkach, gdy brak wyraźnych przepisów ustawowych, tok instancyj zależny będzie od rodzaju zakresu działania, mianowicie:

a) dla gmin wiejskich i miast, niewydzielonych z powiatowego związku komunalnego, w sprawach *własnego zakresu działania* tok instancyj będzie następujący: gmina, wydział powiatowy; — wydział powiatowy, wojewoda i to sam lub przy współudziale wydziału wojewódzkiego; — wojewoda, Minister Spraw Wewn.; dla miasta wydzielonego z powiatowego związku komu-

nalnego: wojewoda i to sam, lub przy współudziale wydziału wojewódzkiego; — wojewoda, Minister Spraw Wewn.

Np. o ileby w pewnej sprawie, załatwianej przez gminę, przysługiwało odwołanie tylko do jednej wyższej instancji, wówczas ostatecznie decyduje wydział powiatowy, gdyby natomiast przepisy prawne przewidywały w danej sprawie trójinstancyjność, możnaby się odwołać następnie od orzeczenia wydziału powiatowego do wojewody.

Jeżeli wydział powiatowy orzeka w pewnej sprawie jako instancja pierwsza, wówczas odwołanie idzie do wojewody, a gdyby dana ustawa przewidywała trójinstancyjność, możnaby się od orzeczenia wojewody odwołać jeszcze do Ministra Spraw Wewnętrznych.

b) *sprawy poruczonego zakresu działania, z dziedziny administracji państwowej:*

gmina wiejska lub miejska, (także miasta wydzielonego), starosta, wojewoda; wydział powiatowy, wojewoda sam, lub przy współudziale wydziału wojewódzkiego, Minister Spraw Wewn.

Natomiast *inne sprawy poruczone*, jednak nie z dziedziny administracji państwowej, przechodzą taki sam tok instancyj zasadniczo, jak sprawy własnego zakresu działania.

Ogólna wreszcie nasuwa się uwaga, że tryb odwołania nie zawsze odpowiada hierarchicznemu podporządkowaniu jednostek samorządowych, — miarodajne są w poszczególnych wypadkach przepisy odnośnych ustaw.

W JAKIM CZASIE, FORMIE I TRYBIE WNOSI SIĘ ODWOŁANIE (SKARGĘ INCYDENTALNĄ).

Czas: Odwołanie należy wnieść w ciągu 14-tu dni po ogłoszeniu, lub po doręczeniu decyzji, o ile poszczególne ustawy nie przewidują terminów krótszych (art. 83).

Omówioną już została sprawa doręczania decyzji względnie sposobu powiadamiania o niej strony. O ile decyzja została stronie ogłoszona, a następnie na żądanie strony doręczona jej nadto na piśmie, termin zaczyna biec od dnia następnego po dniu doręczenia.

Dzień doręczenia i dzień ogłoszenia nie są wliczane do terminu ustawowego, jako dni zdarzenia, miarodajnego dla rozpoczęcia biegu terminu (art. 36).

Termin 14-to dniowy obowiązywać będzie we wszystkich tych wypadkach, w których: *a)* poszczególne ustawy przewidują taki sam, względnie *b)* żadnego nie przewidują terminu, wreszcie *c)* w których terminy ustaw, wydanych przed niniejszem rozporządzeniem, są dłuższe od 14-tu dni. O ile natomiast ustawy przewidują termin krótszy niż 14 dni, pozostają w mocy te terminy krótsze. Terminy ustaw, wydanych po naszem rozporządzeniu, będą ważne bez względu na to, czy będą dłuższe, czy też krótsze

od 14 dni. Termin 14-to dniowy należy do ustawowych terminów zawitych (prekluzyjnych) i niedotrzymanie jego powoduje utratę prawa wniesienia odwołania (skargi incydentalnej). O tem, czy uchybiono termin dla odwołania, orzeka ostatecznie instancja odwoławcza (art. 86). Odwołanie opóźnione może mieć jako ewentualne zażalenie ten skutek, że władza odwoławcza, z tytułu nadzoru, uchyli decyzję z urzędu, jeżeli będą ku temu powody, o czem jeszcze będzie mowa.

....*Forma odwołań* (skarg incydentalnych): Rozporządzenie nie przewiduje żadnych szczególnych form dla odwołań (skarg incydentalna) jest jedną z form podań, o czem już była mowa incydentalna jest jedną z form podań, o czem już była mowa (art. 15). Wobec czego winno ono zawierać: 1) wskazanie władzy, do której jest skierowane, 2) wskazanie zarządzenia lub orzeczenia, którego wydania albo uchylenia odwołujący się domaga, 3) datę, 4) podpis odwołującego się i wreszcie 5) adres odwołującego się, gdy brak tego w aktach (Wzór 56).

Nie wymaga natomiast rozporządzenie (art. 85) uzasadnienia odwołania. Wystarczy, jeśli z podania strony wynika, iż nie jest ona zadowolona z decyzji władzy i prosi o jej zmianę. Jest to wygodniejsze dla instancji odwoławczej, gdyż w razie podniesienia w motywach zarzutów, władza musiałaby na każdy zarzut odpowiedzieć, inaczej postępowanie byłoby wadliwe.

Rozporządzenie nie wymaga też, by strona nazwała swoje podanie odwołaniem, wystarczy, by z treści podania to wynikało.

Zasada ta znana była w naszej praktyce administracyjnej i przedtem, jednak z powodu braku wyraźnego przepisu nie zawsze była przestrzegana. Toteż wyrok N. T. A. z 28.1.1924 r. (L. rej. 1301/23 Zb. II. Nr. 285) stwierdził, że „dla ocenienia wniesionego środka prawnego miarodajną jest nie nomenklatura, którą strona dane pismo oznaczyła, lecz jego treść i cel". To samo też stwierdza wyrok N. T. A. z 18.2.1924 r. (L. rej. 1824/23 Zb. II Nr. 306) ,wg. którego „wnioski stron ocenić należy wedle ich treści i celu, a nie według ich oznaczenia zewnętrznego".

Wreszcie przypomnieć należy, że jak każde inne podanie, podobnie i odwołanie można wnieść na piśmie bezpośrednio do właściwego urzędu lub przez pocztę, a także ustnie do protokółu.

Tryb wniesienia odwołania: odwołanie wnosi się do rąk tej władzy, którą wskazuje decyzja. O ile decyzja pominęłaby tę klauzulę milczeniem, należy w myśl art. 89 wnieść odwołanie za pośrednictwem tej władzy, która decyzję wydała. Władza obowiązana jest otrzymane odwołanie w ciągu 7 dni po upływie terminu odwołania przesłać wraz z aktami sprawy do rozpoznania instancji wyższej, *powiadamiając inne strony o wniesieniu odwołania.*

CZY W ODWOŁANIU MOŻNA PRZYTACZAĆ NOWE OKOLICZNOŚCI?

Przedewszystkiem należy sobie przypomnieć zasady, jak długo strona może występować z nowemi okolicznościami w postępowaniu wogóle. Omawiając sposób zawiadomienia o rozprawie, powiedziano, że władza oznacza zazwyczaj termin, do którego osoby zainteresowane wogóle mogą zgłaszać żądania, wnioski i zarzuty (o ile poszczególne ustawy nie stanowią inaczej). Termin ten wiąże osoby interesowane, nie wyklucza jednak późniejszego przyjęcia tych wniosków, np. po rozprawie ustnej. Do pewnego stopnia władza jest krępowana, gdy chodzi o wnioski umyślnie opóźnione z powodu pieniactwa, jednak i tu władza może je przyjąć, chociaż obowiązku nie ma, gdyż termin był oznaczony.

W każdym razie zasady zdrowego postępowania wymagają, by wszelkie wnioski, żądania i zarzuty były podniesione już w pierwszej instancji, inaczej odwołanie nie będzie odwołaniem, tylko podaniem, wymagającem nowego postępowania, gdy nowe w niem będą podniesione okoliczności, o których władza w pierwszej instancji nie wiedziała.

Tymczasem nasze rozporządzenie wprowadza tu zupełnie *nowe zasady*, dotąd nam nieznane, i może niebardzo z dotychczasowemi poglądami zgodne. W myśl art. 85 regułę stanowi możność podnoszenia w odwołaniach nowych okoliczności i władza obowiązana jest brać je pod rozwagę. Jedynie w 5 wypadkach władza *„nie weźmie" pod rozwagę* nowych okoliczności, przytoczonych w odwołaniu, to jest:

1) Jeśli okoliczności te powstały już po wydaniu decyzji w I-ej instancji. Stanowisko to zgadza się z wyrokiem N. T. A. z 6.XII.1923 r. (L. rej. 325/22 Zb. I 221), według którego „okoliczność, stworzona przez ustawę po zapadnięciu orzeczenia władzy administracyjnej, nie ma wpływu na zmianę tegoż orzeczenia w drodze rewizji". To samo powoduje okoliczność nowa, stworzona przez stronę, względnie osobę trzecią, po zapadnięciu orzeczenia władzy administracyjnej pierwszej instancji. Orzeczenie bowiem władzy administracyjnej jest oparte na rzeczywistym układzie stosunków, które istniały w danej chwili i dlatego nowe okoliczności, stworzone przez ustawę lub stronę, powodujące zmianę układu stosunków, istniejących w chwili wydania orzeczenia, nie mogą wpływać na zmianę tego orzeczenia, opartego na słusznych podstawach.

2) Gdy obowiązujące przepisy stanowią w konkretnym wypadku obowiązek podania wszystkich żądań i wniosków stron w postępowaniu przed niższą instancją (np. ustawa wodna).

3) Gdy przytoczone przez stronę nowe okoliczności, nie należące do tych, które władza ma z urzędu uwzględniać, pozostają w sprzeczności ze stanowiskiem, poprzednio przez stronę zajętem,

a strona nie usprawiedliwi tej sprzeczności, np. w sprawie uzyskania ulgi wojskowej strona w I-ej instancji prosi o odroczenie jako jedyny żywiciel rodziny, oświadczając równocześnie, że w gospodarstwie razem z nią pracuje starszy jej brat, zaś w odwołaniu wywodzi, że brat nie pomaga wcale rodzinie, tylko odwołujący się sam.

4) Jeśli nowe twierdzenia mają oczywiście na celu przewleczenie sprawy; tu chodzi o zapobieganie pieniaczemu przewlekaniu spraw, jednak zamiar przewlekania musi być oczywisty (t. j. wpadać odrazu w oczy).

5) Jeśli strona występuje z wnioskami, które prowadzą do zupełnie nowej, pod względem prawnym, sprawy, względnie dotyczą zupełnie innego żądania, aniżeli to, o którem poprzednia instancja rozstrzygała. Np. postępowanie toczyło się nad wnioskiem strony o wywłaszczenie na jej własność kawałka gruntu, tymczasem w odwołaniu podnosi strona zarzuty z powodu nieustanowienia służebności; albo np. w I. instancji żądała strona stwierdzenia jej polskiego obywatelstwa, w odwołaniu zaś podnosi sprawę uznania jej obywatelstwa.

Jeżeli nowonaprowadzone w odwołaniu okoliczności nie dadzą się zaliczyć do żadnej z grup, wyszczególnionych wyżej pod 1) do 5), władza jest obowiązana przy rozpatrywaniu odwołania brać te nowe okoliczności pod rozwagę.

Wprowadzenie takiej reguły sprzeciwia się przyjętym ogólnie zasadom, bo pocóż odwoływać się? Może władza I-ej instancji, mając te okoliczności, zdecydowałaby inaczej.

Toteż rozporządzenie w art. 90 daje rozwiązanie tej zagadki w słowach: jeśli władza, która decyzję wydała, uzna, że odwołanie zasługuje na uwzględnienie, *może sama zmienić swoją decyzję*, jednak z bardzo ważnem zastrzeżeniem, *o ile w decyzji tej nie nabyły praw osoby inne*.

Tu też zamieszcza to rozporządzenie zasadę, że można to również stosować wówczas, gdy na decyzję władzy wniesiono skargę do sądu administracyjnego. W ten sposób rozporządzenie wprowadziło *nową instytucję: zmiana własnej decyzji*. Pamiętać jednak należy, że zmiana ta nie jest możliwa, gdy w decyzji tej nabywają prawa też inne osoby poza stroną, np. decyzja w przedmiocie budowy domu ze względu na prawa sąsiadów.

WYPEŁNIENIE NAŁOŻONEGO DECYZJĄ OBOWIĄZKU. (art. 79).

O ile decyzja ustanawia obowiązek pewnego świadczenia, albo wytworzenia pewnego określonego stanu, wówczas należy oznaczyć w decyzji odpowiedni termin dla wypełnienia nałożonego obowiązku. Np. decyzja nakłada na przedsiębiorcę obowiązek założenia odpowiednich filtrów celem zapobieżenia zanieczyszczeniu wody, doprowadzanej przez to przedsiębiorstwo do

wody publicznej. Tu decyzja musi zawierać termin, w ciągu którego te filtry mają być założone. Decyzja może też zawierać obowiązek zaniechania pewnej czynności, np. zaniechania utrzymywania w ruchu przedsiębiorstwa, z powodu grożącego niebezpieczeństwa zawalenia się budynku.

Pozatem może chodzić o wytworzenie pewnego stanu. Np. dla utrzymania stanu trzeźwości u poborowych zakazuje się sprzedaży alkoholu w oznaczonym okręgu i czasie.

Ze sprawą tą łączy się organicznie zagadnienie: *kiedy decyzja staje się wykonalna?* Wykonalna jest każda decyzja prawomocna.

Poza prawomocnemi wykonalne są również decyzje w administracyjnym toku instancyj ostateczne. Wypowiada to art. 87 w słowach: „przed upływem terminu dla odwołania, decyzja nie ulega wykonaniu".

„Wniesienie w terminie odwołania wstrzymuje wykonanie decyzji".

Od zasady co do wykonalności decyzyj ostatecznych, ten sam art. 87 przewiduje kilka wyjątków, to jest:

Bez względu na termin odwołania decyzja jest natychmiast wykonalna:

a) Gdy to przewidują poszczególne ustawy, np. tymczasowe zarządzenia, wydane na podstawie art. 228 ustawy wodnej.

b) Gdy decyzja jest zgodna z żądaniem wszystkich stron. Tu bowiem odwołanie nie będzie wogóle uzasadnione.

c) Gdy strony co do tej decyzji zrzekły się prawa wniesienia odwołania. W tym wypadku musi to zrzeczenie się nastąpić ustnie do protokółu, lub na piśmie, wystosowanem przez strony.

Pierwszy punkt (a) uzależnia natychmiastową wykonalność decyzji od woli ustaw poszczególnych, dwa następne (b, c) od woli samych stron, od których zależy uznanie prawomocności decyzji. Pozatem rozporządzenie wprowadziło na wzór postępowania sądowego jeszcze wypadek czwarty, gdzie:

d) Władza może postanowić, że decyzja ulega natychmiastowemu wykonaniu, jeśli jest to wskazane w interesie publicznym lub w wyjątkowo ważnym interesie strony. W tym ostatnim wypadku władza *może* zażądać od strony odpowiedniego zabezpieczenia. Jest to t. zw. decyzja co do natychmiastowej wykonalności, którą (zgodnie z art. 88) władza może wydać zarówno łącznie z rozstrzygnięciem sprawy, jak i oddzielnie w razie późniejszego ustalenia jej potrzeby.

Rozporządzenie wprowadziło tu bardzo ważną i *zasadniczą nowość* w dotychczasowem postępowaniu administracyjnem, dając władzy prawo przyznawania swym decyzjom tytułu natychmiastowej wykonalności. Prawa tego władza nie może nadużyć, gdyż przepisy ograniczają je w dostatecznej mierze. Przedewszystkiem ograniczenia te są ze względu na cel: musi tego

wymagać albo interes publiczny, albo *wyjątkowo* ważny interes strony. Władza musi przytem ustalić potrzebę wydania tej decyzji co do natychmiastowej wykonalności, nie można się więc zadowolić samym wnioskiem strony, lecz należy zbadać i ustalić, czy strona ma w tem rzeczywiście wyjątkowo ważny interes.

Wreszcie rozporządzenie daje władzy w wypadkach wydawania decyzji co do natychmiastowej wykonalności prawo żądania od strony odpowiedniego zabezpieczenia. Zabezpieczenia tego oczywiście będzie się żądało od tej strony, na której korzyść pozwala się decyzję natychmiast wykonać. Zależy wprawdzie od swobodnej oceny władzy, czy tego zabezpieczenia ona zażąda, nie ulega jednak wątpliwości, że władza będzie z tego prawa zasadniczo zawsze korzystać, a przynajmniej tam, gdzie sprawa jest wątpliwa, a strona nie daje rękojmi, że w razie zmiany decyzji, przywrócenie poprzedniego stanu, względnie wynagrodzenie strony poszkodowanej są zapewnione.

Wreszcie należy zwrócić uwagę na to, że zabezpieczenie, ewentualnie żądane, musi być „odpowiednie", t. zn. takie, któreby ewentualnie prawa drugiej strony mogło zupełnie zaspokoić.

Skoro jest mowa o wykonalności decyzji, wskazanem jest poznać, jak wygląda sprawa tej wykonalności w razie wniesienia skargi do N. T. A., względnie do sądu administracyjnego.

Skarga do Najwyższego Trybunału Administracyjnego nie wstrzymuje sama przez się wykonania zaskarżonej decyzji, jednak skarżący, po wniesieniu jej, może żądać od władzy administracyjnej wstrzymania wykonania decyzji do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez Sąd adm.

Władza winna temu żądaniu zadośćuczynić, o ile względy publiczne nie stoją na przeszkodzie, a skarżący mógłby w razie wykonania ponieść szkodę niepowetowaną. Wstrzymanie wykonania zarządza na wniosek interesowanego ostatnia instancja administracyjna. W razie przewlekania załatwienia tego wniosku, lub w razie odmownego jego załatwienia, jest N. T. Adm. władny, na wniosek strony, wstrzymać wykonanie zaskarżonego zarządzenia lub orzeczenia do czasu załatwienia skargi przez N. Tr. Adm. (Ustawa o N. T. Adm. z dnia 3 sierpnia 1922 r. Dz. U. Nr. 62, poz. 400 z roku 1926 art. 4).

Strona musi w swej prośbie wykazać dowodnie, że zachodzi jeden z tych powodów. W powyższych więc wypadkach decyzja zaskarżona, chociaż ostateczna, może być niewykonalna.

Samo wykonanie może być dobrowolnie przez strony dopełnione, a gdy strona wzbrania się dobrowolnie decyzję wykonać, następuje zastosowanie przymusu, co już wychodzi poza ramy naszego rozporządzenia i stanowi przedmiot rozporządzenia o postępowaniu przymusowem w administracji.

Dla wyczerpania całego materjału o odwołaniach, — pozostaje jeszcze do omówienia:

W JAKI SPOSÓB WŁADZA ODWOŁAWCZA ZAŁATWIA ODWOŁANIE?

Władza, która wydała decyzję zaskarżoną, po otrzymaniu odwołania, może uznać odwołanie za zasługujące na uwzględnienie i sama zmienić swoją decyzję pod warunkiem wszakże, że z decyzji pierwotnej nie nabyły praw inne osoby. Przedewszystkiem więc musi ta władza pierwszej instancji zbadać formalną stronę odwołania, t. j. czy odwołanie w danej sprawie jest wogóle dopuszczalne, czy je wniosła osoba uprawniona i czy wniesienie nastąpiło we właściwym terminie. Jeżeli odwołanie odpowiada powyższym wymogom formalnym, można przejść do jego merytorycznego rozpatrzenia. Gdy strona naprowadza w odwołaniu na nowe okoliczności, należy je zbadać w świetle znanych już przepisów i pominąć je, o ile dadzą się zaliczyć do jednej z grup, wyliczonych w art. 85 ust. Dopiero gdy powyższe badania przemawiać będą za przychylnem załatwieniem odwołania, a osoby inne z decyzji żadnych praw nie nabyły, władza może zmienić swą pierwotną decyzję. (Wzór 62). Z brzmienia art. 90 wynikałoby, że nowa decyzja w takim wypadku może iść jedynie na uwzględnienie odwołania w całości, inaczej bowiem miałoby się tylko częściowe uwzględnienie i ewentualne ponowne odwołanie, co mijałoby się z celem, gdyż postępowania nie skracałoby, a przeciwnie, przedłużało. Również należy pamiętać, że władza, która decyzję zaskarżoną wydała, nie ma prawa odrzucić odwołania, chociażby ono było wadliwe pod względem formalnym i nieuzasadnione pod względem rzeczowym. O ile nie następuje zmiana decyzji przez władzę, która decyzję wydała, władza ta dołącza jedynie do odwołania akt posiadany u siebie, oraz dowód doręczenia zaskarżonej decyzji i przesyła najpóźniej w 7 dni po upływie terminu odwołania instancji odwoławczej (Wzór 60), a równocześnie *powiadamia inne strony o wniesieniu odwołania* (art. 89). To powiadomienie jest również *instytucją nową*, wprowadzoną do postępowania administracyjnego (Wzór 61).

Powiadomienie to daje innym stronom możność obrony swoich interesów, zwłaszcza, że w myśl art. 91, jeśli odwołanie strony jednej może wpłynąć na rozstrzygnięcie w stosunku do innych, wówczas władza odwoławcza wyznaczy im stosowny termin do zapoznania się z odwołaniem i wypowiedzenia się co do niego. (Wzór 63). Zapoznanie się z odwołaniem może nastąpić w ramach, znanych już z części wstępnej, zasad poufności akt administracyjnych (art. 14).

Cała ta sprawa powiadamiania innych stron utrudnia bezsprzecznie władzy tok postępowania, jednak mimo to jest ona koniecznością nieodzowną, o czem uczy dostatecznie dotychczasowa praktyka. Zawiadomienie innych stron przez instancję niższą przyśpiesza ten proces, gdyż strona, dowiedziawszy się o wniesieniu odwołania, będzie mogła przeciwdziałać ewentual-

nej zmianie decyzji, nie czekając na powiadomienie jej przez instancję odwoławczą.

Rozporządzenie nie nakłada na władzę niższej instancji obowiązku dołączenia do akt własnego wniosku. Nie ulega jednak wątpliwości, że wniosek taki zasadniczo nie może być uważany za zbędny i władza, przedkładając akta instancji odwoławczej, wnioski takie zawsze będzie zamieszczać, zwłaszcza, że dotychczasowa praktyka, oparta na zarządzeniach władz centralnych, zasady tej przestrzegała.

Po otrzymaniu akt władza odwoławcza może uznać za potrzebne uzupełnić postępowanie wyjaśniające. Upoważnia ją do tego art. 92, przyczem zarządzenie w tym kierunku może być wydane z urzędu, lub też na wniosek stron. Wnioski te mogą się mieścić już w samem odwołaniu, jużto w wypowiedzeniach się stron powiadomionych o odwołaniu. To uzupełnienie postępowania wyjaśniającego przeprowadza władza odwoławcza sama lub przez władzę niższej instancji.

Nasuwa się pytanie, czy władza niższej instancji, zamierzając zmienić swą decyzję, zamiast przedstawiania odwołania wyższej instancji, ma prawo uzupełnić postępowanie wyjaśniające. Rozporządzenie nie daje wyraźnie tego prawa, sprawa więc pozostaje jako rzecz interpretacji. Mojem zdaniem, władza niższej instancji winna mieć to prawo, gdyż sprawie to szkodzić nie może, a dochodzenia dodatkowe, nawet gdyby władza niższej instancji następnie nie zmieniła swej decyzji, nie zaszkodzą i przyczynią się jedynie do wyjaśnienia sprawy dla rozstrzygnięcia odwołania. W każdym razie, gdyby władza niższej instancji, która wydała zaskarżoną decyzję, przystąpiła do takich dochodzeń, to musi to załatwić bez niepotrzebnej zwłoki, by o ile możności dotrzymać 7-mio dniowego terminu, obowiązującego dla przedstawienia odwołań instancji wyższej.

Obecnie bardzo ważne nasuwa się pytanie co do *sposobu załatwienia odwołania przez władzę odwoławczą,* po ewentualnem uzupełnieniu dochodzeń i wypowiedzeniu się stron innych na treść odwołania.

Władza odwoławcza przed przystąpieniem do merytorycznej strony odwołania rozpatruje je najpierw pod względem formalnym, t. j. czy odwołanie jest wogóle dopuszczalne, czy strona posiada legitymację do jego wniesienia i czy wniesiono je we właściwym czasie. Pozatem odwołanie, jak każde inne podanie, może posiadać braki formalne, wymagające uzupełnienia, względnie wyjaśnienia, o czem była mowa w rozdziale o wnoszeniu podań.

Bliższego wyjaśnienia wymaga kwestja legitymacji do wniesienia odwołania. W myśl art. 82 *tylko strona ma prawo wnieść odwołanie,* a więc tylko te osoby interesowane, które uczestniczyły w postępowaniu przed poprzednią instancją na podstawie roszczenia prawnego lub prawnie chronionego interesu. Strona

może tu wystąpić też przez swego zastępcę prawnego lub pełnomocnika. Wszystkie inne osoby, chociażby interesowane w sprawie, nie posiadają legitymacji do wniesienia odwołania.

W myśl art. 86 instancja odwoławcza orzeka, i to *ostatecznie*, o niedopuszczalności odwołania lub też o uchybieniu terminu dla odwołania (Wzory 58 i 59).

N. T. A. w wyroku swym z dnia 5.11.1923 r. (L. rej. 295/22 Zb. I Nr. 161) wypowiedział zasadę, że merytoryczne załatwienie przez radę miejską spóźnionego odwołania przeciw orzeczeniu magistratu, mieści w sobie *milczące przywrócenie terminu* na wniesienie odwołania. Ta zasada ma zastosowanie do instancyj odwoławczych wogóle.

O ile odwołania nie należy odrzucić ze względów formalnych, przechodzi władza odwoławcza do wydania orzeczenia merytorycznego, t. j. do uwzględnienia lub odrzucenia odwołania, przyczem może też mieć zastosowanie częściowe tylko uwzględnienie z pozostawieniem reszty żądań odwołującego się bez uwzględnienia.

Tu znowu ważne nasuwają się dwa pytania:

1) *Czy władza odwoławcza jest związana zakresem żądań odwołania?*

2) *Czy władza odwoławcza jest związana ustaleniami instancji niższej?*

Na oba te pytania należy odpowiedzieć przecząco, a upoważnia do tego art. 93.

Ad. 1) Władza odwoławcza nie jest związana zakresem żądań odwołania. Należy to zrozumieć w ten sposób, że władza odwoławcza, nie czyniąc ściśle zadość odwołaniu, może nietylko mniej, lecz także więcej stronie przyznać, niż ona sama się domaga, względnie niż jej przyznaje decyzja zaskarżona. Podkreślono to tu wyraźnie, gdyż sądy cywilne nie mogą wyjść poza żądanie strony, mogą one mniej przyznać, jednak nigdy więcej, niż się strona sama domaga. Tu tymczasem władza administracyjna odwoławcza może iść dalej na korzyść strony, nie oglądając się na jej żądanie, *może też uszczuplić prawa, przyznane jej w decyzji zaskarżonej*, chociaż nikt o to nie prosi. Nie bardzo to się zgadza z przyjętą powszechnie zasadą, iż stanowisko odwołującego się powinnoby się utrzymać lub polepszyć, ale nigdy pogorszyć. Praktycznego znaczenia jednak temu odmówić nie można, gdyż będzie to pewnym hamulcem przy wnoszeniu odwołań. Strona bowiem, wnosząc odwołanie, musi się liczyć z ewentualnością pogorszenia swego stanowiska w danej sprawie.

Ad. 2) Również *ustaleniami niższej instancji władza odwoławcza nie jest związana.* Wyżej nadmieniono, że w myśl art. 92 władza odwoławcza może zarządzić potrzebne uzupełnienie postępowania wyjaśniającego. Już z tego wynika, że władza odwo-

ławcza nie jest zmuszona opierać się na ustaleniach poprzedniej instancji.

Zasada ta wypływa zresztą z art. 50, mianowicie: „O tem, czy dana okoliczność ma być przyjęta za udowodnioną, decyduje władza na podstawie swobodnej oceny wyników postępowania wyjaśniającego". Nawet więc te same wyniki postępowania wyjaśniającego nie muszą być zawsze przez wszystkie instancje jednakowo ocenione.

Jeżeli odwołanie zawiera poszczególne zarzuty, czy to formalne, czy rzeczowe, władza odwoławcza winna te zarzuty załatwić każdy z osobna. Wyjątek stanowią gołosłowne twierdzenia odwołującego się, gdyż te są bez znaczenia, np. odwołanie zarzuca ogólnikowo, że decyzja zaskarżona jest niesprawiedliwa.

Treść załatwienia odwołania.

Władza odwoławcza, załatwiając odwołanie, może bądź: a) *odrzucić* je ze względów formalnych lub merytorycznych, bądź b) *uwzględnić*, znosząc lub zmieniając zaskarżoną decyzję. (Wzór 64).

Nie może natomiast władza odwoławcza, nie rozstrzygając odwołania, przekazać sprawy niższej instancji do ponownego zdecydowania. W tym duchu wypowiedział się Najwyższy Trybunał Administracyjny w wyroku z 20.1.1925 r. (L. rej. 1291/24 Zb. III. Nr. 525), „niezałatwienie przez ostatnią instancję administracyjną adresowanego do niej odwołania strony, lecz przesłanie go instancji niższej i wydanie przez tę instancję niższą ponownego orzeczenia z powołaniem się na to odstąpienie sprawy, stanowi wadliwość postępowania".

Załatwiając odwołanie, władza odwoławcza ma różną rolę, zależnie od rodzaju sprawy. Przy odwołaniach w sprawach, podlegających swobodnej ocenie władzy, władza odwoławcza, nie będąc krępowana żądaniami odwołania, może uczynić zadość odwołaniu albo też zmienić decyzję zaskarżoną, przyznając więcej lub mniej, niż żąda odwołanie. Pozatem w sprawach tych władza odwoławcza bada, czy decyzja zaskarżona nie jest wadliwa i z natrafionej ewentualnie wadliwości może wyciągnąć konsekwencje. Np. podanie o pozwolenie na kwesty publiczne na terenie województwa wojewoda załatwia częściowo odmownie, dając pozwolenie na kwesty tylko w jednym powiecie. Petent odwołuje się do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Minister ma tu swobodną ocenę co do samego pozwolenia, może on utrzymać decyzję wojewody w mocy, lub zmienić ją na korzyść petenta, dając mu pozwolenie na kwesty na terenie województwa, lub wreszcie, mimo niewadliwości decyzji, zabronić wogóle kwest i na terenie, dozwolonym przez wojewodę.

Inaczej przedstawia się załatwienie odwołania w sprawach, w których władza nie ma swobodnej oceny i jest związana prze-

pisem ustawy. Tu rola władzy odwoławczej ogranicza się jedynie do badania ewentalnych wadliwości zaskarżonej decyzji. O ile decyzja zaskarżona nie cierpi na wadliwości, wówczas pozostaje, jako jedyne rozwiązanie, utrzymanie jej w mocy. O ile natomiast decyzja zaskarżona będzie wadliwa, władza odwoławcza uchyla ją, lub też zmienia.

Np. podanie o stwierdzenie obywatelstwa władza pierwszej instancji załatwiła odmownie, uznając, iż dostarczone przez stronę dokumenty stanowią niedostateczną podstawę faktyczną, od czego strona wniosła odwołanie. Tu władza odwoławcza nie ma swobodnej oceny, czy stwierdzić obywatelstwo lub nie, bez względu na stan faktyczny. Jednak władza odwoławcza nie jest wiązana oceną stanu faktycznego władzy poprzedniej instancji i ten sam stan faktyczny może ocenić odmiennie. Wadliwość decyzji zaskarżonej może polegać na złej ocenie stanu faktycznego i w takim wypadku władza odwoławcza może odwołanie uwzględnić i zaskarżoną decyzję uchylić, polecając władzy niższej instancji wydać poświadczenie obywatelstwa. O ile następuje *odrzucenie odwołania*, decyzja władzy odwoławczej ma zasadniczo znaczenie jedynie deklaratywne, utrzymuje ona w mocy decyzję zaskarżoną, nie stwarza natomiast nowego stanu prawnego względnie nowego aktu prawnego. Utarte w praktyce wyrażanie się w decyzjach odwoławczych: „decyzję zaskarżoną zatwierdza się" — jest nieścisłe, gdyż decyzja poprzedniej instancji nie potrzebuje zatwierdzenia. Nieścisłość ta przedostała się i do naszego rozporządzenia, które w art. 94 m. in. mówi: „przydecyzjach, zatwierdzających rozstrzygnięcie niższej instancji, może wystarczyć wskazanie na uzasadnienie zaskarżonej decyzji". Takie zatwierdzenie możnaby przyjąć za usprawiedliwione w tych wypadkach, gdzie władza odwoławcza zmienia podstawę prawną decyzji zaskarżonej, nie zmieniając sentencji decyzji jako słusznej. Tu jednak władza odwoławcza nie może powoływać się na prawne uzasadnienie zaskarżonej decyzji, gdyż faktycznie mamy pewną zmianę decyzji zaskarżonej, całość jej bowiem będzie inna, jak poprzednio.

Wynikiem uwzględnienia odwołania może być, jak nadmieniono wyżej, *zmiana zaskarżonej decyzji.* W tym wypadku w miejsce zaskarżonej wchodzi decyzja odwoławcza, tem samem pierwsza decyzja traci swą moc na korzyść drugiej. Decyzja odwoławcza wiąże nietylko stronę, lecz i władzę, której decyzja została zmieniona. Zależnie od przepisów w poszczególnych wypadkach strona może wyjątkowo mieć prawo odwołania się do trzeciej instancji, natomiast władza, której decyzja została przez władzę wyższą zmieniona, nie może w żadnym wypadku ani w drodze odwołania, ani w drodze zażalenia dążyć do zmiany decyzji odwoławczej; dążność taka bowiem stałaby w sprzeczności z pojęciem o wzajemnym stosunku nad- i podrzędności władz.

Wreszcie odwołanie może mieć, jako skutek, *uchylenie* zaskarżonej decyzji. Uchylenie takie należy odróżnić od uchylenia z urzędu względnie na skutek zażalenia, o czem jeszcze będzie mowa osobno. Podczas, gdy warunki uchylenia z urzędu decyzyj, na mocy których strony lub osoby inne nabyłyby prawa, są ograniczone i ściśle w ustawie wyliczone (art. 99—101), powody uchylenia decyzji na skutek odwołania nie są ujęte w ustawie. Ogólnie możnaby powiedzieć, że uchylić się dają decyzje, dotknięte pewnemi wadliwościami. Uchylając decyzję zaskarżoną, władza odwoławcza wydaje zazwyczaj zarządzenia, zmierzające do usunięcia ewentualnych skutków takiej decyzji, oraz do unormowania samej sprawy, będącej przedmiotem postępowania.

Np. Minister Spraw Wewnętrznych uchyla decyzję wojewody, odmawiając nadania obywatelstwa Państwa Polskiego i równocześnie poleca wojewodzie nadać to obywatelstwo.

Może zdarzyć się, że wydanie zarządzeń przez władzę odwoławczą, przy uchyleniu decyzji zaskarżonej, okaże się zbędne, gdyż skutki zniesienia decyzji będą wypływały poniekąd automatycznie z decyzji uchylającej.

Np. Minister Spraw Wewnętrznych, na skutek odwołania strony, uchyla decyzję wojewody, pozbawiającą stronę obywatelstwa Państwa Polskiego. Skutek decyzji uchylającej jest ten, iż decyzję wojewody należy uważać za niebyłą, wobec czego zarządzone ewentualnie przedtem przez wojewodę wykreślenia danej jednostki z ksiąg ludności muszą być odwołane przez wojewodę, jako pozbawione podstawy prawnej. Orzeczenie swe wydaje władza odwoławcza w formie decyzyj, co do których mają w pełni zastosowanie omówione już postanowienia o decyzjach wogóle. (art. 72 do 81).

WADLIWOŚĆ POSTĘPOWANIA.

Postępowanie administracyjne zmierza do wydania decyzji. Decyzja władzy administracyjnej jest aktem administracyjnym. Ponieważ akt taki jest wyrazem usankcjonowanego porządku prawnego, więc nie powinien on być pod żadnym względem wadliwy. Wolne od wadliwości decyzje będą wówczas, gdy:

a) pochodzą od władz (urzędów, organów), właściwych tak pod względem rzeczowym, jak miejscowym (art. 2 in.);

b) ze strony odnośnego urzędnika administracyjnego nie zachodzą okoliczności, wyłączające go od załatwiania podobnych spraw wogóle, a konkretnej sprawy w szczególności (art. 7);

c) ze strony osób interesowanych nie brak potrzebnej zdolności prawnej, względnie zdolności do działań prawnych (art. 10);

d) całe postępowanie administracyjne, a więc i forma ujęcia decyzji, następuje bez pogwałcenia przepisów procedural-

nych, przewidzianych rozporządzeniem o postępowaniu administracyjnem, względnie innych przepisów formalnych, przez to rozporządzenie utrzymanych w mocy;

e) opierają się na obowiązujących materjalnych przepisach prawnych i na wynikach postępowania wyjaśniającego (art. 75, 50).

Dopiero decyzja, która odpowiada wszystkim powyżej pod a) do e) wyszczególnionym wymogom, może uchodzić za niewadliwą, jeżeli natomiast brak jej któregokolwiek z tych warunków, wówczas jest ona wadliwą.

Warunki, wymienione pod a) b) c), nie wymagają tu bliższych wyjaśnień, gdyż poruszono je przy omawianiu właściwości władz, wyłączenia urzędników i zdolności prawnej, względnie zdolności do działań prawnych.

Bliższego omówienia natomiast wymagają warunki, wyszczególnione pod d), e). Nasuwa się mianowicie najpierw pytanie:

Pogwałcenie których przepisów formalnych stanowi wadliwość decyzji?

Na pytanie to należy odpowiedzieć, iż pogwałcenie każdego przepisu formalnego, *wiążącego* władzę, stanowi wadliwość.

O ile więc przepis upoważnia jedynie władzę do pewnej czynności, lecz pozostawia władzy ocenę, czy należy czynności tej dokonać, czy też nie, wówczas nie można mówić o pogwałceniu przepisu przez władzę, gdy tej czynności nie dokona. Np. nie można uznać za wadliwą decyzję z tego powodu, iż władza nie zarządziła rozprawy ustnej, chyba że poszczególne ustawy ją do tego zobowiązują (ustawa wodna), a to z tego powodu, że władza może zarządzić rozprawę, lecz nie musi (art. 45).

Natomiast każde naruszenie przepisu, wiążącego władzę, będzie wadliwością postępowania. Dla podkreślenia znaczenia tych wadliwości postępowania przytoczy się przykładowo niektóre z nich, uznane jako takie przez nasz Najwyższy Trybunał Administracyjny. Otóż wadliwość postępowania powoduje:

1) pominięcie dowodów ofiarowanych (art. 46), natomiast pominięcie dowodów z urzędu, jeśli żadnych nie ofiarowano, *nie jest* wadliwością;

2) nieprzesłuchanie interesowanych osób (art. 47);

3) naruszenie praw strony w postępowaniu administracyjnem (np. art. 66);

4) niesprawdzenie dowodów;

5) zaniedbanie ustalenia podstawowej dla decyzji okoliczności;

6) niepodanie w decyzji okoliczności faktycznych, które były miarodajne dla orzeczenia;

7) odmówienie prawa odwołania;

8) błędne pouczenie o toku instancyj;

9) wskazanie w orzeczeniu odwoławczem władzy, powołanej do wydania zarządzenia w I instancji, bez zadecydowania w rzeczy samej;

10) niezałatwienie istotnego dla sprawy zarzutu odwołania;

11) brak powołania się na motywy niższej instancji i niepodanie własnych, przy utrzymaniu w mocy decyzji zaskarżonej;

12) podanie do wiadomości strony tylko części orzeczenia II instancji;

13) niepowołanie przepisów prawnych w decyzji.

Powyższe wadliwości odnoszą się do punktu d). — Niezależnie od tego należy wskazać na typowe przez N. T. A. uznane wadliwości w odniesieniu do punktu e), — należą tu:

14) nieuzasadnienie decyzji;

15) pominięcie twierdzeń strony (rozumie się bez uzasadnienia takiego pominięcia);

16) pominięcie wyjaśnień strony bez uzasadnienia;

17) stan faktyczny, sprzeczny z aktami, jest wadliwością nawet w razie braku zarzutu;

18) oparcie orzeczenia w motywach m. in. na okoliczności faktycznej, w postępowaniu administr. nie ustalonej, której prawdziwości skarżący przeczy.

Wyliczenie to jest tylko przykładowe.

Nasze rozporządzenie sprawą wadliwości, jako takich, nie zajmuje się, daje ono tylko pozytwne przepisy, jak należy postępowanie przeprowadzić, przyczem przepisy te w niektórych wypadkach są wiążące bezwzględnie, w innych wypadkach pozostawiają swobodę władzy, przeprowadzającej postępowanie. Jedynie art. 101 przewiduje kilka wadliwości, które powodują zasadniczo nieważność decyzji z tem jednak zastrzeżeniem, że nieważność następuje dopiero na skutek orzeczenia władzy nadzorczej z urzędu bądź z własnej inicjatywy, bądź na skutek zażalenia. Należą tu następujące wadliwości: a) pogwałcenie właściwości, b) brak jakiejkolwiek podstawy prawnej dla decyzji, c) kolizja wykonywanej decyzji z kodeksem karnym, d) oczywista i niewątpliwa niewykonalność decyzji, e) wada, powodująca nieważność decyzji na mocy wyraźnego przepisu prawa.

Skutki wadliwości w postępowaniu.

Skutki wadliwości w postępowaniu administracyjnem są różne, zależnie od rodzaju wadliwości, wzgl. od wpływu tej wadliwości na decyzję wogóle, a na prawa strony w szczególności.

Istnieją najpierw takie wadliwości, które wpływają na nieważność całej decyzji. Tu należą wadliwości, wyliczone przez art. 101. Rozporządzenie nie uznaje decyzyj, dotkniętych temi wadliwościami, za bezwzględnie nieważne i ocenę pozostawia orzecznictwu władzy nadzorczej, która może, lecz nie ma bezwzględ-

nego obowiązku uznania takiej decyzji za nieważną. Władza jest więc tylko uprawniona, lecz nie jest zobowiązana korzystać z prawa unieważnienia decyzji w myśl art. 101. Stwierdza to wyraźnie art. 103, dodając, że niewykorzystanie przez władzę uprawnień, wynikających z art. 101, nie może być przedmiotem skargi i nie stwarza podstawy do jakichkolwiek roszczeń. Nie ulega wątpliwości, że mimo to władza nadzorcza uchyli zawsze decyzję, dotkniętą jedną z wadliwości, przewidzianych w art. 101, decyzji tej bowiem niepodobna utrzymać w mocy, gdyż wadliwości, tym art. przewidziane, są zbyt istotne i poważne, by można je pominąć. Konstrukcja, stworzona przez art. 101 w słowach: „władza nadzorcza może uchylić jako nieważną", nasuwa wątpliwości, czy orzeczenie władzy nadzorczej będzie deklaratywne, czy konstytutywne. Decyzje, dotknięte wadliwością z art. 101, należałoby uważać za nieważne od początku, jednak wobec braku wyraźnego w tym względzie przepisu decyzje takie mimo swej nieważności, będą prawnie skuteczne, dopóki nie zostaną przez władzę nadzorczą uchylone. Tłumacząc słownie postanowienia tego artykułu, należałoby decyzje takie uważać za warunkowe, przyczem orzeczenie kasacyjne byłoby warunkiem rozwiązującym.

Wszystkie inne wadliwości (nie objęte art. 101) stanowić będą drugą grupę i mogą one być *istotne* lub *nieistotne*. Istotnemi będą wszystkie te wadliwości, które uniemożliwiają lub utrudniają stronie stosowną obronę jej praw lub interesów. Wszelkie więc wadliwości, naruszające tak prawo materjalne, jak też formy postępowania ze szkodą strony, są istotnemi.

Natomiast wadliwości, które wprawdzie naruszają formy postępowania, jednak nie uniemożliwiają, ani nie utrudniają stronie stosownej obrony jej praw względnie interesów, a więc nie przynoszą szkody stronie, należy uznać na *nieistotne*.

Nasuwa się pytanie, *czy strona obowiązana jest wskazać w odwołaniu wadliwości*, z powodu których się odwołuje. Na pytanie odpowiada art. 85: „odwołanie nie wymaga szczegółowego uzasadnienia; wystarczy, jeśli z podania strony wynika, iż nie jest zadowolona z decyzji władzy i prosi o jej zmianę".

Z tego wynika, że władza odwoławcza musi nie tylko rozpatrzeć wadliwości, ewentualnie przez stronę w odwołaniu podniesione, lecz także z urzędu uwzględnić wszelkie inne wadliwości, przez siebie dostrzeżone.

Wadliwości istotne będą zasadniczo podstawą dla uchylenia zaskarżonej decyzji, lub jej zmiany. Ponieważ władza odwoławcza jest władna przeprowadzić w razie potrzeby dochodzenia uzupełniające, będzie ona mogła niektóre wadliwości usunąć i wydać nową decyzję. O ile usunięcie takich wad byłoby niemożliwe, wówczas nastąpi uchylenie decyzji i przekazanie sprawy poprzedniej instancji do ponownego ewentualnie załatwienia. Np. wadliwość decyzji polega na błędnej ocenie stanu faktyczne-

go. Tu władza odwoławcza może sama tej oceny dokonać i decyzję ewentualnie zmienić. Zmiana ta nie jest niczem innem, jak uchyleniem poprzedniej i wydaniem nowej decyzji.

Gdy natomiast wadliwość polega na nierozpatrzeniu wogóle niektórych wniosków, wzgl. zarzutów stron, — wówczas władza odwoławcza decyzję zaskarżoną uchyli i poleci władzy poprzedniej instancji te wnioski wzgl. zarzuty rozpatrzeć. Tu bowiem władza odwoławcza nie ma innego sposobu usunięcia wad decyzji, gdyż decydować w charakterze I-ej instancji nie może.

Bez zasadniczego znaczenia natomiast będą wadliwości nieistotne. Np. decyzja nie zawiera wprawdzie pouczenia o środkach prawnych, jednak strona wniosła odwołanie we właściwym czasie. Taką wadliwość może decyzja odwoławcza pominąć jako nieistotną w danym wypadku, przy zwróceniu jedynie uwagi władzy niższej instancji na potrzebę zamieszczania wogóle pouczenia w decyzjach.

Na tem kończy się stadjum odwoławcze.

Obecnie pozostają jeszcze do omówienia jedynie środki nadzwyczajne, mianowicie: wznowienie postępowania, uchylenie decyzji z urzędu oraz zmiana decyzji z urzędu.

ROZDZIAŁ VII.

O WZNOWIENIU.

Co to jest wznowienie? Jest to podjęcie postępowania celem ponownego rozpatrzenia sprawy, zakończonej już decyzją, od której nie służy środek prawny (art. 95). Nie ulega wątpliwości, że o ileby od decyzji przysługiwało jeszcze odwołanie, strona mogłaby się udać do wyższej instancji celem ewentualnego uzyskania uchylenia lub zmiany tej decyzji. Toteż w podobnych wypadkach zbędnem byłoby uciekać się do wznowienia.

Zachodzi jednak pytanie, czy po wyczerpaniu administracyjnego toku instancji można sprawę wznowić, bez względu na przysługujące jeszcze stronie prawo skargi do sądu administracyjnego, — czy mianowicie skargę do N. T. Adm. należy uważać za środek prawny w niniejszem słowa znaczeniu? Ponieważ art. 95 wyraża się: „od której nie służy środek prawny", nie mówiąc o administracyjnym toku instancyj, przyjąć należy, że i skarga do Najwyższego Tr. Administracyjnego będzie tu brana w rachubę i prawo do niej, służące stronie, będzie stało na przeszkodzie ewentualnemu wznowieniu.

Drugą wątpliwość nasuwa pytanie, czy można wznowić sprawę, od której wprawdzie przysługiwały środki prawne, jednak strona ze środków tych w swoim czasie nie skorzystała i dopuściła do uprawomocnienia się decyzji. Zdaniem mojem i w tym wypadku można sprawę wznowić, gdyż wyrażenie ustawy *„nie służy"* należałoby odnieść do momentu, kiedy wyłania się spra-

wa wznowienia. Czy więc środek prawny nie służy z powodu wyczerpania rozporządzalnych środków prawnych, czy też z powodu ich omieszkania, powinno być rzeczą obojętną. Jednakże sprawa ta nie jest jasna i praktyka dopiero wskaże, jak należy ten przepis tłumaczyć.

Kiedy może nastąpić wznowienie?

Rozporządzenie (art. 95) stwierdza wyraźnie, że wznowienie może nastąpić *na żądanie strony*, lub *z urzędu*, o ile zachodzą ustawowe wymogi. Temi ustawowemi wymogami są:

1) spowodowanie decyzji przez sfałszowanie lub przedstawienie sfałszowanego dokumentu, przez fałszywe świadectwo, przekupstwo, lub inny czyn, karalny sądownie.

Musiałoby więc zaistnieć przestępstwo natury kryminalnej, któreby wywarło wpływ na daną decyzję. W wypadku zaś zaistnienia takiego przestępstwa, jednak bez wpływu na daną decyzję, niema podstawy dla wznowienia. Np. strona zaofiarowała wprawdzie sfałszowany dokument, jako dowód w postępowaniu administracyjnem, jednak władza nie wzięła tego dokumentu pod uwagę i wydanej decyzji nie oparła na tym dokumencie. Tu więc czyn przestępny nie wpłynął na treść decyzji, tem samem nie będzie podstawy do wznowienia, chociażby sprawca został ukarany za sfałszowanie dokumentu.

Nasuwa się jeszcze pytanie, czy władza administracyjna ma obowiązek badać sprawę podobnej winy, czy ewentualnie może zadowolić się poszlakami. W sprawie tej wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z 13.12.1926 r. Nr. 2139/26 w ten sposób, iż ustalenie winy osób interesowanych, którym zarzuca się powyżej opisane przestępstwo, nie należy do władzy, rozpoznającej wniosek o wznowienie. Przestępstwa te bowiem winny być ustalone prawomocnym wyrokiem sądowym, na podstawie którego władza przystępuje do rozpoznania wniosku, to jest ustala, czy i o ile przestępstwo to wywarło wpływ na daną decyzję. Dopiero więc *wyrok sądowy*, i to *prawomocny*, może być podstawą dla rozpatrzenia związku między przestępstwem a wydaną decyzją. To jest pierwsza ewentualna podstawa dla wznowienia.

Dalej może nastąpić wznowienie postępowania:

2) jeżeli wyjdą na jaw istotne dla sprawy, nowe okoliczności faktyczne, które istniały już przy wydaniu decyzji, lub nowe środki dowodowe, o ile okoliczności te i środki w toku postępowania nie były znane władzy rozstrzygającej i nie mogły być wówczas powołane przez zainteresowaną we wznowieniu stronę bez jej winy. *Nowe okoliczności faktyczne lub nowe środki dowodowe*, mogą więc być dalszą podstawą dla wznowienia, jednak tylko w pewnych, szczegółowo przez rozporządzenie nasze określonych warunkach, i tak: okoliczności te faktyczne nowe i środki dowodowe nowe muszą a) *wyjść na jaw po uprawo-*

mocnieniu się decyzji, gdyż o ile decyzja się nie uprawomocniła, strona może je podnieść jeszcze w odwołaniu; b) *być dla sprawy istotne,* t. zn. takie, które mogą wpłynąć na zmianę decyzji, które w myśl wyroku N. T. A. z 10.5.1924 r. L. rej. 836/23 zdolne są obalić merytoryczną treść wydanego orzeczenia; nieistotne natomiast nie mają znaczenia, gdyż następstwem wznowienia postępowania winna być zmiana wydanej decyzji. O tem, czy są one istotne lub nie, decyduje władza według swobodnej oceny; c) *istnieć już w chwili wydania decyzji,* gdyż te, które zaistnieją po wydaniu decyzji, nie mogły być brane w rachubę przy wydawaniu decyzji, a więc nie mogą też mieć wpływu na jej zmianę; d) *nie być znane władzy* rozstrzygającej np. z innej sprawy; wreszcie e) należeć do rzędu tych, których strona bez własnej winy nie mogła w toku postępowania powołać. Np. strona już w czasie postępowania twierdziła, że przy fakcie był świadek, nieznany jednak obecnie z miejsca pobytu. Mimo poszukiwań nie odnaleziono w czasie dochodzeń jego adresu i dopiero w rok po uprawomocnieniu się decyzji udało się adres ten odnaleźć. Przykład na nowe okoliczności, dla sprawy istotne: X ubiega się o uzyskanie obywatelstwa polskiego, przyczem stwierdza, iż nie wie, jakie mu przysługuje obywatelstwo, nie wie też, gdzie się urodził, gdyż pozostał sierotą i niewiadomo mu nic o własnem pochodzeniu. Władza po przeprowadzeniu dochodzeń odmawia mu stwierdzenia obywatelstwa z powodu braku warunków. Decyzja ta uprawomocniła się, tymczasem strona odszukała następnie ludzi, którzy stwierdzają, że X urodził się w Polsce. Tu więc wyszły na jaw nowe, dla sprawy istotne okoliczności, t. j. fakt urodzenia, oraz nowe środki dowodowe. Ponieważ fakt urodzenia w Polsce, przy braku obcego obywatelstwa, jest podstawą dla stwierdzenia obywatelstwa, przeto będzie się tu miało typowy przykład takiej podstawy dla wznowienia postępowania.

Wreszcie wznowienie postępowania może nastąpić:

3) jeśli władza administracyjna lub sądowa, właściwa dla rozstrzygnięcia pytania wstępnego (art. 74), zadecydowała o niem w istotnych punktach odmiennie od oceny pytań, przyjętej za podstawę orzeczenia.

Sprawę tę omówiono w rozdziale o wstrzymaniu postępowania. Powiedziano tam m. in., że władza nie zawsze jest obowiązana czekać na rozstrzygnięcie pytania wstępnego przez inną władzę, względnie sąd. Otóż, o ile wydano decyzję, nie wyczekując na to rozstrzygnięcie pytania wstępnego, a następnie okaże się, że sąd, względnie właściwa władza oceni sprawę pytania wstępnego inaczej, niż władza, która decyzję główną wydała, wówczas zachodzi wypadek, gdzie dopuszczalne jest wznowienie.

Wreszcie nadmienić wypada, że wznowienie z urzędu postępowania ma również na celu obalenie poprzedniej decyzji i wydania nowej. Może ono być zarządzone na podstawie decyzji tej władzy, która to orzeczenie wydała w ostatniej instancji

(Wzór 66), jeśli ustalone zostały okoliczności, wyżej pod 1—3 wyliczone. Na tem stanowisku stała dotychczasowa judykatura N. T. A. w odniesieniu do okoliczności, pod 2) wyliczonych (wyrok N. T. A. z 20.3.1923 r. L. rej. 402/22 Zb. I. Nr. 42).

Pod temi jedynie, wyżej pod 1) do 3) wyłuszczonemi, warunkami może nastąpić wznowienie postępowania, wszelkie inne powody nie uzasadnią wznowienia i władza też nie ma prawa dopuszczać innych podstaw, aniżeli powyższe.

Kto, w jakim czasie i dokąd może kierować podanie o wznowienie postępowania?
(art. 96)

Podanie o wznowienie postępowania, jak to wynika z samej istoty wznowienia, może wnieść jedynie osoba, która w poprzedniem, prawomocnie zakończonem postępowaniu administr. brała udział jako *strona* (wyrok N. T. A. z 15.2.1926 r. L. rej. 690/24).

Podanie to można wnieść w terminie, ściśle przez rozporządzenie określonym, t. j. *w ciągu 2 tygodni od dnia*, w którym strona, domagająca się wznowienia, otrzymała w sposób, dający się udowodnić, wiadomość o przyczynie, uzasadniającej wznowienie.

Z tego wynika, że strona w podaniu winna też naprowadzić dowody na to, że termin ten został dotrzymany.

O ile podstawą wznowienia postępowania są czyny karygodne, wznowienie postępowania może nastąpić w każdym czasie, natomiast z powodu przyczyn innych, wyżej pod 2) i 3) wyliczonych (nowe okoliczności i środki dowodowe oraz odmienne rozstrzygnięcie pytania wstępnego), jedynie w terminie trzech lat od dnia uprawomocnienia się decyzji. Zasada niniejsza stosuje się nietylko do stron, lecz również do władzy, t. zn. i z urzędu nie może władza wznowić postępowania z powodów innych, niż czyny, sądownie karalne po upływie 3 lat od dnia uprawomocnienie się decyzji.

Podanie o wznowienie należy wnieść do tej władzy, która wydała w danej sprawie decyzję w I instancji. (Wzór 65).

Kto rozstrzyga o dopuszczalności wznowienia i w jaki sposób?

Wniesienie podania do władzy, która decydowała w I instancji, nie przesądza właściwości tej władzy do decydowania w sprawie dopuszczenia wznowienia.

O dopuszczalności wznowienia postępowania rozstrzyga władza, która w sprawie wydała decyzję w ostatniej instancji.

Postanowienia te naszego rozporządzenia zgadzają się w zupełności z wyrokiem N. T. A. z dnia 10.3.1924 r. (L. rej. 423/23 Zb. II. Nr. 329).

Na podanie strony musi zapaść decyzja, która może być przychylna lub odmowna. (Wzory 67 i 68). Władza, która ma wydać decyzję, podobnie jak we wszystkich innych wypadkach, bada najpierw stronę formalną podania, to jest: a) czy żądający wznowienia ma legitymację do występowania, t. j. czy brał udział w postępowaniu jako strona, b) czy dotrzymano terminu 2-tygodniowego z art. 96 ust. 1, c) czy nie upłynął termin prekluzyjny, powodujący przedawnienie prawa żądania wznowienia. O ile warunki formalne nie przemawiają przeciw żądaniu, przechodzi władza do badania ustawą przewidzianych merytorycznych podstaw wznowienia.

Ocena powołanych w podaniu okoliczności lub środków dowodowych należy do władzy administracyjnej, która wydała orzeczenie w ostatniej instancji, decyzja zaś tej władzy co do dopuszczalności wznowienia postępowania bynajmniej nie powinna być dowolna, lecz wynikać z wyżej wspomnianej oceny, która znów powinna znajdować uzasadnienie w faktycznym stanie sprawy (wyrok N. T. A. z 5.5.1924 r. L. rej. 611/23 Zb. II. Nr. 389).

Z powyższego wyroku, który nie jest sprzeczny z naszem rozporządzeniem, da się wyprowadzić wniosek, że władza ma wprawdzie swobodę w ocenie, lecz nie zupełną, gdyż ocena jej winna się opierać na stanie faktycznym. Nie zależy więc od woli władzy odrzucić podanie tam, gdzie stan faktyczny sprawy przemawia za dopuszczeniem wznowienia. Z drugiej strony nie powinna władza dopuszczać wznowienia tam, gdzie stan faktyczny nie uzasadnia takiego wznowienia.

O ile zachodzą warunki wznowienia i akta zawierają dostateczny materjał dla wydania nowej decyzji w rzeczy samej, władza może odrazu z dopuszczeniem wznowienia wydać nową decyzję. O ile natomiast władza na podstawie aktów, jakiemi rozporządza, nie może wydać nowej decyzji, wydaje narazie wzgl. tylko decyzję o wznowieniu postępowania. W decyzji tej powinna władza orzec, w jakim zakresie i w jakiej instancji ma nastąpić wznowienie postępowania (art. 97). Z tego wynika, że sprawa może wrócić do I-ej instancji, mimo iż było już orzeczenie II-ej instancji. Postanowienia rozporządzenia nasuwają tu wątpliwość, która władza orzekać ma w sprawie odwołania od decyzji, dopuszczającej wznowienie w wypadku, gdy wznowienie dopuszcza inna władza, niż ta, która następnie wydaje decyzję główną w sprawie wznowionej. Np. wojewoda decyduje o dopuszczalności wznowienia i o przekazaniu sprawy do rozstrzygnięcia staroście. Ponieważ od decyzji, dopuszczającej wznowienie, służy środek prawny tylko łącznie z odwołaniem od decyzji głównej, strona jest tu właściwie pozbawiona drugiej instancji w sprawie wznowienia lub też powinnaby mieć prawo zaskarżenia decyzji incydentalnej o wznowieniu do Ministerstwa.

Z chwilą wydania decyzji, dopuszczającej wznowienie, pierwotna decyzja upada i w jej miejsce musi być wydana nowa.

Jednak nowe postępowanie administracyjne jest ustawowo skrępowane nieco z uwagi na poprzednie postępowanie. Mianowicie w myśl ust. 2 art. 97 w czasie ponownego postępowania *władza nie ma prawa* powtarzać tych poprzednich dochodzeń, które nie dotyczą przyczyny wznowienia, np. wznowiono sprawę z powodu oparcia decyzji m. in. na fałszywym dokumencie. W powtórnem więc postępowaniu władza nie ma prawa powtarzać dokonanych poprzednio przesłuchań świadków, oględzin i t. p., o ile to nie dotyczy przyczyny wznowienia. Zresztą w sprawie wydawania i doręczania nowej decyzji niema innych ograniczeń, znajdują tu więc zastosowanie ogólne przepisy o decyzjach, o czem wyżej była szczegółowo mowa.

O ile władza odrzuca podanie o wznowienie postępowania, przysługuje stronie odwołanie do władzy przełożonej w ciągu 14 dni od zawiadomienia o odmowie.

Niema natomiast *osobnego* odwołania przeciwko decyzji, wznawiającej postępowanie (art. 98). Brak osobnego odwołania nie oznacza wcale, że decyzja przychylna jest ostateczną w administracyjnym toku instancyj. Oznacza to tylko, że decyzja przychylna jest incydentalną i można ją będzie zaskarżyć łącznie z odwołaniem w sprawie głównej. Rozumie się, że chodzi tu o strony inne, niż ta, która się domaga wznowienia, w których interesie leży utrzymanie poprzedniej decyzji i przeszkodzenie jej zmianie.

Wg. wyroku N. T. A. z dnia 1.10.1925 r. L. rej. 1854/23 Zb. III. Nr. 749, skargi na decyzje władz administracyjnych w sprawie dopuszczenia wznowienia postępowania administracyjnego nie są wyłączone z pod właściwości N. T. A.

ROZDZIAŁ VIII.

UCHYLENIE I ZMIANA DECYZJI Z URZĘDU.
(art. 99 do 102)

Obie te instytucje traktuje nasze rozporządzenie razem, gdyż stanowią one właściwie jedno i to samo zjawisko z prawnego punktu widzenia. Zmiana decyzji jest również uchyleniem jej, zmieniona bowiem decyzja jest nową, chociażby częściowo zachowała brzmienie decyzji poprzedniej.

Sprawa zmiany, względnie uchylenia decyzji jest dla nas w praktyce *bardzo ważna*.

Każdy bowiem powinien zdawać sobie dokładnie sprawę z tego:

1) czy decyzja dana może być wogóle uchylona lub zmieniona przez władzę z urzędu,

2) która z władz jest uprawniona do uchylenia wzgl. zmiany decyzji,

3) wśród jakich warunków władza może uchylić względnie zmienić wydane decyzje z urzędu.

Ad. 1. Na pierwsze pytanie należy odpowiedzieć ogólnie, że każda bez wyjątku decyzja może być uchylona względnie zmieniona z urzędu, o ile tylko zaistnieją na to ustawowe warunki.

Rozporządzenie nasze robi tu różnicę między poszczególnemi rodzajami decyzyj:

A) Żadnych przeszkód do zmiany i uchylenia *nie* przewiduje rozporządzenie w stosunku do tych *decyzyj, na mocy których strony lub osoby inne nie nabyły żadnych praw.* Takie decyzje mogą być uchylane i zmieniane z urzędu w każdym czasie tak przez władzę, która tę decyzję wydała, jak w trybie nadzoru przez władzę przełożoną. (Wzór 69).

B) Inaczej zupełnie traktuje rozporządzenie *decyzje prawomocne, na mocy których strony lub osoby inne nabyły już prawa.* Takie decyzje mogą być uchylane lub zmieniane przez władzę, która je wydała, jednak tylko *za zgodą* tych stron lub osób i to pod warunkiem, że temu nie sprzeciwiają się ustawy. (Wzór 70).

C) Trzecią kategorję stanowią t. zw. *decyzje nieważne,* t. j. które: a) wydane zostały przez władze oczywiście niewłaściwe, b) wydane zostały bez jakiejkolwiek podstawy prawnej; c) wywołałyby w razie wykonania przestępstwo sądowo-karne; d) są oczywiście i niewątpliwie niewykonalne; e) zawierają wadę, powodującą nieważność tych decyzyj na mocy wyraźnego przepisu prawa.

Takie decyzje *władza nadzorcza* może w trybie nadzoru uchylić z urzędu bądź z własnej inicjatywy, bądź na skutek zażalenia, jako nieważne w każdym czasie, z wyjątkiem decyzyj, wyszczególnionych pod a), t. j. wydanych przez władze oczywiście niewłaściwe, które to decyzje można uchylić tylko przed upływem lat 3 od daty uprawomocnienia się. (Wzór 71).

D) Czwartą wreszcie grupę stanowią decyzje prawomocne, których utrzymanie w mocy zagraża życiu lub zdrowiu ludzkiemu, lub też może spowodować ciężkie szkody dla gospodarstwa społecznego.

Toteż rozporządzenie nasze w art. 102 upoważnia przedmiotowo właściwą *władzę naczelną* do uchylenia lub zmiany z urzędu w koniecznym zakresie decyzji prawomocnej, pod warunkiem jednak, że w inny sposób niepodobna usunąć stanu, zagrażającego życiu lub zdrowiu ludzkiemu, albo odwrócić ciężkich szkód dla gospodarstwa społecznego. Tu należy podkreślić, że *w koniecznym zakresie* można uchylić lub zmienić każdą decyzję prawomocną, o ile tylko zajdą okoliczności co do bezpieczeństwa życia lub zdrowia ludzkiego, wzgl. obawa przed ciężkiemi szkodami dla gospodarstwa społecznego, nie wystarczy natomiast interes materjalny prywatnej jednostki, niepowodujący równocześnie ciężkich szkód dla gospodarstwa społecznego.

Ad. 2. Odpowiadając na pierwsze pytanie, odpowiedziano równocześnie na drugie, t. j. które władze są uprawnione do uchylenia lub zmiany decyzji z urzędu.

Mimo to powtórzy się jeszcze pokrótce tę odpowiedź ze względu na jej ważność.

Rozporządzenie to daje uprawnienie w różnych rozmiarach następującym władzom:

a) *władzy, która decyzję wydała.* Jest to *nowość w naszem postępowaniu* administracyjnem, mogło to istnieć w praktyce i przedtem, nie było jednak ogólnego przepisu w tym względzie.

Uprawnienia władzy, która decyzję wydała, w kwestji uchylenia lub zmiany własnej decyzji są skąpe naogół, może ona bowiem uchylić lub zmienić jedynie decyzje swe, na mocy których strony lub inne osoby nie nabyły żadnych praw. Uchylenie to względnie zmiana może nastąpić w każdym czasie, t. j. i prawomocne decyzje można w ten sposób zmienić bez względu na upływ czasu. Ponieważ decyzje, z których nikt nie nabył praw, należą naogół do rzadkości, przeto do rzadkości należeć będą takie uchylenia, względnie zmiany decyzyj z urzędu.

Prawomocne decyzje (nieprawomocne nie!), na mocy których strony lub osoby inne nabyły już prawa, może władza, która je wydała, zmienić lub uchylić z urzędu jedynie za zgodą tych stron lub osób i to pod warunkiem, że przepisy ustawowe nie staną temu na przeszkodzie, np. komisja poborowa wojskowa nie może swej decyzji sama zmienić, gdyż ustawa o powszechnym obow. wojskowym tego zabrania.

b) Szersze nieco uprawnienia ma władza *przełożona* względnie *nadzorcza nad tą,* która decyzję wydała. Władza przełożona bowiem może najpierw zmienić, względnie uchylić decyzje prawomocne, na podstawie których strony lub inne osoby nie nabyły praw do ograniczenia, podobnie jak władza, która decyzję wydała.

Pozatem szerokie dość uprawnienia posiada władza nadzorcza co do uchylenia z urzędu decyzyj nieważnych, o czem wyżej szczegółowo była mowa.

c) Największe może uprawnienia posiada *przedmiotowo właściwa władza naczelna,* która posiada najpierw uprawnienia, wymienione pod b), jako władza nadzorcza względnie przełożona, pozatem zaś rozporządzenie uprawnia ją do zmiany w koniecznym zakresie lub uchylenia każdej prawomocnej decyzji, o ile tylko niepodobna w inny sposób usunąć stanu, zagrażającego życiu lub zdrowiu ludzkiemu, albo odwrócić ciężkich szkód dla gospodarstwa społecznego. Nie ulega wątpliwości, że to ostatnie uprawnienie odnosi się zarówno do decyzyj nieprawomocnych.

Ad. 3. Wreszcie odpowie się na pytanie: *wśród jakich warunków może nastąpić uchylenie względnie zmiana decyzji z urzędu?*

Przedewszystkiem pamiętać należy, że chodzi tu o uchylenie lub zmianę decyzyj z urzędu, czyli że obojętną jest inicjatywa z zewnątrz. Inicjatywa ta z zewnątrz nie jest jednak wykluczona i to obojętne, w jakiej ona pojawi się formie. O ile chodzi o uchylenie decyzyj nieważnych (art. 101), rozporządzenie nasze mówi nawet: „bądź z własnej inicjatywy, bądź na skutek *zażalenia*". Z tego wynika, że rozporządzenie poszło za wzorem ust. postępowania sądowego i *wprowadziło zażalenie nieważności*. O ile chodzi o decyzję nieważną, może nastąpić jedynie zupełne uchylenie decyzji, nie może nastąpić zaś tu zmiana. Uchylenie może nastąpić w każdym czasie. Wyjątek stanowią decyzje, wydane przez władze niewłaściwe, te bowiem po 3 latach od daty ich uprawomocnienia się nie mogą być z tego tytułu uchylone.

Ogólnie co do wszystkich powyższych uchyleń wzgl. zmian decyzyj z urzędu da się zauważyć, iż w danym wypadku rozporządzenie *nie wkłada* na władzę *obowiązku* uchylenia względnie zmiany decyzyj. We wszystkich wypadkach władza ma swobodę działania w stosunku do stron, gdyż wszędzie ustawa wyraża się *„władza może"*. Strona, występując z zażaleniem, nie może sobie rościć jakichkolwiek pretensyj z tytułu pozostawienia jej zażalenia bez uwzględnienia. Mówi to wyraźnie art. 103: „Niewykorzystanie przez władzę uprawnień, wynikających z art. 101 i 102, nie może być przedmiotem skargi i nie stwarza podstawy do jakichkolwiek roszczeń". Artykuł ten stwierdza wyraźnie, że chodzi tu wyłącznie o uprawnienia władzy, która może z tych uprawnień skorzystać lub nie, bez narażenia się na skargi z tego tytułu.

Ważnym bardzo przy zmianie względnie uchyleniu decyzyj jest moment nabycia praw na mocy danej decyzji przez strony lub inne osoby. Z momentem tym nie ma obowiązku liczyć się jedynie uchylenie decyzji z powodu nieważności. Nie ulega bowiem wątpliwości, że nie mogą stać na przeszkodzie uchyleniu decyzji prawa, nabyte na podstawie decyzyj nieważnych, gdyż nie zostały one nabyte legalnie, w materjalnem tego słowa znaczeniu.

Natomiast w innych wypadkach strona, o ile się nie zgodzi na zmianę decyzji, ma drogę sądową, dla dochodzenia swych roszczeń od Skarbu Państwa, co rozporządzenie nasze wyraźnie przewiduje w stosunku do decyzyj, zmienionych lub uchylonych przez władze naczelne w myśl art. 102. Ponieważ rozporządzenie nie przewiduje terminu, w jakim taka skarga do sądu winna być ewentualnie wniesiona, przeto w myśl przepisów prawa prywatn. można je wnieść do czasu przedawnienia się prawa skargi wogóle.

Powyższe postanowienia co do zmiany wzgl. uchylania decyzyj nie naruszają wcale istniejących poszczególnych przepisów prawnych co do kompetencji władz w sprawie cofania lub ograniczenia udzielonych koncesyj, zezwoleń i innych nadanych przez władzę uprawnień (art. 104).

WZORY PODAŃ I ZAŁATWIEŃ.

Uwagi ogólne.

1) Podręcznik obejmuje 75 wzorów, następujących po sobie według liczb bieżących od 1 do 75.

Kolejność wzorów dostosowano do numeracji artykułów rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem, które to artykuły powołano w nagłówku obok każdego wzoru, i tak np. wzór 1 odnosi się do art. 2, zaś ostatni wzór 75 do art. 110 rozporządzenia.

W ten sposób można z łatwością przekonać się z dołączonego obok wykazu wzorów, czy do danego artykułu względnie przepisu istnieje osobny wzór lub też nie. Niektóre artykuły rozporządzenia same lub łącznie z innemi dały materjał dla jednego lub więcej wzorów, — inne natomiast artykuły pominięto, jako nie nadające się do zilustrowania w odpowiednich wzorach.

2) Wzory obejmują formy podań, wnoszonych przez interesowanych do władz i urzędów, następnie formy załatwień, dokonywanych przez władze w czasie postępowania administracyjnego i to zarówno załatwień, kierowanych nazewnątrz urzędu do interesowanych, jakoteż do innych władz oraz uskutecznianych na aktach dla własnej jedynie wiadomości danej władzy.

3) Wzory starano się dać zupełne, t. j. obejmujące też nazwy osób, urzędów, miejscowości i t. d., ponieważ pozostawianie wolnego miejsca może niekiedy nasuwać pewne wątpliwości, którym zapobiega wzór kompletny.

Niektóre jednak wzory są typu kropkowanego (zawierają wolne miejsca). Są to mianowicie wzory 19, 24, 26, 29—32, zaczerpnięte z instrukcji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, wydanej dla urzędów gminnych i magistratów przy okólniku Nr. 154 z roku 1928. Wzory te bowiem podano bez zmiany w redakcji ministerjalnej.

4) Motywy dla wzorów czerpano w miarę możności z aktualnych przepisów obowiązujących w ten sposób, by ułatwić interesowanym wnoszenie podań, zaś instancjom niższym urzędowanie.

5) Wreszcie należy zauważyć ogólnie, że pisma, wnoszone przez osoby interesowane do urzędów i władz, nie muszą powoływać się na obowiązujące przepisy. Wzory obejmują te cytaty w celu ułatwienia osobom interesowanym szybkiego orjentowania się w obowiązujących przepisach.

WYKAZ WZORÓW

L. p. wzoru	do art. rozporz.	Przedmiot (treść) wzoru	Uwagi
1	2	Załatwienie podań skierowanych do władzy niewłaściwej	
2	2	Załatwienie podań skierowanych do władzy niewłaściwej (zwrot)	
3	5	Skarga o właściwość	
4	6	Zawiadomienie o dokonaniu czynności koniecznych	
5	11, 12	Pełnomocnictwo sporządzone w urzędzie	
6	12	Pełnomocnictwo poświadczone w urzędzie	
7	13	Wniosek do sądu o ustanowienie zastępcy prawnego	
8	14	Podanie osoby interesowanej o wyjaśnienie biegu sprawy	
9	14	Odpowiedź na podanie wzór 8	
10	14	Podanie o odpis dokumentu	
11	15, 16	Podanie na piśmie	
12	15, 16	Podanie wniesione do protokółu	
13	15	Żądanie potwierdzenia telegramu	
14	16	Podpis na podaniu za inną osobę	
15	16	Żądanie potwierdzenia podania	

L. p wzoru	do art. rozporz.	Przedmiot (treść) wzoru	Uwagi
16	16	Żądanie usunięcia formalnych braków podania	
17	17	Załatwienie jednej z kilku spraw objętych temsamem podaniem	
18	18	Potwierdzenie odbioru podania	
19	19, 20	Protokół przesłuchania świadka	
20	19	Protokół oględzin z udziałem władzy	
21	19, 68	Protokół o ustnem ogłoszeniu decyzji bez przeprowadzenia dochodzeń	
22	19	Protokół o ustnem ogłoszeniu decyzji po przeprowadzonych dochodzeniach	
23	19	Protokół o rozprawie ustnej	
24	20	Stwierdzenie poprawek w protokóle przed jego podpisaniem	
25	21	Adnotacja w aktach	
26	22	Wezwanie, gdy stawienie się jest obowiązkowe	
27	22	Wezwanie do złożenia wyjaśnień pisemnych bądź przez osoby inne	
28	24	Ogłoszenie w gazecie rządowej	
29	26	Ogłoszenie o złożeniu pisma w urzędzie	
30	27	Adnotacja na piśmie nieprzyjętem przez adresata	
31	28	Notatka organu doręczającego na egzemplarzu pokwitowania	
32	28	Zwrot pisma niepodjętego władzy wysyłającej	
33	30	Zawiadomienie władzy o zmianie adresu	
34	33, 57	Uzasadnienie niemożności stawiennictwa	

L. p. wzoru	do art. rozporz.	Przedmiot (treść) wzoru	Uwagi
35	41	Prośba o przywrócenie terminu z równoczesnem dopełnieniem czynności	
36	41, 42	Prośba o przywrócenie terminu dla odwołań łącznie z odwołaniem	
37	46	Zawiadomienie osób zainteresowanych o rozprawie	
38	46	Zawiadomienie stron, biegłych, zainteresowanych władz o rozprawie	
39	56	Pismo o dostarczenie akt do wglądu	
40	61	Pismo do sądu o zaprzysiężenie świadka	
41	63	Wyłączenie biegłego	
42	68	Adnotacja na akcie o ustnem załatwieniu sprawy	
43	70	Strona żąda przekazania sprawy instancji wyższej celem załatwienia	
44	70	Przekazanie sprawy z aktami instancji wyższej	
45	70	Przekazanie podania strony z wyjaśnieniem	
46	71	Pozostawienie bez załatwienia sprawy pozbawionej podstawy prawnej lub faktycznej z zawiadomieniem o tem petenta	
47	71	Umorzenie sprawy pozbawionej podstawy prawnej lub faktycznej bez zawiadomienia petenta o tem.	
48	72	Decyzja główna	
49	72, 84	Decyzja incydentalna wydana w czasie post. adm. (przed wydaniem decyzji głównej) od której w myśl obowiązujących przepisów służy osobna skarga	

L. p. wzoru	do art. rozporz.	Przedmiot (treść) wzoru	Uwagi
50	72, 84	Decyzja incydentalna wydana po wydaniu decyzji głównej z klauzulą natychmiastowej wykonalności	
51	74	Decyzja tymczasowa	
52	74	Decyzja warunkowa	
53	77	Strona żąda objaśnienia o prawie odwołania (skargi)	
54	78	Decyzja częściowa	
55	81	Sprostowanie w decyzji błędów pisarskich, rachunkowych oraz oczywistych omyłek	
56	82, 84	Odwołanie łącznie ze skargą incydentalną	
57	84	Skarga incydentalna	
58	86	Orzeczenie o niedopuszczalności odwołania	
59	86	Orzeczenie o uchybieniu terminu dla odwołań	
60	89	Przesłanie odwołania z aktami instancji odwoławczej	
61	89	Powiadomienie innych stron o wniesieniu odwołania	
62	90	Zmiana własnej decyzji na skutek odwołania	
63	91	Wyznaczenie innym stronom terminu do zapoznania się z odwołaniem i wypowiedzenia się	
64	93, 94	Merytoryczna decyzja władzy odwoławczej	
65	96	Prośba o wznowienie	
66	96	Zarządzenie wznowienia z urzędu	

L. p wzoru	do art. rozporz.	Przedmiot (treść) wzoru	Uwagi
67	97	Decyzja dopuszczająca wznowienie na wniosek strony	
68	98	Odrzucenie podania o wznowienie postępowania	
69	99	Zmiana decyzji z urzędu przez władzę, która decyzję wydała	
70	100	Zmiana decyzji prawomocnej, na mocy której nabyto prawa	
71	101	Uchylenie z urzędu przez władzę nadzorczą decyzji nieważnej	
72	108, 110	Nałożenie kary za niestawiennictwo	
73	108, 110	Przedstawienie przyczyn niestawiennictwa	
74	109, 110	Żądanie ukarania za nieprzystojne zachowanie się	
75	110	Ukarany żąda przekazania sprawy sądowi	

WZÓR 1. (do art. 2 ust. 3)

Załatwienie podań, skierowanych do władzy niewłaściwej. Skierowanie do władzy właściwej.

(na podaniu samem, o ile jest miejsce, lub na osobnym arkuszu)

Starosta Powiatowy w Olkuszu
L. . . . .

Olkusz, dnia .....

Panu Komisarzowi Ziemskiemu w OLKUSZU.

Odstępuję wg. właściwości.

(Starosta Powiatowy podpis)

(niezależnie od tego zawiadamia się petenta).

Starosta Powiatowy w Olkuszu
L. .....

Olkusz, dnia .....

Do Pana Artura BONA w .....

W myśl art. 2 ust. 3 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 roku o post. adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) zawiadamiam Pana, iż prośbę jego w sprawie scalenia gruntów wsi ..... skierowałem za L. ..... z dnia ..... do Komisarza Ziemskiego w Olkuszu jako właściwego.

(Starosta Powiatowy podpis)

WZÓR 2. (do art. 2 ust. 3)

Zwrócenie podania ze wskazaniem władzy właściwej.

(na podaniu samem, o ile jest miejsce, lub na osobnym arkuszu)

Starosta Powiatowy w Olkuszu

Olkusz, dnia .....

Do Pana Artura BONA w .....

W myśl art. 2 ust. 3 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 roku o post. adm. (Dz. U. Nr. 36 poz. 341) podanie Pana w sprawie scalenia gruntów wsi ..... zwracam z wyjaśnieniem, że właściwym w niniejszym wypadku jest Komisarz Ziemski w Olkuszu.

(Starosta Powiatowy podpis)

Uwaga: Zasadniczo winno się zawsze kierować podanie do władzy właściwej, chyba że z treści jego wynika, że władza ta już orzekła. Również należy zwracać stronie podania, należące do właściwości sądów, w sprawach prywatno-prawnych.

WZÓR 3. (do art. 5 ust. 4)

Skarga kompetencyjna.

(Spór między dwiema gminami różnych powiatów tego samego województwa).

Gmina Pilica
L. .....
Spór o właściwość.

Pilica, dnia .....

Do
Pana Wojewody
w KIELCACH
za pośrednictwem
Pana Starosty Powiatowego
w OLKUSZU.

Załączając akta Stefana Kloca w sprawie zasiłku dla rodzin rezerwistów, proszę o rozstrzygnięcie w myśl art. 5 ust. 4 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o postęp. adm., która z gmin jest właściwa do załatwienia niniejszej sprawy.

(Wójt gminy
podpis)

Uwaga: Z akt musi być widoczny spór między gminami i powód sporu, np. rodzina rezerwisty mieszka gdzieindziej niż on, on zaś pracuje nie w gminie zamieszkania.

WZÓR 4. (do art. 6)

Zawiadomienie o dokonaniu koniecznych czynności

Np. toczy się spór o właściwość między starostą powiatowym iłżeckim i opatowskim w sprawie wodnej.

Starosta Powiatowy
w Opatowie
L. .....

Opatów, dnia .....

Do
Pana Starosty Powiatowego Iłżeckiego
w WIERZBNIKU.

Na tamt. L. ..... z dnia ..... w związku z będącym w toku sporem o właściwość, zawiadamiam P. Starostę w myśl art. 6 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm., iż ze względu na bezpieczeństwo publiczne zakazałem tymczasowo Michałowi Z..... dalszego przewozu ludzi promem przez rzekę .....

(Starosta Powiatowy
podpis)

WZÓR 5. (do art. 11, 12)

Pełnomocnictwo.

Sporządzone w urzędzie gminnym w ..... powiatu ..... dnia ..... w myśl art. 12 ust. 2 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341).

Stawili się Michał Prus i Jan Madej, obaj ze wsi ..... i w mojej obecności pierwszy z nich udziela drugiemu pełnomocnictwa do zastępowania go przed władzami administracyjnemi we wszystkich instancjach w sprawie uzyskania pozwolenia na posiadanie broni palnej myśliwskiej na rok 1929.

Pełnomocnictwo niniejsze uprawniać będzie Jana Madeja do osobistego stawania przed władzami, oraz wygotowywania do władzy i odbierania od niej wszelkich pism w powyższej sprawie w imieniu i w zastępstwie Michała Prusa.

W dowód tego Michał Prus pełnomocnictwo niniejsze własnoręcznie podpisuje.

(Podpis Michała Prusa).

Jan Madej pełnomocnictwo powyższe przyjmuje, co podpisem swym stwierdza.

(Podpis Jana Madeja).

(Wójt gminy

(Pieczęć gminy) podpis)

Uwaga: Formalne przyjęcie pełnomocnictwa nie jest konieczne.

WZÓR 6. (do art. 12)

Pełnomocnictwo

poświadczone w urzędzie (gminnym).

Uwaga: Tu strony przynoszą gotowe pełnomocnictwo do urzędu, który tylko zamieszcza na niem jedną z następujących klauzul:

1) Poświadczam w myśl art. 12 ust. 2 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm. (Dz. Ust. 36 poz. 341), że znani mi osobiście Michał Prus i Jan Madej wobec mnie oświadczyli, iż powyższe pełnomocnictwo własnoręcznie podpisali.

..... dnia .....

(Wójt gminy

(Pieczęć gminy) podpis)

Albo:

2) Poświadczam w myśl art. 12 ust. 2 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm. (Dz. U. Nr. 36 poz. 341), że zna-

ni mi osobiście Michał Prus i Jan Madej powyższe pełnomocnictwo w mojej obecności własnoręcznie podpisali.

..... dnia .....

(Wójt gminy

(Pieczęć gminy) podpis)

WZÓR 7. (do art. 13)

Wniosek do sądu o ustanowienie zastępcy prawnego.

Starosta Powiatowy w Olkuszu
L. .....

Olkusz, dnia .....

Do
Sądu Grodzkiego
w OLKUSZU.

Wniosek o ustanowienie zastępcy prawnego dla .....

X. Y., krawiec, zamieszkały w Olkuszu, ulica ..... Nr. domu ...., wniósł do Starostwa w Olkuszu podanie o nadanie jemu i jego 15 letniemu synowi Janowi obywatelstwa Państwa Polskiego. Przed załatwieniem tego podania petent zmarł, pozostawiając małoletniego syna bez opieki. Ponieważ postępowanie administracyjne nie zostało ukończone, przeto w myśl art. 13 rozp. Prezyd. Rzplitej z 22.3.1928 r. o post. adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) wnoszę o ustanowienie zastępcy prawnego dla małoletniego Jana ..... i podanie osoby tego zastępcy do wiadomości tut. urzędu.

(Starosta Powiatowy
podpis)

WZÓR 8. (do art. 14)

Podanie osoby zainteresowanej o wyjaśnienie biegu sprawy.

Do
Pana Starosty Powiatowego
w TARNOWIE

Józef Mech, kupiec w Tarnowie
ul. Pola 7:

p r o s i:

o poinformowanie go, w myśl art. 14 rozp. Prezyd. Rzplitej z dn. 22.3.1928 r. o post. adm., o biegu sprawy zatwierdzenia projektu urządzeń zakładu przemysłowego Jana Bienia w Tarnowie, gdyż sąsiadując z gruntem, na którym ma powstać zakład przemysłowy, zamyśla zgłosić zarzuty przeciw zatwierdzeniu planów urządzeń.

Tarnów, dnia .....
Józef Mech.

WZÓR 9. (do art. 14)

Odpowiedź na podanie wzór 8.

Starosta Powiatowy
w Tarnowie
L. .....

Tarnów, dnia .....

Do
Pana Józefa Mecha w Tarnowie
ul. Pola Nr. 7.

Na prośbę w sprawie zatwierdzenia projektu urządzeń zakładu przemysłowego Jana Bienia zawiadamiam Pana, że w sprawie tej będzie rozpisana rozprawa, o której terminie nastąpi w swoim czasie ogłoszenie. Niezależnie od tego może Pan już obecnie wnieść swe zarzuty.

(Starosta Powiatowy
podpis)

WZÓR 10. (do art. 14)

Prośba o odpis dokumentu.

Do
Pana Wojewody
w KIELCACH.

„Sieci Elektryczne S. A."
w Warszawie.

Prośba o odpis dokumentu.

W sprawie naszej o uprawnienie elektryczne na terenie powiatu olkuskiego na rozprawie dnia ..... m. in. złożono do protokółu umowę koncesyjną firmy Saturn z miastem Olkusz z roku 1912. Ponieważ umowa ta potrzebna jest koniecznie dla naszego towarzystwa dla porozumienia się z zainteresowanem miastem, prosimy w myśl art. 14 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 22 marca 1928 r. o post. adm. o odpis tej umowy.

Zaliczkę w poczet należności stemplowej za odpis, w kwocie zł. ..... załącza się.

Warszawa, dnia .....

Załącz. stemple
na ..... zł.

(Pieczęć firmowa
podpisy)

WZÓR 11. (do art. 15, 16 ust. 1)

Podanie na piśmie.

(a) Do
Pana Starosty Powiatowego
w BĘDZINIE.

(e) Józef Struś
kupiec w Sosnowcu
ul. Długa 9.

prosi o stwierdzenie obywatelstwa i wydanie poświadczenia obywatelstwa.

(d) Załączając wyciąg z ksiąg ludności stałej miasta Sosnowca, proszę o stwierdzenie mego obywatelstwa i wydanie mi poświadczenia obywatelstwa.

(c) Sosnowiec, dnia ..... 19.. r.
(d) Józef Struś

Uwaga: liter (a), (b), (c), (d), (e) nie zamieszcza się w podaniu — litery te oznaczają 5 wymogów podania, przewidzianych art. 16 ust. 1.

WZÓR 12. (do art. 15, 16 ust. 1)

Podanie wniesione do protokółu.

Starosta Powiatowy
w Będzinie
L. .....

Protokół

spisany dnia ..... w Starostwie Powiatowem w Będzinie z p. Józefem Strusiem w sprawie jego prośby o .....

Jawi się p. Józef Struś, kupiec z Sosnowca, ul. Długa 9, i przedstawiając wyciąg z ksiąg ludności stałej miasta Sosnowca z dnia ..... L. ....., prosi o stwierdzenie jego obywatelstwa i wydanie mu poświadczenia obywatelstwa.

Po odczytniu petent protokół niniejszy podpisał.

(podpis petenta)

Protokół sporządził:

(podpis urzędnika).

WZÓR 13. (do art. 15 ust. 2)

Żądanie potwierdzenia telegramu.

Starosta Powiatowy
w Będzinie.
L. .....

Będzin, dnia .....

Do
Pana Jana Dudy
w RADOMIU.
ul. Jasna 3.

Telegramem z dnia ..... prosi pan o wyrażenie zgody na przeniesienie pańskiej koncesji alkoholowej z Będzina do Strzemieszyc. Ponieważ podpis na telegramie nie jest poświadczony i nasuwają się wątpliwości, czy prośba faktycznie od Pana pochodzi, przeto w myśl art. 15 ust. 2 rozp. Prezyd. Rzplitej z 22.3.1928 r. o post. adm. (Dz. Ust. 36 poz. 341) wzywam Pana do pisemnego potwierdzenia telegramu w terminie dni ośmiu. W razie opóźnienia powyższego terminu, uważać się będzie datę wniesienia potwierdzenia za datę wniesienia telegramu. Niepotwierdzenie natomiast telegramu będzie równoznaczne z jego niewniesieniem.

(Starosta Powiatowy
podpis)

WZÓR 14. (do art. 16 ust. 2)

Podpis na podaniu za inną osobę.

.....

Za nieumiejącego pisać Jana Łodygę
na jego prośbę podpisuje
Tadeusz Guz
rolnik z Proszowic.

lub:

Za niemogącego się podpisać z powodu choroby
Michała Wierzbickiego na jego prośbę podpisuje:
Jan Topolski
kupiec ze Słomnik.

Uwaga: zbędne są na podaniu jakiekolwiek znaki odręczne petenta.

WZÓR 15. (do art. 16 ust. 3)

Żądanie potwierdzenia podania.

Starosta Powiatowy
w Zawierciu
L. .....

Zawiercie, dnia .....

Do
Pana Michała Laski
w OGRODZIEŃCU.
ul. Szeroka 3.

Dnia ..... wniósł Pan podanie o pozwolenie na broń. Podanie nie jest zaopatrzone w podpis Pana. Ponieważ nasuwa się wątpliwość, czy podanie faktycznie od Pana pochodzi, przeto w myśl art. 16 ust. 3 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3 1928 r. o post. adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) zwracam podanie to z wezwaniem do jego uzupełnienia podpisem i przedstawienia mi go z powrotem *w terminie 14-tu dni* pod rygorem przewidzianym cyt. wyżej artykułem.

(Starosta Powiatowy
podpis)

WZÓR 16. (do art. 16 ust. 4)

Żądanie usunięcia formalnych braków podania.

Starosta powiatowy
w Opocznie
L. .....

Opoczno, dnia .....

Do
Pana Józefa Brosa
w LELOWIE.

Wniesione przez Pana dnia ..... podanie jest nieczytelne do tego stopnia, że nie można dociec jego treści.

Wobec tego zwracam Panu to podanie w myśl art. 16 ust. 4 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) celem jego przepisania pismem czytelnem i stylem rozumieć się dającym i przedstawienia mi go *w terminie dni 8-iu* pod skutkami przewidzianemi cytowanym wyżej artykułem.

(Starosta Powiatowy
podpis)

WZÓR 17. (do art. 17)

Załatwienie jednej z kilku spraw objętych tem samem podaniem.

Starosta Powiatowy
w Kielcach.
L. .....

Kielce, dnia .....

Do
Pana Jana Wosia
w KIELCACH
ul. Szeroka 7.

Podaniem z dnia ..... zwrócił się Pan do mnie z prośbą o 1) wydanie Panu poświadczenia obywatelstwa, 2) pozwolenie na posiadanie broni krótkiej palnej, oraz 3) udzielenie synowi Pana Michałowi, jako jedynemu żywicielowi rodziny, odroczenia służby wojskowej.

Przeprowadzone dochodzenia, których wynikiem było zaświadczenie Magistratu m. Kielc z dnia ..... L. ..... oraz świadectwo lekarza powiatowego z dnia ..... wykazały, że syn Pana Michał nie posiada wymaganych art. 58 ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. Ust. Nr. 46 poz. 458 z roku 1928) warunków jedynego żywiciela rodziny, ponieważ Pan zdolny jest do pracy i prowadzi sam zakład przemysłowy, a syn jest tylko siłą pomocniczą w zakładzie.

Wobec powyższego na zasadzie art. 65 cyt. ustawy nie uwzględniam wniesionego podania i odmawiam udzielenia synowi Pana Michałowi ulgi z art. 57 ust. 1 powołanej ustawy.

Równocześnie zawiadamiam Pana, że prośbę Jego o poświadczenie obywatelstwa i pozwolenie na broń pozostawiłem bez załatwienia w myśl art. 17 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22 marca 1928 r. o post. adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341), co nie wyklucza późniejszego rozpatrzenia tych spraw, o ile Pan zwróci się ponownie z podaniem w każdej sprawie z osobna.

Od decyzji niniejszej przysługuje Panu prawo odwołania się w ciągu czternastu dni od jej doręczenia do Wojewody Kieleckiego za mojem pośrednictwem.

.....
(Starosta Powiatowy
podpis)

WZÓR 18. (do art. 18)

Potwierdzenie odbioru podania.

Starosta Powiatowy
w Końskich
L. ....

Kielce, dnia .....

W myśl art. 18 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 22 marca 1928 r. o post. adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) potwierdzam, że August Gołąb z Maleńca wniósł do Starostwa Koneckiego dnia ..... podanie o nadanie mu obywatelstwa Państwa Polskiego, przyczem dołączył ..... (np. metrykę urodzenia petenta, paszport stary rosyjski i dowód zamieszkania).

(Starosta Powiatowy
podpis)

Uwaga: za wydanie takiego potwierdzenia pobiera się wg. obecnie obowiązujących przepisów ust. stempl. opłatę 20 gr.

WZÓR 19. (do art. 19 ust. 2 b i 20)

Protokół przesłuchania (świadka, biegłego, strony, osoby interesowanej).

Protokół.

Dnia ..... 19.. r. ja ..... (imię i nazwisko) wójt (naczelnik, pisarz) gminy ..... na żądanie ..... (urzędu ..... zgłoszone na podstawie art. 32 ust. 2, albo art. 57 ust. 3 .....) zgłoszone na podstawie art. 32 ust. 3 oraz art. 20 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o postępowaniu administracyjnem w urzędzie gminy ..... w obecności: ..... przesłuchałem w charakterze ..... (świadków, biegłych, strony, osoby interesowanej) następujące osoby, które zeznały:

Zaprzysiężony przez sędziego.

Jan C. ..... lat .... zamieszkały ..... po uprzedzeniu go o grożącej mu odpowiedzialności za fałszywe zeznanie pod przysięgą .....
.....
.....

Zeznanie zostało zeznającemu odczytane.

(Podpis zeznającego)

Zaprzysiężony przez sędziego.

Piotr ..... lat ..... zamieszkały .....

.....

.....

Zeznanie zostało zeznającemu odczytane, przyczem potwierdził on zgodność zapisanego ze złożonem zeznaniem. Zeznania zeznający nie podpisał z powodu niepiśmienności.

(podpis wójta, naczelnika, pisarza)

Maciej Z: .....

.....

Świadek ten odmówił podpisu, uzasadniając odmowę tem, że .....

(podpis wójta, naczelnika, pisarza)

Andrzej B. .....

.....

Świadek nie podpisał swego zeznania, opuszczając miejsce czynności urzędowej przed ukończeniem przesłuchania.

(podpis wójta, naczelnika, pisarza)

Paweł M .....

.....

Zeznał w języku ..... przy pomocy tłumacza ..... zamieszkałego .... co następuje:

.....

Zeznanie zostało zeznającemu odczytane i przetłumaczone.

(Podpis zeznającego)

Na tem przesłuchanie ukończono.

(podpis wójta, naczelnika, pisarza).

Uwaga: Wzór niniejszy przewidziany jest instrukcją Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, wydaną dla urzędów gminnych i magistratów (okólnik Nr. 154 z roku 1928).

WZÓR 20. (do art. 19 ust. 2 c)

Protokół z oględzin z udziałem władzy.

Protokół

z oględzin przemysłowego zakładu wodnego „Fabryka Papieru S. A. w Kluczach“ — dokonanych z urzędu w myśl art. 65 rozp. o post. adm. dnia ..... przez inż. *A.*, jako biegłego, w obecności delegata Starosty Powiatowego w ....., referendarza *B.*..... i wójta gminy ..... C. .....

Przy oględzinach byli obecni, wezwani w myśl art. 22 rozp. o postępowaniu adm.

Jan ..... dyrektor zakładu przemysłowego, oraz Dominik Z ..... i Wacław K ..... jako pełnomocnicy żalących się gospodarzy wsi .....

Powód oględzin: Skarga mieszkańców wsi..... na zalewanie pól skutkiem spiętrzenia przez nazwany zakład przemysłowy wody na rzece .....

(Rzeczoznawca techniczny) Biegły inż. A..... po dokładnem obejrzeniu urządzeń piętrzących, uskutecznieniu pomiarów i obejściu brzegów na wysokości cofki spiętrzonej przez omawiany zakład wody, wydał następującą opinję:

„Zakład piętrzy wodę do wysokości 1,8 m. — Spiętrzona woda cofa się na przestrzeni 1,6 km. Z powodu płaskich brzegów woda spiętrzona występuje z koryta, zalewając nadbrzeżne przestrzenie — pozatem poziom wody spiętrzonej w rzece uniemożliwia doprowadzenie do rzeki z pól wody deszczowej. Skutkiem tego nastąpiło zabagnienie obszaru przeszło 400 ha, z czego połowa przypada na pola orne, połowa zaś na łąki. Wysokość szkód rocznych, obliczona przez zainteresowanych właścicieli gruntów na kwotę 8000 zł., zdaje się być zupełnie prawdopodobną.

Celem usunięcia szkodliwych następstw piętrzenia należy obecną wysokość piętrzenia obniżyć przynajmniej o 0.60 m.“.

(podpis biegłego)

Właściciel zakładu prosi o pozostawienie obecnej wysokości piętrzenia, godząc się na zabezpieczenie swym kosztem gruntu nadbrzeżnego wałem i rowem, następnie odprowadzenie wody z pól do koryta poniżej zakładu wodnego.

Pełnomocnicy gromady nie godzą się na powyższe rozwiązanie, projektowane przez zakład przemysłowy i żądają stanowczo obniżenia wysokości piętrzenia. Wdrożone kroki ugodowe okazały się bezskuteczne. Wobec tego:

Przedstawiciel władzy wodnej, działając na mocy delegacji, wydaje na podstawie art. 228 ustawy wodnej tymczasowe zarządzenie natychmiastowego obniżenia wysokości piętrzenia o 0.60 m., koszty oględzin w kwocie 140 zł. obowiązany jest uiścić wła-

ściciel zakładu w terminie 14 dni pod rygorem egzekucji w drodze adm. Równocześnie przedstawiciel władzy wodnej poucza strony, iż od zarządzenia tego mogą odwołać się w ciągu 14 dni do Wojewody w ..... za pośrednictwem Starostwa Pow. w ..... Odwołanie to nie wstrzyma wykonania.

Strony nie podnoszą więcej pretensyj ani zarzutów, wobec czego protokół odczytano i podpisano:

(podpisy wszystkich wyliczonych na wstępie)

Uwaga: Przedstawiciel władzy wodnej, o ile ma wydać tymczasowe zarządzenie, winien posiadać odpowiednie upoważnienie władzy delegującej go.

WZÓR 21. (do art. 19 ust. 2 d, 68 ust. 2)

Protokół o ustnem ogłoszeniu decyzji bez przeprowadzenia dochodzeń.

Protokół

spisany dnia ..... w Starostwie Powiatowem w Radomiu przez referendarza ..... w sprawie ustnego ogłoszenia decyzji.

W dniu dzisiejszym stawił się w Starostwie w Radomiu cudzoziemiec (obywatel niemiecki) B..... i zgłosił ustną prośbę o wydanie mu licencji na przemysł okrężny w powiecie radomskim.

Petentowi ogłoszono odmowną decyzję ustną, gdyż zgodnie z art. 51 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 7.6.1927 o prawie przemysłowem (Dz. Ust. Nr. 53 poz. 468) jako cudzoziemiec nie może on otrzymać licencji na przemysł okrężny.

Równocześnie pouczono petenta, iż w ciągu 14 dni od ogłoszenia, może on odwołać się od niniejszej decyzji do Wojewody Kieleckiego za pośrednictwem Starosty Powiatowego Radomskiego.

Decyzję ogłosił:
S.....
referendarz Starostwa.

Powyższa decyzja została mi ogłoszona:

(podpis petenta)

WZÓR 22. (do art. 19 ust. 2 d)

Protokół o ustnem ogłoszeniu decyzji po przeprowadzonych dochodzeniach.

Protokół

spisany dnia ..... w Starostwie Powiatowem w Radomiu przez referendarza S..... o ustnem ogłoszeniu decyzji w przedmiocie prośby o kartę łowiecką na rok .....

Obecnemu w urzędzie Panu M..... ogłoszono w dniu dzisiejszym decyzję Starosty Powiatowego w Radomiu, odmawiającą petentowi wydania karty łowieckiej, z powołaniem się na postanowienia art. 73 i 33 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckiem (Dz. Ust. 110 poz. 934), ponieważ petent nie posiada odpowiedniego terenu łowieckiego, a więc nie czyni zadość wymogom art. 27 powołanego rozporządzenia.

Petenta pouczono, iż od decyzji tej może w ciągu 14-tu dni od ogłoszenia odwołać się do Wojewody Kieleckiego przez Starostę Powiatowego w Radomiu.

Decyzję powyższą ogłosił:

S.....

referendarz Starostwa.

Powyższa decyzja została mi ogłoszona.

(podpis petenta)

lub:

Powyższa decyzja została mi ogłoszona — proszę o doręczenie mi jej na piśmie.

(podpis petenta)

WZÓR 23. (do art. 19 ust. 2 e)

Protokół o rozprawie ustnej.

Protokół

z ustnej rozprawy wodno-prawnej, spisany dnia ..... w urzędzie gminnym w Suchedniowie, powiat kielecki, w sprawie udzielenia Panu L..... pozwolenia na piętrzenie wody na rzece Suchedniówce.

Obecni: 1) A..... referendarz Starostwa Kieleckiego, jako przewodniczący,

2) C....., jako rzeczoznawca techniczny,

3) D....., E....., jako delegaci gminy Suchedniów,

4) F....., jako delegat Dyrekcji Kolejowej w Radomiu,

5) G....., H....., J....., jako pełnomocnicy, wybrani przez zainteresowany ogół właścicieli gruntów nadbrzeżnych,

6) K....., właściciel młyna w Suchedniowie i

7) Petent L.....

Na wstępie przewodniczący stwierdza co następuje: Pan L..... wniósł dnia ..... do Starosty Pow. w Kielcach podanie o pozwolenie na piętrzenie, dla celów przemysłowych, wody na rzece Suchedniówce, w punkcie położonym o 300 mtr. od mostu w Suchedniowie w górę rzeki.

Ogłoszenie o dzisiejszej rozprawie nastąpiło zgodnie z postanowieniami art. 195 i 196 ustawy wodnej.

Projekt techniczny i wyjaśnienia były wyłożone do publicznego wglądu w Starostwie Kieleckiem, zgodnie z ogłoszeniem, od dnia ..... do dnia .....

Przed rozprawą nie wpłynęły do władzy wodnej żadne zarzuty ani roszczenia osób interesowanych.

Następnie przewodniczący wezwał obecnych interesowanych do oświadczenia się w sprawie zamierzonego piętrzenia.

1. *Petent* podtrzymuje swą prośbę w całej rozciągłości.

2. *Delegaci gminy Suchedniów* oświadczają, iż zasadniczo nie sprzeciwiają się udzieleniu omawianego pozwolenia, leży to zresztą pośrednio w interesie gminy, jednak skutkiem piętrzenia podniesie się znacznie zwierciadło wody, co uniemożliwi mieszkańcom gminy przejazd wbród na drodze gminnej, prowadzącej z Suchedniowa do Zagnańska. Wobec tego żądają, by na petenta nałożyć obowiązek pobudowania i konserwacji mostu w miejscu tego przejazdu.

(podpisy delegatów gminy)

3. *Delegat Dyrekcji Kolejowej oświadcza,* iż ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo toru kolejowego z brzegiem spiętrzyć się mającej rzeki, mógłby zgodzić się na piętrzenie tylko pod tym warunkiem, że petent na własny koszt zabezpieczy tor kolejowy i to pod nadzorem władz kolejowych i według planu zatwierdzonego uprzednio przez Dyrekcję Kolejową.

(podpis delegata Dyrekcji Kolejowej)

4. *Pełnomicnicy interesowanych właścicieli* prywatnych gruntów nadbrzeżnych oświadczają najpierw, iż jako bezpośrednio interesowani przyłączają się w zupełności do roszczeń podniesionych przez delegatów gminy w sprawie przejazdu przez bród. Pozatem ze względu na wysokie brzegi rzeki na przestrzeni cofki wody spiętrzonej, nie widzą naogół niebezpieczeństwa i szkód dla pól nadbrzeżnych. Jednak znaczna część gruntów, leżących po lewym brzegu rzeki, jest obecnie z powodu wód

deszczowych w stanie nieco zabagnionym i wymaga odwodnienia. Toteż właściciele tych gruntów noszą się z zamiarem utworzenia w najbliższym czasie spółki wodnej celem odwodnienia tych gruntów. Ponieważ w razie spiętrzenia odwodnienie bezpośrednio do rzeki byłoby niemożliwe, przeto petent musiałby się zobowiązać do pokrycia nadwyżki kosztów odwodnienia, powstałej skutkiem konieczności przeprowadzenie rowów odwodniających poniżej jego zakładu.

O ile petent warunki powyższe przyjmie na siebie, w takim razie ze strony ogółu właścicieli gruntów nadbrzeżnych nie byłoby sprzeciwu w sprawie zamierzonego piętrzenia w wysokości przewidzianej planem.

(podpisy pełnomocników interes. właścicieli gruntów nadbrzeż.)

5. K..... właściciel młyna w Suchedniowie oświadcza, że posiada pozwolenie na piętrzenie wody na rzece Suchedniówce, 700 m. powyżej zamierzonego punktu obecnego piętrzenia. Ponieważ cofka wg. planów sięga aż pod jego zakład i to na wysokości 12 cm., przeto grozi mu podtapianie jego koła młyńskiego. Wobec tego żąda obniżenia wysokości piętrzenia o tyle, by cofka nowego piętrzenia kończyła się przed jego zakładem.

(podpis K.....)

Następnie komisja dokonała oględzin gruntów, leżących nad brzegami rzeki, na wysokości przyszłej cofki i zakładu przemysłowego Pana K....., przyczem rzeczoznawca techniczny dokonał pomiarów, sprawdził plany i stwierdził ich zgodność ze stanem rzeczywistym. Następnie dokonał opisu zakładu, jak następuje: .....

Wreszcie zaopinjował, że wszystkie podniesione przez interesowane władze i osoby prywatne zarzuty, względnie roszczenia są uzasadnione.

Wobec tego przewodniczący wdrożył kroki ugodowe między stronami i po wymianie zdań doszło *do następującej ugody:*

1) Petent obowiązuje się własnym kosztem wybudować most drewniany na drodze gminnej z Suchedniowa do Zagnańska, w miejscu obecnego brodu i to wg. planu, zatwierdzić się mającego przez powiatowy zarząd drogowy, przyczem kosztorys nie może przekraczać 1800 zł. Konserwacja tego mostu należeć będzie do gminy Suchedniów; na powyższe warunki delegaci gminy Suchedniów godzą się.

2) Warunki, podyktowane przez delegata Zarządu kolejowego, petent przyjmuje bez zastrzeżeń. Plan zabezpieczenia toru przedstawi władzom kolejowym w ciągu miesiąca. Ubezpieczenie brzegów zaś nastąpi bezpośrednio po zatwierdzeniu planów przez władze kolejowe.

3) Petent godzi się ponieść zawinioną przez siebie, konieczną i gospodarczo uzasadnioną nadwyżkę kosztów odwodnienia

pól nadbrzeżnych z tem jednak zastrzeżeniem, że kwotę, ewentualnie od niego należną, określi sąd polubowny, złożony z 2 rzeczoznawców, techników, wyznaczonych przez strony i obranego przez nich superarbitra. Na to pełnomocnicy interesowanych właścicieli gruntów zgadzają się w zupełności.

4) Petent uznaje, że planowana przez niego wysokość piętrzenia musiałaby podtapiać koło wodne zakładu pana K....., jednak przewidziana planem wysokość piętrzenia jest to minimum siły, potrzebnej dla utrzymania przyszłego jego zakładu w ruchu, toteż biorąc pod uwagę nieznaczną szkodę pana K...., gotów jest dać mu jednorazowe lub perjodyczne odszkodowanie. O ile p. K..... nie zgadza się z tą propozycją, w takim razie prosi o wydanie orzeczenia w tej kwestji przez władzę wodną.

Ponieważ p. K..... na żadne wogóle odszkodowanie godzić się nie chce, przeto kwestję tę pozostawiono decyzji władzy wodnej, przyczem rzeczoznawca techniczny oświadcza, że opinję szczegółową w tej sprawie wyda na piśmie i prosi w tym celu o zwłokę 8-dniową, na co przewodniczący się zgadza.

Gdy interesowani żadnych więcej zarzutów ani roszczeń nie zgłaszają, przewodniczący zamyka rozprawę.

Powyższy protokół po odczytaniu podpisano.

(podpisy

przewodniczącego, delegatów władz, pełnomocników, osób interesowanych i petenta).

WZÓR 24. (do art. 20 ust. 6)

Stwierdzenie poprawek w protokóle przed jego podpisaniem.

Protokół

.....

.....

..... kiedy w piątek dn. 14 .....

.....

Na stronie ..... w wierszu ..... niniejszego protokółu skreślono słowa: „w sobotę dnia 15“, a zamiast nich napisano „w piątek dn. 14“.

(podpis zeznającego)

Uwaga: patrz uwaga przy wzorze 19.

WZÓR 25. (do art. 21)

Adnotacja w aktach.

Np. na akcie dochodzeń wodno-prawnych (wzór 23) urzędnik, prowadzący rozprawę, zamieszcza następującą adnotację:

„W czasie podróży powrotnej z komisji zatrzymałem się w urzędzie gminnym, gdzie wójt gminy oświadczył mi, iż petent jest bardzo solidnym przemysłowcem, posiada już kilka zakładów przemysłowych w gminie i wywiązuje się ze wszystkich swych obowiązków publicznych i prywatnych ku zupełnemu zadowoleniu ogółu".

(podpis urzędnika)

WZÓR 26. (do art. 22)

Wezwanie — gdy stawienie się jest obowiązkowe.

Po raz pierwszy
Po raz drugi *(zbędne skreślić)*

Wezwanie.

Urząd gminy (Magistrat) ..... na podstawie art. 22 (albo również, oraz art. 32 ust. 1) rozp. Prezyd. Rzplitej z dn. 22.3.1928 r. o post. adm. wzywa niniejszem P. ..... (imię i nazwisko ..... zamieszkałego (albo zatrudnionego w przedsiębiorstwie) ..... do stawienia się osobiście w terminie od ..... do ..... 19.. r. (albo w dniu ..... o godz. .....) w urzędzie wzywającym ..... (miejscowość, ulica, nr. domu), celem złożenia zeznań w charakterze ..... (świadka, biegłego i t. d.) w sprawie ..... *Stawienie się jest obowiązkowe.* Niezastosowanie się do wezwania powoduje skutki, przewidziane w art. 108 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm. (patrz na odwrocie).

(podpis urzędnika)

otrzymałem: (podpis odbierającego).

Doręczyłem dnia ..... 19..

Na odwrocie powyższego wezwania.

Art. 108. 1) Strony, świadkowie i biegli, winni niestawiennictwa na wezwanie władz lub odmowy dania żądanych wyjaśnień lub zeznań na piśmie bez usprawiedliwionej przyczyny, ulegają, w celu wymuszenia czynności, karze do 50 zł. W razie po-

nownego niewykonania żądania władzy ulegają karze do 100 zł. i mogą być sprowadzeni do urzędu przymusowo, kara może być ściągnięta dopiero po upływie terminu, wskazanego w ust. 2.

2) Strony, świadkowie i biegli mogą w ciągu 14 dni od daty ogłoszenia im decyzji, wymierzającej karę, przedstawić władzy przyczyny niestawiennictwa. W razie uznania tych przyczyn za usprawiedliwiające, władza może uchylić nałożoną karę pieniężną.

Uwaga: 1) Wzór powyższy ustanowiło Ministerstwo Spraw Wewn. w instrukcji dla gmin, (okólnik Nr. 154 z roku 1928). 2) Wezwanie wygotowuje się w 2 egzemplarzach, jeden z podpisem urzędnika doręcza się wezwanemu, drugi egzemplarz z podpisami odbierającego i klauzulą doręczającego zwraca się władzy wzywającej.

WZÓR 27. (do art. 22)

Wezwanie do złożenia wyjaśnień pisemnych bądź przez osoby inne.

Wezwanie.

Urząd gminy (Magistrat) ..... na podstawie art. 22 i 32 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) wzywa niniejszem P. ..... (imię i nazwisko), zamieszkałego w ..... do przesłania w terminie dni ..... od doręczenia niniejszego wezwania do urzędu wzywającego ..... (miejscowość, ulica, Nr. domu) wyjaśnień w charakterze strony w następującej sprawie .....

.....

..... (wskazać przedmiot oświadczenia).

Zamiast oświadczenia na piśmie może Pan w terminie powyższym stawić się osobiście, albo przysłać pełnomocnika do urzędu wzywającego lub do najbliższego dla Pana urzędu gminnego, celem złożenia powyższych oświadczeń.

Niezastosowanie się do wezwania spowoduje skutki, przewidziane w art. 108 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o postępowaniu administracyjnem (patrz na odwrocie).

(podpis urzędnika)

(na pierwszym egzemplarzu).

Doręczyłem dnia ..... 19..

(podpis organu doręczającego)

(Na odwrocie powyższego wezwania, jak na odwrocie wezwania wzór Nr. 26 *bez* uwagi 1).

WZÓR 28. (do art. 24 ust. 3)

Ogłoszenie w gazecie rządowej.

Ogłoszenie.

Zgodnie z ust. 3 art. 24 rozp. Prezyd. Rzplitej z dn. 22.3 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. Nr. 36 poz. 341) zawiadamia się, że w Starostwie Powiatowem Opatowskiem jest do odebrania pismo Nr..... z dnia ..... Starosty Powiatowego w Opatowie, adresowane na imię Michała Szweda, zamieszkałego w Nietulisku, gminy Kunów, powiatu Opatowskiego, w sprawie jego prośby o paszport zagraniczny.

Doręczenie uważa się za dokonane w dniu 2-go ogłoszenia w gazecie rządowej.

Opatów, dnia .....

(Starosta Powiatowy
podpis)

Uwaga: Ogłoszenie powyższej treści należy przesłać do Administracji Dziennika Wojewódzkiego lub Monitora Polskiego z prośbą o 2-krotne ogłoszenie w odstępie dni 7-miu.

Drugi egzemplarz ogłoszenia należy wywiesić na tablicy ogłoszeń w Starostwie na przeciąg 30 dni.

WZÓR 29. (do art. 26)

Ogłoszenie o złożeniu pisma w urzędzie.

Zawiadomienie
(o doręczeniu pisma urzędowego).

Dnia ..... 19.. roku o godz. ..... urząd gminy (Magistrat) ..... pismo Nr. ..... (urzędu, władzy) ....adresowane na imię ..... dostarczył w ..... (miejscowość) do lokalu Nr. ..... przy ulicy ....., w którym znajduje się ..... (mieszkanie adresata, albo zarząd jego nieruchomości, albo miejsce jego pracy zawodowej i t. d.) ..... celem doręczenia adresatowi, jednakże ..... (lokal ten okazał się zamknięty i na pukanie doręczającego nikt drzwi nie otworzył. Nikt z sąsiadów adresata nie podjął się doręczenia mu pisma).

Wobec powyższego w myśl art. 26 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o postępowaniu administracyjnem pismo zostaje złożone w urzędzie gminy (magistratu) ..... do dyspozycji adresata, gdzie może być odebrane do dnia .....

19.. r. (30 dni po doręczeniu), poczem zostanie zwrócone urzędowi, który pismo nadesłał.

Doręczenie uważa się za dokonane w dniu ..... (dzień i godzina dokonania powyższego zawiadomienia przez wywieszenie w danym urzędzie i na drzwiach jednej z nieruchomości, przewidzianych art. 26 ust. 1 b).

(podpis doręczającego)

Uwaga: 1) Wzór ustanowiony przez Min. Spraw Wewn. (patrz uwaga 1 przy wzorze 26).

2) Zawiadomienie wygotowuje się w 2 egzemplarzach, z których jeden wywiesza się na widocznem miejscu w doręczającym urzędzie (gminnym lub pocztowym), drugi zaś na drzwiach nieruchomości przewidzianych art. 26 ust. 1 b.

WZÓR 30. (do art. 27)

Adnotacja na piśmie nieprzyjętem przez adresata.

„Potwierdzenie doręczenia".

Na doręczanem piśmie w wypadku odmowy przyjęcia przez adresata. (Pismo niniejsze dnia ..... 19.. r. o godz. ..... urząd gminy (magistrat) ..... dostarczył adresatowi pod wskazanym adresem celem doręczenia, przyczem adresat osobiście odmówił przyjęcia pisma, wobec czego w myśl art. 27 rozp. Prezyd. Rzplitej o postępowaniu adm. pismo ulega zwrotowi).

(podpis doręczającego)

Uwaga: 1) Wzór ustanowiony przez Min. Spraw Wewnętrznych patrz uwaga 1 przy wzorze 26.

2) System powyższy można stosować jedynie wówczas, gdy odbiorca osobiście, lub sądownie ustanowiony zastępca prawny odmówią przyjęcia pisma.

WZÓR 31. (do art. 28 ust. 1)

Notatka organu doręczającego na egzemplarzu pokwitowania.

Potwierdzenie doręczenia.

Pismo Nr. ..... urzędu ..... adresowane na imię ..... zostało dostarczone przez urząd gminy (magistrat) ..... w dniu ..... 19.. r. dla doręczenia adresatowi do miejscowości ..... lokalu .....,

w którym znajduje się ....., przyczem pismo to otrzymał .....

(podpis odbiorcy)

A) Doręczyłem dnia ..... 19.. r. o godz. .....

a) adresatowi osobiście, który pismo przyjął,

b) adresatowi osobiście, który odmówił przyjęcia,

c) z powodu nieobecności adresata p. ..... jako (dorosłemu domownikowi, zarządcy nieruchomości, przedsiębiorstwa adresata, pracownikowi adresata, rządcy, dozorcy domu adresata, sąsiadowi adresata), który pismo przyjął.

d) z powodu nieobecności adresata oraz osób, którymby pismo można było dla adresata zostawić (oraz odmowy przyjęcia pisma przez osoby, którymby pismo można było zostawić dla adresata) — w ten sposób, że złożyłem pismo w urzędzie gminy (magistracie) ....., zawiadamiając o tem adresata drogą wywieszenia zawiadomienia na drzwiach nieruchomości ....., jako miejscu ..... oraz w urzędzie gminy (magistracie) .....

B) Nie mogłem doręczyć z powodu:

a) śmierci adresata,

b) iż adresat we wskazanej miejscowości nie jest znany,

c) iż adresat opuścił wskazaną miejscowość na stałe, przenosząc się do .....

d) iż adresat opuścił wskazaną miejscowość na stałe, wynosząc się do miejscowości, której ustalić nie mogłem.

(podpis doręczającego)

Uwaga I: Zamiast uprzedniego przygotowania druku wskazanego pod literami A) a, b, c, d, i B) a, b, c, d, adnotacja doręczającego może być uczyniona odręcznie na potwierdzeniu doręczenia stosownie do potrzeby.

Uwaga II: Wzór ustanowiony przez Min. Spraw Wewn. (łącznie z uwagą I) patrz uwaga 1 przy wzorze 26.

Niepotrzebne skreślić

WZÓR 32. (do art. 28. ust. 2)

Zwrot władzy wysyłającej pisma niepodjętego.

Zwrot
(pisma urzędowego nieodebranego w terminie) .

Do .....(urzędu).....

Wobec upływu 30-dniowego terminu, przewidzianego art. 28 ust. 2 rozporządzenia Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o postęp. adm. od chwili złożenia w urzędzie gminy (magistratu) ..... pisma urzędowego za Nr. ....., adre-

sowanego na imię ....., oraz niezgłoszenia się w tym terminie osoby uprawnionej po odbiór, pismo przy niniejszem zwraca się.

(data i podpis zwracającego urzędnika)

Uwaga: jak przy wzorze 26 uwaga 1.

WZÓR 33. (do art. 30)

Zawiadomienie o zmianie adresu.

Do
Pana Starosty Powiatowego
w ZAWIERCIU.

X. Y. zawiadamia o zmianie adresu.

Przed dwoma tygodniami wniosłem do tamt. Starostwa podanie o odroczenie mi służby wojskowej.

W międzyczasie zmieniłem swój adres, przenosząc się na stały pobyt do Ogrodzieńca, ul. Długa Nr. 7, o czem niniejszem w myśl art. 30 rozp. Prez. Rzplitej z 22.3.1928 r. o post. adm. zawiadamiam.

Ogrodzieniec, dnia .....
X. Y. (podpis)

WZÓR 34. (do art. 33 i 57)

Uzasadnienie niemożności stawiennictwa.

Do

Pana Starosty Powiatowego
w BĘDZINIE.

X. Y. uzasadnia niemożność stawiennictwa.

Wezwaniem z dnia ..... polecił mi Pan Starosta stawić się osobiście w ciągu 14 dni w tamt. Urzędzie w charakterze ..... w sprawie .....

Ponieważ od miesiąca leżę obłożnie chory, przeto wezwaniu zadość uczynić narazie nie mogę. Wg. orzeczenia lekarza choroba potrwa przypuszczalnie jeszcze 2 tygodnie. O powyższem donoszę zgodnie z postanowieniami art. 33 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o postępowaniu administr.

Sosnowiec, dnia .....
X. Y. (podpis).

Uwaga: Ważne przyczyny niestawiennictwa przewiduje przykładowo art. 58.

WZÓR 35. (do art. 41)

Prośba o przywrócenie terminu z równoczesnem dopełnieniem czynności.

Do
Pana Starosty Powiatowego
w MIECHOWIE.

X. Y. prosi o przywrócenie terminu i odroczenie służby wojskowej.

Dnia 25 czerwca b. r. stawałem z miasta Słomnik na komisję poborową, jako rocznik ..... i otrzymałem kategorję *A*.

Po powrocie z komisji zachorowałem i choroba przeciągnęła się przez 3 tygodnie, na co, jako dowód, składam świadectwo lekarskie. Wobec choroby opóźniłem termin 14-dniowy dla wniesienia prośby o odroczenie mi służby wojskowej, jako jedynemu żywicielowi matki swej staruszki 62-letniej.

Toteż proszę najpierw w myśl art. 41 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm. o przywrócenie mi terminu do wniesienia podania, następnie o przychylne rozpatrzenie mej prośby o odroczenie.

Wyciąg z ksiąg ludności i wypełniony kwestjonarjusz dołączam.

Słomniki, dnia .....

3 zał. X. Y. (podpis)

WZÓR 36. (do art. 41 i 42)

Prośba o przywrócenie terminu dla odwołania łącznie z odwołaniem.

Do
Pana Wojewody
w KIELCACH.

Za pośrednictwem Magistratu miasta Częstochowy.

Michał M.....
odwołanie i prośba o przywrócenie terminu.

Dnia 10 lutego b. r. doręczona mi została decyzja Magistratu Częstochowskiego z dnia ..... L. ....., odmawiająca mi odroczenia terminu, przewidzianego art. 3 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 15 lutego 1928 r. o przymusowem połączeniu nieruchomości zabudowanych z kanalizacją i wodociągiem miejskim (Dz. Ust. Nr. 17 poz. 142).

Wg. pouczenia, zawartego w decyzji, przysługiwało mi prawo odwołania się do Pana Wojewody w terminie dni 14-tu od doręczenia. Doręczenie nastąpiło do rąk mego służącego podczas mego pobytu zagranicą. Z zagranicy powróciłem w dniu wczo-

rajszym, na co jako dowód załączam swój paszport zagraniczny. Ponieważ moja nieobecność nie miała trwać ponad trzy tygodnie, nie uważałem za konieczne pozostawiać pełnomocnika. Wobec powyższego opóźniłem termin do wniesienia odwołania od wzmiankowanej decyzji.

Toteż proszę najpierw Pana Wojewodę o przywrócenie mi, w myśl art. 41 i 42 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm. terminu do wniesienia odwołania, a następnie o przychylne rozpatrzenie mego odwołania w sprawie zmiany zaskarżonej decyzji.

Decyzja zaskarżona krzywdzi mnie i nie jest zgodna z duchem cytowanego rozporządzenia. Dom mój nie jest czynszowy, lecz dla mego prywatnego użytku. Wybudowałem go w b. roku w 90% za pożyczone pieniądze, od których obecnie muszę opłacać wysokie odsetki. Wszystko to dobrze znane jest Magistratowi i zawarte w aktach, mimo to Magistrat nie uwzględnił prośby mej o odroczenie mi terminu na lat 5, w którym to czasie spłacę główniejsze długi. Wg. obliczenia technicznego, połączenie mego domu z kanalizacją i wodociągiem miejskim ma kosztować 3000 zł. z powodu znacznego oddalenia domu od kanału ulicznego.

Wobec powyższego proszę Pana Wojewodę o zmianę decyzji Magistratu i udzielenie mi proszonego odroczenia.

Częstochowa, dnia .....

Michał M. (podpis)

WZÓR 37. (do art. 46)

Zawiadomienie o rozprawie osób interesowanych wogóle.

Starosta Powiatowy w Sandomierzu.
L. .....

Sandomierz, dnia .....

Bzura Karol
pozwolenie na budowę zakładu wodnego i na piętrzenie wody.

Ogłoszenie.

W myśl art. 195 i 196 ustawy wodnej z dnia 19 września 1922 r. (Dz. Ust. Nr. 62 poz. 574 z roku 1928) podaję do publicznej wiadomości, że w dniu ..... 19.. r. odbędzie się pod przewodnictwem mojem lub mego delegata, przy udziale znawcy technicznego dochodzenie wodno-prawne w sprawie podania Karola Bzury, zamieszkałego w ..... o udzielenie mu pozwolenia na budowę zakładu wodnego oraz

na piętrzenie wody na rzece ..... we wsi ....., w gminie ....., powiatu sandomierskiego.

Komisja zbierze się w powyższym dniu o godz..... w miejscu projektowanych urządzeń wodnych.

Projekt techniczny i wyjaśnienia są wyłożone do publicznego wglądu w Starostwie Powiatowem w Sandomierzu od dnia ..... do dnia ..... w godzinach urzędowych.

Wszelkie zarzuty przeciw udzieleniu omawianego pozwolenia można wnosić w ciągu powyższego terminu do Starostwa Powiatowego w Sandomierzu, a najpóźniej w trakcie samego dochodzenia na miejscu do przewodniczącego komisji.

Osoby interesowane, które we wskazanym terminie lub podczas dochodzenia komisyjnego nie podniosą przeciw udzieleniu żadnych zarzutów, tracą prawo do ich stawiania i mogą przeciw szkodliwemu działaniu wykonywania nadanego prawa żądać tylko wzniesienia i utrzymywania urządzeń, zapobiegających szkodzie albo też odszkodowania, gdyby takie urządzenia nie dały się pogodzić z przedsiębiorstwem lub gospodarczo usprawiedliwić.

(Starosta Powiatowy
podpis)

Uwaga: ogłoszenie to wywiesza się w Starostwie na tablicy ogłoszeń, we wszystkich gminach, na które wg. uznania władzy, przedsiębiorstwo ma się rozciągać (art. 195 ust. 2 ustawy wodnej).

WZÓR 38. do art. 46)

Zawiadomienie strony, biegłych oraz interesowanych władz i urzędów o rozprawie ustnej.

Najprościej będzie przesłać ogłoszenie (wzór 37) stronie, biegłym oraz interesowanym władzom i urzędom *imiennie pod adresem każdego,* z następującym dodatkiem:

.....(adres).....

„Powyższe ogłoszenie przesyłam w myśl art. 195 ust. 3 ustawy wodnej, jako wezwanie do rozprawy komisyjnej".

(podpis)

Uwaga: wyjątkowo w myśl art. 195 (3) ustawy wodnej do rozprawy komisyjnej należy wezwać imiennie przynajmniej na 8 dni przed rozprawą przedsiębiorcę, jak również wszystkie wiadome oraz wg. uznania władzy interesowane osoby, w szczególności zaś te, któreby mogły być dotknięte szkodliwem działaniem przedsiębiorstwa.

W myśl zaś art. 46 post. adm. imiennie muszą być też wzywani świadkowie.

WZÓR 39. (do art. 56)

Pismo o doręczenie akt do wglądu.

Starosta Powiatowy
w Kozienicach
L. .....

Kozienice, dnia .....

Do
Sądu Okręgowego
w RADOMIU.

W dochodzeniu wodno-prawnem o udzielenie A. Krześniakowi z Pasiek, gminy Kozienice, pozwolenia na budowę zakładu wodnego oraz na piętrzenie wody na rzece Łasze, osoby interesowane powołały się na istniejący w tej sprawie wyrok Sądu Okręgowego w Radomiu L. ..... z ..... roku, wydany na skutek skargi mieszkańców gromady Cudów przeciw A. Krześniakowi.

Wobec powyższego, w myśl art. 56 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341), proszę o udzielenie mi wspomnianego aktu do wglądu.

(Starosta Powiatowy
podpis)

Uwaga: Władza, żądając aktu, nie ma obowiązku motywowania potrzeby posiadania tego aktu, wystarczy powołać art. 56 rozp. o post. adm.

WZÓR 40. (do art. 61)

Pismo do Sądu o zaprzysiężenie świadka (biegłego)

Starosta Powiatowy Iłżecki
w Wierzbniku
L. .....

Wierzbnik, dnia .....

Do
Sądu Grodzkiego
w WIERZBNIKU.

Dawid W..... ma zeznawać jako świadek w dochodzeniu administracyjnem o uznanie obywatelstwa polskiego Rubina S.....

W myśl ust. 2 art. 61 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22 marca 1928 r. o post. adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) proszę Sąd o zaprzysiężenie Dawida W..... jako świadka.

Uwaga: O zaprzysiężenie mogą zwracać się te władze adm. państwowej lub samorządowej, które orzekają w danej sprawie. O ile przesłuchania dokonywa władza na skutek prośby względnie zlecenia innej władzy, w takim razie ta prośba względnie zlecenie winno zawierać postanowienie o potrzebie przesłuchania pod przysięgą. W braku takiej wzmianki należy przesłuchać bez przysięgi.

Zamiast pisemnie można zwracać się do sądu także ustnie.

WZÓR 41. (do art. 63)

Wyłączenie biegłego.

Wyłączenie biegłego może nastąpić: a) osobnem pismem władzy, skierowanem przed przesłuchaniem do osoby interesowanej, lub też

b) w czasie dokonywania przez biegłego oględzin względnie w czasie rozprawy ustnej.

Ad. a)

Starosta Powiatowy
w Jędrzejowie
L. .....

Jędrzejów, dnia .....

Do
Pana Wł. Kuca
w NAGŁOWICACH.

W dochodzeniu wodno-prawnem o udzielenie Panu pozwolenia na urządzenie stałego przewozu na rzece Nidzie, zaofiarował Pan, jako biegłego, brata swego p. inż. K.....

Zawiadamiam Pana, iż na zasadzie art. 63 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm. (Dz. U. Nr. 36 poz. 341) nie przyjmuję p. inż. K..... jako biegłego i polecam Panu wskazać innego kandydata na biegłego w terminie 14 dni od doręczenia niniejszej decyzji incydentalnej, od której nie przysługuje osobny środek prawny.

(Starosta Powiatowy
podpis)

Ad. b)

O ile przewidziany art. 63 powód wyłączenia biegłego wyjdzie na jaw w czasie oględzin lub w czasie ustnej rozprawy, urzędnik, prowadzący oględziny względnie rozprawę, może w każdej chwili wyłączyć biegłego, ogłaszając swą decyzję w tej sprawie i robiąc odnośną uwagę w protokóle oględzin względnie rozprawy:

Np.: „Ponieważ w tej chwili ujawniono, że biegły jest wspólnikiem w stanowiącem przedmiot oględzin przedsiębiorstwie przemysłowem, przeto prowadzący oględziny delegat Starostwa M....., w myśl art. 63 rozp. o post. adm. wyłączył Pana N....., jako biegłego. Decyzję niniejszą ogłoszono stronie z wyjaśnieniem, że od decyzji tej, jako incydentalnej, nie przysługuje osobny środek prawny".

Uwaga: Stronność biegłego nie musi być stwierdzona. Wystarczy powstanie uzasadnionej wątpliwości. Ponieważ biegły ma zadanie, zbliżone do zadania urzędnika, załatwiającego sprawę, przeto powody wyłączenia urzędnika, przewidziane art. 7 rozp. o post. adm., są dostateczną podstawą, uzasadniającą wątpliwość też o bezstronność biegłego.

WZÓR 42. (do art. 68)

Adnotacja na akcie o ustnem załatwieniu sprawy.

W sprawach, które nie wymagają zbierania przedwstępnych informacyj, dochodzeń, opinij i t. p., władza decyduje niezwłocznie i decyzję ogłasza petentowi, robiąc dla spraw ważniejszych oraz dla spraw nie posiadających aktów, protokół (wzór 21), dla mniej ważnych, o ile istnieje akt, tylko na akcie *adnotację* — mniej więcej następującej treści:

„Petentowi ogłoszono dnia ..... ustną decyzję odmowną, iż jako cudzoziemiec w myśl 51 art. prawa przemysłowego, nie może otrzymać pozwolenia na przemysł okrężny i pouczono go o środku prawnym".

(podpis urzędnika)

WZÓR 43. (do art. 70)

Strona żąda przekazania sprawy instancji wyższej celem załatwienia.

Do
Pana Starosty Powiatowego
w MIECHOWIE.

Z..... W..... prosi o przekazanie sprawy Panu Wojewodzie Kieleckiemu do załatwienia.

Przed 4 miesiącami wniosłem do Starostwa w Miechowie podanie o wydanie mi dowodu osobistego. Sprawa dotychczas nie została załatwiona. Wobec tego w myśl art. 70 ust. 1 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 22 marca 1928 r. o postęp. adm. proszę Pana Starostę o przekazanie sprawy tej Panu Wojewodzie w Kielcach celem jej załatwienia.

Racławice, dnia .....
(Podpis Z..... W.....)

WZÓR 44. (do art. 70 ust. 2)

Przekazanie sprawy z aktami instancji wyższej.

Starosta Powiatowy
w Miechowie.
L. .....
Z.... W... dowód osobisty — przekazanie sprawy

Miechów, dnia .....

Do
Pana Wojewody
w KIELCACH.

Sprawę Z..... W..... o wydanie dowodu osobistego przekazuję, w myśl art. 70 ust. 2 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22 marca 1928 r. o post. admin., z wyjaśnieniem, że nie załat-

wiono sprawy z winy referenta, wobec czego wdrożyłem przeciw winnemu dochodzenia wstępne, o których wyniku doniosę Panu Wojewodzie w ciągu dni 8-miu.

(Starosta Powiatowy
..... zał. podpis)

Uwaga: Zdaje się nie ulegać wątpliwości, że starosta po otrzymaniu żądania strony o przekazanie sprawy, — może ją sam załatwić — jednak załatwienie musi *nastąpić w ciągu trzech dni,* inaczej w terminie tym musi sprawę przekazać, o ile z jego winy jej nie załatwiono.

WZÓR 45. (do art. 70 ust. 2)

Przekazanie podania strony instancji wyższej z wyjaśnieniem.

Starosta Powiatowy
w Miechowie.
L. .....
Z..... W.... dowód osobisty
— przekazanie sprawy.

Miechów, dnia .....

Do
Pana Wojewody
w KIELCACH.

Prośbę Z..... W..... o przekazanie jego sprawy o dowód osobisty Panu Wojewodzie przedstawiam, w myśl art. 70 rozp. o post. adm. z wyjaśnieniem, że petent nie dołączył do swej prośby poświadczenia obywatelstwa, do czego wezwano go przy wniesieniu podania, jak świadczy adnotacja na podaniu. Obecnie wystosowałem do petenta ponowne wezwanie na piśmie.

(Starosta Powiatowy
podpis)

WZÓR 46. (do art. 71)

Pozostawienie bez załatwienia sprawy, pozbawionej podstawy prawnej lub faktycznej, z zawiadomieniem petenta o tem.

Starosta Powiatowy
w Grodnie.
L. .....

Grodno, dnia .....

Do
Pana Bazylego Motyki
w SKIDLU.

Prośbę Pana z dnia ..... o udzielenie kredytu z funduszów na odbudowę kraju dla celów podniesienia przedsiębiorstwa przemysłowego, pozostawiłem bez merytorycznego załat-

wienia z powodu braku podstawy prawnej, o czem Pana w myśl art. 71 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) zawiadamiam.

(Starosta Powiatowy
podpis)

Uwaga: Brudnopis powyższego pisma, sporządzony o ile możności na podaniu, będzie równoznaczny z wymaganą przez rozporządzenie adnotacją na akcie.

WZÓR 47. (do art. 71)

Umorzenie sprawy, pozbawionej podstawy prawnej lub faktycznej, bez zawiadomienia petenta.

Np.: Na skutek podania inwalidy wojennego wdrożono przeciw zakładom przemysłowym S. S. dochodzenia z powodu rzekomego niezatrudniania w przedsiębiorstwie odpowiedniego procentu ciężko poszkodowanych inwalidów wojennych.

Dochodzenia wykazały, że dane zakłady przemysłowe zatrudniają wymaganą ilość inwalidów.

W tym wypadku władza robi na akcie adnotację tej treści: *„Umarza się sprawę z powodu braku faktycznych podstaw do jej merytorycznego załatwienia — art. 71 rozp. o post. adm.“.*

(podpis)

WZÓR 48. (do art. 72)

Decyzja główna.

Powiatowy Starosta Stopnicki w Busku. *Busk, dnia* .....

L .....

Do
Pana A..... B.....
w .....

Załatwiając podanie Pana z dnia ..... r. o utrzymaniu w mocy jego prawa piętrzenia wody na rzece ..... w ..... na podstawie:

a) przeprowadzonego postępowania wg. postanowień części szóstej, zgodnie z art. 254-a ust. 2 ustawy wodnej z dnia 19 września 1922 r. w brzmieniu ustalonem rozp. Min. Rob. Publ. z dnia 13 września 1928 r. (Dz. Ust. Nr. 62 poz. 574), oraz

b) opinji fachowej

orzekam

na zasadzie art. 187 ust. 1 ustawy wodnej, iż zgodnie z postanowieniami art. 252 ust. 3 tejże ustawy posiada Pan wymagane

art. 24 i 45 ust. 1 pkt. 4 tejże ustawy prawo posiadania budowli wodnej i piętrzenia wody na rzece ....., we wsi ....., gminy ....., pow. stopnickiego, przyczem ustalam najwyższą dopuszczalną wysokość podnoszenia zwierciadła wymienionej wyżej rzeki do rzędnej 43,691 — słownie czterdzieści trzy całych sześćset dziewięćdziesiąt jeden tysiącznych.

Dla kontroli podanej wysokości służą: 1) tymczasowy znak wodny i 2) dwa punkty kontrolne.

Punkt kontrolny Nr. 1 ma znamię wysokości 44.927, zaś punkt kontrolny Nr. 2 — 44,908.

Szczegółowy opis i sytuacje zarówno znaku wodnego, jak i punktów kontrolnych, podane są w protokóle komisji dla ustawienia tymczasowego znaku wodnego z dnia .....

Podana wyżej dopuszczalna wysokość piętrzenia została wkreślona w załączonym planie czerwonym kolorem.

Ustalając w powyższy sposób wysokość piętrzenia przez Pana wody na rzece ....., w miejscu w planie oznaczonym, przy pomocy betonowego jazu zastawkowego o pięciu otworach, łącznej długości światła 6,55 m. i progu, założonego na znamieniu wysokości 42,303, dla poruszania siłą wodną turbiny w celu prowadzenia istniejącego zakładu przemysłowego (młyn wodny), określam następujące warunki, do których Pan winien się stosować, a mianowicie:

1) utrzymywać urządzenia piętrzące w stanie dobrym, ściśle wedle załączonego planu i sprawozdania technicznego, które były podstawą przeprowadzenia na miejscu dochodzenia wodno-prawnego w dniu ..... i które stanowią istotną część niniejszego orzeczenia;

2) utrzymywać w myśl art. 47 ust. 1 punkt 2 ustawy wodnej wodę i brzegi rzeki ..... w górę od zakładu wodnego na długości cofki wody, spowodowanej piętrzeniem, zaś w dół od zakładu na długości 100 m.;

3) wykonywać, bez pretensji o odszkodowanie, zarządzenia władz wodnych, dotyczące wstrzymania ruchu zakładu dla celów utrzymania i regulacji rzeki ..... oraz na wypadek, gdyby dozwolone piętrzenie powodować miało szkodę dla dobra publicznego lub naruszać w większym stopniu prawa osób trzecich;

4) w razie regulacji rzeki ....., obowiązany Pan będzie dostosować swoje urządzenia piętrzące do projektu regulacyjnego i to bez pretensji o jakiekolwiek odszkodowanie z tego tytułu;

5) dotrzymać wszelkich zobowiązań i terminów, przewidzianych w umowie, zawartej przez Pana z p. P..... w czasie rozprawy wodno-prawnej w dniu ..... przeprowadzonej, w związku ze skargą tego ostatniego, wniesioną do tut. Urzędu dnia ..... przeciw Panu o wyrządzanie

szkód w łąkach jego i podtapianie jego młyna przez nadmierne piętrzenie, a dotyczącej przyjęcia przez Pana obowiązku dokonania pogłębienia koryta młynówki, względnie zmiany turbiny, która to zmiana winna nastąpić do końca ..... roku. Odpis powyższej umowy będzie dołączony do zbioru dokumentów księgi wodnej.

Stały znak wodny będzie ustawiony na koszt Pana komisyjnie, przy udziale mego delegata w ciągu roku ....., w którym Pan dokona zmiany turbiny. O ustawienie znaku tego winien Pan się zgłosić do tut. Urzędu.

Uprawnienie niniejsze przysługuje Panu z mocy tego orzeczenia w myśl art. 46 ust. 2 cyt. ustawy, na okres dziewięćdziesięciu lat, licząc od dnia uprawomocnienia się tego orzeczenia, przyczem odnosi się ono tylko do istniejących urządzeń piętrzących, a nie do zakładu przemysłowego. Niedopełnienie przez Pana wyliczonych wyżej warunków, jakoteż zaniechanie, względnie zaniedbanie przestrzegania i stosowania się do ustaw, rozporządzeń i innych przepisów, regulujących prawo wodne, będzie dostateczną podstawą do cofnięcia tego uprawnienia w myśl art. 64 ust. 1 pkt. 5 powołanej ustawy. Zarządzenie wpisu uprawnienia, wynikającego z niniejszego orzeczenia, do księgi wodnej będzie wydane osobno po uprawomocnieniu się tego orzeczenia.

Koszta postępowania w kwocie ..... zł. ..... gr. zgodnie z art. 206 ust. wodnej, ponosi Pan, wobec czego zostały pokryte z kwoty, wpłaconej w swoim czasie przez Pana na depozyt tut. Urzędu.

Zawiadomione we właściwym czasie reskryptem Starosty Powiatowego Stopnickiego z dnia ..... L. ..... urzędy państwowe i samorządowe, oraz zainteresowane osoby prywatne, które do czasu ukończenia dochodzenia komisyjnego nie podniosły w niniejszej sprawie żadnych zarzutów przeciw utrzymaniu prawa piętrzenia wody, zgodnie z treścią ogłoszenia o rozprawie tracą w myśl art. 196 ust. 2 ustawy wodnej prawo podnoszenia takich zarzutów.

Zgłoszone w czasie rozprawy wodno-prawnej do przewodniczącego zarzuty przez: a) A. B....., b) C. *D*....., c) E. F..... dotyczące podtapiania ich gruntów przez piętrzoną przez Pana wodę rzeki ....., następnie d) przedstawicieli gminy ....., dotyczące podmywania mostu, istniejącego na trakcie z ..... do ..... w km. 0.774 w górę rzeki, wobec treści wiadomej wszystkim interesowanym opinji technicznej, zostają bez uwzględnienia, jako nieuzasadnione. Natomiast zgłoszone przez p. P..... roszczenia, dotyczące podtapiania jego pól i młyna, wobec treści powyższego punktu 5-go, nie podlegają merytorycznemu rozpatrzeniu, jako załatwione umownie między stronami.

Od niniejszego orzeczenia wolno Panu wnieść odwołanie do Wojewody Kieleckiego za mojem pośrednictwem w terminie dni 14-tu, licząc od dnia jego doręczenia.

(Starosta Powiatowy
podpis)

Uwaga: 1) Decyzję powyższą, jako nadającą uprawnienie większej wagi, należy opatrzyć w pieczęć urzędu.

2) Decyzję tę w odpisie doręcza się wszystkim uczestnikom interesowanym z pouczeniem ich o środku prawnym.

WZÓR 49. (do art. 72, 84)

Decyzja incydentalna, wydana w czasie postępowania (przed wydaniem decyzji głównej), od której, w myśl obowiązujących przepisów, służy skarga osobna.

Magistrat Miasta Zawiercia.
L. .....

Zawiercie, dnia .....

Do
Pana Włodzimierza S.....
w ZAWIERCIU.
ul. .....

Na podanie Pana z dnia ..... 19.. r. w sprawie pozwolenia na budowę parterowego domu mieszkalnego, na parceli znajdującej się na rogu ulic Czystej i Słowackiego, Magistrat zawiadamia, iż na zasadzie art. 385 rozp. Prezyd. Rzplitej z dn. 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. Ust. Nr. 23 poz. 202) zawiesił w myśl art. 39 cytowanego rozporządzenia — rozpatrzenie pańskiej prośby, zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej, na przeciąg 2 lat od daty zgłoszenia prośby, gdyż parcela, na której Pan projektuje dom, ma być według znajdującego się w wygotowaniu planu zabudowania przeznaczona w 3/4 swego obszaru na rozszerzenie ulic Czystej i Słowackiego.

Ogłoszenie o przystąpieniu do sporządzenia planu zabudowania, zgodnie z wymogami art. 25 cyt. rozp., nastąpiło dnia ..... 19.. r.

Od orzeczenia niniejszego, jako incydentalnego, przysługuje Panu w myśl art. 41 cyt. rozp. prawo skargi w terminie 14 dni od doręczenia, do Wojewody Kieleckiego za pośrednictwem Magistratu m. Zawiercia.

(Prezydent miasta podpis)

Uwaga: Decyzja powyższa jest incydentalna, gdyż nie załatwia sprawy, będącej przedmiotem postępowania, co do jej istoty, a tylko załatwienie to odracza. Wprawdzie art. 41 prawa bud. nazywa środek ten odwołaniem, jednak było to przed pojawieniem się rozp. o post. adm., a więc w czasie, gdy jeszcze postępowanie adm. nie znało wyrażenia „skarga incydentalna".

Decyzja incydentalna, wydana po decyzji głównej, z klauzulą natychmiastowej wykonalności.

Np. Pan W. K. otrzymał pozwolenie na budowę domu w myśl prawa budowlanego, jednak w czasie robót rozpoczął budowę nadprogramową, wymagającą pozwolenia władzy budowlanej. Fakt ten został komisyjnie i protokólarnie przez władzę stwierdzony, wobec czego właściwa władza budowlana wyda decyzję:

Magistrat Miasta Radomia
L. .....

Radom, dnia .....

Do
Pana Wacława K.....
w RADOMIU.

Decyzją swą z dnia ..... L..... Magistrat miasta Radomia, jako władza budowlana, udzielił Panu pozwolenia na budowę domu jednopiętrowego, na parceli przy ulicy ....., naprzeciw gmachu szpitala wojskowego.

Oględziny, dokonane w dniu ..... przez ..... stwierdziły, że wbrew zatwierdzonym planom i bez pozwolenia buduje Pan 2-gie piętro. Wymieniona budowa wymaga w myśl art. 333a rozp. Pr. Rzplitej z dnia 16 lutego 1928 roku o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. Ust. Nr. 23 poz. 202) osobnego pozwolenia i zatwierdzenia projektu.

Wobec powyższego Magistrat na zasadzie art. 385 cytowanego wyżej rozporządzenia wstrzymuje w myśl art. 379b dalszą budowę II-go piętra do czasu uzyskania przez Pana osobnego na to pozwolenia. O ile Pan o pozwolenie to się nie wystara w ciągu 6-ciu miesięcy, należy rozpoczęty mur drugiego piętra usunąć i budowę wykończyć w/g zatwierdzonych planów.

Decyzję niniejszą może Pan zaskarżyć w ciągu 14 dni od jej doręczenia do Wojewody Kieleckiego za pośrednictwem Magistratu m. Radomia.

Decyzja niniejsza ze względu na interes publiczny jest w myśl art. 87 ust. 4 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 22 marca 1928 roku o postępowaniu administracyjnem (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) natychmiast wykonalna.

(Prezydent miasta
podpis)

Decyzja tymczasowa.

Posterunek Policji Państw.
w Brzegach
pow. Jędrzejowskiego.
L.....

Brzegi, dnia .....

Do
Pana Błażeja M.....
w BRZEGACH.

Spiętrzona przez Pana przy młynie w ..... woda rzeki Nidy wystąpiła z brzegów, zalewając drogę gminną, wiodącą z Brzegów do ..... Ponieważ zagraża to w wysokim stopniu interesom bezpieczeństwa publicznego, przeto, opierając się na postanowieniach art. 227 ustawy wodnej z dnia 19 września 1922 r. w brzmieniu ustalonem rozp. Ministra Rob. Publ. z dnia 13 kwietnia 1928 r. (Dz. Ust. Nr. 62 poz. 574), *zarządzam tymczasowo* natychmiastowe obniżenie piętrzenia do wysokości, niepowodującej występowania wody z brzegów.

Równocześnie przekazuję sprawę Staroście Powiatowemu w Jędrzejowie, jako władzy zwierzchniej, celem uregulowania jej definitywnie przez właściwą władzę wodną.

O ile Pan w ciągu trzech godzin od otrzymania niniejszego zarządzenia poleceniu powyższemu nie uczyni zadość i nie podniesie odpowiednio zastaw przy jazie młyńskim, będzie to uskutecznione zastępczo na koszt Pana, zgodnie z ust. 2 cytowanego wyżej artykułu 227 ustawy wodnej.

Zarządzenie niniejsze, ze względu na interes publiczny, jest w myśl art. 87 ust. 4 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22 marca 1928 r. o post. adm. (Dz. U. Nr. 36 poz. 341) natychmiast wykonalne.

Od decyzji powyższej może Pan się odwołać w ciągu dni 14 od jej doręczenia do Starosty Powiatowego w Jędrzejowie za pośrednictwem Posterunku Policji Państw. w Brzegach.

(Komendant Posterunku
podpis)

Uwaga: Podobne zarządzenie może mieć zastosowanie jedynie wówczas, gdy tego wymaga interes publicznego bezpieczeństwa i zwłoka grozi niebezpieczeństwem do tego stopnia, iż nie można się przedtem zwrócić o wskazówki do władzy wodnej.

WZÓR 52. (do art. 74)

Decyzja warunkowa.

Magistrat Miasta
Dąbrowy Górniczej
L. .....

Dąbrowa Górnicza, dnia .....

Do
Pana Adama G.....
w DĄBROWIE GÓRNICZEJ
ul. ..... Nr.....

Na skutek wniesionej przez Pana dnia ..... prośby o pozwolenie na użytkowanie domu, zbudowanego na podstawie projektu, zatwierdzonego przez tut. Magistrat dnia .... L. ....., dokonano dnia ..... oględzin. Oględziny te wykazały następujące braki w budowie: ....

Wobec powyższego Magistrat na zasadzie art. 385 rozp. Prez. Rzpl. z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. Ust. Nr. 22 poz. 202) *pozwala* w myśl 357 art. cytowanego rozporządzenia na użytkowanie wymienionego domu, *pod warunkiem* uprzedniego usunięcia braków wyżej wyszczególnionych.

Od decyzji niniejszej może się Pan odwołać w terminie 14-tu dni od jej doręczenia do Wojewody Kieleckiego za pośrednictwem tut. Magistratu.

Prezydent Miasta
podpis

WZÓR 53. (do art. 77 ust. 2)

Strona żąda objaśnienia o prawie odwołania (skargi).

Do
Pana Starosty Powiatowego
w .....

W dniu wczorajszym doręczona mi została pismem Pana Starosty z dnia ..... L. ..... decyzja Powiatowej Komisji zasiłkowej z dnia ..... L. ....., odmawiająca mi zasiłku z powodu powołania do czynnej służby wojskowej syna mego Michała.

Ponieważ decyzja ta nie zawiera pauczenia o środku prawnym, przeto w myśl ust. 2 art. 77 rozp. Prez. Rzplitej z 22 marca 1928 roku o post. administracyjnem proszę Pana Starostę o doręczenie mi na piśmie objaśnienia o przysługującem mi prawie wniesienia odwołania lub skargi.

podpis

WZÓR 54. (do art. 78 ust. 2)

Decyzja częściowa.

Starosta Powiatowy
w Końskich
L. .....

Końskie, dnia .....

Do
Kierownika Regulacji rzeki Czarnej
w .....

W częściowem załatwieniu podania z dnia ..... o przeprowadzenie wodno-prawnego dochodzenia w myśl art. 45 ust. 3 ustawy wodnej z dnia 19 września 1922 roku w brzmieniu ustalonem rozporządzeniem Ministra Robót Publicznych z dnia 13 kwietnia 1928 roku (Dz. Ust. 62 poz. 574) w sprawie regulacji rzeki Czarnej na przestrzeni od ..... do ....., według projektu zatwierdzonego przez Ministerstwo Robót Publicznych reskryptem z dnia ..... L..... na podstawie:

a) przeprowadzonego dochodzenia wodno-prawnego, zarządzonego reskryptem moim z dnia ..... L i

b) opinji fachowej

orzekam

na zasadzie art. 187 cytowanej ustawy, iż nieruchomość położona we wsi ....., gminy....., powiatu a należąca do spadkobierców po śp. ..... (np. wskutek wybudowania projektowanych wałów znajduje się na terenie zalewowym) ..... a zatem winna być przez kierownictwo Regulacji wykupiona od właściciela.

Z uwagi jednak na to, iż ani przed, ani w czasie rozprawy wodnej nie doszło do odstąpienia tej nieruchomości przez właścicieli jej w drodze dobrowolnej umowy, *uwzględniając wniosek* kierownictwa z dnia..... złożony zgodnie z art. 124 cyt. ustawy o wywłaszczenie tej nieruchomości, składającej się w/g dołączonego do wniosku planu i opisu z pola ornego o przestrzeni ..... *ha* i łąki o przestrzeni ..... ha, zarządzam niniejszem w myśl art. 203 cyt. ustawy *wywłaszczenie* wyżej opisanej nieruchomości na rzecz Kierownictwa Regulacji rzeki Czarnej w Końskich. Jednocześnie na podstawie opinji szacunkowej, złożonej z niezainteresowanych znawców ustalam dla jej obecnych właścicieli następujące wynagrodzenie:

Za .....ha pola ornego po ..... zł. za 1 ha,
czyli ..... zł.
Za ..... ha łąki, po ..... zł. za 1 ha,
czyli ..... zł.
razem więc za cały obszar wywłaszczony kwotę ..... zł.
t. j. słownie ..... ,
którą to kwotę Kierownictwo obowiązane jest uiścić właścicielowi wywłaszczonej nieruchomości.

W razie niezadowolenia z przyznanej wyżej wysokości wynagrodzenia zarówno Kierownictwo, jak i dotychczasowy właściciel wywłaszczonej nieruchomości, mogą w ciągu trzech miesięcy od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia udać się do właściwego sądu o oznaczenie wysokości omawianego wynagrodzenia w drodze postępowania sądowego.

Orzeczenie niniejsze nadaje Kierownictwu po myśli cyt. wyżej art. 203 ust. 3 ustawy wodnej prawo objęcia w posiadanie wywłaszczonej nieruchomości z chwilą złożenia do depozytu sądowego wymienionej wyżej sumy.

Przeciw niniejszemu orzeczeniu wolno wnieść odwołanie do Wojewody Kieleckiego za mojem pośrednictwem w terminie dni 14, licząc od dnia następnego po dniu doręczenia tego orzeczenia.

Jeden egzemplarz planu i opisu wywłaszczonej nieruchomości dołącza się.

(Starosta Powiatowy
..... zał. podpis)

Uwaga: Odpis powyższej decyzji przesyła się właścicielom gruntu wywłaszczonego z pouczeniem ich nadto osobno o środku prawnym.

WZÓR 55. (do art. 81)

Sprostowanie zaszłych w decyzji błędów pisarskich, rachunkowych, oraz oczywistych omyłek.

Starosta Powiatowy w Kielcach.
L. .....

Kielce, dnia .....

Do
Pana Bartosza S.....
w .....

W doręczonej Panu dnia ..... decyzji mojej z dnia ..... L. ..... w sprawie ..... jest błąd pisarski, mianowicie w wierszu ..... z dołu zamiast wyrazu *„poręczenia“* napisano *„doręczenia“* (albo jest błąd rachunkowy, mianowicie w kwocie należnych kosztów wypuszczono „3“ na końcu i zamiast *„203 zł.“* napisano 20 zł.; *albo:* jest oczywista omyłka, a mianowicie w wierszu 8 z góry na stronie drugiej pod słowem „zezwalam“ wypuszczono przez przeoczenie wyraz *„nie“*.

Błąd (omyłkę) ten prostuję niniejszem w myśl postanowień art. 81 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22 marca 1928 r. o postęp. adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341).

(Starosta powiatowy
podpis)

WZÓR 56. (do art. 82 i 84)

Odwołanie łącznie ze skargą incydentalną.

Do
Pana Wojewody
w KIELCACH
za pośrednictwem Pana Starosty Powiatowego
W CZĘSTOCHOWIE.

Dnia ..... doręczono mi orzeczenie Pana Starosty Powiatowego w Częstochowie z dnia ..... L....., nie uwzględniające mej prośby o ..... z powodu niewykazania przeze mnie podstaw faktycznych do ..... W toku postępowania zaofiarowałem na dowód przesłuchanie biegłych ..... Pan Starosta jednak decyzją incydentalną z dnia ..... dowód ten, jako niewłaściwy, pominął.

Ponieważ z orzeczenia powyższego jestem niezadowolony, odwołuję się do Pana Wojewody, zarazem wnoszę skargę przeciw decyzji incydentalnej i proszę o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i o polecenie Panu Staroście, aby dochodzenia uzupełnił i prośbę moją uwzględnił.

Częstochowa, dnia ..... M. K. (podpis)

WZÓR 57. (do art. 84)

Skarga incydentalna (osobna).

Do
Pana Wojewody
w KIELCACH.
za pośrednictwem Magistratu Miasta
w CZĘSTOCHOWIE.

A..... R.....

skarga incydentalna w przedmiocie pozwolenia na budowę domu.

Przed 10 dniami została mi doręczona decyzja Magistratu m. Częstochowy z dnia ..... L....., którą to decyzją Magistrat na zasadzie art. 39 prawa budowlanego zawiesił na dwa lata rozpatrzenie mej prośby o pozwolenie na budowę domu na parceli narożnej u zbiegu ulic Czystej i Brudnej w Częstochowie. Decyzję tę niniejszem zaskarżam i proszę o jej uchylenie i polecenie Magistratowi, by merytorycznie rozpatrzył moją prośbę, gdyż wg. znajdujących się w aktach planów dom ma być zbudowany w odległości 30 m. od jednej i drugiej ulicy, rozszerzenie ulic w tem miejscu wg. planu zabudowy nie przekroczy 10 m., nic więc nie stoi na przeszkodzie rozpoczęciu przeze mnie budowy już obecnie.

Częstochowa, dnia .....

(podpis A..... R.....)

Orzeczenie o niedopuszczalności odwołania.

Wojewoda Kielecki *Kielce, dnia* .....
L.....

Do
Pana Marjana B.....
w .....

Decyzją z dnia ..... L..... Starosta Powiatowy w Olkuszu dopuścił do wznowienia postępowania administracyjnego w sprawie udzielenia Jerzemu R..... pozwolenia na urządzenie stałego przewozu na rzece .....

Decyzję tę zaskarżył Pan do mnie pismem z dnia ..... Odwołanie pańskie pozostawiam bez merytorycznego rozpatrzenia, gdyż w myśl art. 98 poz. 2 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 22 marca 1928 roku o post. adm. (Dz. Ust. 36 poz. 341) przeciw decyzji, wznawiającej postępowanie administracyjne, niema osobnego odwołania.

Decyzja niniejsza w myśl art. 86 cytowanego rozporządzenia jest w administracyjnym toku instancyj ostateczna, co nie wyklucza ewentualnego uprawnienia do wniesienia skargi do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

(Wojewoda
podpis)

jako druga w tej sprawie będzie
wysyłka następująca:
na odpisie powyższej decyzji:

Wojewoda Kielecki *Kielce, dnia* .....
L.....
B. Marjan
sprawa wodna
Jerzego R.

Do
Pana Starosty Powiatowego
w OLKUSZU.

Powyższą decyzję podaję do wiadomości i doręczenia załączonego jej oryginału adresatowi za potwierdzeniem odbioru, które należy przechować w aktach.

Przesłane tu sprawozdaniem z dnia ..... L ..... akta zwracam.

(Wojewoda
zał. ..... podpis)

WZÓR 59. (do art. 86)

Orzeczenie o uchybieniu terminu odwołania.

Wojewoda Kielecki *Kielce, dnia* .....
L.....

Do
Pana Dr. Bohdana O.....
w .....

Decyzją z dnia ..... L ..... Starosta Powiatowy w .....odmówił Panu pozwolenia na posiadanie broni krótkiej palnej.

Decyzja ta została Panu doręczona dnia ....., o czem świadczy znajdujący się w aktach dowód doręczenia. W decyzji pouczono pana, iż odwołać się od niej można w terminie 14 dni od jej doręczenia.

Odwołanie wniósł Pan dnia ....., a więc po upływie przewidzianego w decyzji terminu.

Wobec powyższego w myśl art. 86 rozp. Prez. Rzplitej z dn. 22 marca 1928 roku o postępowaniu administracyjnem (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) pozostawiam odwołanie pańskie bez merytorycznego rozpatrzenia z powodu uchybienia terminu dla odwołania.

Decyzja niniejsza w myśl cytowanego wyżej artykułu jest ostateczna w administracyjnym toku instancyj, co nie wyklucza ewentualnego uprawnienia do wniesienia skargi do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

(Wojewoda podpis)

Uwaga: wysyłka druga — jak przy wzorze 58.

WZÓR 60. (do art. 89)

Przesłanie do instancji odwoławczej odwołania z aktami sprawy.

Starosta Powiatowy *Sandomierz, dnia* .....
w Sandomierzu.
L. .....
Przedmiot: Król Alfons
odroczenie służby wojskowej — odwołanie.

Do
Pana Wojewody
w KIELCACH.

Odwołanie Króla Alfonsa od decyzji mej z dnia .....
L ....., nieuwzględniającej jego prośby o odroczenie służby wojskowej, przedstawiam w myśl art. 89 rozp. o post. adm. do decyzji z wnioskiem o utrzymanie mej decyzji w mocy.

Akta przedmiotowe załączam.

(Starosta Powiatowy
zał. ..... podpis)

WZÓR 61. (do art. 89)

Powiadomienie innych stron o wniesieniu odwołania.

Starosta Powiatowy w Sandomierzu.
L. .....

Sandomierz, dnia .....

Do
Pana Eugenjusza G.....
w .....

W myśl art. 89 ust. 2 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 22 marca 1928 roku o post. adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) zawiadamiam Pana, że Król Alfons wniósł w dniu ..... w sprawie ..... odwołanie do Wojewody Kieleckiego.

(Starosta Powiatowy
podpis)

WZÓR 62. (Do art. 90)

Zmiana własnej decyzji na skutek odwołania.

Magistrat Miasta Ostrowca n/K.
L. .....

Ostrowiec n/K., dnia .....

Do
Pana Juljusza T.....
w OSTROWCU.

Decyzją swą z dnia .....L ..... tut. Magistrat odmówił Panu pozwolenia na użytkowanie nowego domu, zbudowanego przez Pana na własnej parceli, przy ul..... w Ostrowcu.

Od decyzji tej wniósł Pan we właściwym czasie odwołanie do Wojewody Kieleckiego.

Ponieważ odwołanie zdaniem Magistratu zasługuje na uwzględnienie, a osoby inne nie nabyły w decyzji zaskarżonej praw, przeto w myśl art. 90 ust. 1 rozp. Prez. Rz. z dn. 22 marca 1928 roku o postępowaniu administracyjnem (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) Magistrat zmienia swą decyzję i niniejszem udziela Panu pozwolenia na użytkowanie omawianego domu.

(Prezydent Miasta
podpis)

Uwaga: Podobny sposób załatwienia może mieć również zastosowanie przy wniesieniu skargi do N. T. Adm.

WZÓR 63. (do art. 91)

Wyznaczenie innym stronom terminu dla zapoznania się z odwołaniem i wypowiedzenia się.

Wojewoda Kielecki
L.....

Kielce, dnia .....
Do
Pana Eugenjusza G.....
w P.....

W sprawie o ..... Król Alfons wniósł do tut. urzędu odwołanie od decyzji Starosty Powiatowego w .... z dn. ..... L. .....

W myśl art. 91 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o postępowaniu adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) wyznaczam Panu 14-dniowy termin do zapoznania się, zgodnie z postanowieniami art. 14 cytowanego rozporządzenia, z odwołaniem i ewentualnego wypowiedzenia się w sprawie tego odwołania.

Omieszkanie powyższego terminu będzie uważane za rezygnację Pańską z powyższych uprawnień.

(Wojewoda
podpis)

WZÓR 64. (do art. 93 i 94)

Merytoryczna decyzja władzy odwoławczej.

Wojewoda Kielecki
L.....

Kielce, dnia .....
Do
Pana Dr. Juljusza P.....
w A.....

Decyzją swą z dnia ..... L. .... Magistrat miasta Częstochowy odmówił Panu odroczenia terminu, przewidzianego art. 3 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 15 lutego 1928 r. o przymusowem przyłączeniu nieruchomości zabudowanych z kanalizacją i wodociągiem miejskim (Dz. U. Nr. 17 poz. 142).

Decyzję powyższą we właściwym czasie zaskarżył Pan do mnie i zażądał jej zmiany, dowodząc, że dom pański jest objektem małym, nieczynszowym, zbudowanym na własne potrzeby i bardzo obciążonym, przytem połączenie ma być według załączonej do akt opinji biegłego, kosztowne ze względu na oddalenie domu od kanału ulicznego,

Motywy, naprowadzone w odwołaniu, zasługują na uwzględnienie. Toteż w myśl art. 5 cytowanego wyżej rozporządzenia oraz art. 93 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 22 marca 1928 o post. adm. (Dz. U. Nr. 36 poz. 341) zmieniam zaskarżoną decyzję Ma-

gistratu i udzielam Panu proszonego odroczenia terminu na lat 5, licząc od chwili doręczenia niniejszej decyzji, która jest w administracyjnym toku instancji ostateczna.

(Wojewoda
podpis)

Na odpisie decyzji powyższej:

Wojewoda Kielecki — *Kielce, dnia* .....
L.....
Dr. J... P.....
przyłączenie do kanalizacji
i wodociągu.

Magistratowi Miasta
w CZĘSTOCHOWIE

do wiadomości i doręczenia przyległej decyzji stronie za potwierdzeniem odbioru, które należy przechować w aktach.

Akta, przesłane tu, zwracam.

(Wojewoda podpis)

WZÓR 65. (do art. 96 ust. 1)

Prośba o wznowienie.

Do
Pana Starosty Powiatowego
w OPATOWIE.

Michał Wrzos — sprawa wodna
prośba o wznowienie.

Decyzją z dnia ..... L..... Pan Starosta załatwił odmownie moją prośbę o pobór żwiru i piasku z łożyska rzeki ..... w miejscu ....., z tego powodu, ponieważ w dochodzeniach wodno-prawnych Pan R.... S..... przedstawił pozwolenie b. władz zaborczych na wyłączne jego prawo pobierania w tem miejscu wymienionych materjałów. Decyzja ta uprawomocniła się.

Dokument, przedstawiony przez Pana R..... S..... był sfałszowany, co wykazało postępowanie karno-sądowe, zakończone prawomocnym już wyrokiem Sądu Okręgowego w ... ., skazującym Pana R..... S..... na 1 rok więzienia.

Dowód na powyższe okoliczności zawierają akta karne sądu okręgowego w ..... L.....

Wobec powyższego stanu rzeczy, w myśl art. 96 rozp. Prez. Rzplitej z 22.3.1928 r. o postępowaniu administr. proszę Pana Starostę o wznowienie postępowania w omawianej sprawie i udzielenie mi pozwolenia, będącego przedmiotem mej prośby.

Opatów, dnia ..... (podpis)

WZÓR 66. (do art. 96 ust. 2)

Zarządzenie wznowienia z urzędu.

Starosta Powiatowy *Opoczno, dnia* .....

w Opocznie.

L. .....

Do

Pana Salomona Sz.....

w OPOCZNIE

Na prośbę Pana decyzją z dnia ..... L. ..... udzieliłem pańskiemu synowi Pinkasowi, jako jedynemu żywicielowi rodziny, odroczenia terminu odbycia czynnej służby wojskowej w myśl art. 57 ust. 1 i 58 ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

Decyzja ta uprawomocniła się.

Dodatkowo wyszło na jaw, że Pan ma starszego syna Chaima, który jest podrabinem w ....., o czem w dochodzeniach poprzednich wogóle nie było wzmianki. Z powyższego wynika, że Pan wprowadził władzę w błąd, nie informując jej o istnieniu drugiego syna, temsamem wyszły na jaw istotne dla sprawy nowe okoliczności faktyczne, przewidziane ust. b) art. 95 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm. (Dz. U. Nr. 36 poz. 341), przeto w myśl art. 96 ust. 2 cytowanego rozporządzenia zarządzam wznowienie postępowania z urzędu, polegające na tem, że będą przeprowadzone dodatkowe dochodzenia wyjaśniające i zależnie od ich wyniku będzie wydana przeze mnie nowa decyzja w sprawie udzielenia omawianego odroczenia. O tem Pana zawiadamiam z wyjaśnieniem, że przeciw decyzji tej, w myśl art. 98 ust. 2 cytowanego rozporządzenia, nie przysługuje Panu osobne odwołanie.

(Starosta Powiatowy
podpis)

Uwaga: Jeżeli władza ma wyczerpujący materjał faktyczny, może odrazu wydać decyzję w sprawie głównej. O ileby wznowienie miało nastąpić z powodu wprowadzenia władzy w błąd, musiałby o winie orzec najpierw prawomocnie Sąd. W powyższym przykładzie jednak ma się nowe okoliczności faktyczne, dla sprawy istotne. Niezależnie od tego można sprawę skierować do sądu celem pociągnięcia winnych do odpowiedzialności.

WZÓR 67. (do art. 97 ust. 1)

Decyzja dopuszczająca wznowienie na wniosek strony.

Starosta Powiatowy w Kozienicach.
L. .....

Kozienice, dnia .....

Do
Pana Włodzimierza K.....
w .....

Decyzją z dnia ..... L ..... odmówiłem Panu pozwolenia na piętrzenie wody na rzece Z.....

Decyzja ta się uprawomocniła.

Podaniem z dnia ..... prosi Pan o wznowienie postępowania w tej sprawie, ponieważ decyzja m. in. opiera się na fałszywym dokumencie, zaofiarowanym przez A..... M..... Jako dowód tego zaofiarował Pan akta karne Sądu Okręgowego w R..... L..... z roku....

Dokonany przeze mnie wgląd do akt sądowych potwierdził pańskie twierdzenie co do sfałszowania dokumentu. Toteż na zasadzie art. 97 ust. 1 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22 marca 1928 roku o postęp. adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) uwzględniam prośbę Pana i w myśl art. 91 ust. a) cytowanego rozporządzenia zarządzam wznowienie postępowania wyjaśniającego, przy udziale wszystkich stron i osób interesowanych. Rozprawa wodno-prawna będzie w swoim czasie rozpisana. O powyższem zawiadamiam Pana z wyjaśnieniem, iż w myśl ust. 2 art. 98 cytowanego wyżej rozporządzenia przeciw decyzji niniejszej niema osobnego odwołania.

(Starosta powiatowy
podpis)

Uwaga: Odpis powyższej decyzji przesyła się do wiadomości wszystkim stronom z powtórzeniem tej samej klauzuli pouczającej o odwołaniu.

WZÓR 68. (do art. 98)

Odrzucenie podania o wznowienie postępowania.

Starosta Powiatowy w Kozienicach.
L. .....

Kozienice, dnia .....

Do
Pana Włodzimierza K.....
w .....

Decyzją z dnia ..... *L.* ..... odmówiłem Panu pozwolenia na piętrzenie wody na rzece Z.....

Decyzja ta uprawomocniła się.

Podaniem z dnia ..... prosi Pan o wznowienie postępowania w tej sprawie, ponieważ, zdaniem Pana, decy-

zja m. in. opiera się na fałszywym dokumencie, zaofiarowanym przez A..... N..... Jako dowód tego zaofiarował Pan akta karne Sądu Okręgowego w R..... L..... z roku .....

Ponieważ decyzja moja, o której mowa, pomija zupełnie dokument, zaofiarowany przez A..... N..... i opiera się nie na tym dokumencie, lecz na zeznaniach świadków i biegłego, przeto na zasadzie art. 97 ust. 1 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o postęp. adm. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 341) nie uwzględniam prośby Pana z powodu braku wymogów, przewidzianych przez art. 95 cytowanego rozporządzenia. Od decyzji niniejszej może Pan wnieść za mojem pośrednictwem odwołanie do Wojewody Kieleckiego w ciągu 14 dni od doręczenia.

(Starosta Powiatowy
podpis)

WZÓR 69. (do art. 99)

Zmiana decyzji z urzędu przez władzę, która decyzję wydała.

Starosta Powiatowy
w Kielcach.
L. .....

Kielce, dnia .....

Do
Pana Michała R.....
w .....

Decyzją moją z dnia ..... L..... nie uzgwlędniłem prośby Pana o stwierdzenie obywatelstwa z powodu braku podstawy faktycznej potemu.

Skutkiem niewniesienia przez Pana odwołania decyzja ta uprawomocniła się.

Ponieważ w decyzji tej mylnie oceniono stan faktyczny, a nikt z niej *praw nie nabył*, przeto na zasadzie art. 99 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 22.3.1928 o post. adm. (Dz. U. Nr. 36 poz. 341) zmieniam z urzędu moją poprzednią decyzję i stwierdzam, iż w myśl art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. Nr. 7 poz. 44) przysługuje Panu obywatelstwo polskie.

(Starosta Powiatowy
podpis)

Uwaga: Zmiana podobna lub uchylenie może mieć zastosowanie też do decyzyj nieprawomocnych, — prawo to służy też władzy przełożonej nad władzą decydującą.

WZÓR 70. (do art. 100)

Zmiana decyzji prawomocnej, na mocy której nabyto prawa, za zgodą stron.

Magistrat Miasta Sosnowca
L. .....

Sosnowiec, dnia .....

Do
Pana Przemysława M.....
w SOSNOWCU.

Decyzją swą z dnia ..... L..... Magistrat tut., licząc się jedynie z zarzutami, podniesionemi przez sąsiadów p. ..... i p. ....., odmówił Panu pozwolenia na wzniesienie budynku gospodarczego w pańskiej realności przy ulicy ..... Nr. domu ..... Decyzja ta uprawomocniła się.

Ponieważ podaniem z dnia ..... przedstawił Pan pisemne deklaracje obu powyższych sąsiadów z ich zgodą na wykonanie omawianej budowli, przeto na zasadzie postanowień art. 100 rozp. Prez. Rz. z dn. 22.3.1928 r. o postępowaniu adm. (Dz. U. Nr. 36 poz. 341) Magistrat zmienia swą poprzednią decyzję i na zasadzie art. ..... i t. d. (następuje zwykła decyzja o pozwoleniu z zastrzeżeniami przewidzianemi prawem budowlanem.

(Prezydent miasta
podpis)

WZÓR 71. (do art. 101)

Uchylenie z urzędu przez władzę nadzorczą decyzji nieważnej.

Wojewoda Kielecki
L.....

Kielce, dnia .....

Do
Pana Jana M.....
w .....

Decyzją z dnia ..... L.... Starosta Powiatowy w Kielcach odmówił Panu, jako poborowemu rocznika ..... odroczenia terminu odbycia czynnej służby wojskowej z art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. Nr. 46 poz. 458 z roku 1928) i pouczył Pana o przysługującem mu prawie wniesienia odwołania w terminie 14-to dniowym od doręczenia decyzji.

Decyzja doręczona została Panu dnia ....., o czem świadczy dowód doręczenia .Od decyzji tej wniósł Pan dnia .... odwołanie, które pozostawiam bez merytorycznego

rozpatrzenia, jako wniesione po upływie prekluzyjnego terminu 14-dniowego.

Równocześnie zawiadamiam Pana, że zaskarżoną decyzję Starosty Powiatowego w Kielcach, w myśl art. 101 ust. 1a rozp. Prez. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm. (Dz. U. Nr. 36 poz. 341) w drodze nadzoru uchylam z urzędu, jako nieważną, ponieważ Starosta Powiatowy Kielecki nie jest właściwy do orzekania w sprawie pańskiej ulgi wojskowej, a to zgodnie z postanowieniami art. 34 i 65 cytowanej wyżej ustawy wojskowej.

Decyzja niniejsza jest w administracyjnym toku instancyj ostateczna, co nie wyklucza ewentualnego uprawnienia do wniesienia skargi do N. T. A.

(Wojewoda podpis)

Uwaga: jako drugą wysyłkę przesyła się powyższą decyzję Staroście do wiadomości i wykonania, a mianowicie doręczenia decyzji adresatowi i skierowania całej sprawy do Starostwa pow. w Radomiu, gdzie petent figuruje w listach poborowych i gdzie stawał do poboru.

WZÓR 72. (do art. 108 ust. 1 i 110)

Nałożenie kary za niestawiennictwo (lub za odmowę dania żądanych wyjaśnień lub zeznań na piśmie).

Starosta Powiatowy w Pińczowie.
L. .....

Pińczów, dnia .....

Do
Pana Włodzimierza K.....
w WIŚLICY.

Wójt gminy w Wiślicy, pismem z dnia ..... L..... wezwał Pana do stawienia się w urzędzie gminnym w Wiślicy dnia ..... w charakterze świadka, w sprawie .....

Wezwanie to zostało doręczone Panu dnia ....., o czem świadczy dowód doręczenia. W oznaczonym terminie nie stawił się Pan, ani też nie usprawiedliwił niestawiennictwa, mimo należytego pouczenia Pana o skutkach omieszkania tych czynności.

Na żądanie wójta gminy Wiślica i na zasadzie art. 110 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm. (Dz. U. Nr. 36 poz. 341) nakładam na Pana, w myśl art. 108 cytowanego rozporządzenia, celem wymuszenia stawiennictwa, karę pieniężną w kwocie .....(do 50 zł.)....., które należy wpłacić w terminie dni 14-tu do Kasy Skarbowej w Pińczowie, pod rygorem zastosowania przymusu administracyjnego w postaci egzekucji świadczeń pieniężnych.

W myśl art. 108 ust. 2 cytowanego rozporządzenia, może Pan w ciągu 14 dni od doręczenia niniejszej decyzji przedstawić mi przyczyny niestawiennictwa, które mogą spowodować uchylenie nałożonej niniejszem kary pieniężnej.

Niezależnie od tego służy Panu w myśl ust. 2 art. 110 cyt. rozp. prawo odwołania się od niniejszej decyzji w ciągu dni 14 od jej doręczenia do Wojewody Kieleckiego za mojem pośrednictwem. Odwołanie nie wstrzymuje wykonania.

(Starosta Powiatowy
podpis)

WZÓR 73. (do art. 108 ust. 2 i 110 ust. 2)

Przedstawienie przyczyn niestawiennictwa łącznie z odwołaniem.

Do
Pana Starosty Powiatowego
w PIŃCZOWIE.
Włodzimierz K.....
z WIŚLICY

przedstawia przyczyny niestawiennictwa łącznie z odwołaniem.

Decyzją z dnia ..... *L*....., doręczoną mi dnia ....., Pan Starosta nałożył na mnie karę pieniężną w kwocie ....., za niestawiennictwo w urzędzie gminy Wiślicy w dniu .....

Kara ta spotyka mnie niezasłużenie, gdyż w tym samym dniu musiałem się stawić w charakterze ..... w sądzie okręgowym w Kielcach, na co przedstawiam jako dowód wezwanie tegoż sądu.

Równocześnie wyjaśniam, że również nieusprawiedliwienie niestawiennictwa nastąpiło bez mej winy. Zleciłem bowiem synowi memu ..... zgłosić się przed terminem osobiście w urzędzie gminnym, celem uprzedzenia wójta gminy o niemożności stawiennictwa. Syn jednak, mimo pobytu w urzędzie, zaniedbał tego usprawiedliwienia z powodu zapomnienia. Jako dowód służyć może świadectwo mego syna.

Wobec powyższego proszę Pana Starostę o uchylenie nałożonej na mnie kary pieniężnej.

O ileby Pan Starosta prośby mej nie uwzględnił, proszę o przekazanie niniejszego podania, jako odwołania, Panu Wojewodzie Kieleckiemu. Na ten wypadek zaznaczam, że wymierzona kara pieniężna jest pozatem za wysoka, gdyż chodzi tu o pierwsze wezwanie, przyczem sprawa sama nie jest pilna.

Wiślica, dnia .....

(podpis)

WZÓR 74. (do art. 109 i 110)

Żądanie ukarania za nieprzystojne zachowanie się w urzędzie.

Gmina Niewachlów
pow. Kielecki.
L. .....

Niewachlów, dnia .....

Do
Pana Starosty Powiatowego
w KIELCACH.

Dnia ..... przesłuchiwany przeze mnie w charakterze świadka J..... Sz..... robotnik, w Czarnowie pod Nr..... zamieszkały, zachował się w urzędzie nieprzystojnie, a mianowicie: odezwał się do mnie i do pisarza: „wy sami nie wiecie, czego chcecie, wy nie macie rozumu za grosz".

O powyższem donoszę Panu Staroście i proszę w myśl art. 110 rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o post. adm. (Dz. U. Nr. 36 poz. 341) o pociągnięcie winnego do odpowiedzialności karnej za przekroczenie z art. 109 cyt. rozp.

Jako dowód ofiaruję świadka Stanisława K....., który w krytycznej chwili był w urzędzie gminnym i słyszał naszą rozmowę z J..... Sz.....

(Wójt gminy
podpis)

Uwaga: Sprawę można niezależnie od tego skierować na drogę karno-sądową. To samo ma zastosowanie przy podaniach, zawierających cechy przekroczeń, przewidzianych art. 109.

WZÓR 75. (do art. 110 ust. 3)

Ukarany żąda przekazania sprawy sądowi.

Do
Pana Starosty Powiatowego
w SANDOMIERZU.

A..... K.....

prosi o przekazanie jego sprawy karnej sądowi.

Za nieprzystojne zachowanie się w Urzędzie gminnym Dwikozy, wymierzył mi Pan Starosta decyzją z dnia ..... L..... *grzywnę w kwocie* ..... zł. z zamianą w razie nieściągalności, na ..... dni aresztu. Decyzja została mi doręczona dnia ..... Z decyzji tej jestem niezadowolony i w myśl ust. 3 art. 110 rozp. o postępowaniu administracyjnem, prosę Pana Starostę o skierowanie sprawy do sądu okręgowego w Radomiu, celem jej rozpatrzenia, w myśl przepisów o postępowaniu karno-administracyjnem.

Trzykosy, dnia .....

(podpis)

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 22 marca 1928 r.

o postępowaniu administracyjnem.

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2-go sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443), postanawiam, co następuje:

I. Postanowienie ogólne.

Art. 1. Postanowienia rozporządzenia niniejszego mają zastosowanie do postępowania we wszystkich sprawach z zakresu prawa administracyjnego, załatwianych przez władze i urzędy administracji państwowej i samorządu terytorjalnego, o ile rozporządzenie to nie przewiduje wyjątków.

II. Właściwość.

Art. 2. 1. Właściwość władz rzeczową i miejscową ustala się na podstawie przepisów o ich zakresie działania, a następnie na podstawie innych przepisów.

2. Władza powinna z urzędu przestrzegać swej właściwości rzeczowej i miejscowej.

3. Jeżeli wniesiono podanie do władzy niewłaściwej, winna ona niezwłocznie podanie to skierować do władzy jej zdaniem właściwej z równoczesnem zawiadomieniem o tem wnoszącego, lub zwrócić mu podanie ze wskazaniem tej władzy.

Art. 3. 1. Jeżeli obowiązujące przepisy nie określają właściwości miejscowej, wówczas ustala się tę właściwość:

a) w sprawach dotyczących nieruchomości — podług miejsca położenia nieruchomości;
b) w sprawach dotyczących prowadzenia przedsiębiorstwa lub jego zakładu — podług miejsca, w którem przedsiębiorstwo lub zakład są, mają być, albo były prowadzone;
c) w innych sprawach — podług miejsca faktycznego zamieszkania w kraju strony lub jednej ze stron, a mianowicie strony obowiązanej; jeżeli żadna ze stron zamieszkania w kraju nie posiada, podług miejsca pobytu jed-

nej z nich; jeżeli strony przebywają zagranicą, podług ostatniego wiadomego miejsca zamieszkania jednej ze stron w kraju; wreszcie — podług miejsca, w którem wynikła sprawa.

2. Jeżeli jednak w sposób wskazany właściwość miejscowa ustalić się nie da, wówczas władzę miejscowo-właściwą wyznacza naczelna władza rzeczowo-właściwa.

Art. 4. Jeżeli właściwości rzeczowej w sposób, przewidziany w art. 2 ust. 1 ustalić się nie da, albo jeżeli obowiązujące przepisy przewidują właściwość władz już nieistniejących, a nie można ustalić, kto przejął ich uprawnienia, wówczas właściwą jest w I. instancji powiatowa władza administracji ogólnej, w II instancji — wojewódzka władza administracji ogólnej.

Art. 5. 1. Spory o właściwość rzeczową lub miejscową między władzami administracyjnemi, mającemi wspólną władzę przełożoną, rozstrzyga najbliższa wspólna ich władza przełożona.

2. Spory o właściwość między władzami, mającemi różne władze przełożone, rozstrzyga: między władzami powiatowemi właściwy miejscowo wojewoda, po uprzedniem porozumieniu się z kierownikiem zainteresowanej władzy II instancji; między władzami wojewódzkiemi — Minister Spraw Wewnętrznych po uprzedniem porozumieniu się z zainteresowanym ministrem; między ministrami — Rada Ministrów.

3. Ten sam tryb postępowania ma zastosowanie w wypadkach, w których uzasadniona jest właściwość dwóch lub więcej władz.

4. Przepisy artykułu niniejszego mają zastosowanie do sporów o właściwość między władzami samorządu terytorjalnego, lub też temi władzami a władzami administracyjnemi państwowemi, z tą zmianą, że, o ile chodzi o spory władz samorządowych między sobą w sprawach własnego zakresu działania, decyzja należy do właściwych władz nadzorczych nad samorządem; w innych wypadkach rozstrzyga starosta, wojewoda względnie Minister Spraw Wewnętrznych.

5. Przepisy poszczególnych ustaw, przewidujące załatwianie spraw przez władze w porozumieniu ze sobą, pozostają nienaruszone.

Art. 6. Gdy między władzami toczy się spór o właściwość, lub gdy uzasadniona jest właściwość kilku władz, a zwłoka w załatwieniu grozi niebezpieczeństwem, wówczas każda z władz winna przedsiębrać w obrębie swego zakresu działania konieczne czynności, zawiadamiając o tem inne władze.

III. Wyłączanie urzędników administracyjnych.

Art. 7. Urzędnik powinien się wyłączyć:

a) w sprawie, w której sam jest stroną, albo pozostaje do

strony w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziaływa na jego osobiste prawa i obowiązki;

b) w sprawie żony, krewnych i powinowatych do drugiego stopnia włącznie, rodzeństwa i ich dzieci;

c) w sprawie swych rodziców przybranych, dzieci przysposobionych oraz osób, będących pod jego opieką lub kuratelą;

d) w sprawie, w której był lub jest pełnomocnikiem jednej ze stron;

e) w postępowaniu odwoławczem, jeżeli brał udział w niższej instancji w wydaniu zaskarżonej decyzji;

f) w sprawie, z powodu której wdrożono przeciw niemu dochodzenie wstępne, postępowanie dyscyplinarne lub karno-sądowe.

2. Przełożony może wyłączyć podwładnego urzędnika, jeżeli uzna to za potrzebne ze względu na interes publiczny.

Art. 8. W wypadkach wyłączenia urzędnik powinien być bezzwłocznie zastąpiony przez innego, a do tego czasu ma przedsiębrać tylko te czynności, które nie cierpią zwłoki.

IV. Osoby interesowane i ich pełnomocnicy.

Art. 9. 1. Osobą interesowaną jest każdy, kto żąda czynności władzy, do kogo czynność władzy się odnosi, lub też czyjego interesu czynność władzy choćby pośrednio dotyczy.

2. Osoby interesowane, które uczestniczą w sprawie na podstawie roszczenia prawnego lub prawnie chronionego interesu, są stronami.

3. Wszystkie przepisy, dotyczące osób interesowanych, odnoszą się również do ich prawnych zastępców.

Art. 10. Zdolność prawną i zdolność do działań prawnych osób interesowanych ocenia władza według prawa cywilnego, o ile przepisy administracyjne w poszczególnych wypadkach nie stanowią inaczej.

Art. 11. Osoba interesowana może do zastąpienia siebie upoważnić pełnomocnika, o ile nie jest wymagane jej osobiste działanie.

Art. 12. . Pełnomocnikiem może być osoba własnowolna, o ile poszczególne przepisy prawne nie stanowią inaczej.

2. Oprócz pełnomocnictw, sporządzonych lub poświadczonych w urzędach i przez notarjuszów, są dopuszczalne również pełnomocnictwa prywatne, o ile ich wiarogodność nie budzi wątpliwości.

3. Pełnomocnictwa mogą być sporządzone oddzielnie, albo zawarte w protokółach, adnotacjach, podaniach i t. p.

4. Pozatem władza w sprawach mniejszej wagi może nie żądać pełnomocnictwa, jeżeli zastępcami osób interesowanych są członkowie rodziny, osoby należące do wspólnego gospodarstwa

domowego lub ich pracownicy, a władza nie ma wątpliwości co do istnienia i zakresu uprawnienia do zastępstwa.

5. Władza nie dopuści pełnomocnika, który trudni się zawodowo zastępstwem stron, nie mając odpowiednich uprawnień.

Art. 13. Dla osób nieobecnych, lub niezdolnych do działań prawnych, a nie mających zastępcy prawnego, może władza wystąpić do sądu z wnioskiem o wyznaczenie takiego zastępcy.

Art. 14. 1. Osoby interesowane i ich pełnomocnicy mają prawo w godzinach do tego przeznaczonych dowiadywać się o biegu spraw.

2. Strona, lub też należycie upoważniony jej pełnomocnik może na podstawie zezwolenia władzy i w obecności urzędnika, wyznaczonego przez naczelnika urzędu, przeglądać akta administracyjne, które zdaniem władzy zawierają dane, niezbędne dla strony celem uzasadnienia jej praw i interesów.

3. Władza może na prośbę strony zezwolić na wydanie odpisów z dokumentów, o ile to ze względu na interes publiczny jest dopuszczalne.

4. Od zarządzeń, wydanych w myśl artykułu niniejszego, nie przysługuje żaden środek prawny oddzielnie od odwołania co do istoty sprawy.

5. Uprawnienia, przewidziane w ust. 1—3, nie mogą być wykonywane ze szkodą dla tajemnicy urzędowej.

V. Wnoszenie podań.

Art. 15. 1. Prośby, odwołania, skargi, zażalenia i t. p. podania mogą być wnoszone do władz pisemnie lub telegraficznie, a także zgłaszane ustnie do protokółu, o ile specjalne przepisy i rodzaj sprawy nie stoją temu na przeszkodzie.

2. W razie zwrócenia się telegraficznego bez poświadczenia podpisu, władza ma prawo, gdy zachodzi wątpliwość, żądać od osoby interesowanej pisemnego potwierdzenia telegramu. W wypadku potwierdzenia uważa się, że podanie zostało wniesione ważnie w terminie pierwotnym.

Art. 16. 1. Podanie powinno zawierać:

a) wskazanie władzy, do której jest skierowane,
b) wskazanie zarządzenia lub orzeczenia, którego wydania albo uchylenia petent się domaga,
c) datę,
d) podpis,

a gdy podanie jest pierwszem w sprawie — winno zawierać nadto:

e) adres petenta.

2. Za nieumiejącego lub niemogącego się podpisać, podanie podpisuje inna osoba, przez niego uproszona, swojem nazwiskiem czytelnie, wskazując swoje miejsce zamieszkania i zaznaczając

przed popisem, że podpis ten uskutecznia, zamiast interesowanego, na jego prośbę.

3. Podania bez podpisu, lub też z podpisem, wykonanym sposobem mechanicznym, władza może nie przyjąć, o ile ma wątpliwości, czy podanie zostało wniesione z wolą osoby interesowanej. W razie potrzeby władza wyznacza stosowny termin dla potwierdzenia podania. W wypadku potwierdzenia uważa się, że podanie zostało wniesione ważnie w terminie pierwotnym.

4. Podobnie władza może postąpić również w wypadkach, gdy podanie ma inne braki formalne, jak np. jest nieczytelne, w treści swej niezrozumiałe, napisane z pogwałceniem przepisów o języku podań i t. p.

Art. 17. Jeżeli podanie, wniesione przez jedną lub więcej osób, dotyczy kilku spraw, z których każda powinna być załatwiana oddzielnie, władza uczyni przedmiotem swego załatwienia jedną z nich, jej zdaniem najważniejszą z pośród tych, do których załatwienia jest właściwą, zawiadamiając o tem wnoszącego.

Art. 18. Na żądanie osoby interesowanej władza obowiązana jest potwierdzić odbiór podania.

VI. Protokóły i adnotacje w aktach.

Art. 19. 1. Protokóły w postępowaniu administracyjnem sporządza władza, gdy uzna to za potrzebne.

2. Należy sporządzić protokół:

a) o przyjęciu zgłaszanych ustnie podań;

b) o przesłuchaniu osób interesowanych, świadków i biegłych;

c) o oględzinach i ekspertyzach, gdy dokonane są z udziałem władz;

d) o ustnem ogłoszeniu decyzji;

e) o rozprawie ustnej.

Art. 20. 1. Protokół sporządza się tak, aby z niego widoczne było, kto, kiedy, gdzie i jakich czynności urzędowych dokonał, kto był przy tem obecny w charakterze władz współdziałających, osób interesowanych, ich pełnomocników, świadków i biegłych, co i w jaki sposób zapomocą dokonanych czynności ustalono i jakie zarzuty lub uwagi zgłosiły obecne przy czynności osoby.

2. Jeżeli przesłuchani świadkowie i biegli zeznawali pod przysięgą, w protokóle przesłuchania należy to zaznaczyć. O ile zeznania różnią się między sobą, każde zeznanie zapisuje się oddzielnie w miarę możności własnemi słowami osoby zeznającej bez zmian, opuszczeń i dodatków.

3. Osobom piśmiennym władza może zezwolić: na zapisywanie do protokółu swych zeznań, lub też w miejsce zeznania ustnego, gdy przesłuchanie ma się odbywać bez przysięgi, — na do-

starczenie zeznania na piśmie. W tym wypadku zeznanie musi być napisane w całości własnoręcznie przez zeznającego.

4. Jeżeli przesłuchanie dokonane zostało za pośrednictwem tłumacza, należy zapisać również do protokółu, w jakim języku zeznanie złożono i kto był tłumaczem.

5. Protokół przesłuchania powinien być odczytany zeznającej osobie i przedstawiony jej do podpisu niezwłocznie po złożeniu zeznania. Wszelkie inne protokóły odczytuje się wszystkim osobom obecnym, biorącym udział w czynności urzędowej, które następnie winny protokół podpisać. Jeżeli ktokolwiek nie chce lub nie może podpisać protokółu, wówczas przyczynę tego zaznacza się w protokóle.

6. Skrobania w protokółach są wzbronione, poprawki i uzupełnienia można robić, lecz tak, aby wyrazy skreślone były jeszcze czytelne, a przytem, aby poprawki były stwierdzone w protokóle przed jego podpisaniem.

Art. 21. Spostrzeżenia, otrzymane wiadomości i zarządzenia, które mają znaczenie dla sprawy, a nie stanowią podstawy do sporządzenia protokółu, urzędnik, dokonywujący czynności, powinien utrwalać w formie adnotacji w aktach, przez siebie podpisanej.

VII. Wezwania i doręczenia.

Art. 22. 1. Władza ma prawo, w wypadkach zaś, gdy poszczególne przepisy to przewidują, — ma obowiązek wzywać osoby, od których potrzebuje wyjaśnień lub których udział w czynnościach władzy jest potrzebny, do złożenia tych wyjaśnień bądź osobiście w urzędzie, bądź pisemnie, bądź przez osoby inne, — jak również do udziału w czynnościach władzy.

2. Wezwanie powinno być opatrzone podpisem urzędnika władzy wzywającej.

3. W wezwaniu należy wskazać:

a) imię, nazwisko i adres wezwanego,
b) w jakiej sprawie i w jakim charakterze go się wzywa,
c) nazwę i adres władzy wzywającej,
d) czy wezwany ma się stawić osobiście, czy może złożyć wyjaśnienie na piśmie, czy też może przysłać zamiast siebie pełnomocnika,
e) wyznaczyć odpowiedni termin, w ciągu którego powyższe żądanie władzy ma być spełnione, albo też wskazać ściśle dzień, godzinę i miejsce stawiennictwa wezwanego lub pełnomocnika,
f) wskazać, czy zadośćuczynienie wezwaniu jest obowiązkowe, a w razie twierdzącym — podać skutki prawne niezastosowania się do wezwania.

Art. 23. Wezwania i inne pisma urzędowe władza doręcza za pokwitowaniem bądź bezpośrednio w urzędzie, bądź poza nim,

przytem bądź przez własnych funkcjonarjuszów, bądź przez pocztę, bądź przez inne organa władzy lub wreszcie przez urzędy gminne (magistraty).

Art. 24. 1. Jeżeli pismo nie zostało odbiorcy doręczone bezpośrednio w urzędzie, i o ile w danej sprawie nie obowiązuje doręczenie pisma pod wskazanym przez odbiorcę adresem, doręcza się je bądź w mieszkaniu odbiorcy, bądź w miejscu, gdzie znajduje się zarząd nieruchomości, nieruchomość lub przedsiębiorstwo odbiorcy, lub gdzie odbiorca wykonywa swoją pracę zawodową.

2. Do rąk odbiorcy, w razie koniecznej potrzeby, pismo może być doręczone w każdem miejscu.

3. Jeżeli nie może być zastosowane doręczenie w żadnem z miejsc powyższych, a nie ustanawia się swego zastępcy prawnego, wówczas można pismo pozostawić w urzędzie wysyłającym, a adresata zawiadomić o tem przez obwieszczenie, wywieszone na widocznem miejscu w urzędzie wysyłającym, oraz przez dwukrotne ogłoszenie w gazecie rządowej w odstępach co najmniej siedmiodniowych. W tym wypadku doręczenie uważa się za dokonane w dniu drugiego ogłoszenia.

Art. 25. 1. Pismo doręcza się odbiorcy o ile możności do rąk własnych.

2. W razie nieobecności odbiorcy pismo doręcza się dorosłemu domownikowi, zarządcy nieruchomości lub przedsiębiorstwa odbiorcy, jego pracownikowi, rządcy lub dozorcy domu, a w ostateczności — temu z sąsiadów odbiorcy, który się zobowiąże do doręczenia pisma.

Art. 26. 1. Jeżeli doręczenie nie może być dokonane do rąk własnych odbiorcy z powodu jego nieobecności, lub też do rąk osób, wymienionych w art. 25 ust. 2 z powodu nieobecności ich w miejscu doręczenia lub z powodu odmowy przyjęcia, — wówczas pismo należy złożyć we właściwym ze względu na miejsce doręczenia urzędzie gminnym (magistracie), a pismo, nadesłane pocztą, — w najbliższym urzędzie pocztowym, wywieszając o tem ogłoszenie:

a) we wskazanych wyżej urzędach odpowiednio, a prócz tego

b) na drzwiach mieszkania odbiorcy lub też na drzwiach lokalu, w którym znajduje się zarząd jego nieruchomości lub przedsiębiorstwa, albo w którym odbiorca pracuje, albo na bramie jego nieruchomości.

2. Wykonanie tych czynności uważa się za doręczenie.

Art. 27. Jeżeli przyjęcia odmawia sam odbiorca, wówczas pismo z odpowiednią adnotacją zwraca się urzędowi wysyłającemu. W tym wypadku doręczenie uważa się za dokonane w chwili odmowy przyjęcia.

Art. 28. 1. Niezależnie od potwierdzenia osoby lub urzędu, którym pismo przeznaczone dla odbiorcy zostawiono, organ do-

ręczający oznacza na egzemplarzu pokwitowania czas, miejsce i sposób doręczenia, poczem pokwitowanie to niezwłocznie dostarcza władzy wysyłającej.

2. Pismo, złożone w urzędzie gminnym (magistracie) lub pocztowym, pozostaje tam dla odbiorcy przez dni 30, poczem zwraca się władzy wysyłającej z zaznaczeniem o niezgłoszeniu się odbiorcy w powyższym terminie po odbiór pisma.

Art. 29. Jeżeli doręczenie zostało dokonane wadliwie, należy je powtórzyć i dokonać w sposób prawidłowy. Gdy jednak odbiorca pismo faktycznie otrzymał i data doręczenia da się niewątpliwie ustalić, to uważa się je za doręczone należycie w chwili faktycznego otrzymania go przez odbiorcę.

Art. 30. 1. Osoba interesowana, która w toku wiadomego jej postępowania zmienia miejsce zamieszkania, powinna o tem władzę zawiadomić.

2. W razie zaniedbania tego obowiązku, doręczenie pod poprzednim adresem w sposób, przewidziany w art. 26, ma skutek prawny.

Art. 31. W postępowaniu, wszczętem na skutek podania, podpisanego przez dwie lub więcej osób bez wskazania osoby, której należy doręczyć odpowiedź, wszelkie pisma doręcza się tylko jednej z podpisanych osób według uznania władzy, o ile nie określa tego inaczej inny przepis prawny.

Art. 32. 1. Osobiste stawiennictwo osób interesowanych przed władzą prowadzącą sprawę dla dania wyjaśnień może być wymagane tylko w wypadkach, gdy ze względu na wyjątkowo ważny interes publiczny władza uzna to za konieczne a przytem:

a) w sprawach, załatwianych przez urzędy gminne (magistraty), gdy wezwany zamieszkuje lub przebywa w obrębie tejże gminy;

b) w sprawach, załatwianych przez władze powiatowe lub władze wyższe w obrębie tego powiatu, w którym mieszka lub przebywa wezwany, jednakże w razie wezwania z odległości ponad 15 km. — za wynagrodzeniem i za zwrotem kosztów jak świadkom (art. 106).

2. Gdy nie można zastosować przepisów ust. 1 lit. a) i b), władza może dokonać przesłuchania zapomocą równorzędnej lub niższej władzy miejsca zamieszkania lub też pobytu wezwanego, albo też wskazać, że wezwany może bądź przysłać pełnomocnika, bądź złożyć wyjaśnienie na piśmie.

3. Osoba interesowana nie ma prawa uchylać się od udzielenia na piśmie wyjaśnień, żądanych przez władze w interesie publicznym, z wyjątkiem wypadków, wskazanych w art. 59 i 60 co do świadków. Zamiast składania wyjaśnień na piśmie ma ona prawo dla ich złożenia stawić się osobiście w urzędzie wzywającym, albo w najbliższym rzeczowo właściwym urzędzie gminnym, albo przysłać pełnomocnika.

Art. 33. W razie obowiązku stawiennictwa osobistego, a niemożności uczynienia tego w terminie lub w dniu wyznaczonym, osoba interesowana powinna niemożność tę uzasadnić. Za ważne przyczyny niestawiennictwa uważa się przyczyny, wskazane w art. 58 co do świadków.

Art. 34. 1. Jeżeli ze względu na brak czasu lub z innych przyczyn wzywanie sposobami, wskazanemi w art. 23, byłoby szczególnie utrudnione, można wzywać telegraficznie, telefonicznie lub w inny sposób, najodpowiedniejszy ze względu na okoliczności.

2. Niestawiennictwo osób, wezwanych sposobami, wskazanemi w ust. 1, pociąga za sobą skutki niestawiennictwa o tyle tylko, o ile władza nie będzie miała wątpliwości, że wezwanie doszło zawczasu do wiadomości wezwanego.

Art. 35. Przepisy rozporządzenia niniejszego o sposobie wzywania i doręczeniach nie uchylają mocy przepisów innych ustaw, które przewidują uskutecznianie tych czynności innym trybem, jak np. podawanie czynności władzy i stron do wiadomości osób interesowanych oraz wzywanie i doręczanie w drodze ogłoszeń, wywieszanie list imiennych, wyłożenie akt w miejscach, dostępnych dla osób interesowanych i t. p.

VIII. Terminy.

Art. 36. Przy obliczaniu terminów, oznaczonych na dni, nie wlicza się dnia czynności lub zdarzenia, miarodajnych dla rozpoczęcia biegu terminu; ostatni z wyznaczonej liczby dni uważa się za koniec terminu.

Art. 37. Terminy, oznaczone na tygodnie, kończą się z upływem tego dnia w ostatnim tygodniu, który nazwą swą odpowiada dniu czynności lub zdarzenia, miarodajnych dla rozpoczęcia biegu terminu.

Art. 38. 1. Terminy, oznaczone na miesiące, kończą się z upływem tego dnia ostatniego miesiąca, który ma tę samą datę, jak dzień czynności lub zdarzenia, miarodajnych dla rozpoczęcia biegu terminu.

2. Jeżeli koniec terminu, oznaczonego na miesiące, wypada w takim miesiącu, który odpowiedniej daty nie posiada, wówczas termin kończy się z upływem ostatniego dnia tego miesiąca.

Art. 39. Jeżeli koniec terminu przypada na niedzielę lub święto ustawowe, to za ostatni dzień terminu uważa się najbliższy następny dzień powszedni.

Art. 40. Termin uważa się za zachowany, jeżeli przed jego upływem nadano pismo w polskim urzędzie pocztowym lub telegraficznym.

Art. 41. 1. Jeżeli strona udowodni, że uchybienie terminu nastąpiło bez jej winy z powodu przeszkód nie do przezwycięże-

nia, może ona w terminie siedmiodniowym od ustania przeszkody prosić władzę o przywrócenie terminu.

2. Równocześnie należy dopełnić czynności, która miała być w terminie dopełniona.

3. Prośba o przywrócenie terminu może być wyłożona w piśmie, stanowiącem dopełnienie czynności.

4. Przywrócenie terminu siedmiodniowego, przewidzianego w ust. 1 jest niedopuszczalne.

Art. 42. Prośbę o przywrócenie terminu dla odwołania rozstrzyga ostatecznie władza odwoławcza, w innych wypadkach — władza, wobec której czynność miała być dopełniona.

Art. 43. Prośba o przywrócenie terminu nie wstrzymuje wykonania zaskarżonej decyzji władzy, jednakże władza może wstrzymać wykonanie, gdy uzna to za uzasadnione.

IX. Postępowanie wyjaśniające.

Art. 44. O ile poszczególne przepisy nie określają ściśle postępowania dla ustalenia okoliczności, mających być podstawą rozstrzygnięcia, ma władza z urzędu ustanawiać zakres postępowania wyjaśniającego i środków dowodowych, potrzebnych dla należytego ustalenia stanu sprawy, kierując się przytem względami celowości, szybkości, prostoty i zaoszczędzenia kosztów.

Art. 45. 1. Poza wypadkami, w których obowiązujące przepisy prawne nakazują przeprowadzenie rozprawy, władza może zarządzić przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego w formie rozprawy ustnej, o ile w ten sposób da się osiągnąć znaczne przyśpieszenie i uproszczenie postępowania.

2. W szczególności władza może zarządzić z urzędu lub na wniosek rozprawę ustną:

a) o ile chodzi o uzgodnienie sprzecznych interesów stron;

b) o ile chodzi o rozpatrzenie sprawy przy udziale większej liczby osób interesowanych, reprezentantów różnych działów administracji albo przy udziale świadków lub biegłych;

c) o ile badanie wyjaśniające ma być przeprowadzone poza siedzibą urzędu przez osobno delegowanego w tym celu urzędnika.

Art. 46. O terminie rozprawy ustnej należy zawiadomić strony, świadków i biegłych oraz zainteresowane władze i urzędy bezpośrednio, inne zaś osoby interesowane przez publiczne ogłoszenia w sposób, w danej miejscowości praktykowany.

2. W zawiadomieniu lub w ogłoszeniu o rozprawie ustnej należy:

a) określić dokładnie przedmiot, miejsce i czas rozprawy;

b) oznajmić, że interesowani mogą bądź stawić się osobi-

ście, bądź złożyć na piśmie swe żądania, wnioski i zarzuty, najpóźniej do dnia poprzedzającego dzień rozprawy;

c) zwrócić uwagę na przepis ust. 2 art. 47.

Art. 47. 1. Urzędnik, prowadzący rozprawę, obowiązany jest, mając zawsze na uwadze interes publiczny, dążyć do wszechstronnego wyjaśnienia sprawy oraz możliwego uzgodnienia sprzecznych interesów stron, przyczem powinien dać możność osobom interesowanym zapoznania się ze sprawą, a także złożenia potrzebnych oświadczeń.

2. Władza może nie przyjąć w dalszem postępowaniu przed tą instancją żądań, wniosków i zarzutów, które nie zostały zgłoszone ani w terminie, przewidzianym w art. 46 ust. 2 lit. b), ani ustnie podczas rozprawy, jeżeli żądania, wnioski lub zarzuty przy należytej staranności zgłaszającego mogłyby być zgłoszone w terminach wyżej wskazanych, a zwłaszcza jeżeli władza dojdzie do wniosku, że zgłoszenia te zmierzają do przewlekania sprawy. Odmienne postanowienia poszczególnych ustaw pozostają w mocy.

Art. 48. Urzędnik, prowadzący rozprawę, ustali jej przebieg i wynik w protokóle, dołączając doń oświadczenia, złożone na piśmie.

X. Dowody.

Art. 49. Jako środek dowodowy w postępowaniu administracyjnem służy wszystko, co może się przyczynić do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem.

Art. 50. O tem, czy dana okoliczność ma być przyjęta za udowodnioną, decyduje władza na podstawie swobodnej oceny wyników postępowania wyjaśniającego.

A. *Dowód z dokumentów.*

Art. 51. 1. Siłę dowodową dokumentów ocenia władza w granicach postanowień rozporządzenia niniejszego i innych przepisów prawnych.

2. Jeżeli zdaniem władzy istnieje uzasadnione podejrzenie, że przedstawiony dokument jest nieprawdziwy, może ona, zależnie od znaczenia dokumentu dla sprawy, albo bieg postępowania administracyjnego w całości lub w części wstrzymać do czasu wyjaśnienia prawdziwości dokumentu, albo też postępowanie dalej prowadzić.

Art. 52. 1. Dokumenty publiczne, wystawione w przepisanej formie, stanowią zupełny dowód na to, co wedle nich urzędownie zostało stwierdzone, oświadczone lub zarządzone.

2. Dokumentem publicznym w rozumieniu artykułu niniejszego jest dokument, uznany za publiczny przez obowiązujące przepisy, albo wystawiony przez władzę publiczną w granicach jej kompetencji, albo przez osobę zaufania publicznego.

3. Dokumenty, wystawione jako publiczne przez władze obce, traktuje się według swobodnej oceny przy zastosowaniu obowiązujących przepisów prawnych.

Art. 53. Dokumenty prywatne, bądź podpisane przez wystawcę, bądź zaopatrzone znakiem ręcznym należycie uwierzytelnionym, stanowią zupełny dowód na to, że zawarte w nich oświadczenia pochodzą od wystawcy.

Art. 54. Moc dowodową ksiąg handlowych, dzienników agentów handlowych i t. d. ocenia się według obowiązujących w tym względzie przepisów.

Art. 55. Dopuszczalny jest dowód nieprawdziwości, zarówno dokumentów publicznych, jako też prywatnych.

Art. 56. Jeżeli osoba interesowana powołuje się na okoliczności, które można ustalić na podstawie akt urzędowych, będących w posiadaniu władz lub urzędów polskich, i przytem wskazuje tę władzę lub urząd, wówczas władza akta te sprowadzi lub dokona w nich potrzebnych oględzin na miejscu.

B. *Dowód ze świadków, biegłych i oględzin.*

Art. 57. 1. Władza bada świadków bądź z własnej inicjatywy, bądź na wniosek stron. Świadkowie, badani na wniosek stron, mogą być bądź wzywani przez władzę, bądź sprowadzani za zgodą władzy przez same strony.

2. Władza może zamiast badania świadków ograniczyć się do żądania od nich zeznań na piśmie pod warunkami, wskazanemi w ust. 3 art. 20.

3. Jeśli stawiennictwo świadka jest utrudnione bądź z powodu znacznej odległości jego miejsca zamieszkania od miejsca stawiennictwa, bądź z powodu choroby, może władza wzamian wzywania go, bądź zażądać zeznań na piśmie, bądź zbadać świadka sama lub przez równorzędny albo niższy urząd w miejscu, znajdującem się w pobliżu zamieszkania świadka, a świadka, który z powodu choroby nie może stawić się przed władzą lub urzędem, — zbadać na miejscu.

4. Niewykonanie żądania władzy co do stawiennictwa lub złożenia zeznań na piśmie świadek winien usprawiedliwić.

Art. 58. 1. Władza może uznać ważne przeszkody, uniemożliwiające świadkowi stawienie się w terminie wyznaczonym oraz usprawiedliwiające nieprzedstawienie w terminie wyznaczonym zeznań na piśmie.

2. W szczególności za przyczyny, usprawiedliwiające niestawiennictwo świadka, uważa się chorobę świadka, jakoteż śmierć rodziców, męża, żony lub dzieci, przerwanie komunikacji, pozbawienie wolności i zbyt późne otrzymanie wezwania.

Art. 59. Nie mogą być badani w charakterze świadków:

a) osoby niezdolne do udzielania swoich spostrzeżeń oraz

osoby, które były niezdolne do spostrzeżenia faktu, mającego być udowodnionym,

b) duchowni co do tego, co im powierzono na spowiedzi lub pod tajemnicą duchowną,

c) wojskowi, funkcjonarjusze państwowi, oraz pracownicy komunalni co do znanych im tajemnic urzędowych, chyba że uzyskają zezwolenie na złożenie zeznań od swego przełożonego.

Art. 60. Nikt nie może odmówić zeznań w charakterze świadka, jednak świadek może odmówić odpowiedzi na pytania, gdy odpowiedź mogłaby spowodować karno-sądową odpowiedzialność, albo narazić na hańbę, albo wyrządzić bezpośrednio znaczną stratę majątkową w stosunku do samego świadka, jego małżonka, jego krewnego lub powinowatego linji wstępnej lub zstępnej, krewnego w linji bocznej do trzeciego a powinowatego do drugiego stopnia, dziecka przysposobionego, rodziców przybranych oraz osoby, nad którą świadek sprawuje opiekę lub kuratelę, albo spowodować naruszenie prawnie uznanej tajemnicy zawodowej.

Art. 61. 1. Przed badaniem, lub żądając złożenia zeznań na na piśmie, władza uprzedzi świadka o grożącej mu odpowiedzialności za fałszywe zeznanie.

2. W razie konieczności przesłuchania świadka pod przysięgą władza zwraca się o zaprzysiężenie świadka do najbliższego sądu pokoju (powiatowego). Pozostają w mocy przepisy ogólne, przewidujące zaprzysięganie świadków przez władze administracyjne.

3. Świadkowie, od których przysięgi się nie odbiera, składają przed władzą administracyjną wzamian przysięgi przyrzeczenie zeznania prawdy według sumienia po uprzedzeniu ich, że przyrzeczenie to ma moc przysięgi.

4. Od przysięgi są zwolnieni duchowni wszystkich prawnie uznanych wyznań; osoby należące do wyznań, nieuznających przysięgi; nieletni do lat 14; zstępni, gdy mają świadczyć w sprawie wstępnych i odwrotnie; małżonek, gdy ma świadczyć w sprawie współmałżonka; bracia i siostry w sprawach rodzeństwa; funkcjonarjusze publiczni, którzy złożyli przysięgę służbową, o ile zeznania ich dotyczą faktów, wiadomych im z tytułu pełnienia obowiązków służbowych.

Art. 62. 1. Wzywanie i badanie biegłych dokonywa się na tych samych zasadach co wzywanie i badanie świadków.

2. Przepisy, dotyczące stałych znawców, pozostają w mocy.

Art. 63. Biegłego, przedstawionego przez stronę, władza nie przyjmie, a wezwanego wyłączy, gdy powstaje uzasadniona wątpliwość co do jego bezstronności.

Art. 64. 1. Żądania świadków i biegłych o przyznanie wynagrodzenia za stratę czasu i zwrot kosztów winny być zgłoszo-

ne, pod rygorem utraty roszczenia, przed zakończeniem rozpoznania sprawy.

2. O przyznaniu wynagrodzenia dla świadków i biegłych oraz jego wysokości, jak również o przyznaniu kosztów podróży, decyduje władza rozpoznająca sprawę. Od decyzji w tym przedmiocie niema odwołania.

Art. 65. Władza może z urzędu albo na wniosek strony zarządzić oględziny na miejscu z udziałem lub bez udziału biegłych.

Art. 66. Strony, o ile zjawią się w czasie badania świadków, biegłych lub w czasie oględzin, winny być dopuszczone do uczestniczenia w tych czynnościach, o ile interes publiczny nie stoi temu na przeszkodzie.

Art. 67. Za niewłaściwe zachowanie się w czasie rozprawy lub innych czynności urzędowych strony, świadkowie i biegli mogą być wydaleni z miejsca rozprawy lub z powyższych czynności przez kierującego urzędnika.

XI. Załatwianie spraw.

Art. 68. 1.Sprawy należy załatwiać bez niepotrzebnej zwłoki i przytem tak, aby nie cierpiał ani interes publiczny, ani uprawnione interesy osób prywatnych.

2. Sprawy, które nie wymagają zbierania przedwczesnych informacyj, dochodzeń, opinij i t. p., winny być z reguły załatwiane niezwłocznie, o ile możności w formie ustnej i bezpośredniej, zarówno w stosunku do osób, które zgłaszają się w urzędzie, jakoteż przy sposobności wyjazdów służbowych poza siedzibą urzędu. Przytem władza w miarę potrzeby ma utrwalać istotną część czynności urzędowej w protokóle lub w formie adnotacji na akcie.

3. Sprawy należy załatwiać w formie pisemnej i doręczać stronom odpowiednie pisma, jeżeli tego przepisy bądź wprost, bądź pośrednio wymagają, albo jeżeli to wyraźnie leży w interesie strony.

4. Załatwiając sprawę pisemnie, należy to czynić z możliwym pośpiechem, w każdym razie tak, aby sprawa została przez władzę administracji ogólnej w zakresie administracji spraw wewnętrznych zakończona najpóźniej w ciągu 3 miesięcy, a jeżeli sprawa ma być w myśl obowiązujących przepisów załatwiona po porozumieniu się z inną władzą, — najpóźniej w ciągu 5 miesięcy, o ile poszczególne przepisy nie ustalą terminów innych.

5. Do wszystkich spraw, załatwianych przez inne władze i w innym zakresie, niż wymienione w ustępie powyższym, terminy 3 i 5 miesięcy przedłuża się do 6 miesięcy.

Art. 69. 1. Do terminów, wskazanych w ust. 4 i 5 art. 68, nie wlicza się:

a) terminów specjalnych, przewidzianych w poszczególnych przepisach prawnych dla dopełnienia warunków, przez te przepisy wymaganych;
b) okresów zwłoki, spowodowanych bądź wyraźną winą osób interesowanych, bądź okolicznościami, niezależnemi od władzy decydującej.

2. Terminy, wskazane w ust. 4 i 5 art. 68, nie mają również zastosowania w wypadkach wstrzymania postępowania administracyjnego (art. 74).

Art. 70. 1. O ile w terminie, wskazanym w ust. 4 i 5 art. 68, sprawa nie zostanie całkowicie załatwiona, a poszczególne przepisy prawne nie przewidują skutków szczególnych na wypadek braku decyzji władzy w ciągu pewnego okresu czasu, strona ma prawo żądać przekazania sprawy do instancji wyższej celem jej załatwienia.

2. Podanie strony władza winna przekazać do instancji wyższej najdalej w ciągu trzech dni, bądź z aktami sprawy, bądź z wyjaśnieniem, że sprawa nie mogła być w terminie załatwiona z powodu okoliczności, przewidzianych w art. 69.

3. Władza wyższa, która załatwia sprawę za władzę niższą, działa w charakterze tej instancji, za którą spełnia tę czynność. Od takich orzeczeń, wydanych za władzę niższą, odwołanie, jeśli jest dopuszczalne, rozstrzyga władza instancyjnie wyższa od władzy rozstrzygającej.

Art. 71. Jeżeli niema podstawy prawnej lub faktycznej do merytorycznego załatwienia sprawy, będącej przedmiotem podania, władza pozostawia je bez załatwienia, a sprawę wszczętą już umarza, czyniąc odpowiednią adnotację na akcie i w miarę okoliczności zawiadamiając petenta.

XII. Decyzje.

Art. 72. 1. W toku postępowania władza wydaje decyzje (orzeczenia i zarządzenia) tak często, jak tego zajdzie potrzeba.

2. Decyzje dzielą się na główne i incydentalne. Decyzje główne sprawę, będącą przedmiotem postępowania, załatwiają co do jej istoty, względnie sprawę kończą w danej instancji. Decyzje incydentalne rozstrzygają inne kwestje, wynikające w toku postępowania.

Art. 73. 1. Decyzja, od której nie służy odwołanie lub skarga w toku instancyj administracyjnych, jest ostateczna.

2. Decyzja, której nie można zaskarżyć również do sądów administracyjnych, jest prawomocna.

Art. 74. 1. Gdy dla wydania decyzji konieczne jest rozstrzygnięcie pytania wstępnego, podlegającego kompetencji innych władz administracyjnych lub sądu, władza rozstrzygająca wyda decyzję tymczasową, uwarunkowaną późniejszem rozstrzygnięciem pytania wstępnego, jeśli zaś taka decyzja jest niemożli-

wa, władza rozstrzygnie sprawę, opierając się na własnej ocenie pytań wstępnych.

2. Władza powinna wstrzymać postępowanie do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia pytania wstępnego, jeśli ono jest już przedmiotem sprawy we właściwym urzędzie lub sądzie, a natychmiastowe wydanie decyzji nie jest konieczne ze względu na interes publiczny i mogłoby w razie odmiennego rozstrzygnięcia pytania wstępnego spowodować niepowetowane szkody dla strony lub niemożność przywrócenia stanu poprzedniego.

3. Władza obowiązana jest wstrzymać postępowanie w wypadkach, wyraźnie wskazanych przez prawo.

Art. 75. 1. Każda decyzja powinna zawierać powołanie się na podstawę prawną, datę, osnowę decyzji, oznaczenie jej rodzaju, podpis władzy oraz wskazać, czy przysługuje od niej odwołanie czy skarga.

2. Jeżeli decyzja jest w całości lub w części odmowna, powinna zawierać prawne i faktyczne uzasadnienie.

3. Jeśli decyzja jest pozostawiona całkowicie swobodnej ocenie władzy, wystarczy powołać się na podstawę prawną, w innych wypadkach swobodnej oceny wystarczy to jedynie wówczas, kiedy ważny interes państwowy przemawia przeciwko bliższemu uzasadnieniu.

Art. 76. 1. Objaśniając stronę o przysługującem jej prawie wniesienia odwołania lub skargi do władzy wyższej, należy wskazać tę władzę oraz termin i tryb zaskarżenia.

2. W decyzji głównej tej władzy, która jest dla sprawy ostateczna, należy wyraźnie w objaśnieniu zaznaczyć, że decyzja jest ostateczna w administracyjnym toku instancyj, niezależnie od możliwych uprawnień do wniesienia skargi do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Art. 77. 1. Jeśli władza błędnie objaśni stronę bądź co do terminu wniesienia odwołania lub skargi, bądź co do dalszego toku instancyj, wówczas objaśnienie takie nie może szkodzić stronie, która do niego się zastosowała. W tym wypadku:

a) odwołanie lub skarga, wniesione w terminie wyznaczonym, chociażby po upływie właściwego terminu ustawowego, uważa się za wniesione w terminie,

b) instancja niewłaściwa, która odwołanie lub skargę otrzymała, prześle je do instancji właściwej, która postąpi z niemi tak, jak gdyby były one od początku skierowane właściwie.

2. Jeśli władza wogóle zaniedba objaśnić stronę o przysługującem jej prawie wniesienia odwołania lub skargi, strona może w ciągu 2 tygodni od chwili ogłoszenia lub doręczenia jej decyzji zażądać od władzy, która orzeczenie wydała, wydania lub też przesłania jej takiego objaśnienia. W tym wypadku termin dla wniesienia odwołania lub skargi liczy się od dnia otrzymania przez stronę objaśnienia.

Art. 78. 1. Decyzja główna powinna załatwiać sprawę, będącą przedmiotem rozpatrzenia, oraz wszystkie istotne wnioski osób interesowanych w możliwie najbardziej zwięzłem i wyraźnem ujęciu, powołując się na podstawę prawną.

2. Załatwienie winno z reguły następować w całości. Jeżeli jednak sprawa dopuszcza podział na kilka części, natenczas można, o ile jest to celowe, wydać decyzję o oddzielnych częściach, jeśli całość nie dojrzała jeszcze do rozstrzygnięcia.

Art. 79. Jeżeli decyzja ustanawia obowiązek pewnego świadczenia albo stworzenia pewnego określonego stanu, wówczas należy oznaczyć w decyzji odpowiedni termin dla wypełnienia nałożonego obowiązku.

Art. 80. 1. Decyzję, wydaną w obecności strony, ogłasza się jej ustnie. Jednakże strona może natychmiast zgłosić żądanie doręczenia decyzji na piśmie. W takim razie, jeżeli decyzja nie jest natychmiast wykonalna, uważa się dzień doręczenia decyzji na piśmie za dzień jej doręczenia.

2. Decyzja główna, wydana w nieobecności strony, powinna być doręczona jej na piśmie. Potrzebę doręczenia na piśmie innych decyzyj, wydanych w podobnych warunkach, oceni władza.

3. Postanowienia artykułu niniejszego nie naruszają przepisów innych ustaw, które przewidują obowiązek doręczania decyzyj na piśmie.

Art. 81. Władza może każdego czasu przedsięwziąć z urzędu lub na wniosek osób interesowanych sprostowanie w swych decyzjach błędów pisarskich, rachunkowych oraz innych oczywistych omyłek.

XIII. Odwołania i skargi incydentalne.

Art. 82. Od decyzji głównej, wydanej w pierwszej instancji, służy stronie odwołanie tylko do jednej instancji i przytem bezpośrednio wyższej, o ile poszczególne ustawy, wydane po dniu 14 września 1923 roku, nie stanowią odmiennie.

Art. 83. Odwołanie należy wnieść w ciągu 14 dni po ogłoszeniu lub doręczeniu decyzji, o ile poszczególne ustawy nie przewidują terminów krótszych.

Art. 84. Decyzję incydentalną można zaskarżyć tylko łącznie z odwołaniem od decyzji głównej, z wyjątkiem wypadku, gdy decyzja incydentalna została wydana po wydaniu decyzji głównej oraz wypadków, przewidzianych w poszczególnych ustawach.

Art. 85. Odwołanie nie wymaga szczegółowego uzasadnienia: wystarczy, jeśli z podania strony wynika, iż nie jest zadowolona z decyzji władzy i prosi o jej zmianę.

2. Władza nie weźmie pod rozwagę nowych okoliczności, przytoczonych w odwołaniu, jeśli:

a) okoliczności te powstały po wydaniu decyzji w I-ej instancji,
b) obowiązujące przepisy stanowią w konkretnym wypadku obowiązek podania wszystkich żądań i wniosków stron w postępowaniu przed niższą instancją,
c) przytoczone przez stronę nowe okoliczności nie należące do tych, które władza ma z urzędu uwzględniać, pozostają w sprzeczności ze stanowiskiem, poprzednio przez stronę zajętem, a strona nie usprawiedliwi tej sprzeczności,
d) nowe twierdzenia mają oczywiście na celu przewlekzenie sprawy,
e) strona występuje z wnioskami, które prowadzą do zupełnie nowej pod względem prawnym sprawy, względnie dotyczą zupełnie innego żądania, aniżeli to, o którem poprzednia instancja rozstrzygała.

Art. 86. Instancja odwoławcza orzeka ostatecznie o niedopuszczalności odwołania lub też o uchybieniu terminu dla odwołania.

Art. 87. 1. Przed upływem terminu dla odwołania decyzja nie ulega wykonaniu.

2. Wniesienie odwołania w terminie wstrzymuje wykonanie decyzji.

3. Wyjątek od zasad powyższych stanowią decyzje:
a) których natychmiastowa wykonalność jest przewidziana w ustawie,
b) zgodne z żądaniem wszystkich stron,
c) co do których strony zrzekły się prawa wniesienia odwołania.

4. Pozatem władza może postanowić, że decyzja ulega natychmiastowemu wykonaniu, jeśli jest to wskazane w interesie publicznym lub w wyjątkowo ważnym interesie strony. W tym ostatnim wypadku władza może zażądać od strony odpowiedniego zabezpieczenia.

Art. 88. Decyzje co do natychmiastowej wykonalności władza może wydać zarówno łącznie z rozstrzygnięciem sprawy, jak i oddzielnie w razie późniejszego ustalenia jej potrzeby.

Art. 89. 1. Odwołanie należy wnieść za pośrednictwem tej władzy, która decyzję wydała.

2. Władza, która decyzję wydała, obowiązana jest otrzymane odwołanie w ciągu siedmiu dni po upływie terminu odwołania przesłać wraz z aktami sprawy do rozpatrzenia instancji wyższej, powiadamiając inne strony o wniesieniu odwołania.

Art. 90. 1. Jeśli jednak władza, która decyzję wydała, uzna, że odwołanie zasługuje na uwzględnienie, może sama zmienić swoją decyzję, o ile w decyzji tej nie nabyły praw osoby inne.

2. To samo stosuje się, gdy na decyzję władzy wniesiono skargę do sądu administracyjnego.

Art. 91. Jeśli odwołanie strony jednej może wpłynąć na rozstrzygnięcie w stosunku do innych, wówczas władza odwoławcza wyznaczy im stosowny termin do zapoznania się z odwołaniem (art. 14) i wypowiedzenia się co do niego.

Art. 92. Potrzebne uzupełnienie postępowania wyjaśniającego może władza odwoławcza zarządzić z urzędu lub na wniosek stron; może je przeprowadzić sama lub przez władzę niższej instancji.

Art. 93. Jeśli odwołania nie należy odrzucić, jako spóźnionego lub niedopuszczalnego, władza odwoławcza wyda orzeczenie w sprawie, nie będąc związana ani zakresem żądań odwołania, ani ustaleniami instancji niższej.

Art. 94. Przepisy, zawarte w art. 72—81, mają podobne zastosowanie również do decyzji władzy odwoławczej z tą zmianą, że przy decyzjach, zatwierdzających rozstrzygnięcie niższej instancji, może wystarczyć wskazanie na uzasadnienie zaskarżonej decyzji.

XIV. Wznowienie postępowania, uchylenie oraz zmiana decyzji z urzędu.

Art. 95. W sprawie, zakończonej decyzją, od której nie służy środek prawny, może nastąpić wznowienie postępowania:

a) jeżeli decyzja została spowodowana przez sfałszowanie lub przedstawienie sfałszowanego dokumentu, przez fałszywe świadectwo, przekupstwo lub inny czyn karalny sądownie;

b) jeżeli wyjdą na jaw istotne dla sprawy nowe okoliczności faktyczne, które istniały już przy wydaniu decyzji lub nowe środki dowodowe, o ile okoliczności te i środki w toku postępowania nie były znane władzy rozstrzygającej, i nie mogły być wówczas powołane przez stronę zainteresowaną we wznowieniu bez winy tej strony;

c) jeżeli władza administracyjna lub sądowa, właściwa dla rozstrzygnięcia pytania wstępnego (art. 74), zadecydowała o niem w istotnych punktach odmiennie od oceny pytania, przyjętej za podstawę orzeczenia.

Art. 96. 1. Podanie o wznowienie postępowania należy wnieść do tej władzy, która wydała decyzję w I-ej instancji, w ciągu dwu tygodni od dnia, w którym strona domagająca się wznowienia otrzymała w sposób, dający się udowodnić, wiadomość o przyczynie uzasadniającej wznowienie.

2. Wznowienie postępowania może zarządzić władza również z urzędu.

3. W obu wypadkach wznowienie postępowania może nastąpić z powodu przyczyn, wskazanych w lit. a) art. 95, w każdym czasie; z powodu przyczyn zaś, wskazanych w lit. b) i c) tegoż artykułu, przed upływem trzech lat od dnia uprawomocnienia się decyzji.

Art. 97. 1. O wznowieniu postępowania rozstrzyga władza, która w sprawie wydała decyzję w ostatniej instancji.

2. W decyzji o wznowieniu postępowania władza powinna orzec, o ile nie może wydać nowej decyzji na podstawie aktów, jakiemi rozporządza, w jakim zakresie i w jakiej instancji ma nastąpić wznowienie postępowania, przyczem w czasie ponownego postępowania nie ma prawa powtarzać tych poprzednich dochodzeń, które nie dotyczą przyczyny wznowienia.

Art. 98. 1. Przeciwko odrzuceniu podania o wznowienie postępowania można wnieść odwołanie do władzy przełożonej w ciągu 14 dni od zawiadomienia o odmowie.

2. Przeciwko decyzji wznawiającej postępowanie niema osobnego odwołania.

Art. 99. Decyzje, na mocy których strony lub osoby inne nie nabyły żadnych praw, mogą być uchylane i zmieniane z urzędu w każdym czasie tak przez władzę, która decyzję wydała, jak w trybie nadzoru przez władzę przełożoną.

Art. 100. Prawomocne decyzje, na mocy których strony lub osoby inne nabyły już prawa, mogą być uchylane lub zmieniane przez władzę, która je wydała, za zgodą tych stron lub osób, o ile temu nie sprzeciwiają się ustawy.

Art. 101. 1. Władza nadzorcza może w trybie nadzoru uchylić z urzędu bądź z własnej inicjatywy, bądź na skutek zażalenia, jako nieważną każdą decyzję, która:

a) wydana została przez władzę oczywiście niewłaściwą;
b) wydana została bez jakiejkolwiek podstawy prawnej;
c) wywołałaby w razie wykonania przestępstwo sądowo-karalne;
d) jest oczywiście i niewątpliwie niewykonalna;
e) zawiera wadę powodującą nieważność tej decyzji na mocy wyraźnego przepisu prawa.

2. Uchylenie decyzji z powodów, wskazanych w lit. a) artykułu niniejszego, może nastąpić tylko przed upływem lat 3 od daty jej uprawomocnienia się.

Art. 102. 1. Przedmiotowo właściwa władza naczelna może z urzędu uchylić lub zmienić w koniecznym zakresie każdę decyzję prawomocną, o ile niepodobna w inny sposób usunąć stanu, zagrażającego życiu lub zdrowiu ludzkiemu, albo odwrócić ciężkich szkód dla gospodarstwa społecznego.

2. Strony, dotknięte w swoich prawach przez taką decyzję, mogą żądać od Skarbu Państwa odszkodowania na drodze sądowej.

Art. 103. Niewykorzystanie przez władzę uprawnień, wynikających z art. 101 i 102, nie może być przedmiotem skargi i nie stwarza podstawy do jakichkolwiek roszczeń.

Art. 104. Zastrzeżone w poszczególnych przepisach prawnych kompetencje władz co do cofania lub ograniczenia udzie-

lonych koncesyj, zezwoleń, upoważnień i innych nadawanych przez władzę uprawnień, pozostają nienaruszone.

XV. Opłaty i koszta.

Art. 105. 1. Stronę obciążają te koszta postępowania administracyjnego: a) które wynikły z winy strony, b) które zostały poniesione w interesie lub na prośbę strony, a nie wynikają z ustawowego obowiązku władzy.

2. Do kosztów postępowania administracyjnego zalicza się koszta podróży i wynagrodzenia świadków i biegłych oraz koszta oględzin na miejscu, jako też koszta doręczania stronom pism urzędowych przez urzędy gminne (magistraty).

3. Władza może uznać także inne usprawiedliwione warunkami koszta postępowania, a w szczególności koszta sporządzenia próśb i wynagrodzenia adwokata.

Art. 106. 1. Władza przyznaje świadkom i biegłym, nie będącym funkcjonarjuszami państwowymi, wynagrodzenie w wysokości przeciętnego zarobku dziennego osoby wzywanej, nie wyżej jednak norm diet, ustalonych dla V stopnia służbowego funkcjonarjuszów państwowych, oraz zwrot rzeczywistych kosztów podróży.

2. Funkcjonarjusze państwowi i samorządowi otrzymują diety w wysokości należnych im diet oraz koszta podróży w wysokości, przewidzianej dla ich podróży służbowych.

3. Jeśli biegły dla wydania opinji musiał dokonać specjalnej pracy i żąda za nią większego wynagrodzenia, władza winna żądanie biegłego wraz ze swą opinją przesłać władzy wyższej do władz II instancji i centralnych, które w tej mierze decydują same.

4. Wynagrodzenie świadkom i biegłym wypłaca się bezzwłocznie po spełnieniu czynności, do której świadek lub biegły został powołany.

5. Od decyzji władz o wynagrodzeniu świadków i biegłych, zwrotu kosztów podróży oraz kosztów, przewidzianych w art. 105 ust. 3, niema odwołania.

Art. 107. 1. Jeżeli strona nie wniesie opłat i należności, które zgodnie z istniejącemi przepisami winny być uiszczone zgóry,władza wyznaczy jej termin od 7 do 14 dni celem wniesienia należnej sumy. Jeżeli w terminie tym należne sumy nie zostaną uiszczone, pismo wraz z załącznikami podlega zwrotowi lub czynność, uzależniona od opłaty, będzie zaniechana.

2. Władza ma jednak załatwić podanie mimo nieuiszczenia opłaty:

a) jeżeli za niezwłocznem załatwieniem przemawiają względy publiczne lub wzgląd na poważny interes strony;

b) jeżeli wniesienie podania stanowi czynność, dla której jest ustanowiony termin prekluzyjny;

c) jeżeli podanie wniosła osoba zamieszkała zagranicą bez pośrednictwa konsulatu polskiego.

3. Wszelkie opłaty, należności w sprawie oraz koszta postępowania administracyjnego, o ile w wyznaczonym przez władzę terminie nie zostaną przez stronę uiszczone, będą ściągnięte przymusowo w drodze administracyjnej wraz z kosztami egzekucyjnemi.

4. W wypadku, przewidzianym w lit. c) ust. 2 artykułu niniejszego, władza przesyła odpowiedź na podanie właściwemu konsulatowi polskiemu, który ją doręczy stronie za uprzedniem pobraniem opłaty konsularnej.

5. W razie stwierdzonego ubóstwa strony, władza władna jest częściowo lub całkowicie zwolnić ją od opłat należności oraz innych kosztów postępowania.

6. Skutki niewniesienia opłaty stemplowej, jakoteż sprawy zwolnienia od tej opłaty regulują przepisy o opłatach stemplowych.

XVI. Postanowienia egzekucyjne i karne.

Art. 108. 1. Strony, świadkowie i biegli, winni niestawiennictwa na wezwanie władz lub odmowy dania żądanych wyjaśnień lub zeznań na piśmie bez usprawiedliwionej przyczyny, ulegają, w celu wymuszenia czynności, karze do 50 zł. W razie ponownego niewykonania żądania władzy — ulegają karze do 100 zł. i mogą być sprowadzeni do urzędu przymusowo. Kara może być ściągnięta dopiero po upływie terminu, wskazanego w ust. 2.

2. Strony, świadkowie i biegli mogą w ciągu 14 dni od daty ogłoszenia im decyzji, wymierzającej karę, przedstawić władzy przyczyny niestawiennictwa. W razie uznania tych przyczyn za usprawiedliwione władza może uchylić nałożoną karę pieniężną.

Art. 109. 1. Za nieprzystojne zachowanie się w urzędzie, niezależnie od zastosowania postanowienia art. 67, jak również za wniesienie do urzędu podania, które zawiera wyrażenia nieprzystojne, lub jest utrzymane w tonie niewłaściwym i nieodpowiadającym godności urzędu, winni ulegają grzywnie do 100 zł.

2. W orzeczeniu należy oznaczyć, na wypadek nieściągalności grzywny, karę aresztu zastępczego, według słusznego uznania władzy, jednak nie ponad dni 3.

3. Nałożenie kary nie wyklucza możności skierowania sprawy przeciwko winnemu na drogę sądową.

Art. 110. 1. Kary pieniężne na mocy art. 108 i grzywny na mocy art. 109 nakłada, oraz przymusowe sprowadzenie na mocy art. 108 zarządza powiatowa władza administracji ogólnej na żądanie kierownika właściwego urzędu po zbadaniu prawności i celowości żądania, o ile ono nie pochodzi z wyższej instancji.

2. Na decyzję władzy o nałożeniu kary pieniężnej na mocy art. 108 służy odwołanie do wojewody (Komisarza Rządu). Odwołanie nie wstrzymuje wykonania.

3. Z powodu decyzji władzy o nałożeniu grzywny na mocy art. 109 można żądać skierowania sprawy do sądu według przepisów o postępowaniu karno-administracyjnem. Żądanie to nie wstrzymuje ściągnięcia grzywny.

XVII. Postanowienia przejściowe i końcowe.

Art. 111. 1. O ile obowiązujące ustawy nie przewidują kar za fałszywe zeznanie, względnie za fałszywą przysięgę lub przyrzeczenie, albo zapewnienie zamiast przysięgi w postępowaniu administracyjnem, czyny powyższe ulegają karom, przewidzianym dla tych przestępstw w postępowaniu sądowem.

2. Złożenie przyrzeczenia uważa się za równoznaczne zapewnieniu w miejsce przysięgi na obszarze mocy obowiązującej kodeksu karnego z 1871 r.

Art. 112. Przepisów rozdziałów III—XVI nie rozciąga się na postępowanie:

a) w sprawach, dotyczących administracji wojskowej, o ile postępowanie toczy się przed władzami wojskowemi;

b) w sprawach, dotyczących państwowych podatków bezpośrednich i pośrednich, opłat stemplowych, oraz ceł i monopolów, zarówno w postępowaniu administracyjnem, jak i karnem;

c) w sprawach, załatwianych przez placówki dyplomatyczne i konsularne Rzeczypospolitej Polskiej zagranicą oraz przez Komisarjat Generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku;

d) w sprawach, należących do właściwości władz górniczych.

Art. 113. O ile rozporządzenie niniejsze lub inne przepisy prawne nie stanowią inaczej, przepisy rozporządzenia niniejszego nie mają zastosowania do postępowania:

a) w sprawach karno-administracyjnych,

b) w sprawach dyscyplinarnych,

c) w sprawach sporno-administracyjnych w województwach: poznańskiem, pomorskiem i śląskiem,

d) w sprawach likwidacji majątków prywatnych niemieckich w wykonaniu Traktatu Pokoju, podpisanego w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 r.

Art. 114. Do postępowania w kolegjach, które współdziałają w poszczególnych działach administracji państwowej w chwili wejścia w życie rozporządzenia niniejszego z głosem stanowczym, przepisy rozporządzenia niniejszego mają zastosowanie o tyle, o ile poszczególne ustawy, regulujące tryb postępowania tych kolegjów, nie normują postępowania w sposób odmienny.

Art. 115. Przepisy rozporządzenia niniejszego nie naruszają mocy prawnej przepisów o postępowaniu przed urzędami, komisjami, komitetami oraz innemi organami ziemskiemi, podległemi Ministrowi Reform Rolnych, a przewidzianemi w poszczególnych ustawach.

Art. 116. Do postępowania orzeczniczego w sprawach ubezpieczeń społecznych postanowienia rozporządzenia niniejszego będą miały zastosowanie tylko do czasu unormowania osobną ustawą orzecznictwa w tych sprawach, i o tyle tylko, o ile w myśl przepisów obowiązujących w chwili wejścia w życie rozporządzenia niniejszego orzecznictwo to będzie należało do władz administracji ogólnej.

Art. 117. 1. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia rozciągnąć moc przepisów rozporządzenia niniejszego w odpowiednim zakresie na postępowanie w sprawach z pod jego działania wyżej wyłączonych, wprowadzając w niem odpowiednie zmiany, stosownie do charakteru załatwianych spraw i potrzeb odnośnych działów administracji, oraz wydając potrzebne przepisy przechodnie i wykonawcze.

2. W szczególności, rozporządzenie Rady Ministrów przystosowuje zasady rozporządzenia niniejszego do postępowania w sprawach, objętych lit. c) art. 112. Przepisy ustawy z dnia 11 listopada 1924 r. o organizacji konsulatów i o czynnościach konsulów (Dz. U. R. P. Nr. 103, poz. 944) pozostaną niezmienione.

3. Minister Spraw Wewnętrznych jest upoważniony do występowania z inicjatywą wobec poszczególnych ministrów i Rady ministrów w sprawie rozporządzeń, o których mowa w powyższych ustępach.

Art. 118. Do czasu wejścia w życie kodeksu postępowania karnego organa gminne obowiązane są do doręczania pism sądowych w dotychczasowym zakresie z tą zmianą, iż obowiązek ten dotyczy również gmin miejskich.

Art. 119. Uchyla się wszystkie dotychczasowe przepisy w przedmiotach, objętych rozporządzeniem niniejszem, w szczególności: uchyla się ustawę z dnia 1 sierpnia 1923 r. w sprawie środków prawnych od orzeczeń władz administracyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 91, poz. 712) i ustawę z dnia 31 lipca 1924 r. o środkach prawnych przeciw orzeczeniom i zarządzeniom władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 76, poz. 748).

Art. 120. W ustawie z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 747) wprowadza się następujące zmiany:

art. 38 ust. 3 i art. 48 ust. 5 otrzymują brzmienie następujące:

„Pozatem mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341) oraz przepisy ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najwyższym Trybunale Admi-

nistracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 600) z późniejszemi zmianami".

Art. 121. 1. Sprawy, będące w chwili wejścia w życie niniejszego rozporządzenia w toku postępowania, niezakończone w danej instancji, winny być załatwione w tejże instancji przy zastosowaniu dotychczas obowiązujących przepisów.

2. W dalszem postępowaniu, prowadzonem w toku instancyj, należy do spraw tych pod względem rodzaju postępowania, właściwości władz i dopuszczalności środków prawnych stosować przepisy rozporządzenia niniejszego.

3. Jeżeli orzeczenie względnie zarządzenie, wydane w danej instancji, zostały doręczone przed wejściem w życie rozporządzenia niniejszego, a środek prawny do dalszej instacji nie został jeszcze wniesiony, — należy postępować tak, jak gdyby orzeczenie względnie zarządzenie danej instancji zostały wydane i doręczone w dniu wejścia w życie rozporządzenia niniejszego.

Art. 122. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Art. 123. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1928 r.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki.*

Prezes Rady Ministrów i Minister Spraw Wojskowych:
J. Piłsudski.

Minister: *K. Bartel.*
Minister Spraw Wewnętrznych: *Sławoj Składkowski.*
Minister Spraw Zagranicznych: *August Zaleski.*
Minister Skarbu: *G. Czechowicz.*
Minister Sprawiedliwości: *A. Meysztowicz.*
Minister Wyznań Relig. i Ośw. Publ.: *Dr. Dobrucki.*
Minister Rolnictwa: *K. Niezabytowski.*
Minister Przemysłu i Handlu: *E. Kwiatkowski.*
Minister Komunikacji: *Romocki.*
Minister Robót Publicznych: *Moraczewski.*
Minister Pracy i Opieki Społecznej: *Dr. Jurkiewicz.*
Minister Reform Rolnych: *Witold Staniewicz.*
Minister Poczt i Telegrafów: *Bogusław Miedziński.*

SPIS RZECZY.

Strona

Wstęp 5

CZĘŚĆ PIERWSZA.

Postanowienia ogólne.

Rola rozporządzenia o post. adm. w ustawodawstwie wogóle 7
Przedmiot i pojęcie postępowania admin. 8

MOC OBOWIĄZUJĄCA ROZPORZĄDZENIA O POSTĘPOWANIU ADM.:

1) pod względem przedmiotu 9
2) pod względem miejsca 12
3) pod względem czasu 12
Źródła prawa o postępowaniu admin. 13
Postępowanie administracyjne jako stosunek prawny 16

O GŁÓWNYCH ZASADACH POSTĘPOWANIA.

1) Zasada skargowości i postępowania z urzędu 19
2) Zasada wysłuchania wszystkich stron 20
3) Zasada poznania prawdy 21
4) Zasada ustności (bezpośredniości) i pisemnego postępowania (pośredniości) 23
5) Zasada jawności i tajności 25
6) Zasada obowiązku prawdomówności 26

CZĘŚĆ DRUGA.

Postanowienia szczegółowe.

Rozdział I.

O podmiotach postępowania adm. 27
O władzy administracyjnej 28
O właściwości władz administracyjnych 28

Strona
Badanie właściwości ... 29
O właściwości miejscowej ... 31
O właciwości rzeczowej ... 32
Spór o właściwość ... 33
Konieczne czynności w czasie sporu o właściwość ... 34
Trwanie właściwości ... 35
Skutki nieprzestrzegania przepisów o właściwości ... 36
Spory o właściwość między władzą administracyjną a sądem ... 36
Zdolność *urzędnika adm.* do załatwienia sprawy ... 36
Wyłączenie urzędnika administracyjnego ... 37
Osoby interesowane i strony ... 39
O prawnem zastępstwie osób interesowanych ... 41
Zdolność prawna i zdolność do działań prawnych ... 42
O legitymacji w postępowaniu administracyjnem ... 43
O pełnomocnikach ... 44
Wzajemny stosunek stron do siebie i do władzy adm. w czasie postępowania administracyjnego ... 46

Rozdział II.

O kosztach postępowania ... 48
Zabezpieczenie kosztów postępowania administracyjnego ... 51
O prawie ubogich ... 52
O opłatach stemplowych ... 52

Rozdział III.

Czynności stron i władzy w czasie postępowania adm. ... 52
O podaniach i sposobie ich wnoszenia do władz adm. ... 53

WEZWANIA I DORĘCZENIA.

Prawo władzy do wzywania ... 56
Treść wezwania ... 57
Sposób przymuszenia ... 57
Przez kogo doręcza się wezwania i inne pisma ... 59
Gdzie można adresatowi doręczyć pismo ... 60
Do czyich rąk należy, względnie można dokonać doręczenia ... 61
Pokwitowanie odbioru względnie dowód doręczenia ... 62
Wadliwość w doręczeniu ... 62
Zmiana miejsca zamieszkania w czasie postępowania ... 63
Doręczenie przy podaniach podpisanych przez więcej niż jedną osobę 63
O sposobach wezwania ... 63

O TERMINACH.

Pojęcie i rodzaje terminów ... 65
Sposób liczenia czasu przy terminach ... 66
Zachowanie terminu ... 68
Omieszkanie terminu i przywrócenie do poprzedniego stanu ... 68
Kto rozstrzyga prośby o przywrócenie terminu ... 69
Skutki prośby o przywrócenie terminu ... 70
O umorzeniu i przerwie postępowania adm. ... 70
O umorzeniu postępowania adm. ... 70
O wstrzymaniu postępowania adm. ... 72

Rozdział IV.

O TOKU POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO.

Strona

O postępowaniu wyjaśniającem ... 75
Rozprawa ustna ... 77
Co to jest rozprawa ustna ... 77
Czy i kiedy należy przeprowadzić rozprawę ustną ... 78
Sposób przeprowadzenia rozprawy ustnej ... 80

PROTOKÓŁY.

Co znaczy protokół ... 81
O obowiązku wzgl. potrzebie sporządzania protokółu ... 81
Treść protokółu ... 82
Adnotacje w aktach ... 83
Skutki wniesienia podania do władzy adm. ... 84
Postępowanie dowodowe ... 85
Co jest celem dowodu ... 86
Jakie dowody zna nasze postępowanie adm. ... 87
Dowód z dokumentów.
Co to jest dokument ... 87
Rodzaje dokumentów ... 88
Jaką siłę dowodową przyznaje nasze rozp. dokumentom ... 88
Dowód ze świadków.
Co to jest świadek ... 90
Kto może być świadkiem ... 90
Kto ofiaruje dowód ze świadków ... 92
W jaki sposób bada się świadka ... 93
Jak się winien zachować świadek w stosunku do wezwania ... 94
O obowiązku prawdomówności świadka ... 94
Zaprzysiężenie świadka ... 94
Zwolnienie świadka od przysięgi ... 95
Przyrzeczenie wzamian przysięgi ... 96
Dowód z biegłych.
Co to jest biegły ... 97
Znaczenie opinji biegłego ... 98
Jak rozp. o post. adm. traktuje osobę biegłego ... 98
Dowód z oględzin na miejscu.
Co znaczy „oględziny na miejscu“ ... 98
Kiedy władza zarządza oględziny na miejscu ... 98
Prawa stron i osób interesowanych w postępowaniu wyjaśniającem poza rozprawą ustną ... 99

Rozdział V.

Załatwianie spraw ... 100
Skutki niezałatwienia sprawy w terminie ustawowym ... 103

DECYZJE.

Co to jest decyzja ... 104
Rodzaje decyzyj ... 105
Decyzja główna ... 105
„ incydentalna ... 105
„ ostateczna ... 106
„ nieostateczna ... 106
„ prawomocna ... 106
„ nieprawomocna ... 107

Strona
O mocy prawnej decyzji admin. ... 107
Decyzja definitywna (stanowcza) ... 108
„ tymczasowa ... 108
„ bezwarunkowa ... 108
„ warunkowa ... 108
„ całkowita (zupełna) ... 108
„ częściowa ... 108
Co każda decyzja winna zawierać ... 109
Obowiązek i sposób pouczania stron o środku prawnym od decyzji.. 113
Skutki błędnego pouczenia lub niepouczenia strony o środku prawnym 115
Sposób podania stronie decyzji do wiadomości ... 117
Sprostowanie decyzji ... 119

Rozdział VI.

O środkach prawnych w postępowaniu adm. w ogólności ... 120
O odwołaniu ... 121
O skardze incydentalnej ... 123
O instancyjności władz samorządowych ... 123
W jakim czasie, formie i trybie wnosi się odwołanie (skargę incydent.) 126
Czy w odwołaniu można przytaczać *nowe okoliczności* ... 128
Wykonanie decyzji ... 129
W jaki sposób władza odwoławcza załatwia odwołanie ... 132
Czy władza odwoławcza jest związana zakresem żądań odwołania.. 134
Czy władza odwoławcza jest związana ustaleniami instancji niższej 134
Treść załatwienia odwołania ... 135
Wadliwość postępowania ... 137
Skutki wadliwości w postępowaniu ... 139

Rozdział VII.

O wznowieniu ... 141
Kiedy może nastąpić wznowienie ... 142
Kto, w jakim czasie i dokąd może kierować podanie o wznowienie postępowania ... 144
Która władza rozstrzyga o dopuszczalności wznowienia i w jaki sposób 144

Rozdział VIII.

WZORY PODAŃ I ZAŁATWIEŃ.

Uchylenie i zmiana decyzji z urzędu ... 146
Uwagi ogólne ... 150
Wykaz wzorów ... 151
Wzory 1 do 75 ... 157—208
Tekst rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. Ust. R. P. Nr. 36 poz. 341) ... 209

ERRATA.

Strona:	*Wiersz:*	*jest:*	*winno być:*
11.	24	rozporządzenia	rozporządzeń
14.	8	arytkułu	artykułu
14.	37	59;	59);
15.	21	ków, agentów	ków agentów
17.	36	Nr. 44	Nr. 7 poz. 44
20.	17	załatwienie	załatwianie
24.	34	zgłaszanie do	zgłaszanie ustnie do
24.	45	dopuszczane do uszestnictwa	dopuszczone do uczestniczenia
25.	47	1, urzędnik,	1„ urzędnik,
25.	48	interesowanym„ zapoznania	interesowanym zapoznania
27.	14	o postępowaniu	w postępowaniu
29.	13	wsi A dokonać	wsi dokonać
29.	42	władza będzie	władza administracyjna będzie
36.	25	25.II.	25.XI.
39.	1	oczech	oczach
39.	28	zainteresowanych	interesowanych
39.	44	zainteresowanych	interesowanych
39.	44	zainteresowana	interesowana
40.	38	zatrudnienia	zatrudniania
41.	40	rodzaju	rodzaje
42.	33	wania majątku,	wania i zbywania majątku,
47.	2	zainteresowana	interesowana
52.	34—35	zgłoszenia	złożenia
55.	24	nautry	natury
56.	24	stronami, biegłymi	stronami, osobami interesowanemi, biegłymi
57.	25	stawiennistwa	stawiennictwa
59.	5	niestawiennistwa	niestawiennictwa
60.	23	istytucję	instytucję
65.	22	rodzaju,	rodzaje,
66.	41	gdy	gdyż
66.	42	zaszyna	zaczyna
67.	12	nia doręczenie	nia. Doręczenie
67.	30	Terminly,	Terminy,
68.	9	mieszcą	mieszczą
68.	10	ustwie	w ustawie
69.	29	dnoiasch	dniach
71.	22	będziemiała	będzie miała
73.	2	załatwione	załatwiane
75.	23	t. zw. sprawa	t. zw. powaga
76.	16	t. j. względem	t. j. względami:
79.	2	przeprowadzenie	przeprowadzenia

Strona:	Wiersz:	jest:	winno być:
83.	18	robić	zrobić
83.	38	pownien	powinien
84.	27	cofnąć, może	cofnąć, nie potrzebując na to zgody przeciwnika, może żądanie swe ograniczyć, może
85	46	akta.	akta oraz wskazania władzy lub urzędu posiadającego dane akta.
86.	3	tu jest	tu już
88.	24	wydanie	wydawanie
93.	30	zaznanie	zeznanie
94.	1	Jak się przedstawia sprawa zaprzysiegania świadków.	Jak się ma zachować świadek w stosunku do wezwania.
94.	35	Jak się ma zachować świadek w stosunku do wezwania.	Jak się przedstawia sprawa zaprzysiegania świadków.
97.	36	muje,	mie,
98.	2	znawców w mocy“	znawców pozostają w mocy“
98.	4	downictwa	downictwie
99.	45	mienia	miania
100.	9	wog le	wogóle
101.	4	załatwieniem	załatwianiem
102.	43	do tej	od tej
110.	2	przepisy i	przepisy prawne i
111.	24	417)nieprzytoczenie	417): nieprzytoczenie
111.	27	12.3.1925	12.2.1925
111.	28	552)nienaprowadzenie	552): nienaprowadzenie
111.	33	771)niepowołanie	771): niepowołanie
111	42	prawnego „uzasadnienia“	„prawnego uzasadnienia“
112.	17	(art. 73,3)	(art. 75.3)
121.	12	wniesienie	wznowienie
122.	14	wniesione	zniesione
124.	6	konują	konywują
125.	3	gdyż brak	gdyż poza b. zaborem niemieckim brak
127.	11—13	incydentalna) jest jedną z form podań, o czem już była mowa incydentalna jest jedną z form podań, o czem już była mowa (art. 15)	incydentalnych). Należy jednak pamiętać, że odwołanie (skarga incydentalna) jest jedną z form podań, o czem już była mowa (art. 15).
132.	15	85 ust. Dopiero	85 ust. 2. Dopiero
136.	26	„przy-	„przy
137.	15	odmawiając	odmawiająca
139.	25	pozytwne	pozytywne
140.	13	orzeceznie	orzeczenie
147.	39	zakresie decyzji	zakresie każdej decyzji
148.	6	Rozporządzenie to daje	Rozporządzenie daje to
148.	31	do ograniczenia	bez ograniczenia
149.	15	danym	żadnym
149.	43	je wnieść	ją wnieść

Strona:	*Wiersz:*	*jest:*	*winno być:*
153.	6	zainteresowa-	interesowa-
160	27	zainteresowanej	interesowanej
162.	11	(d)	(b)
162.	31	odczytniu	odczytaniu
166.	3	Kielce,	Końskie,
171.	39	Pełnomicnicy	Pełnomocnicy
172.	33	obowiązuje się	zobowiązuje się
183.	2	doręczenie	dostarczenie
183.	35		przed „Uwagą“ należy dodać: Starosta Powiatowy (Podpis)
187.	29—30	o utrzymaniu w mocy	o stwierdzenie
190.	3	dnia jego	dnia następnego po dniu jego
193.	16	Nr. 22 poz.	Nr. 23 poz.
193.	35	pauczenie	pouczenia
194.	9	ust. 3	ust. (3)
194.	36	opinji sza-	opinji komisji sza-
195.	8	ust. 3.	ust. (3)
195.	38	wyraz „nie“	wyraz „nie“).
202.	13	wiązku służby wojskowej	wiązku wojskowym
203.	20	praśbę	prośbę
203.	21	postępowania wyjaśniającego	postępowania, polegające na wszczęciu dodatkowego postępowania wyjaśniającego,
208.	8	przeze mnie	przezemnie
208.	38	prosę	proszę
210.	44	art. 7. Urzędnik	Art. 7. 1. Urzędnik
211.	36	Art. 12 Pełnomocnikiem	Art. 12. 1. Pełnomocnikiem
215	14	się swego zastępcy	się zastępcy
216.	46	urzędzie gmin-	urzędzie lub w urzędzie gmin-
218.	23	przprowadzenie	przeprowadzanie
218.	37	Art. 46. O terminie	Art. 46. 1. O terminie
221.	25	ogól-	szczegól-
222.	21	przedwczesnych	przedwstępnych
222.	39	ustalą	ustalają
226.	1	powstały po	powstały już po
226.	41	rozpatrzenia	rozpoznania
228.	5	w jakiej	w której
228.	36	każdę	każdą
229.	16	państwowymi wynagrodzenie	państwowymi lub samorządowymi wynagrodzenie.
229.	26—27	do władz II	do zatwierdzenie. Ograniczenie takie nie stosuje się do władz II
230.	45	z wyższej	od wyższej
232.	14	rozciągnąć	rozciągać
232.	21	stosowuje	stosuje
238.	34	Wzory podań i załatwień	Uchylenie i zmiana decyzji z urzędu
238.	35	Uchylenie i zmiana decyzji z urzędu	Wzory podań i załatwień